

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 61 · 23. mars
Sesjonen 2020–2021

Møte tirsdag den 23. mars 2021 kl. 10

President: Tone Wilhelmsen Trøen

Dagsorden (nr. 61):

1. Stortingets vedtak til lov om lønnsnemndbehandling av arbeidstvistene mellom Parat/YS og NHO og Fagforbundet/LO og NHO i forbindelse med hovedtariffoppgjøret 2020 (Lovvedtak 76 (2020–2021), jf. Innst. 274 L (2020–2021) og Prop. 80 L (2020–2021))
2. Stortingets vedtak til lov om endringer i våpenlova (oppbevaring av skytevåpen mv.) (Lovvedtak 77 (2020–2021), jf. Innst. 276 L (2020–2021) og Prop. 19 L (2020–2021))
3. Stortingets vedtak til lov om endringer i midlertidig lov om tilpasninger i regelverket for barnevernet og fylkesnemnda for å avhjelpe konsekvenser av utbruddet av covid-19 (Lovvedtak 78 (2020–2021), jf. Innst. 299 L (2020–2021) og Prop. 96 L (2020–2021))
4. Stortingets vedtak til lov om endringer i boligbyggelagsloven, borettslagsloven og eierseksjonsloven (digitale møter, elektronisk kommunikasjon mv.) (Lovvedtak 79 (2020–2021), jf. Innst. 279 L (2020–2021) og Prop. 81 L (2020–2021))
5. Stortingets vedtak til lov om endringer i lov 23. juni 2020 nr. 99 om tilskudd ved avbrutt permittering (økonomiske tiltak i møte med virusutbruddet) (Lovvedtak 80 (2020–2021), jf. Innst. 297 L (2020–2021) og Prop. 94 LS (2020–2021))
6. Redegjørelse av justis- og beredskapsministeren om planlagt salg av Bergen Engines AS (Det vil bli foreslått debatt umiddelbart etter redegjørelsen)
7. Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i skadeserstatningsloven (kapitaliseringsrente ved utmåling av personskadeerstatning) (Innst. 280 L (2020–2021), jf. Prop. 73 L (2020–2021))
8. Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i konkursloven og panteloven mv. (registrering av konkursåpning og legalpant for boomkostninger) (Innst. 283 L (2020–2021), jf. Prop. 74 L (2020–2021))
9. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jan Bøhler, Trygve Slagsvold Vedum, Sigbjørn Gjelsvik og Jenny Klinge om en nasjonal gjengenhet ved Kripos for å styrke og koordinere kampen mot organisert kriminalitet på tvers av politidistrikter og landegrenser (Innst. 287 S (2020–2021), jf. Dokument 8:55 S (2020–2021))
10. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Emilie Enger Mehl, Jenny Klinge og Marit Knutsdatter Strand om å digitalisere søknad om våpen og andre prosesser i våpenforvaltningen (Innst. 286 S (2020–2021), jf. Dokument 8:67 S (2020–2021))
11. Interpellasjon fra representanten Emilie Enger Mehl til justis- og beredskapsministeren: «I 2014 var det debatt i Stortinget om norsk eierskap og kontroll over blant annet Flytoget, Kongsberg Gruppen og Telenor, og om det burde forbli norsk eller kunne havne på utenlandske hender. Statsministeren uttalte følgende: «Jeg synes hele debatten om unorsk eller norsk er en ganske tåpelig debatt, for å være helt ærlig.» Nasjonal trusselvurdering for 2021 ble lagt frem 8. februar. PST advarer om at utenlandsk oppkjøp og kontroll over naturressurser, bedrifter, eiendommer og infrastruktur kan bli en sikkerhetsrisiko for Norge. I lys av PSTs trusselvurdering vil statsråden fortsatt betegne debatten om norsk kontroll og eierskap over naturressurser, bedrifter, eiendommer og infrastruktur som «ganske tåpelig», eller hvilke adjektiver vil hun eventuelt bruke nå?»
12. Innstilling fra finanskomiteen om Samtykke til å sette i kraft en skatteavtale mellom Norge og Ghana for å unngå dobbeltbeskatning og forebygge skatteunndragelse med hensyn til skatter av inntekt, undertegnet i Accra den 20. november 2020 (Innst. 256 S (2020–2021), jf. Prop. 58 S (2020–2021))
13. Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Espen Barth Eide, Eigil Knutsen, Kari Elisabeth Kaski og Per Espen Stoknes om å innføre bedre måltall for et grønt, smart og nyskapende Norge i tråd med OECDs indikatorsett for grønn vekst (Innst. 284 S (2020–2021), jf. Dokument 8:78 S (2020–2021))
14. Innstilling fra finanskomiteen om Samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 305/2019 av 13. desember 2019 om innlemmelse i EØS-avtalen av Europaparlaments- og rådsdirektiv (EU) 2017/2399 (Innst. 302 S (2020–2021), jf. Prop. 57 LS (2020–2021), S-delen)
15. Innstilling fra finanskomiteen om Endringer i finansforetaksloven mv. (verdiopapirisering og kreditorhierarki) (Innst. 301 L (2020–2021), jf. Prop. 57 LS (2020–2021), L-delen)

16. Innstilling fra finanskomiteen om Samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutninger nr. 293/2015 og nr. 39/2016 om innlemmelse av direktiv 2013/34/EU og direktiv 2014/95/EU (Innst. 304 S (2020–2021), jf. Prop. 66 LS (2020–2021), S-delen)
17. Innstilling fra finanskomiteen om Endringer i verdipapirhandelloven og regnskapsloven mv. (periodisk rapportering og direktivgjennomføring) (Innst. 303 L (2020–2021), jf. Prop. 66 LS (2020–2021), L-delen)
18. Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torstein Tvedt Solberg, Nina Sandberg, Jorodd Asphjell, Marit Arnstad, Marit Knutsdatter Strand og Mona Fagerås om et krafttak mot lærermangel i skolen (Innst. 306 S (2020–2021), jf. Dokument 8:85 S (2020–2021))
19. Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marit Knutsdatter Strand, Marit Arnstad, Åslaug Sem-Jacobsen, Bengt Fasteraune og Ole André Myhrvold om å sikre tradisjons- og håndverksfag som bærere av norsk kulturarv (Innst. 257 S (2020–2021), jf. Dokument 8:81 S (2020–2021))
20. Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes om å forhindre eiendomsspekulasjon i barnehagesektoren (Innst. 254 S (2020–2021), jf. Dokument 8:88 S (2020–2021))
21. Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marit Arnstad, Aud Hove, Siv Mossleth og Willfred Nordlund om reetablering av høyere utdanning på Nesna (Innst. 307 S (2020–2021), jf. Dokument 8:101 S (2020–2021))
22. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i lovgjevinga som følge av innføring av kjønnsnøytral tittel på fylkesmannen (Innst. 296 L (2020–2021), jf. Prop. 77 L (2020–2021))
23. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Per Espen Stoknes om verneprosess for utvalgte hellige fjell i samisk kultur (Innst. 300 S (2020–2021), jf. Dokument 8:80 S (2020–2021))
24. Referat

Presidenten: Presidenten vil av smittevern hensyn foreslå at publikumsgalleriet holdes stengt også under dagens møte. – Det anses vedtatt.

Det foreligger tre permisjonssøknader:

- fra representanten Une *Bastholm* om sykepermisjon fra og med 23. mars og inntil videre
- fra Sosialistisk Venstrepartis stortingsgruppe om sykepermisjon for representanten Petter *Eide* fra og med 23. mars og inntil videre
- fra Fremskrittspartiets stortingsgruppe om sykepermisjon for representanten Morten *Stordalen* fra og med 23. mars og inntil videre

Disse søknadene foreslås behandlet straks og innvilget. – Det anses vedtatt.

Fra første vararepresentant for Oslo, Olivia Corso *Salles*, foreligger søknad om fritak fra å møte i Stortinget under representanten Petter Eides permisjon grunnet sykdom.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Denne søknaden behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:

For Oslo, Per Espen *Stoknes* og Solveig Skaugvoll *Foss*

For Vestfold, Ellen *Eriksen*

Presidenten: Per Espen Stoknes, Solveig Skaugvoll Foss og Ellen Eriksen er til stede og vil ta sete.

Representanten Freddy André Øvstegård vil fremsette et representantforslag.

Freddy André Øvstegård (SV) [10:01:28]: På vegne av stortingsrepresentantene Petter Eide, Eirik Faret Sakariassen, Solveig Skaugvoll Foss og meg selv har jeg gleden av å sette fram et forslag om regulering av politiets maktbruk i oppdrag mot barn under barnevernets omsorg.

Presidenten: Representanten Helge André Njåstad vil fremsette et representantforslag.

Helge André Njåstad (FrP) [10:02:02]: På vegne av stortingsrepresentantene Åshild Bruun-Gundersen, Bård Hoksrud, Roy Steffensen, Himanshu Gulati, Tor André Johnsen, Bengt Rune Strifeldt, Sivert Bjørnstad, Erlend Wiborg, Ellen Eriksen og meg selv har eg gleden av å setja fram forslag om å fjerna eigedomsskatten innan 2024.

Presidenten: Representanten Martin Henriksen vil fremsette et representantforslag.

Martin Henriksen (A) [10:02:37]: På vegne av stortingsrepresentantene Lene Vågslid, Maria Aasen-Svens-

rud, Åsmund Aukrust, Anette Trettebergstuen og meg selv vil jeg fremme representantforslag om støtten til Human Rights Service.

Presidenten: Representanten Lars Haltbrekken vil fremsette et representantforslag.

Lars Haltbrekken (SV) [10:03:06]: På vegne av stortingsrepresentantene Kari Elisabeth Kaski, Audun Lysbakken og meg selv vil jeg framsette et representantforslag om opptrapping av norsk bidrag til internasjonal klimafinansiering.

Presidenten: Representanten Per Espen Stoknes vil fremsette et representantforslag.

Per Espen Stoknes (MDG) [10:03:36]: Jeg har gleden av å legge fram et representantforslag om å bedre barns utearealer og oppvekstmiljø.

Presidenten: Representanten Bjørnar Moxnes vil fremsette tre representantforslag.

Bjørnar Moxnes (R) [10:04:04]: Rødt foreslår en tannhelsereform for å behandle tennene som en del av kroppen.

Vi foreslår å markere de ti oljebud.

Til slutt foreslår vi et uavhengig utvalg for å utrede norsk deltakelse i internasjonale operasjoner og følgene av disse operasjonene, fra 1991 og fram til i dag.

Presidenten: Representanten Bård Hoksrud vil fremsette et representantforslag.

Bård Hoksrud (FrP) [10:04:48]: På vegne av stortingsrepresentantene Tor André Johnsen, Åshild Bruun-Gundersen, Sylvi Listhaug, Hans Andreas Limi, Sivert Bjørnstad og meg selv framsetter jeg forslag om en rettferdig kompensasjonsordning for den norske turbussbransjen.

Presidenten: Representanten Tor André Johnsen vil fremsette et representantforslag.

Tor André Johnsen (FrP) [10:05:14]: På vegne av stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Sivert Bjørnstad, Siv Jensen, Kari Kjønaas Kjos og meg selv ønsker jeg å fremme et representantforslag om norsk produksjon av viktige legemidler.

Presidenten: Representanten Trygve Slagsvold Vedum vil fremsette et representantforslag.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:05:46]: Det er et aktivt storting i dag, president!

På vegne av stortingsrepresentantene Liv Signe Navarsete, Sigbjørn Gjelsvik, Ole André Myhrvold og

meg selv vil jeg fremme et representantforslag om å trekke Norge ut av EUs energibyrå ACER.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglemessig måte.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet i dag fortsetter utover kl. 16.

Sakene nr. 1–5 vil bli behandlet under ett.

Sak nr. 1 [10:06:15]

Stortingets vedtak til lov om lønnsnemndbehandling av arbeidstvistene mellom Parat/YS og NHO og Fagforbundet/LO og NHO i forbindelse med hovedtariffoppgjøret 2020 (Lovvedtak 76 (2020–2021), jf. Innst. 274 L (2020–2021) og Prop. 80 L (2020–2021))

Sak nr. 2 [10:06:15]

Stortingets vedtak til lov om endringer i våpenlova (oppbevaring av skytevåpen mv.) (Lovvedtak 77 (2020–2021), jf. Innst. 276 L (2020–2021) og Prop. 19 L (2020–2021))

Sak nr. 3 [10:06:15]

Stortingets vedtak til lov om endringer i midlertidig lov om tilpasninger i regelverket for barnevernet og fylkesnemnda for å avhjelpe konsekvenser av utbruddet av covid-19 (Lovvedtak 78 (2020–2021), jf. Innst. 299 L (2020–2021) og Prop. 96 L (2020–2021))

Sak nr. 4 [10:06:15]

Stortingets vedtak til lov om endringer i boligbyggelagsloven, borettslagsloven og eierseksjonsloven (digitale møter, elektronisk kommunikasjon mv.) (Lovvedtak 79 (2020–2021), jf. Innst. 279 L (2020–2021) og Prop. 81 L (2020–2021))

Sak nr. 5 [10:06:15]

Stortingets vedtak til lov om endringer i lov 23. juni 2020 nr. 99 om tilskudd ved avbrutt permittering (økonomiske tiltak i møte med virusutbruddet) (Lovvedtak 80 (2020–2021), jf. Innst. 297 L (2020–2021) og Prop. 94 LS (2020–2021))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 6 [10:06:31]

Redegjørelse av justis- og beredskapsministeren om planlagt salg av Bergen Engines AS (Det vil bli foreslått debatt umiddelbart etter redegjørelsen)

Statsråd Monica Mæland [10:07:03]: La meg få takke Stortinget for at jeg får gjøre rede for et svært viktig tema, nemlig vår evne til å forebygge, avdekke og motvirke sikkerhetstruende virksomhet konkretisert ved en enkeltsak, det omtalte salget av det norskregistrerte selskapet Bergen Engines AS.

Rolls-Royce plc varslet 15. desember 2020 norske myndigheter om at konsernet ville igangsette en prosess med å selge det norskregistrerte selskapet Bergen Engines AS. Det ble i varselet opplyst at Transmashholding Group var en av de potensielle kjøperne. Det ble videre opplyst at selve kjøpet ville bli gjennomført av TMH International AG, et sveitsiskregistrert selskap som er 100 pst. eid av russiskregistrerte TMH Group. Vi er kjent med at TMH Group har relasjoner til russiske myndigheter. I det videre benytter jeg TMH som en fellesbetegnelse for både mor- og datterselskaper.

Bergen Engines er produsent og leverandør av bl.a. motorer og generatorer til både sivil og militær side i Norge og flere allierte land, herunder USA.

Det sentrale spørsmålet er om et salg av denne virksomheten til et selskap som er kontrollert fra et land vi ikke har sikkerhetssamarbeid med, vil utgjøre en risiko for nasjonal sikkerhet. Det har naturligvis også hatt stor offentlig oppmerksomhet, og det forstår jeg. Jeg kan samtidig forsikre Stortinget om at dette er en problemstilling som regjeringen har tatt – og tar – på største alvor.

Derfor har regjeringen over tid jobbet med å kartlegge alle forhold rundt det mulige salget av Bergen Engines, vel vitende om at saken reiser prinsipielle spørsmål, og at beslutninger som fattes, kan få langsiktige konsekvenser. I denne prosessen har EOS-tjenestens arbeid vært helt sentralt.

Regjeringen vurderer at vi nå har tilstrekkelig informasjon til å konkludere med at det er nødvendig, for å sikre at nasjonale sikkerhetsinteresser ikke blir truet, at vi forhindrer at Bergen Engines blir solgt til et selskap som kontrolleres fra et land vi ikke har et sikkerhetssamarbeid med.

I saker som angår vår nasjonale sikkerhet, er det naturligvis en del informasjon som ikke kan deles med offentligheten. Slik er det også i denne saken. Grunnlaget for vårt endelige standpunkt i saken er mer sammensatt enn det som er framkommet i den offentlige debatten. Siden grunnlaget for vurderingene i det vesentlige er gradert informasjon, ber jeg om forståelse for at jeg ikke kan gå i detalj om disse forholdene. Jeg vil

likevel løfte fram de viktigste forholdene som har stått sentralt i våre vurderinger.

Vår vurdering er at teknologien Bergen Engines besitter, og motorene de produserer, ville hatt stor militær strategisk betydning for Russland, og det ville ha styrket Russlands militære kapabiliteter på en måte som klart ville være i strid med norske og allierte sikkerhetspolitiske interesser.

Selv om dette er produkter og teknologi som ikke er omfattet av eksportkontrollistene, har Russland hatt betydelige utfordringer med å få tilgang til disse siden de vestlige sanksjonene mot landet ble innført i 2014.

Det planlagte oppkjøpet ville kunne medført forsøk på å omgå eksportkontrollregelverket eller våre restriktive tiltak mot Russland, for på en fordekt måte å få tilgang til kunnskap og teknologi av stor militær strategisk betydning for Russland.

Eksport av teknologien og motorene til Russland ville være i strid med norske og allierte sikkerhetspolitiske interesser.

I tillegg kan det også nevnes at det med et salg av Bergen Engines også ville fulgt med en stor eiendom med betydelig bygningsmasse. Den strategiske plasseringen, mot den nordlige innseilingen til Bergen og forsvarsinstallasjoner av sikkerhetsmessig betydning for Norge og allierte nasjoner, er også et forhold av betydning for saken.

Samlet sett mener derfor regjeringen at nasjonale sikkerhetsinteresser kan bli truet dersom eiendomsretten til Bergen Engines overføres fra Rolls-Royce til TMH. Det vil derfor bli fremmet en kongelig resolusjon med vedtak om å stanse salget i medhold av sikkerhetsloven § 2-5 førstkommande fredag, 26. mars 2021.

Vi har i denne saken hatt en positiv dialog med britiske Rolls-Royce i en ellers krevende sak. Slike saker er utfordrende for både nasjonale myndigheter og involverte næringslivsaktører. Rolls-Royce har i dialogen med norske myndigheter både opptrådt profesjonelt og vist samarbeidsvilje.

Vi informerte Rolls-Royce om regjeringens beslutning 18. mars. Siden da har vi hatt konstruktive samtaler, og selskapet er innforstått med at det fattes vedtak om å stanse transaksjonen.

Vår sikkerhetspolitiske bekymring har vært knyttet til TMH og det landet selskapet kontrolleres av. Selskaper kontrollert av en stat vi ikke har sikkerhetspolitisk samarbeid med, er ikke berørt. Det er altså fortsatt et stort kapitalmarked som vil kvalifisere som eier. Vår oppfatning er at Rolls-Royce vil arbeide videre med å finne konstruktive løsninger for Bergen Engines og dets videre drift.

Jeg vil komme tilbake til vårt arbeid med, og prosessen rundt, Bergen Engines. Men jeg vil gjerne løfte

blikket litt. Bergen Engines-saken inngår i en større og bredere kontekst om sikkerhetstruende aktivitet ved bruk av økonomiske virkemidler.

Jeg vil gjerne gi Stortinget en relativt bred redegjørelse om tematikken og sakskomplekset fordi problemstillingen har mange sider. Det kommer heller ikke alltid fram i den offentlige samtalen.

La meg innledningsvis si at jeg er glad for at Stortinget gjennom behandlingen av justiskomiteens Innst. 275 S for 2020–2021 viser til at regjeringen i meldingen om samfunnssikkerhet, Meld. St. 5 for 2020–2021 Samfunnssikkerhet i en usikker verden, staker ut kursen for arbeidet med å videreutvikle vår evne til å forebygge, avdekke og motvirke sikkerhetstruende virksomhet.

Jeg er også glad for at Stortinget er enig med regjeringen i at en forutsetning for godt forebyggende sikkerhetsarbeid er kunnskap om risiko og hvordan denne kan reduseres gjennom en helhetlig tilnærming og kombinasjon av ulike menneskelige, teknologiske og organisatoriske sikkerhetstiltak.

Med utgangspunkt i den foreliggende enkeltsaken er jeg også glad for at Stortinget har registrert at regjeringen i både samfunnssikkerhetsmeldingen og langtidsproposisjonen for forsvarssektoren har framhevet uønskede investeringer i norske virksomheter som en betydelig trussel, der investeringer og oppkjøp kan brukes som virkemiddel til andre formål enn bare det rent forretningsmessige.

Utenlandske investeringer og eierskap utgjør en betydelig del av norsk økonomi og har lange tradisjoner i Norge. Det bidrar til ønsket overføring av kunnskap, utvikling av ny teknologi, innovasjon, økt produktivitet, jobbskaping og økte skatteinntekter. Vi er selv gjennom Statens pensjonsfond utland – oljefondet – en betydelig investor i andre land.

Regjeringen er opptatt av at Norge, som en åpen og eksportrettet økonomi, må ha bedrifter som får nødvendig tilførsel av kapital, teknologi og kunnskap, og at kommersielle hensyn må veie tungt i enhver transaksjon. Denne konkrete saken har imidlertid vist seg å ha langt flere sider, hvor andre hensyn må vektlegges i større grad.

Derfor har vi også et positivt utgangspunkt når bedrifter og kapital fra andre land ønsker å investere i norsk kompetanse og i norske arbeidsplasser. Styrken i det norske maritime industrimiljøet gjør det også attraktivt for mange å utvikle og eie virksomheter i Norge. Samtidig er det ikke uvanlig at det i det offentlige ordskiftet er diskusjoner om mulige konsekvenser av eierskifte for industribedrifter i Norge, særlig for bedrifter som har hatt utfordringer med lønnsomheten. Debatten i etterkant av at Hydro offentliggjorde

salg av valsevirksomheten, er et eksempel på dette. Usikkerhet om eierskap skaper uro hos ansatte og kunder, også der det ikke foreligger sikkerhetspolitiske interesser. La det derfor heller ikke være noen tvil om at regjeringen ønsker at maritime industribedrifter og viktige arbeidsplasser som Bergen Engines kan utvikle sin virksomhet i et sterkt norsk industrimiljø.

Svaret til statssekretær Lunde i Nærings- og fiskeridepartementet på spørsmål fra pressen om Bergen Engines må ses i lys av dette. Der framgikk det at:

Myndighetene overvåker ikke transaksjoner som foretas av kommersielle aktører. Departementet var kjent med salget. Vi anser dette som en avtale om salg mellom to kommersielle aktører, noe departementet ikke skal eller bør blande seg inn i.

Næringsministeren har offentlig understreket at dette var et generelt næringspolitisk svar og ikke knyttet til de sikkerhetspolitiske vurderingene. Vi er også selv opptatt av at andre land ikke benytter nasjonale sikkerhetshensyn som argument i saker som framstår å være mer handelskonflikter enn reelle sikkerhetsmessige bekymringer. Det er derfor viktig at vi selv er varsomme med å benytte sikkerhetsloven til å gripe inn i ellers lovlige transaksjoner, uten at det er tilstrekkelig grunnlag for dette.

Trussel- og risikovurderinger fra våre EOS-tjenester framhever samtidig at flere stater bruker økonomiske virkemidler til andre formål enn forretninger. Investeringer og oppkjøp kan brukes som virkemiddel for å få innsikt i sensitiv informasjon knyttet til f.eks. beredskapsordninger, kritisk infrastruktur og politiske beslutningsprosesser. Det kan også gi tilgang til teknologi og ressurser av strategisk betydning. Bedrifter som utvikler høyteknologi til bruk i industri av strategisk betydning, er særlig utsatt.

Uønskede investeringer i norske virksomheter kan medføre at stater som Norge ikke har et sikkerhetssamarbeid med, kan komme i en posisjon hvor de får en innflytelse som strider mot våre nasjonale sikkerhetsinteresser. Bruk av løfter om investeringer eller trusler om å trekke dem tilbake kan også benyttes som et pressmiddel overfor andre stater.

I noen tilfeller kan konkrete investeringer eller oppkjøp framstå som problematiske i seg selv. Bergen Engines-saken illustrerer det. Men som Politiets sikkerhetstjeneste formidler i sin åpne trusselvurdering, kan det også være utfordringer knyttet til enkelte investeringer, oppkjøp eller finansiering av f.eks. forsknings- og utviklingsprosjekter som isolert sett kan framstå som uproblematisk. Sett under ett, og i lys av at enkelte stater jobber svært langsiktig med virkemidler som tilsynelatende framstår som rent kommersielle interesser, kan allikevel også disse investeringene være

uforenelige med nasjonale sikkerhetsinteresser. Å adressere disse utfordringene innebærer derfor bl.a. å se et lands økonomiske engasjement i Norge over tid.

Dette er ikke en unik norsk utfordring. Trussel- og risikobildet som enkelte utenlandske investeringer kan representere, er felles for mange europeiske og vestlige land. Kunnskapen om at enkelte stater bruker investeringer og oppkjøp som strategiske virkemidler, gjør at flere nærstående land, som Finland, USA, Canada, Tyskland og Frankrike, vurderer tiltak for å redusere risikoen knyttet til utenlandske investeringer.

Som nevnt har regjeringen ikke bare i samfunnssikkerhetsmeldingen, men også i langtidsproposisjonen for forsvarssektoren informert Stortinget om problemstillingen med bruk av økonomiske virkemidler til sikkerhetstruende virksomhet og regjeringens arbeid på området. Vi har jobbet målrettet med tiltak på dette området.

For det første har vi prioritert og prioriterer arbeidet med et hensiktsmessig regelverk. Sikkerhetsloven er vårt mest kraftfulle verktøy i denne sammenheng. Norge har hatt en tverrsektoriell sikkerhetslov i over 20 år. En ny, revidert utgave av loven ble foreslått av regjeringen og vedtatt av Stortinget i 2018. Norge har derfor et moderne og fleksibelt lovverk for å forebygge, avdekke og motvirke sikkerhetstruende virksomhet. Det gjelder også uønskede investeringer i norske virksomheter eller oppkjøp av slike.

Sikkerhetsloven kapittel 10 har regler om kontroll av investeringer og oppkjøp i selskaper som er underlagt sikkerhetsloven. Hensikten bak denne screeningmekanismen er å fange opp potensielt sikkerhetstruende transaksjoner og gi hjemmel til å fatte nødvendige vedtak for å avverge slik aktivitet, herunder stans av transaksjoner.

Videre gir sikkerhetsloven § 2-5 et hjemmelsgrunnlag og en mekanisme for at Kongen i statsråd kan gripe inn dersom det er en ikke ubetydelig risiko for at planlagt eller pågående aktivitet, f.eks. en investering, kan true nasjonale sikkerhetsinteresser. Bestemmelsen er en sikkerhetsventil, og det framgår uttrykkelig av forarbeidene at den vil være et supplement til bestemmelsene om eierskapskontroll i lovens kapittel 10 der den aktuelle virksomheten det planlegges oppkjøp av, ikke er underlagt loven ved enkeltvedtak etter lovens § 1-3.

Bestemmelsen i § 2-5 gjelder bare der den aktuelle aktiviteten kan innebære en ikke ubetydelig risiko for at nasjonale sikkerhetsinteresser blir truet. Det er et krav at et vedtak må være nødvendig for å redusere den aktuelle risikoen, og at vedtaket er et egnet tiltak for å oppnå dette. I tillegg vil det måtte gjøres en forholdsmessighetsvurdering der hensynet til nasjonale sikkerhetsinteresser veies opp mot de negative konsekvensene

vedtaket vil ha for berørte aktører. Som grunnlag for vurderingen av om det skal fattes vedtak, bør det innhentes vurderinger fra relevante organer. Forvaltningens generelle utredningsplikt gjelder også i den utstrekning tiden tillater det.

Stortinget har også vedtatt regjeringens forslag til ny lov om register over reelle rettighetshavere. Registeret øker tilgjengeligheten og åpenheten om eierskapet og kontrollen over juridiske personer, enheter og andre sammenslutninger, og utenlandske juridiske arrangementer, i Norge. Opplysningene kan også være relevante ved vurderinger av hensynet til nasjonal sikkerhet.

Eksportkontrollregelverket forvaltes av Utenriksdepartementet og skal bl.a. bidra til å hindre uønsket eksport av varer og teknologi som kan ha betydning for andre lands utvikling, produksjon eller anvendelse av produkter til militært bruk, eller som direkte kan tjene til å utvikle et lands militære evne. I tillegg til lisensplikt for eksport av varer og teknologi omfattet av Utenriksdepartementets kontrollister er det også lisensplikt for visse tjenesteytelser for militær sluttbruk. Eksportkontrollregelverket har ingen mekanismer eller hjemmel for å stanse salg av bedrifter eller hindre utenlandske oppkjøp av private virksomheter. Bedrifter som opererer i og fra Norge, er uansett underlagt eksportkontrollregelverket, uavhengig av hvem som eier dem.

Regjeringen har også satt i gang et arbeid for bl.a. å identifisere og se om det er behov for justering av overordnede tiltak som allerede er på plass, eller om det er behov for flere tiltak av hensyn til nasjonale sikkerhetsinteresser. Blant annet vurderer vi justeringer i gjeldende regelverk, herunder om vi bør senke terskelen for varslingsplikt, krav om registrering av eiendom med sensitiv beliggenhet og spørsmål om å styrke NSMs hjemmelsgrunnlag for informasjonsinnhenting.

For det andre arbeides det systematisk for å skaffe bedre oversikt over utenlandske investeringer i Norge. Informasjon om utenlandsk eierskap registreres av en rekke institusjoner, både norske og internasjonale. Norge har gode systemer for å registrere informasjon, men vi ønsker bedre oversikt over visse lands økonomiske fotavtrykk i hver enkelt sektor. Det pågår flere tiltak for å forbedre en slik oversikt. Statistisk sentralbyrå har i dialog med Justis- og beredskapsdepartementet vurdert hvordan de kan utarbeide en mer relevant statistikk.

Norsk Utenrikspolitisk Institutt, NUPI, har et pågående forskningsprosjekt, Consequences of Investments for National Security, COINS, som er finansiert av Forskningsrådet. I tilknytning til dette prosjektet har NUPI utarbeidet anbefalinger til hvordan vi kan få bedre oversikt over utenlandsinvesteringer generelt, og

over eiendom spesielt. Dette har resultert i at forsvarsministeren og jeg har gitt Nasjonal sikkerhetsmyndighet, NSM, i oppdrag å publisere en oversikt over utenlandsk eierskap i ulike sektorer i sin årlige risikorapport. NSM og Statens kartverk er i tildelingsbrevene for 2021 også gitt et felles oppdrag om å utrede hvordan vi skal sikre best mulig oversikt over utenlandsk eierskap i eiendom. Samlet sett forventer vi at disse tiltakene vil gi oss bedre oversikt over utenlandsk eierskap i Norge.

For det tredje prioriterer vi internasjonalt samarbeid. Vi deler trussel- og risikobildet med våre allierte og en rekke andre land. Uønskede konsekvenser av utenlandsinvesteringer er på den internasjonale dagsordenen, og Norge deltar aktivt i multi- og bilaterale samtaler om denne tematikken. Det er verdt å merke seg at vi, i motsetning til mange andre land, har en tverrsektoriell sikkerhetslov som gir hjemmel til å gripe inn i sikkerhetstruende virksomhet både forut for at investeringen eller oppkjøpet er foretatt, men også i etterkant, for å hindre uønskede konsekvenser for nasjonal sikkerhet.

Det pågår relevant arbeid i EU på området, som bl.a. omfatter en forordning om utenlandske direkteinvesteringer. Den trådte i kraft i 2019 og er i ferd med å implementeres i medlemslandene. Forordningen er hjemlet i EUs felles handelspolitikk, og selv om den etter sitt innhold har en viss indre markeds mekanisme, faller rettsakten klart utenfor EØS-avtalens saklige virkeområde.

Dette innebærer at den ikke vil bli innlemmet i EØS-avtalen. Forordningen åpner imidlertid for overordnet screenings samarbeid med tredjeland, bl.a. gjennom konsultasjoner og utveksling av erfaringer og beste praksis knyttet til enkelte land og sektorer. Det er derfor viktig for oss å søke samarbeid med EU på dette området. Justis- og beredskapsdepartementet er derfor i løpende kontakt med EU-delegasjonen i Brussel om dette, og det planlegges et møte med Kommisjonen i nær framtid.

For det fjerde prioriterer vi forskning og kompetanse. Nasjonal sikkerhetsmyndighet har en sentral rolle i å vurdere og bidra til å redusere risiko knyttet til utenlandske investeringer. Regjeringen vil vurdere hvordan sikkerhetsutfordringer ved utenlandske investeringer kan reduseres og motvirkes, herunder sørge for at NSM framover prioriterer å utvikle kompetanse på dette området og opprettholder et tett samarbeid med våre egne EOS-tjenester og tjenester i andre land på området.

På bestilling fra myndighetene har NUPI gjennomført en komparativ studie som viser hvordan et utvalg av land vi sammenlikner oss med, tolker og vurderer

risiko knyttet til utenlandsinvesteringer, og hvordan de har utformet juridiske og politiske instrumenter for å redusere risikoen.

Forsvarets forskningsinstitutt har også, på bestilling fra Justis- og beredskapsdepartementet, utarbeidet en svært relevant rapport som ser nærmere på hvordan utenlandske investeringer og andre økonomiske virkemidler truer nasjonal sikkerhet.

Så litt mer om Bergen Engines-saken. Både forsvarsministeren og jeg har uttalt oss til mediene om hvordan norske myndigheter ble gjort kjent med saken. Utenriksdepartementet mottok 15. desember 2020 en e-post fra eksportkontrollansvarlig i Rolls-Royce. E-posten inneholdt et vedlegg som omtalte et planlagt salg av Bergen Engines AS til TMH. Dette notatet har UD gitt innsyn i, og innholdet er omtalt i mediene. Saken ble i første omgang formidlet i eksportkontrollsporet, men gjelder overføring av eierskap til en utenlandsk aktør, noe som faller utenfor eksportkontrollregelverket. Eksportkontrollregelverket gjelder bare ved konkret eksport av varer eller teknologi fra Norge og har ingen mekanismer for å hindre oppkjøp av private virksomheter. Uavhengig av hvem som eier Bergen Engines, ville slik eksport fra selskapet måtte vurderes etter eksportkontrollregelverket, inkludert de restriktive tiltakene mot landet TMH kontrolleres fra.

Dagen etter videresendte UD notatet til Justis- og beredskapsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet til informasjon og eventuell oppfølging langs egne spor. Informasjonen ble også gjort kjent for Politiets sikkerhetstjeneste og Etterretningstjenesten. Informasjonen ble ikke sendt direkte til Forsvarsdepartementet på dette tidspunktet fordi det ikke da forelå opplysninger som tilsa at informasjonen var relevant for Forsvarsdepartementet.

Den 7. januar i år sendte UD en tilbakemelding til eksportkontrollansvarlig i Rolls-Royce, der de opplyste at saken var sendt videre til relevante departementer og etater.

I midten av januar i år ble saken drøftet på departementsrådsnivå i de mest berørte departementene, og det var da også politisk nivå ble orientert. Det ble da igangsatt en nærmere vurdering av saken ut fra de ulike nasjonale sikkerhetsinteressene.

Arbeidet med å vurdere sakens mulige konsekvenser for sikkerheten i konkrete anskaffelser og for nasjonale sikkerhetsinteresser har således pågått siden midten av januar i år, med bred involvering av relevante myndighetsaktører. EOS-tjenestene har med grunnlag i sine respektive hjemmelsgrunnlag vurdert de relevante sidene av saken i hele denne perioden, og vi har fått fortløpende, men foreløpige vurderinger etter hvert som saken stadig fikk ny informasjon som

ble innhentet og analysert. Det har ikke på noe tidspunkt vært opphold i dette arbeidet. Jeg vil for ordens skyld også påpeke at vi fikk tjenestenes innledende vurderinger for saken ble omtalt i mediene.

Innholdet i disse vurderingene er, naturlig nok, gradert informasjon, men jeg vil forsikre Stortinget om at sakens mange og komplekse sider har vært gjenstand for grundige vurderinger i denne perioden. Risikoen knyttet til leveranser i forsvarssektoren og på sivil side, risiko for omgåelse av eksportkontrollregelverket, risiko knyttet til sensitive eiendommer, risiko for overføring av sensitiv informasjon og teknologi har vært blant momentene i vurderingene. Justis- og beredskapsdepartementet har samarbeidet nært med Forsvarsdepartementet, Utenriksdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet i dette arbeidet. Vi har også hatt dialog med andre departementer når det gjelder Bergen Engines' sivile leveranser.

Forsvarsdepartementets innledende vurderinger av sakskomplekset var knyttet til konkrete leveranser til forsvarssektoren. I denne første fasen, i forkant av Rolls-Royces offentliggjøring av det planlagte salget, var vurderingen at det ikke var grunnlag for inngripen i salget ved bruk av sikkerhetsloven. Som nevnt krever sikkerhetsloven § 2-5 at et vedtak skal være nødvendig. Sikkerheten for Forsvarets fartøy ble vurdert å kunne ivaretas ved andre tilstrekkelig risikoreducerende tiltak. Det ble derfor som en følge av dette meddelt til Rolls-Royce at Norge ikke ville foreta seg noe i forkant av offentliggjøringen av det planlagte salget. Vi ser at selskapet med dette kan ha oppfattet saken som avklart, men realiteten er at det ble arbeidet videre med en bredere vurdering av saken i berørte departementer.

Nasjonal sikkerhetsmyndighet har opplyst at også deres vurdering i den første fasen, i forkant av offentliggjøringen, var at det knyttet til de problemstillingene som da var reist, og på daværende tidspunkt, ikke forelå tilstrekkelig grunnlag til å anbefale at det ble grepet inn i prosessen ved bruk av sikkerhetsloven. Dette medførte allikevel ikke stans i arbeidet med å vurdere sikkerhetskonsekvensene av det mulige salget. Tvert imot jobbet alle videre med de ulike aspektene ved saken med sikte på å skaffe et forsvarlig beslutningsgrunnlag for en endelig avgjørelse i saken – både dypere på forholdet til forsvarssiden, sivil side og ikke minst med tanke på hva dette ville bety for teknologioverføring.

Det har derfor, som jeg nå har redegjort for, blitt arbeidet løpende med vurdering av mulige konsekvenser og risiko for nasjonale sikkerhetsinteresser siden midten av januar. Det er også grunnen til at behandlingen av denne saken har tatt tid. Vi må ha et tilstrekkelig grunnlag for å konkludere. Å benytte et så inngripende virkemiddel som å stanse en i utgangspunktet legitim

salgsprosess mellom internasjonale, private, kommersielle aktører er en betydelig og alvorlig handling. Derfor har vi kontinuerlig arbeidet med å skaffe nødvendig informasjon og gjøre ytterligere vurderinger. Dette er også sikkerhetslovens system ved saker hvor det vurderes bruk av § 2-5.

Den 8. mars forelå det tilstrekkelig informasjon og vurderinger til at vi, gjennom Nasjonal sikkerhetsmyndighet, valgte å varsle Rolls-Royce om at norske myndigheter hadde til vurdering om transaksjonen skulle stanses i medhold av sikkerhetsloven. Et slikt varsel har åpenbare konsekvenser for selskapet og fordret et tilstrekkelig vurderingsgrunnlag fra myndighetenes side. Selskapet bekreftet i brev av 12. mars at både transaksjonsprosessen og all kunnskapsoverføring til TMH i den forbindelse var midlertidig stanset i påvente av en endelig avgjørelse fra norske myndigheter. TMH bekrefter også dette. NSMs undersøkelser hos Bergen Engines tilsier at det på dette tidspunktet i prosessen ikke var overført informasjon av sikkerhetspolitisk betydning.

I tiden som er gått siden NSM varslet selskapet om at norske myndigheter vurderte å stanse salget i medhold av sikkerhetsloven, har det samlede beslutningsgrunnlaget i saken blitt ytterligere styrket.

Regjeringen vurderer som nevnt at vi nå har tilstrekkelig informasjon – både om oppkjøper og om hvilken risiko transaksjonen representerer – til å konkludere med at det å få stanset salgsprosessen er helt nødvendig for å sikre at nasjonale sikkerhetsinteresser ikke blir truet.

La det ikke være noen tvil om at både den generelle problemstillingen knyttet til at enkelte stater bruker økonomiske virkemidler til sikkerhetstruende virksomhet og de sikkerhetsmessige konsekvensene i denne konkrete saken om salg av Bergen Engines er noe regjeringen er svært opptatt av, og tar på største alvor.

Som vi har uttrykt overfor Stortinget i den nevnte proposisjon og melding, må vi som samfunn erkjenne at bruken av økonomiske virkemidler mot Norge utgjør en kompleks og uoversiktlig trussel som vi ikke kan ignorere. Samtidig ønsker vi åpne og forutsigbare rammebetingelser for investeringer og handel på tvers av landegrensene.

Dette er ikke siste gang vi står i dette krevende dilemmaet hvor vi må veie viktige hensyn opp mot hverandre og lande riktig. Vi må derfor ta lærdom av den enkelte sak. Det skal vi gjøre også i denne saken, men la det ikke være tvil om at regjeringen har vist både vilje og evne til å ta nødvendige grep for å ivareta nasjonale sikkerhetsinteresser.

Samtidig må vi gjøre dette på en ryddig måte der vi har tilstrekkelig informasjonsgrunnlag som begrun-

nelse for de tiltak vi iverksetter, og de vedtak vi fatter. Det er et ansvar vi har overfor både offentlige og private virksomheter nasjonalt og internasjonalt.

Med det takker jeg for ordet.

Presidenten: Presidenten vil i henhold til Stortingets forretningsordens § 45 åpne for en kort kommentarrunde begrenset til ett innlegg på inntil 5 minutter fra hver partigruppe. Presidenten vil videre foreslå å fra-vike § 45 annet ledd ved at også forsvarsministeren, i tillegg til justis- og beredskapsministeren, får ordet til et avsluttende innlegg begrenset til 5 minutter.

– Det anses vedtatt.

Jette F. Christensen (A) [10:37:25]: Først vil jeg benytte anledningen til å takke for redegjørelsen. Men denne saken handler ikke bare om Bergen Engines. Denne saken handler om noe som er mye større enn det. Bergen Engines er bare et eksempel. Saken er hvordan norsk sikkerhet blir ivaretatt i møte med strategiske investeringer og oppkjøp, hvordan det står til med sikkerhetsbevisstheten i alle departementer generelt og kanskje Næringsdepartementet spesielt, og ikke minst hvordan regjeringen forholder seg til trusselvurderinger når de kommer. Sann denne saken har utspilt seg, har det virket som om svaret har vært: ikke i det hele tatt, før på overtid.

NSM, PST og E-tjenesten har alle eksplisitt advart mot strategiske oppkjøp og investeringer lenge. Derfor er ikke denne saken over fordi man har snekret samme en nødløsning for Bergen Engines. Akkurat nå var det ved dette salget ingen mulighet til å gi en garanti for at teknologi eller informasjon som er sårbar for oss, kommer på avveier. Den garantien kan vi jo ikke få av selskapet, den må komme fra regjeringen, fordi det er de som er ansvarlig for å ivareta norsk sikkerhet. Derfor var det riktig å stoppe nå. Jeg merket meg at ministeren siterte forsvarssjefen, og det tror jeg var fornuftig.

Saken er først over når man på tvers av departementer viser med overbevisning at man har en bevissthet på hva man gjør for å sikre oss mot strategisk oppkjøp og investering. Hva gjør vi neste gang? Vi kan jo ikke springe til Kongen i statsråd på overtid hver gang.

Denne saken har fremdeles mange ubesvarte spørsmål, f.eks.: Det er ikke klart for meg hvorfor sikkerhetsloven ikke ble brukt overfor Bergen Engines fra starten av. Den vurderingen og begrunnelsen har ikke regjeringen kommet med. Etter at denne saken ble problematisert både gjennom spørsmål her i Stortinget og i pressen, begynte regjeringen å svare at de ville vurdere sikkerhetsloven. Det sa de ikke til Stortinget før 7. mars, og nå sier de at den vurderingen har blitt gjort hele tiden. Men hvis de har gjort den vurderingen hele tiden, måtte de sagt det hele tiden. Regjeringen har en

opplysningsplikt overfor Stortinget for å opplyse saker når en spør. Det er rett og slett vanskelig å tro. Dersom sikkerhetsloven ble vurdert hele tiden, er det jo veldig underlig at forsvarsministeren i sitt første svar til meg ikke skrev noe om det. Da skrev han bare at sikkerhetsloven ikke var brukt – punktum. Ikke: Sikkerhetsloven er ikke brukt nå, men en vurderer kanskje å gjøre det senere. Det nevnte han ikke før to uker senere. Vi trenger et konkret svar på når de vurderingene begynte. Vi vet at regjeringen visste noe om dette i desember. Først 7. mars nevnte de å vurdere sikkerhetsloven.

De siste måneders usikkerhet rundt Bergen Engines skaper usikkerhet for selskapet, det skaper usikkerhet for ansatte, det skaper usikkerhet for oss som samfunn for om norsk sikkerhet blir løpende ivaretatt hele tiden. Den usikkerheten har forsvarsministeren ansvar for, og han har sagt at han ser ingen grunn til selvkritikk for håndteringen av denne saken. Nei vel. Men hvordan skal vi da unngå at dette skjer igjen? Det er åpenbart at det er behov for å gå igjennom hvor sikkerhetsloven er brukt, for å se på om det er en avstand mellom der den blir brukt, og der den bør brukes. Og på hvilken måte tar regjeringen ansvar for at alle virksomheter selv beskytter skjermingsverdig informasjon.

Jeg er fremdeles usikker på hva regjeringen definerer som kritisk infrastruktur. Det er nødvendig med en ny vurdering.

Justisministeren har ansvaret for sikkerhetsloven. Forsvarsministeren har ansvaret for rikets sikkerhet. Næringsministeren har ansvaret for næring. Nå kommer de tre ulike departementene med ulike utsagn. Det at næringsministeren sier at det var et generelt næringspolitisk svar å si at dette er ikke noe departementet skal blande seg opp i, vitner om en fraværende sikkerhetskultur. Dette er ikke bare viktig å få på plass for saken om Bergen Engines. Det er viktig for å få en avklaring på hvordan vi skal sikre en langsiktig, sikker og forutsigbar forvaltning av norsk sikkerhet. Denne saken omhandler sikkerhetsloven.

Redegjørelsen er gitt av justisministeren, men ivaretagelse av norsk sikkerhet, rikets beskyttelse og ikke minst totalforsvarstenkningen i departementet er forsvarsministerens ansvar. Jeg foreslår derfor at denne redegjørelsen må bli grunnlag for høring i utenrikskomiteen, der begge statsråder er til stede.

Og så må jeg bare legge til til slutt at jeg merker meg at det ikke var så veldig mye snakk om arbeidsplasser på Hordvikneset i denne redegjørelsen. Det er også noe regjeringen må ta ansvar for.

Michael Tetzschner (H) [10:42:23]: Jeg vil begynne med å si at den redegjørelsen vi hørte, var forbilledlig. Den var klar, og den var også opplysende ved at den

overfor Stortinget varslet om hvilken beslutning som kommer til å bli tatt i statsråd kommende fredag, formelt.

Jeg mener at slik saken nå er håndtert av justisministeren, er den kommet inn i et riktig spor. Det understreker også sakens alvor når justisministeren bruker ord som at salget av Bergen Engines var uforenlig med nasjonale sikkerhetsinteresser, og – i en annen sammenheng – at dette var en sikkerhetstruende transaksjon, og at det vi arbeider for i henhold til sikkerhetsloven, er å forebygge, avdekke og forhindre skadelige transaksjoner.

Så kan man allikevel sette spørsmålstegn ved hvorfor det kom så ulike signaler nettopp fra det departement som skulle være det nærmeste til å vurdere de leveransene som dette selskapet hadde gitt til Forsvarets egne avdelinger. Der må man også trekke inn en annen erfaringsbakgrunn enn den som bare følger det forvaltningsrettslige – dette å gi tillatelse når to parter inngår i en transaksjon – for på det området var man jo selv kontraktspart, og man hadde selv fullt innsyn i hvilken knowhow og hvilke kunnskaper om det norske forsvar som ble akkumulert i dette selskapet. Derfor var det med en viss overraskelse – også fordi Stortinget har nokså ferskt i erindring sikkerhetsloven, som har opptatt oss de siste årene, og vi har også fått en ny, oppdatert sikkerhetslov – at forsvaret, som skulle ha førstehåndskunnskap som bruker av dette selskapet, samtidig var det første departementet av flere til å si at dette var helt i orden, og nettopp trekker inn synspunktene om at vi alle er tjent med å ha lavere handelshindre, og vi er en del av et globalt pengesystem. Man må avveie eventuelle interesser, men det ble konkludert med at sikkerhetsloven liksom ikke hadde noen betydning. Så det departementet og de fagfolkene som skulle være de første til å sjekke om dette var i orden, var tydeligvis på dette tidspunktet i en situasjon hvor man ikke så dette alvoret.

Så kan man stille spørsmål om læringen i dette, hva den vil være. Jeg håper at man blir enig om at i slike spørsmål er det ikke snakk om å avveie nasjonale sikkerhetsinteresser mot graden av inngripende tiltak overfor private parter. Det er snakk om, rett og slett, hensynet til Norge og vår sikkerhetspolitiske utsatte posisjon. Da er det ikke lenger snakk om avveining av motstående likeverdige interesser. Da har man revet i første hekk, da er man ikke lenger kvalifisert for videre deltakelse.

Vi har å gjøre med et land vi såkalt ikke har sikkerhetspolitisk samarbeid med – det er jo en hyggelig betegnelse, vi har å gjøre med et ensrettet politisk system – og Russland, som selvfølgelig har et regime som dessverre ikke respekterer egne borgere, vil neppe heller respektere forretningshemmeligheter i såkalte pri-

vate selskaper som er hjemmehørende i disse landene, også fordi de har en lokal lovgivning som nettopp gjør det skillet vanskelig.

Men jeg vil avslutte med å si at både justisministerens redegjørelse for saken og ikke minst de konklusjoner som nå trekkes, og de fremtidige retningslinjer for å håndtere slike oppkjøp var meget betryggende. Slik sett er det ikke fra vår side behov for å ha noen ytterligere gjennomgang av denne saken med oversendelse til komité, osv. Vi mener at denne redegjørelsen sto på egne ben og var meget solid.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [10:47:35]: La meg også takke justisministeren for redegjørelsen. Jeg må si at etterpåkløkskap er også bra, men dette er altså en full retrett – en full retrett, men attpåtil et forsvar av dagens system. Dagens system har ikke fungert, regjeringen har ikke fungert. Samarbeidet har vært elendig, og man har rett og slett ikke forstått alvoret.

Man snakker om sikkerhetsloven § 2-5. Den er irrelevant akkurat nå. Det er en unnskyldning. Sikkerhetsloven § 1-3 er mer enn nok til å stanse dette salget. Jeg kan sitere derfra. Man skal altså stoppe erverv av andre virksomheter når de «råder over informasjon, informasjonssystemer, objekter eller infrastruktur som har avgjørende betydning for grunnleggende nasjonale funksjoner».

Hvis ikke det er innenfor rammen, ja, da har man misforstått, og da gjelder § 10-1, nemlig om meldeplikt ved erverv. Det er faktisk kjøper som skal melde, den som erverver virksomhet. Her var det Rolls-Royce som meldte, men den russiske bedriften skulle også meldt fra, noe den åpenbart ikke gjorde siden statsråden viste til Rolls-Royce.

Dette viser en dramatisk mangel på koordinasjon som burde vært helt på toppen i regjeringen. Først gikk en – hva var det man kalte det – eksportkontrollsporet. Vel, jeg har selv jobbet i Forsvarsdepartementet, og jeg har jobbet med forsvarsindustri. Dette visste de som jobber med forsvarsindustri i Forsvarsdepartementet, ganske raskt. Jeg er overbevist om at det har gått et notat oppover til ledelsen om dette som har blitt ignorert, eller man har ikke forstått alvoret. Det er dramatisk i seg selv.

Man bruker fire måneder på å lese sin egen sikkerhetslov og har først nå kommet til denne konklusjonen. Det er takket være opposisjonen i Stortinget og enkelte medier. At man i det hele tatt må møte i stortingssalen og gi en redegjørelse, er i seg selv en innrømmelse av at man ikke har fulgt med i timen. Man har ikke visst. Man har brukt venstrehånden og ikke visst hva høyrehånden har drevet med. Det er i seg selv en skandale, og jeg opprettholder ordet «skandale». Jeg støtter også Jette Christensen fra Arbeiderpartiets forslag om at det kom-

mer en ordentlig redegjørelse, slik at vi vet også hvordan Forsvaret har vært involvert og informert, og hvordan regjeringen har taklet dette fra departement til departement, om man har vært koordinert i det hele tatt. Det viser det seg at de ikke har vært.

Man kan selvfølgelig snakke om fremtiden, noe statsråden brukte 25 av 30 minutter på å gjøre, at man skal gjøre det bedre i fremtiden, men selve saken er så viktig for Norges sikkerhet. Man har rett og slett ikke forstått hva slags teknologi som ligger i Bergen Engines. Man har heller ikke forstått eller satt seg inn i at dette firmaet har leveranser til motorer til det russiske forsvaret, også til ubåter.

Hadde man fulgt med i timen, kunne man lest de nasjonale dokumentene bedriften selv har produsert, hvor de informerer om at ambisjonene for fremtiden er å utvikle motorteknologi for ubåtvirksomhet og andre fartøyer innenfor den russiske marinen. Det ble publisert i 2015, og i 2017 konstaterte bedriften at den faktisk kunne levere dette. Da kan ikke den norske regjering si at den ikke visste og ikke kunne og ikke forsto hva disse drev med, at ikke Nasjonal sikkerhetsmyndighet var involvert i tilstrekkelig grad, at det først gikk til Næringsdepartementet, som skulle se om det var en næringsstransaksjon – eller næringssporet, som det kaltes.

Dette var åpenbart en sak som burde vært i regjeringens sikkerhetsutvalg og diskutert der, med statsministeren til stede, for dette er det største erverv til et land utenfor NATO vi ikke har sikkerhetssamarbeid med. Det kunne vært en hvilken som helst bedrift i Norge av den størrelsesordenen som ble solgt for 1,6 mrd. kr, en bedrift som gikk 1 mrd. kr i underskudd. Nå skal ikke jeg blande meg inn i transaksjonene, men det er en grunn til at aksjekursen i Rolls-Royce gikk opp 40 pst. over natten. Noe har det å si – det var et glimrende salg av Rolls-Royce, og et kjøp av den russiske bedriften som den åpenbart trengte for motorteknologi og ikke minst kontroll over deler av sentral teknologi for stillestående motorer i deres eget sjøforsvar.

Regjeringens retrett er bra. Bergen Engines blir værende, og nå skal vi se hva Rolls-Royce gjør. Det kan jo være at Rolls-Royce har gjort et godt salg og kanskje ikke er interessert i den bedriften, for det har de allerede sagt. Hva gjør regjeringen da? Vil den kjøpe opp denne bedriften for å berge arbeidsplasser og teknologi?

Emilie Enger Mehl (Sp) [10:52:52]: Vi merker oss at regjeringen nå har iverksatt en snuoperasjon i tolvte time og varsler at de vil stanse salget. Regjeringen bekrefter, etter å ha bagatellisert saken og kommet med bortforklaringer i ukesvis, at dette er et salg som vil ha

stor militær, strategisk verdi for Russland. Det vil innebære eksport av teknologi og motorer til Russland som ikke er i norsk eller alliert interesse.

Jeg mener det er urovekkende å tenke på hva som kunne skjedd i denne saken hvis ikke media hadde omtalt den, og hvis ikke opposisjonen hadde grepet inn og vært vaktbikkje for regjeringens sikkerhetspolitiske arbeid.

Det framstår lite troverdig når justisministeren nå prøver å gi inntrykk av at regjeringen har hatt full kontroll hele veien. De har visst om saken siden 15. desember, som det nå har blitt bekreftet i redegjørelsen. Og det er mye som skurrer i den tidslinjen fra 15. desember til nå, hvor det ser ut til å ha vært total svikt i å beskytte norske sikkerhetsinteresser på tvers av både Statsministerens kontor, Utenriksdepartementet, Forsvarsdepartementet og Justisdepartementet.

Den 4. februar, etter at UD hadde visst om saken i angivelig over en måned, gikk det også et varsel direkte til Statsministerens kontor om salget, hvor det ble understreket at man burde sjekke at ikke rikets sikkerhet ville bli påvirket av dette salget. Den 8. februar, fire dager senere, kom PST, E-tjenesten og NSM med en ny trusselvurdering og gjentok det de hadde sagt i flere år, nemlig at utenlandsk oppkjøp av strategisk viktige bedrifter, infrastruktur m.m. er en trussel mot Norge, at Russland og Kina er de største trusselaktørene for oss, og at de vil bruke økonomiske virkemidler for å sikre seg innflytelse i Norge.

På bakgrunn av det tok Senterpartiet opp nettopp nasjonal kontroll med statsministeren i Stortingets spørretime den 17. februar, hvor vi spurte om statsministeren var bekymret for utenlandske oppkjøp i Norge. Det mente statsministeren det ikke var grunn til å bekymre seg for fordi man hadde sikkerhetsloven til å beskytte oss mot den typen trusler.

Det er lite betryggende at statsministeren sto her i Stortinget den 17. februar og forsikret om at sikkerhetsloven beskytter oss i spørsmålet om nasjonal kontroll og trusselen fra utenlandske oppkjøp, samtidig som denne saken foregikk i kulissene. Den 21. februar, fire dager etter det igjen, ble saken kjent i media, og da kom Næringsdepartementet med sin mye omtalte uttalelse om at regjeringen ikke kunne, eller burde, blande seg i salget fordi dette er «en avtale om salg mellom to kommersielle aktører».

Nå prøver justisministeren å avvise det som et rent næringspolitisk svar, men det er jo Næringsdepartementet som har ansvaret etter sikkerhetsloven, så for meg framstår det som et forsøk på å ro vekk fra den svikten.

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide ble også spurt 24. februar om sikkerhetsloven er dekkende hvis ikke

Bergen Engines skal omfattes. Hun sa da: «I denne saken forholder vi oss til at Nærings- og fiskeridepartementet har sagt at dette er en transaksjon, en kommersiell avtale».

Forsvarsminister Frank Bakke-Jensen har brukt mye tid på å bagatellisere saken. Så sent som 23. februar sammenliknet han russisk innsyn i motorteknologien i E-tjenestens spionskip med at Heimevernet kjører Volkswagen pickup. Og 1. mars svarte han skriftlig til Stortinget at sikkerhetsloven ikke kommer til anvendelse. Det ble spurt helt konkret om sikkerhetsloven hadde vært vurdert etter § 10-1, jf. § 1-3, som Tybring-Gjedde var inne på, eller andre bestemmelser i sikkerhetsloven. Han svarte da at den ikke kommer til anvendelse. Hvorfor svarte ikke forsvarsministeren at man var i gang med en vurdering etter § 2-5 hvis det var tilfellet?

Det er fortsatt mange ubesvarte spørsmål i denne saken. Vi hadde ikke vært her nå hvis Høyre ikke hadde hatt et så naivt forhold til trusselen fra utenlandsk oppkjøp og nasjonal sikkerhet. Senterpartiet mener at vi må få redegjørelsen oversendt til utenriks- og forsvarskomiteen for å kunne komme til bunns i alle forhold i denne saken og forsikre oss om at dette ikke kan skje igjen i framtiden.

Audun Lysbakken (SV) [10:58:16]: Så var det sånn som vi fryktet. Det var grunnlag for å gripe inn og stoppe salget, og det var viktige nasjonale interesser som sto på spill.

Jeg vil takke justisministeren for redegjørelsen. Den var klargjørende på nettopp det punktet, på konklusjonen, den nødvendige konklusjonen. Men den var så uklar på andre punkter at denne saken ikke kan være over med dette. Det er etter å ha hørt justisministeren vanskelig å bli klok på om det vi nettopp hørte, var en snuoperasjon, en retrett, eller om det er troverdig, som regjeringen gir inntrykk av, at dette ville skjedd helt uten opposisjonen og mediernes innblanding i saken.

Det er betydelig uklarhet rundt hvorfor regjeringen har kommunisert så forvirrende i disse ukene. Det er vanskelig å se sammenheng mellom det regjeringen har sagt utad, både til mediene og skriftlig til Stortinget, og forklaringen om at denne prosessen har gått akkurat som den skulle hele veien.

La oss se på noen av de tingene vi må komme til bunns i. For det første hvordan det er mulig, hvis regjeringen hele veien har jobbet med saken og dagens konklusjon var et mulig utfall, at regjeringen har kommunisert så forvirrende underveis. Ta f.eks. statssekretær Lundes utsagn. Nå hører jeg justisministeren si at det var et generelt næringspolitisk svar. Det var i hvert fall veldig godt egnet til å skape inntrykk av at regjeringen var på feil spor, veldig godt egnet til å skape

den uroen som har vært i Stortinget. Så jeg synes den forklaringen – det må være lov å si, med respekt å melde – virker litt tynn.

Så er et helt sentralt spørsmål her hvorfor Bergen Engines ikke har kommet inn under sikkerhetsloven § 1-3, hvorfor regjeringen har vært nødt til å ta i bruk det som er nødbremsen i loven, § 2-5. Er det fordi det har vært bevisstløshet noe sted? Er det fordi det har vært manglende koordinering departementene imellom? Jeg merker meg at justisministeren også er tydelig på at Rolls-Royce kan ha opplevd dette som et grønt lys.

Spørsmålet er jo, som jeg imøteser begge statsrådenes svar på, om ikke det at det er nødbremsen i loven som må tas i bruk, også er en innrømmelse av at regjeringen kom for sent på banen.

Jeg vil støtte og be om at denne saken sendes utenriks- og forsvarskomiteen, fordi det åpenbart er flere spørsmål knyttet til både denne konkrete saken og departementenes koordinering og arbeid med sikkerhetsloven som Stortinget er nødt til komme til bunns i. Så etterlyser jeg også et mye tydeligere budskap på en annen viktig side ved denne saken. Det er et tydelig engasjement for arbeidsplassene på Hordvikneset. Det er mange ansatte som nå lurar på hva framtiden blir, som har sett fram til å få en langsiktig industriell eier, som ønsker seg det. Dette er viktig industri, og det er også en viktig framtidsindustri og en del av det grønne skiftet i Norge. Det er en viktig industri og en viktig bedrift å bevare i Bergen og i Norge.

Det betyr også, sånn som denne saken har utviklet seg, at det må være et politisk ansvar å bidra til at en langsiktig industriell eier kommer på plass, enten det er en privat eier, eller det kreves en form for statlig engasjement for å få det til. Men jeg vil etterlyse regjeringens engasjement for dette og regjeringens svar på hvordan en nå etter at denne beslutningen er tatt, vil jobbe for å skape trygghet for dem som jobber ved Bergen Engines, og skape trygghet for at denne viktige delen av norsk industri forblir en del av vårt industrielle miljø på Vestlandet i framtiden, og at arbeidsplassene trygges.

Med det slutter jeg meg som sagt til kravet om at denne saken sendes komiteen for videre behandling. Det tror jeg er helt nødvendig.

Bjørnar Moxnes (R) [11:03:25]: Denne saken burde vært enkel. Oligarker fra Russland vil ta over sensitiv høyteknologisk industri som vi trenger i Norge, og som også kan gjøre at sensitiv informasjon havner i Kreml hvis de overtar. I desember var dette en veldig enkelt løsbart sak, men så ble den likevel en trussel mot rikets sikkerhet, i tillegg til at 750 verdifulle arbeidsplasser i Bergen, et unikt kompetansemiljø vi trenger, står i fare for å bli lagt ned.

For de fleste framstår saken ganske enkel, man skulle stanset salget fra første stund, men så enkelt er det ikke for den sittende regjeringen. Først tre måneder etter at regjeringen ble varslet, tar de nå affære.

Det har vært krevende å gjøre seg klar til denne redegjørelsen, for i en drøy måned har vi nå prøvd å skaffe oss oversikt over hvordan regjeringen har håndtert saken, med de forskjellige departementene som har sendt den fram og tilbake mellom seg, og som har pekt på hverandre. Det har også vært krevende å holde tritt med de svært sprikende svarene som har kommet, ikke bare fra ulike statsråder, men også de ulike svarene den samme statsråden, statsråd Bakke-Jensen, i løpet av kort tid har gitt om saken.

Først var altså sikkerhetsloven ikke aktuell å bruke fordi Bergen Engines er en underleverandør til den leverandøren Forsvaret har kontrakt med. Så viste det seg plutselig at det slett ikke var uaktuelt å bruke sikkerhetsloven likevel, men bare på en annen måte.

La oss nå bruke denne redegjørelsen til å prøve å finne det ut, her kan kanskje også justisministeren hjelpe oss litt med å oppklare hvordan det var mulig, og at det tok så lang tid. Hvordan er dette mulig i en situasjon hvor Nasjonal sikkerhetsmyndighet legger fram sin trusselvurdering, og der den første trusselen som nevnes, er statlig etterretningsvirksomhet? Når det gjelder trussel mot rikets sikkerhet, står det altså følgende i første avsnitt:

«Gjennom oppkjøp og investeringer i norsk næringsliv kan fremmede stater få tilgang til informasjon og innflytelse som det ikke er i Norges interesse at de får.»

Dette legges fram offentlig mens regjeringen har saken om salg av Bergen Engines på sitt bord. Så går det likevel en hel måned fra de hemmelige tjenestene får oversendt informasjon om det mulige salget, til forsvarsministeren blir orientert. Så tar det enda en måned før Forsvaret og Forsvarsmateriell får beskjed om å gjøre vurderinger av hvordan salget vil påvirke bygging og vedlikehold av Forsvarets skip. Så går det ytterligere to uker før Forsvarsdepartementet finner det for godt å orientere Næringsdepartementet og Utenriksdepartementet om saken – i slutten av februar, altså etter at saken sprakk i media, og etter at spørsmålene begynte å hagle.

Forstår statsråden at dette ikke innbyr til voldsomt mye tillit til regjeringens forsikringer om at de har tatt saken på største alvor? Hva skal vi tro om regjeringens bruk av trusselvurderingen fra sikkerhetsmyndigheten? Er det derfor vi er her i dag, fordi regjeringen ikke har tatt det tilstrekkelig på alvor, eller er det andre årsaker til dette? Og skyldes en mildt sagt uheldig håndtering at regjeringen er handlingslammet av sin egen

privatiseringsiver, som over år har latt det vokse fram en rotete og uoversiktlig skog av kontrakter, leverandører og underleverandører, som igjen har gjort det nødvendig med en så kompleks sikkerhetslov at regjeringen ikke aner hvordan de skal håndtere den?

Og hvordan går dette privatiseringsregimet i Forsvaret overens med den passive næringspolitikken som regjeringen liker å skryte av, som har gjort at stadig mer av norsk industri havner på utenlandske hender, og som gjør at regjeringen nå spiller russisk rulett med 750 arbeidsplasser og vår alles sikkerhet lagt i potten? Dette er det spennende å få svar på fra statsrådene i dag.

Statsråd Frank Bakke-Jensen [11:08:06]: Denne saken har skapt et betydelig engasjement på tvers av stortingsgruppene. Det er både gledelig og oppløftende at bredden av Stortinget samler seg i viktigheten av å trygge våre nasjonale sikkerhetsinteresser.

De mange medieoppslagene og innspill fra en rekke engasjerte enkeltpersoner understreker at det brede lag av Norges befolkning har et sterkt engasjement for beskyttelse av Norges sikkerhet. Hvis det hersket noen tvil, ønsker jeg å være tydelig på at det er også min første prioritet som forsvarsminister.

Siden jeg ble orientert om salget i midten av januar, har mitt departement – i tett samarbeid med EOS-tjenestene og øvrige berørte departementer – vurdert hvilke konsekvenser dette kunne få, både for forsvarssektoren isolert sett og for nasjonale sikkerhetsinteresser bredt. Av naturlige årsaker har vi ikke kunnet gå i detalj på hvilke undersøkelser som ble igangsatt. Det har skapt rom for påstander om at jeg tar lett på sikkerheten til Forsvarets fartøyer og nasjonale sikkerhetsinteresser. La meg nå en gang for alle understreke at jeg tar denne saken på største alvor.

På spørsmål fra ulike stortingsrepresentanter har jeg tidligere uttalt at Bergen Engines ikke er underlagt sikkerhetsloven ved enkeltvedtak, og at bestemmelsene om eierskapskontroll i lovens kapittel 10 således ikke får anvendelse. Dette har vært en konstatering av de faktiske forhold og svar på konkrete spørsmål som har blitt stilt. Enkelte har imidlertid tolket dette som at jeg mener at sikkerhetsloven ikke gir mulighet for å gripe inn. Det er en feilslutning.

Slik diskusjonen i det offentlige rom har utviklet seg, ser jeg at vi kunne vært tydeligere på at alle tilgjengelige virkemidler i sikkerhetsloven blir vurdert. Samtidig ber jeg om forståelse for at sensitiviteten i denne typen saker gjør at ikke alle detaljer fortløpende vil kunne offentliggjøres. Så må jeg også få legge til at i mine svar på de skriftlige spørsmålene, som jeg har levert til representanter i denne salen, har jeg også lagt til at vi fortsetter å jobbe med den. Men spørsmål om

sikkerhetslovens innvirkning på Forsvarets fartøyer i denne saken, rundt Bergen Engines, de har vi besvart, og vi har ikke funnet grunnlag for at den gjelder der.

Det har blitt hevdet at Bergen Engines burde vært underlagt sikkerhetsloven. Bergen Engines er en av mange sivile aktører som brukes av Forsvaret. Antallet øker, og det er en ønsket utvikling, men vi verken kan eller bør legge alle virksomheter som brukes av Forsvaret, inn under sikkerhetsloven. Nasjonale sikkerhetsmyndigheter har gjennom sine undersøkelser heller ikke funnet noe grunnlag for å kritisere Forsvaret for de risikovurderingene de har gjort i denne saken.

Jeg registrerer også at sikkerhetsloven fortolkes av representanter i denne debatten. Vi støtter oss også på regjeringsadvokaten og hans vurderinger akkurat i denne saken, og for Forsvarets og Sjøforsvarets fartøyer eksplisitt – vedlikehold, reservedeler, drift – er ikke engasjementet til Bergen Engines så omfattende at det rettferdiggjør å legge dem under sikkerhetsloven. Men som jeg har svart på de skriftlige spørsmålene, er dette også en vurdering vi gjør videre.

Jeg har også vært tydelig på at det er uaktuelt å la russiske selskaper drive vedlikehold på Forsvarets krigsmateriell, og at de sikkerhetsmessige utfordringene et oppkjøp vil kunne ha for en kontraktsrelasjon forsvarssektoren har med Bergen Engines, vil være håndterbare. Det vil si at der kan finnes andre leverandører.

Beskyttelse av Forsvarets fartøyer er heller ikke det viktigste i denne saken. De utmerkede motorene som utvikles på Hordvikneset, er ikke avgjørende for Forsvaret. Forsvaret er faktisk en relativt liten kunde. Der er 5 000 aktive motorer i dag som er produsert av Bergen Engines. Forsvaret bruker rundt 30.

Som justisministeren redegjorde for, er hovedbegrunnelsen EOS-tjenestenes vurdering av at den teknologien Bergen Engines besitter, og motorene de produserer, ville hatt stor militær strategisk betydning for Russland, og det ville ha styrket Russlands militære kapabiliteter på en måte som klart vil være i strid med norske og allierte sikkerhetspolitiske interesser.

Det har vært et særlig poeng for denne regjeringen å rette fokuset mot nettopp sikkerhetsutfordringene knyttet til slike oppkjøp. Gjennom den nye sikkerhetsloven har vi fått på plass nødvendig hjemmelsgrunnlag for å kunne stanse salg av strategisk viktige virksomheter, uavhengig av om de er underlagt loven eller ikke.

Den nye sikkerhetsloven har et robust virkemiddelapparat for å håndtere denne typen saker. Bruk av disse virkemidlene er imidlertid svært inngripende overfor dem det gjelder, og det forutsetter at det framskaffes et korrekt og tilstrekkelig beslutningsgrunnlag. Vi har derfor i tida fra midten av januar samarbeidet

med berørte departementer og ikke minst med EOS-tjenestene, som er helt sentrale i arbeidet med å framskaffe nødvendig informasjon, framskaffe nødvendig kunnskap til å gjøre kvalifiserte vedtak.

Statsråd Monica Mæland [11:13:27]: Det ble stilt spørsmål ved hvorfor vi var her i dag. Da må jeg bare si at det er fordi vi oppfatter at dette er en sak der det er et stort politisk engasjement. Det har vi stor respekt for, det er stilt mange spørsmål, og regjeringens tilstedeværelse i saken er også etterlyst. Da er det naturlig å be om å få redegjøre for den. Det fikk vi, og det er vi takknemlige for.

Så er det fremmet en rekke påstander og spekulasjoner knyttet til både saksbehandling, tidsforløp etc. Jeg kjenner meg ikke igjen i det. Jeg har redegjort for hvordan vi har jobbet, etter beste evne og knyttet til de opplysningene jeg kan gi.

Det er en ting jeg reagerer på, og det er påstanden om at vi har brukt lang tid, altfor lang tid. Det mener jeg ikke vi har. Dette er en veldig spesiell sak, det er en sak med veldig store konsekvenser, og jeg har lyst til å replisere til Lysbakken og Christensen – ja, det er en sak som angår mange ansatte. Det er vi veldig klar over. Jeg refererte til ansatte både på det generelle ved bruk av dette virkemiddelet, og det spesielle, og det er en sak vi selv sagt skal følge tett fra regjeringens side. Det angår mange, både mennesker, ansatte og jobber. Det angår også våre handelspolitiske allianser. Vi ønsker åpne og forutsigbare rammebetingelser for investering og handel på tvers av landegrensene.

Samtidig må vi som samfunn også erkjenne – det vet vi – at vi må vite hva vi gjør, vi kan ikke basert på en trusselvurdering, ugradert trusselvurdering, gå inn i ethvert kjøp og ethvert salg i dette landet. Vi må gjøre grundige vurderinger. Det er komplekse og kanskje uoversiktlige trusler vi står overfor, men det skal vi ikke ignorere. Vi har altså i denne saken konkludert med at vi må stanse dette salget. Det er en viktig beslutning, men det er også en spesiell sak. Derfor har vi også vært tydelige på at denne må vi lære av. Sånn sett er jeg ikke overrasket over, og jeg har også stor forståelse for, at man ønsker svar på flere spørsmål, og da ønsker å behandle den i komiteen. Det forholder vi oss selv sagt til.

Presidenten: Debatten i sak nr. 6 er dermed avsluttet. Presidenten har oppfattet det slik at det er flertall for å sende redegjørelsen til komitébehandling, og presidenten vil komme tilbake til dette ved dagens votering.

Sak nr. 7 [11:16:02]

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i skadeserstatningsloven (kapitaliseringsrente ved utmåling av

personskadeerstatning) (Innst. 280 L (2020–2021), jf. Prop. 73 L (2020–2021))

Martin Henriksen (A) [11:16:25] (ordfører for saken): Jeg tror jeg kan si på vegne av meg selv og komiteen at jeg tror ikke engang debatten blir så lang som det jeg har fått tildelt i taletid – 15 minutter.

Saken gjelder endring av skadeserstatningsloven. Formålet med lovendringen er å fastsette kapitaliseringsrenten i forskrift, som igjen vil kunne forenkle erstatningsoppgjørene, gi aktørene og partene større forutberegnelighet og forebygge tvister.

Justiskomiteen er enstemmig i å tilråde forslagene til endring i skadeserstatningsloven. Komiteen framhever samlet at en slik hjemmel må sikre at kapitaliseringsrenten avspeiler det erstatningsrettslige prinsippet om den skadelidtes rett til full erstatning.

I dag er det slik i norsk rett at det nesten utelukkende tilkjennes erstatning for skade på person som et engangsbeløp. Dermed vil størrelsen på kapitaliseringsrenten ha stor betydning for det endelige erstatningsbeløpet. For å komme fram til hvor stort engangsbeløpet skal være, må man stipulere en rente som reflekterer den avkastningen den skadelidte må forventes å få på den kapitalen han/hun får utbetalt i nåverdi. I praksis vil det si at det tilkjente beløpet og avkastningen av den til sammen vil dekke den framtidige skaden.

Komiteen registrerer at flertallet av høringsinstansene gir sin støtte til forslaget. Ellers trekker komiteen fram de spesielle utfordringene domstolene erfarer når det tilkjennes erstatning for framtidig skade for personer som er under verge, der erstatningen fullt ut eller delvis skal plasseres som bankinnskudd som følge av vergemålslovens regler om forvaltning av finansielle eiendeler.

Komiteen viser også til at det i lovforslaget er tatt høyde for at retten i særlige tilfeller skal kunne anvende en annen utmåling for engangserstatningen når spesielle hensyn tilsier det, og viser til at denne foreslåtte bestemmelsen er ment å være en sikkerhetsventil for helt spesielle tilfeller og fortrinnsvis til gunst for den skadelidte.

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [11:18:46]

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i konkursloven og panteloven mv. (registrering av konkursåpning og legalpant for boomkostninger) (Innst. 283 L (2020–2021), jf. Prop. 74 L (2020–2021))

Peter Frølich (H) [11:19:10](ordfører for saken): Jeg vil takke en enstemmig komité, som har gått inn for endringer i konkursloven. Det er ikke noe tema som kan forene denne komiteen så sterkt som dette.

Formålet er mer effektive konkursåpninger. Det åpnes for å flytte oppgaver fra rettssalen eller bostyren til Konkursregisteret. Blant annet skal Konkursregisteret sørge for at konkursen tinglyses eller registreres i ulike registre, og at finansforetakene får beskjed om dette. Etter lovforslaget tar Konkursregisteret dermed over oppgavene som i dag ligger til bostyren eller retten etter konkursloven § 79 fjerde og femte ledd – og det høres bra ut.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 8.

Sak nr. 9 [11:19:59]

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jan Böhler, Trygve Slagsvold Vedum, Sigbjørn Gjelsvik og Jenny Klinge om en nasjonal gjengenhet ved Kripos for å styrke og koordinere kampen mot organisert kriminalitet på tvers av politidistrikter og landegrenser (Innst. 287 S (2020–2021), jf. Dokument 8:55 S (2020–2021))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver parti-gruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Per-Willy Amundsen (FrP) [11:20:53](ordfører for saken): Utgangspunktet for saken er et representantforslag fra Senterpartiet, et svært interessant sådant, som handler om å etablere en gjengenhet i politiet, basert på Kripos, som skal jobbe med å avdekke gjengenes nettverk og strukturer i hele landet og internasjonalt i samarbeid med politidistriktene – og en rekke utfordrende forslag i så måte.

Selv om komiteen deler mye av problembeskrivelsen i merknads form, er det en uenighet her mellom de ulike partiene. Flertallet i komiteen, dvs. Arbeiderpartiet, Høyre og Sosialistisk Venstreparti, peker på at man ønsker forsterket innsats på dette området, men henviser til politidistriktene og videre utvikling av dem og deres forutsetninger for å bekjempe organisert kriminalitet og de kriminelle miljøene.

Det er imidlertid et mindretall, Fremskrittspartiet og Senterpartiet, som ønsker å gå videre med dette for-

slaget, og da tar jeg av meg saksordførerhatten og går inn i sakens realiteter. Det er faktisk et svært interessant forslag som Senterpartiet har lagt på bordet. Jeg oppfatter det som, paradoksalt nok, en videreføring av intensjonene bak politireformen, litt de samme intensjonene, nemlig at man tar inn over seg at vi står i et mer komplekst kriminalitetsbilde i dag enn man har gjort tidligere, og da er behovet der for spesialisering og særlig høy kompetanse. Det er et avgrenset miljø i Norge som har den nødvendige kompetansen til å kunne bistå politiet, og der må man sette inn ekstra ressurser og samordne de ressursene vi har. Det er litt av det som er tanken bak forslaget fra Senterpartiet. Populært sagt går vi i retning av, skal vi si, en norsk versjon av FBI, i den forstand at vi utstyres mer med nasjonale ressurser for å avhjelpe politidistriktene i krevende etterforskning og i krevende saker, som blir mer og mer kompliserte.

I en situasjon hvor vi ser at gjengkriminalitet og, jeg holdt på å si, tradisjonell hvitsnippkriminalitet og organisert kriminalitet i større grad flyter sammen – man virker over flere politidistrikter, og vi ser forgreininger til utlandet – er det helt nødvendig at vi har en nasjonal innsats som gjør oss i stand til å hjelpe politidistriktene. Politidistriktene skal tas av saken, men bistå med kompetansen og jobbe kontinuerlig for å bekjempe organisert kriminalitet. Det trenger vi som samfunn, for det utfordringsbildet vi ser i dag, er i høyeste grad krevende, utfordrende, og faktisk bekymringsfullt. Det er etter mitt syn litt for enkelt bare å peke på politidistriktene og si at vi må utruste dem med de redskapene og den kompetansen som er nødvendig for å bekjempe gjengkriminalitet, når vi vet at dette skjer over grensene, ikke bare mellom politidistrikter, men også til utlandet. Forgreiningene er åpenbart til stede, og da må vi også ha en nasjonal innsats, som da er helt naturlig å plassere hos Kripos.

Et eksempel er kryptering av digitale plattformer, en helt spesiell kompetanse, som egentlig relativt få mennesker besitter og har utdannelse og forutsetninger for å kunne bistå i. Det er i hvert fall ikke sånn at alle politidistrikter har forutsetninger for å gå inn i krevende IT-saker. Da er man avhengig av hjelp fra Kripos, men Kripos må også jobbe kontinuerlig med dette.

Derfor støtter Fremskrittspartiet forslaget fra Senterpartiet. Vi synes det er godt at man kommer frem med nye tanker og ideer, for selv om vi er i ferd med å avslutte gjennomføringen av en politireform, er ikke alt hogd i stein. Vi må tilpasse oss den nye virkeligheten, og da må man også, tenker jeg, ta på alvor når det kommer frem nye, gode forslag. Her lytter vi på nye, gode forslag, og Fremskrittspartiet støtter det. Jeg vil med det ta opp forslagene.

Presidenten: Da har representanten Per-Willy Amundsen tatt opp de forslagene han refererte til.

Lene Vågslid (A) [11:26:04] (leiar i komiteen): Arbeidarpartiet støttar langt på veg intensjonane og særleg beskrivingane i representantforslaget, om situasjonen knytt til gjengkriminalitet, kriminelle nettverk, utfordringar med gryande ungdomskriminalitet. Når me no ikkje støttar forslaget om ei sentral eining i Kripos, skal eg forklare det. Det er bl.a. fordi me i fleire år frå Arbeidarpartiets side har vore aller mest opptekne av å styrkje politiet i heile landet, styrkje politidistrikta frå nord til sør, aust til vest.

For få dagar sidan hadde komiteen eit interessant møte med Politidirektoratet, Kripos og Økokrim, der me fekk gode orienteringar om det arbeidet som skjer i Kripos. Me fekk orienteringar om operasjon Hubris, operasjon Emma osv., så slik sett er jo ikkje debatten i dag om Kripos skal eller ikkje skal jobbe med alvorleg organisert kriminalitet, eller Økokrim for den del, det skal dei, og eg har inntrykk av at dei operasjonane dei fortel om, som har vart i lang tid, også har svært gode resultat.

Det Arbeidarpartiet har etterlyst i fleire år, er ein meir dedikert og permanent innsats, særleg i politidistrikta, og, som me har understreka saman med Senterpartiet og SV, særleg i dei politidistrikta dette angår mest. Der har me nyleg gjort gode vedtak her i Stortinget i forbindelse med politimeldinga, der me har vedteke at me skal be regjeringa setje politiet i stand til å styrkje arbeidet mot gjengkriminalitet.

Så meiner me det òg er viktig i debatten om organisering å setje spørsmålsteikn ved når det er rett å føreslå nye einingar og ikkje. For det er ikkje veldig mange veker sidan me behandla politimeldinga, og då var Arbeidarpartiet, Senterpartiet og SV einige om at ein ikkje skal gjennomføre strukturendringar no mens ein ventar på evalueringa av nærpolitireforma. Slik sett meiner eg det ville vore naturleg å diskutere eventuelle endringar i ein større samanheng og ein større heilskap.

Så er det ingen tvil om at Arbeidarpartiet framleis meiner at me må styrkje nærpolitiet, me må få gjennomført etterforsningsløftet og påtaleløftet. Det er dei aller viktigaste prioriteringane for oss. Det at offer for kriminalitet står i lange, uverdige køar, mens kriminelle får strafferabattar, det er ikkje godt nok. Me har òg teke til orde for at me treng fleire verktøy for å kjempe mot organisert kriminalitet, og me treng å styrkje politidistrikta med fleire resursar. Me har lenge peikt på at det er ei for svak styrking av nærpolitiet, og me meiner, i den saka me diskuterer i dag, det er heilt sentralt å ha eit sterkt Kripos i samarbeid med eit godt lokalt forankra nærpoliti i politidistrikta.

Så er det fleire forslag som blir fremja her i dag. Eg vil berre til slutt seie at Arbeidarpartiet kjem til å støtte forslag nr. 7, som me meiner er godt grunngjeve. Det verkar fornuftig å be regjeringa sørgje for at politiet saman med Riksadvokaten finn ei løysing her.

Peter Frølich (H) [11:29:43]: Jeg har lyst til å begynne med å komme med en viktig presisering, og det er at jeg tror at dette forslaget har en veldig god intensjon. Det er skrevet av en representant jeg har stor respekt for, og som jeg vet har et genuint engasjement for et viktig tema. Så må jeg hoppe rett til konklusjonen: Høyre mener at dette blir omfattende, det blir for dyrt, og det er ikke riktig medisin for å håndtere det problemet vi står overfor.

Kripos har i dag det riksdekkende ansvaret for å slå ned på organisert kriminalitet, og det er en struktur som alt i alt fungerer og ikke bør endres mye ved. Det forslaget som ligger på bordet i dag, vil i realiteten sentralisere en stor ny enhet til Oslo. Det har sine konsekvenser. Jeg tror det vil gå på bekostning av det eksisterende arbeidet, og det vil gå på bekostning av politidistriktenes innsats. Det betyr en ny administrasjon, en ny organisasjon, nye oppstartsinvesteringer og et veldig tvilsomt utbytte av den pengebruken.

I litt sånn nysgjerrighet over forslaget har vi lett etter instanser som kan støtte dette, enten instanser i politiet, eksterne fagpersoner eller forskere eller ledere eller fagforeninger som jobber i politiet, men vi har altså ikke klart å finne noen som støtter dette forslaget. Selv ikke Kripos, som teknisk sett skal få denne nye enheten, støtter forslaget. Det syns jeg er verdt å merke seg. De som jobber med bekjempelse av organisert kriminalitet hver dag, har tvert imot tatt kontakt og sagt at hvis dette forslaget går gjennom, kommer det til å svekke det pågående arbeidet med å bekjempe organisert kriminalitet.

På den andre siden mener jeg også at forslaget har et detaljnivå som i seg selv gjør det uegnet for vedtak i Stortinget. Her er det lagt opp til at man skal vedta at det skal jobbes 24 timer i døgnet, man skal vedta at det skal være spaningskapasitet, datakyndige, informantbehandlere, nytt teknisk utstyr osv. Det er sikkert teknisk sett helt riktig, men det blir på et detaljnivå som ikke hører hjemme i denne salen.

Jeg tror at hele debatten om organisert kriminalitet gjør at vi trenger å ha to tanker i hodet samtidig. Det ene er at Kripos isolert sett gjør en veldig god jobb, og at det fungerer bra, og på den andre siden må vi erkjenne at vi må gjøre mye mer. Da er det ikke avgjørende med ny struktur, sånn jeg ser det. Det vi kan gjøre, vi som sitter i denne salen, er å gjøre det vi er best til, nemlig å gi nye lovhjemler hvis det trengs, gi mer ressurser hvis det

trengs, og sørge for at politiet har en ledelse som gjør at de kan vinne denne viktige kampen.

Regjeringen har varslet at den kommer tilbake igjen med en stortingsmelding. Det betyr at vi står klar til å vedta det som trengs for å vinne kampen mot organisert kriminalitet, slå ned organisert kriminalitet. Det er en stortingsmelding og en debatt jeg ser fram til med stor glede.

Ingjerd Schou hadde her overtatt presidentplassen.

Jan Böhler (Sp) [11:33:34]: Takk til saksordføreren for et godt innlegg og godt arbeid med saken.

Vi har i justiskomiteen i forrige uke og før jul fått viktige rapporter om situasjonen. Det gjelder den nasjonale trusselvurderingen fra politiet, og det gjelder Økokrims rapport fra desember. Det er fire hovedtrekk som framgår av disse rapportene.

Det første er en økende trussel mot Norge fra internasjonale kriminelle, organiserte nettverk.

Det andre er at hovedpersoner innenfor det vi fra før av kjenner som kriminelle gjenger i Norge, i større grad er en del av disse nettverkene. Noen av dem som har vært med lenge, er blitt mer bakmenn som er basert i utlandet, og som opererer på annen måte enn på gata, som de gjorde tidligere.

Det tredje trekket er at det er en utstrakt bruk av kryptert kommunikasjon, av det mørke nettet, av kryptovaluta og av kompliserte kommunikasjonsmetoder som det er svært vanskelig for politiet å avdekke, og som krever veldig mye, som saksordføreren var inne på.

Det fjerde trekket er at flere av de organiserte kriminelle nettverkene, gjengmiljøene vi har kjent til, nå i større grad enn å holde på bare i Oslo eller bare i bestemte byområder har begynt å dukke opp mange flere steder rundt i landet, på tvers av politidistriktene.

Spørsmålet er: Hva gjør vi med dette? I politimeldingen som ble nevnt her, får vi ikke noe svar. Det ble så å si ikke omtalt. Som vi tok opp i den debatten, ble organisert kriminalitet og kampen mot kriminelle nettverk så å si ikke omtalt. Det gjelder også tildelingsbrevene til politiet fra regjeringen de senere årene hvor temaet ikke tas opp, utenom kanskje i en bisetning her og der.

Vi får et helt annet bilde av trusselvurderingene når vi leser disse rapportene jeg har nevnt – den ene fikk vi presentert i forrige uke – et mye mer alvorlig bilde av en økende trussel. Spørsmålet vi må stille oss, og som jeg er glad for at alle tar på alvor her i dag, er hvordan dette skal takles.

Det vises til at ja, vi må bruke politidistriktene, bygge dem opp. Selvsagt skal vi gjøre det, men vi må også se på hva som er situasjonen i politidistriktene. Jeg vil gjerne vise til s. 107 i Politianalysen, som var

utgangspunktet for den såkalte nærpolitireformen. Der står det at det minimum bør avsettes 20 personer til hvert politidistrikts håndtering av organisert, grenseoverskridende mobil kriminalitet. De skal jobbe døgnet rundt. Det ble kommentert at det med døgnbasert tjeneste var detaljstyring. De skal jobbe døgnet rundt, står det i Politianalysen. De må ha spesialkompetanse og bl.a. kunne drive med åpen og skjult spanning.

Hvis vi ser på situasjonen i politidistriktene i dag opp mot dette, er det etter min kjennskap – den bygger bl.a. på statsadvokatenes tilsyn med politidistriktene – er det to–tre politidistrikter som er i nærheten av å ha 20 personer som jobber med dette. Og det skulle være et minimum. Det er tre politidistrikter som jeg har fått opplyst har heltids spanere, mens det ble skrevet i Politianalysen at alle skal ha det. Når man spør disse om de er i stand til å knekke kryptert kommunikasjon, de avanserte nye plattformene eller det mørke nettet, sier politidistrikt etter politidistrikt at de er avhengige av Kripos, avhengige av bistand fra dem.

Situasjonen er faktisk at vi er veldig langt fra å være rustet til å møte dette ved bare å vise til politidistriktene. Kripos er i en situasjon der de har noe kompetanse, men de trenger mye mer, de trenger mye mer kapasitet for å knekke kryptert kommunikasjon. Vi har sett hva de har fått til i Operasjon Emma og Operasjon Hubris når de har greid det. De leverer da mange viktige saker til politidistriktene. Kripos har også altfor små ressurser. De har altfor lite muligheter til å yte bistand til politidistriktene i disse sakene og da utvikle kompetansen i politidistriktene. Kripos har også altfor lite ressurser til å ta tak i alle de egne sakene de burde ta tak i.

Det er ikke her snakk om en strukturendring, som det slås veldig på stortromma om her, en sentralisering e.l. Det er snakk om å styrke arbeidet med dette i det samlede politiet i Norge ved å begynne med dem som har størst forutsetninger for det, nemlig Kripos.

Solveig Skaugvoll Foss (SV) [11:39:02]: Jeg er takknemlig for at Senterpartiet ser på nye måter for å bekjempe kriminalitet generelt og organisert kriminalitet spesielt. I forslaget sitt viser de til at den svekkede kapasiteten politidistriktene har fått etter den såkalte nærpolitireformen, beviser at hvordan politiet organiseres, betyr noe. Det er jeg enig i. Likevel har vi i SV landet på at vi ikke støtter dette forslaget.

Forslagsstillerne peker på flere byer de mener kunne hatt godt av denne foreslåtte nye gjengenheten, men det er spesielt østlandsregionen som går igjen, både i dokumentet som er levert til Stortinget, og i Senterpartiets medieutspill om forslaget. Derfor er det verdt å merke seg at politimesteren i Oslo politidistrikt, Beate Gangås, Kripos-sjef Kristin Kvigne og fungerende

politimester i Øst politidistrikt, Per Solem, har uttalt at innsatsen må styrkes gjennom eksisterende struktur, heller enn gjennom å opprette nye organisatoriske enheter.

Forslaget fra representantene Bøhler, Slagsvold Vedum, Klinge og Gjelsvik skaper ikke trygghet i områder med mye gjengkriminalitet. Det er det andre tiltak som gjør. Dette forslaget og medieutspillene i forbindelse med det lager heller et skadelig skille der folk føler en unødvendig stor avstand til disse områdene og til menneskene som bor der. Det gjør at folk blir redde for å bevege seg i områder som det ikke er noen grunn til å frykte.

Den siste tiden har Senterpartiet flere ganger gått sammen med Fremskrittspartiet om å lage en fortelling om at ungdom i byer er farlige. Den fortellingen bruker de så til å tvinge gjennom strengere innvandringspolitikk, strengere straffer, økt våpenbruk i politiet – og nå spaningskapasitet i en enhet som skal følge etter gjenger. Det er ikke tiltak vi trenger.

Black Lives Matter-bevegelsen har vært sterk lenge. Den ble enda synligere i sommer, etter at en politimann drepte George Floyd. «Defund the police» var et helt sentralt slagord under Black Lives Matter-bevegelsen på amerikansk jord. I Norge var dette fokuset ikke like sterkt – i Norge pekte Black Lives Matter-bevegelsen heller på hverdagsrasismen og bekjemping av strukturene bak den. Black Lives Matter-bevegelsen har vært konstruktiv og tydelig og løftet opp strukturer som behøver å belyses, og jeg er glad for at SV-representant Petter Eide har nominert bevegelsen til Nobels fredspris.

Hvorfor blander jeg Black Lives Matter-bevegelsen inn i en debatt om politiorganisering? Jo, forslagsstillerne uttaler ikke sammenhengen høyt, men jeg mener det er påfallende at når de vil opprette en ny spesialisert enhet i politiet, vil de ikke at den skal jobbe med f.eks. voldtekt eller vold i nære relasjoner, som er store problemer over hele samfunnet. Nei, de vil heller rette innsatsen mot gjengkriminalitet – et problem av mindre dimensjon og med nedslagsfelt i områder med høy minoritetsandel – i hvert fall slik Senterpartiet har framstilt problematikken i mediene.

Jeg snakket litt om protester mot politiet i USA. Dessverre finnes det absolutt tendenser til raseprofilering i Norge, blant både politifolk, vektere og sikkert flere. Tilfeldige kontroller er ikke like tilfeldige for alle, men raseprofileringen her er ikke like sterk som den er i USA, og det må vi sørge for at den heller ikke blir. Denne tilliten som finnes til politiet i Norge, vil jeg beholde, ikke sette på spill med å organisere politiet til å mistenkeliggjøre noen grupper av befolkningen.

Vi ønsker alle tryggest mulig nærområder over hele landet, og det er naturlig å advare mot ting som truer

dette. Men å advare mot «svenske tilstander» må ikke resultere i at vi heller lager våre egne «amerikanske tilstander».

Solveig Schytz (V) [11:43:55]: De siste årene har kriminaliteten i Oslo-regionen gått ned, mens ungdomskriminaliteten har gått opp. Den store majoriteten av ungdom begår ikke kriminalitet, det er et lite mindretall som står for problemene med gjeng- og ungdomskriminalitet. De viktigste tiltakene vi gjør overfor disse ungdommene, er på skole og i nærmiljøet. Områdene i Oslo med høy ungdomskriminalitet er også de områdene som har flest barnevernssaker.

For å forhindre kriminalitet blant unge må vi rette fokuset vårt mot tidlig innsats. Atferdsproblemer og kriminalitet forebygges best før problemene har blitt omfattende. Systematisk arbeid rettet mot å styrke barnefamilier og barn i utsatte situasjoner, som tiltak mot barnefattigdom, diskriminering, mobbing, atferdsproblemer og utenforskap i skole- og vennemiljø, er viktigst. Det handler om frihet og muligheter.

Barn og ungdom som allerede har kommet inn i en kriminell løpebane, trenger hjelp til å komme ut av den. Barn som har begått kriminalitet, trenger reaksjoner som fremmer deres følelse av verdighet. Venstre mener at vi alltid må ta utgangspunkt i barns beste. Vi må finne en balanse mellom myke og harde tiltak, der politiet får de virkemidlene de trenger, samtidig som vi sørger for tidlig innsats og å forebygge gjengkriminalitet.

Derfor mener Venstre at en ny omorganisering med en egen sentral gjengenhet i Kripos ikke er veien å gå. Politidistriktene er styrket de siste årene og bedre rustet til å håndtere gjengkriminalitet enn noen gang før. Det bygges opp kompetanse i politidistriktene for å kunne møte utviklingen i kriminalitetsbildet, og problematikk og bekymring rundt gjengkriminalitet oppstår særlig i de store byene. En sentral gjengenhet vil kunne føre til at ressurser som ville gitt best uttelling ute i politidistriktene, isteden plasseres i en egen enhet på sentralt nivå.

Gjengkriminalitet er en prioritert oppgave for regjeringen. Som nevnt har unge som begår kriminalitet, ofte store og sammensatte utfordringer, og det krever en bred tilnærming. Snart skal Justisdepartementet legge fram melding om ungdoms- og gjengkriminalitet, som forhåpentligvis gir oss både et godt bilde på utfordringene vi står overfor, og gode verktøy til å forebygge kriminaliteten.

Statsråd Monica Mæland [11:46:43]: Bekjempelsen av organisert kriminalitet og kriminelle gjenger prioriteres høyt av regjeringen. Jeg er glad for at det er bred politisk enighet om viktigheten av dette arbeidet.

Det er også enighet om viktigheten av politidistriktenes innsats på dette området og behovet for lokal kunnskap og tilstedeværelse. Dette ble senest bekreftet ved Stortingets behandling av politimeldingen i februar i år.

Politidistriktene er etter de siste års styrking av politiet og organisering i færre politidistrikter bedre rustet kapasitetsmessig enn før. Det bygges også opp spesialkompetanse i distriktene for nettopp å kunne møte og bekjempe trusselen fra organiserte kriminelle miljøer på en effektiv måte.

Jeg synes derfor det er spesielt at Senterpartiet nå ønsker å opprette en ny sentral enhet ved Kripos, som vil bidra til økt sentralisering av politikraften og større avstand til befolkningen.

Dette er ikke en nedvurdering av den nasjonale ekspertisen ved Kripos. Tvert imot mener jeg det er veldig viktig å bygge videre på samarbeidet som i dag eksisterer mellom politidistriktene, Kripos, Økokrim og internasjonale samarbeidsparter. Men jeg er bekymret for at etablering av en egen enhet kan skade allerede etablerte og fungerende fagmiljøer og skape usikkerhet rundt ansvaret for oppfølging.

Politiets innsats er vesentlig styrket gjennom prioriteringen av dette området i budsjettene for 2020 og 2021. Det gjør politiet bedre i stand til å avverge og bekjempe ungdoms- og gjengkriminalitet gjennom økt tilstedeværelse. Regjeringen vil legge fram en stortingsmelding om barne-, ungdoms- og gjengkriminalitet før sommeren i år. I meldingen vil vi beskrive utviklingstrekk og sentrale utfordringer og selv sagt foreslå tiltak.

Opprettelsen av en nasjonal gjengenhet ved Kripos vil kunne virke mot sin hensikt og flytte ressurser fra politidistriktene til sentralt nivå på dette fagfeltet. Dette er kompetanse og erfaring som er ervervet gjennom arbeidet mot kriminelle miljøene over tid, og som vi ikke har råd til å miste lokalt.

Jeg legger som nevnt også vekt på at ledelsen ved Kripos, Oslo politidistrikt og Øst politidistrikt ikke mener at opprettelse av nye organisatoriske enheter tjener kampen mot organisert kriminalitet.

Når det så gjelder EMDs dom om politiets mobilgjennomganger, som kom 17. desember, er det helt riktig at det begrenser muligheten til å legge beslag. Det jobbes nå i departementet, sammen med Riksadvokaten og Politidirektoratet, med å se på midlertidige løsninger knyttet til påtaleinstruksen og med å se på lov- og forskriftsendringer.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Lene Vågslid (A) [11:49:41]: Organisert kriminalitet blir prioritert av regjeringa, sa justisministeren. I 2016

uttalte dåverande justisminister Anders Anundsen i Stortinget då me godkjende Prüm-avtalen, at det var ein stor dag for kampen mot organisert og alvorleg kriminalitet og terror. Som kjent må kampen mot organisert kriminalitet skje i eit internasjonalt samarbeid, og dei seinare åra har fleire medium avdekt at det er store problem med å få på plass den viktige avtalen operativt, at arbeidet har vore kraftig forseinka, og at budsjettet har sprokke med fleire hundre millionar kroner. Justisministeren sa seinast i mars i fjor at Justisdepartementet og Utanriksdepartementet arbeider for å sikre at alle nødvendige steg blir tekne for at Prüm-avtalen kan tre i kraft.

Spørsmålet mitt er: Kva for nødvendige steg har justisministeren teke, og kva er status no for det viktige – og det som òg blei omtalt som det historiske – Prüm-samarbeidet?

Statsråd Monica Mæland [11:50:44]: Jeg kan forsikre om at vi har jobbet fortløpende med også dette prosjektet. Så innrømmer jeg at det siste året har vært spesielt krevende for politiet, gitt at vi har vært i en pandemi som også har tatt mye av våre og Politidirektoratets ressurser. Så vi er forsinket. Jeg kan ikke si akkurat når dette er på plass, men vi jobber så raskt vi bare kan med å få dette på plass.

Lene Vågslid (A) [11:51:10]: Eg takkar for svaret. Betyr det då at norsk politi er på akkurat same staden som i 2016, at ein brukar minst ei arbeidsveke på å gjere datasøk etter DNA-spor frå utanlandske valdtektsmenn og kriminelle?

Statsråd Monica Mæland [11:51:27]: Jeg tør ikke redegjøre for statusen på det tekniske arbeidet. Jeg går ut fra at noe har skjedd siden 2016. Men når det gjelder Prüm-samarbeidet, er vi forsinket, det må vi bare erkjenne. Da må vi prioritere å få det på plass nå framover.

Lene Vågslid (A) [11:51:43]: Tusen takk for svaret, det er jo klargjerande. Då er eigentleg mitt siste spørsmål om statsråden kan bekrefte at det som blei omtalt frå Erna Solbergs regjering i 2016 som ein historisk dag for kampen mot alvorleg organisert kriminalitet og terror – i 2016 – ikkje er operativt per mars 2021.

Statsråd Monica Mæland [11:52:10]: Jeg er helt ueinig i premissen for spørsmålet. Det har skjedd veldig mye på dette området. Det ble vist til Politianalysen, den kom i 2013. Etter det har vi fått en politireform, vi har fått nye og sterkere politidistrikt, vi har historisk mange ansatte, det er gjort noe med lovverket og noe med ressursbruken. Det gjøres noe på veldig mange områder. Så verden er en helt annen når det gjelder po-

litidistriktene og Kripos' arbeid mot organisert kriminalitet i dag, enn det var i 2013. Men når det gjelder akkurat den angjeldende avtalen, er vi forsinket.

Jan Böhler (Sp) [11:52:59]: Det er nå en dramatisk situasjon i politiets arbeid med organiserte kriminelle nettverk, for Riksadvokatens direktiv 17. desember om beslag av telefoner, iPad-er og annet elektronisk utstyr som politiet ikke kan gjennomgå selv hvis man sier det foregår kommunikasjon med advokater e.l., og at det da skal sendes til tingrettene, har skapt nesten stans i politiets arbeid med å analysere disse verktøyene for kriminelle. Jeg hadde kontakt med noen i politiet nå som hadde sendt telefoner de hadde beslaglagt, til tingretten i Oslo. Etter ti dager hadde de ikke fått noen melding tilbake – bare beskjed om at de må leie inn kompetanse for å kunne gjøre det, for tingretten er ikke satt opp til det. Jeg spurte statsråden om dette den 7. januar i et skriftlig spørsmål, og hun sa hun jobbet med det. Nå har det gått snart fire–fem måneder siden 17. desember. Hvorfor kommer det ingen avklaring på dette? Det haster veldig, og det er praktiske løsninger på det.

Statsråd Monica Mæland [11:54:06]: Det har i hvert fall gått vel tre måneder, men det jeg sa da, og som fortsatt gjelder, er at vi må ta på alvor en dom som kom fra EMD. Det gjorde Riksadvokaten umiddelbart. Vi må ivareta folks menneskerettigheter, og det må vi gjøre på en skikkelig måte. Det betyr at det krever både forskrifts- og lovarbeid og praksisendring. Det tar det litt tid å få på plass. Vi er veldig klar over dette, og arbeidet med å få dette på plass har selvsagt prioritet, slik at vi igjen kan få tilgang til informasjon som politiet selvsagt trenger.

Jan Böhler (Sp) [11:54:37]: Jeg vil bare understreke at dette er akutt. Vi har opplevd i Stortinget at når det er noe som haster veldig, kan vi få hastesaker og stille opp her i Stortinget for å få det løst. Det sitter nå folk i alle politidistrikter som skal jobbe med det vi snakker om i dag, organisert kriminalitet, og som ikke kommer videre fordi tingrettene ikke er satt opp til å ta imot disse mobiltelefonene og annet.

Jeg har knyttet til hvilke tiltak og lovforslag vi trenger, et spørsmål til statsråden. Det har siden Tor Mikkelt Wara snakket om det i september 2018, vært lovt at det skal komme lovforslag når det gjelder forbud mot kriminelle gjenger, oppholdsforbud og nye bestemmelser for inndragning, slik at kriminelle penger kan inndras lettere. Vi gjorde vedtak om dette på Stortinget senest i desember. Når vil statsråden komme med dette? Det har vært snakket om det i snart tre år fra regjeringens side at man skal komme med slike forslag.

Statsråd Monica Mæland [11:55:42]: Jeg er glad for representantens invitasjon til hastebehandling av viktige saker. Det blir viktig, og det kan godt være at det blir aktuelt – særlig denne våren, hvor vi faktisk har en frist fra regjeringens side på fredag for å fremme lovforslag for Stortinget. Så det er jeg veldig glad for, og det kan vi godt komme til å benytte oss av.

Når det gjelder lovforslag for øvrig, kommer det en rekke endringer nå. Vi har lovet IPE-lagring. Vi har lovet en rekke lovforslag og forskriftsendringer, om machete f.eks. Det kommer nå fortløpende. Det jobbes veldig hardt i Justis- og beredskapsdepartementet for at vi skal få ut og på plass flest mulig saker før Stortinget går fra hverandre i juni.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Jenny Klinge (Sp) [11:56:51]: Å vere ein del av gjengen tenkjer vi ofte på som noko positivt, men i denne sammenhengen – når vi diskuterer gjengkriminalitet og organisert kriminalitet – er det ikkje det. Altfor mange blir dregne med inn i gjengar, noko som er skadeleg både for framtida til den enkelte og for samfunnet. Om vi ikkje sjølve skulle ha nok gjengar her til lands, kjem det i tillegg organiserte utanlandske kriminelle og bidreg til mykje samfunnsskadeleg aktivitet. Forslaget frå oss i Senterpartiet handlar om å opprette ei nasjonal gjengeining ved Kripos for å styrkje og koordinere kampen mot organisert kriminalitet på tvers av politidistrikt og landegrenser. Vi gjer framlegg om å styrkje Kripos kraftig og å sørgje for meir midlar til politidistrikta, slik at dei kan prioritere arbeidet mot organisert kriminalitet og gjengar. Vi må altså ha to tankar i hovudet samtidig.

For å illustrere korleis det står til i politidistrikta, kan eg vise til statsadvokatens inspeksjon av Møre og Romsdal politidistrikt hausten 2020. I rapporten kom det fram at det var tre personar som arbeidde med organisert kriminalitet i det politidistriktet, som er i mitt fylke. I 2020 var det 35–40 grove narkotikasaker, som org.krim i Møre og Romsdal arbeidde med. Det seier seg sjølv at desse har meir enn nok å gjere.

Samtidig peiker politiets trusselvurdering for 2021 bl.a. på den aktiviteten som organiserte kriminelle har mot fiskeri- og sjømatbransjen. Da blir det openbert at politidistrikta langs kysten nok er altfor svakt bemanna når det gjeld organisert kriminalitet. Møre og Romsdal er eit av dei fylka som har ei betydeleg fiskeri- og sjømatnæring. Kriminalitet i desse næringane har sjølvsagt økonomiske konsekvensar, men også ressursmessige konsekvensar langt utover dette. For dette handlar om matfatet vårt for framtida og om å sikre levedyktige bestandar og å unngå miljøkriminalitet frå aktørar som kynisk berre tenkjer på eiga inntening.

Digitalt politiarbeid er òg svært viktig når det gjeld organisert kriminalitet. Det må til for å følgje spor og kommunikasjon. Den nasjonale eininga NC3 ved Kripos har Politidirektoratet ein ambisjon om å auke til 200 tilsette innan utgangen av 2021. Det målet er no nedjustert til 150. Vi vil oppretthalde målet om 200.

Når vi i Senterpartiet har eit sterkt engasjement mot gjengkriminalitet, er det ikkje berre for å unngå kriminaliteten som er produktet av gjengane. Det er i høgste grad òg for å førebyggje at folk blir offer for kriminalitet, og hindre at folk som kunne ha vorte gode samfunnsborgarar, blir dregne inn i gjengar, som det er svært vanskeleg å komme seg ut av igjen. Mange som no hamnar på skråplanet, har rett og slett fortent å bli ein del av den rette gjengen.

Lene Vågslid (A) [11:59:40]: Eg er heilt einig med representanten Klinge. Me snakkar eigentleg altfor lite om offera for kriminalitet, uansett kva for type kriminalitet me diskuterer.

Eg har behov for berre å kommentere eit par ting. Eg er heilt einig i det Jan Böhler beskriv når det gjeld særleg det som ligg i Politianalysen. Eg meiner det som ligg der, og det som òg ligg i nærpolitireforma, på ingen måte er følgt opp. Me veit jo at situasjonen ute i politidistrikta òg når det gjeld kompetanse på økonomisk kriminalitet, er at der ligg me òg langt etter. Beskrivinga av situasjonen i Møre og Romsdal veit me òg gjeld fleire andre politidistrikt, og det er òg bakgrunnen for at me meiner det aller viktigaste er å sørgje for å setje politidistrikta i heile landet i betre stand kapasitetsmessig til både å kjempe mot gjengkriminalitet, ha kunnskap og kompetanse og kapasitet når det gjeld organisert kriminalitet, og ikkje minst styrkje nærpolitiet.

Så ser me veldig fram til den stortingsmeldinga som blir varsla her. Der forventar me at det blir mest av det justisministeren sa til slutt, nemleg tiltak. Det har ikkje mangla på forslag frå særleg dei raud-grøne partia i Stortinget dei seinare åra når det gjeld tiltak, verktøy osv.

Eg forventar òg at me i den stortingsmeldinga får ei forklaring på kva som har skjedd med Prüm-samarbeidet. Det høyrer kanskje litt teknisk ut, men i 2016 signerte me ein avtale som skulle sørgje for eit meir effektivt og godt internasjonalt DNA-samarbeid. Eg er heilt einig i det dåverande justisminister frå Framstegspartiet sa, at det var ein veldig viktig dag for å få på plass det. No har det gått mange år, og mange justisministarar har kome og gått. Eg har utfordra fleire på det. Det blir her vist til at det er ein del forseinkingar, kanskje knytte til koronapandemien. Her trur eg me må vere forsiktige med å vise til pandemien, for eg har utfordra justisministarar før dagens justisminister, lenge før pandemien,

på kvifor dette Prüm-samarbeidet enno ikkje er operativt. Me har hatt fleire mediesaker om at det har vore 100 mill. kr i budsjettsprekk. Det er fellesskapet sine pengar me snakkar om, så me må få betre svar på kva som har skjedd her.

Eg ser fram til den stortingsmeldinga som er varsla. Eg vil òg understreke det representanten Böhler seier om leveranse og svar på behov for betre tiltak når det gjeld inndraging. Her har Stortinget og dei raud-grøne partia vore tydelege i lang, lang tid, og difor forventar me ei stortingsmelding med mange gode tiltak i tråd med både det me har vedteke her, og det regjeringsspartia varslar at skal kome.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [12:02:54]: For oss som folkevalgte er det helt grunnleggende å sørge for å sikre folks trygghet så godt som mulig. Det er mange ulike tiltak knyttet til det – sikre gode bomiljø og sikre godt forebyggende arbeid, ikke minst opp mot barn og unge. Men så er det også viktig å sørge for kraftfull og målrettet innsats for å hindre organisert kriminalitet og for å slå ned på organisert kriminalitet når den skjer.

Fra enkelte talere her virker det nesten som gjengkriminalitet er en innbilt utfordring. Da synes jeg at de talerne og de partiene godt kunne tatt seg en tur til noen av dem som har opplevd dette på nært hold, eksempelvis dem som jobber på Egon ved Triaden i Lørenskog, som har opplevd skyting i restauranten, eller dem som i andre deler av Romerike har opplevd at det internasjonale kriminelle MC-nettverket Satudarah har forsøkt å etablere seg. En ønsker og ber om en målrettet satsing fra lokalt politi, og lokalt politi har gjort en viktig innsats, men en ber også om en mer kraftfull nasjonal satsing.

Jeg merker meg at de partiene i denne salen som har stått for den mest kraftfulle sentraliseringen av norsk politi, nå snakker med rørende omtanke om å styrke det lokale politiet. Men når vi i Senterpartiet – ikke bare i denne saken – foreslår en nasjonal gjengenhet for å styrke det spesialiserte arbeidet nasjonalt, og vi foreslår å styrke arbeidet mot organisert kriminalitet i politidistriktene, så stemmer de samme partiene ned begge deler. De vil verken styrke et målrettet arbeid nasjonalt gjennom Kripos for å få mer målrettet innsats der, eller være med på forpliktende forslag for å styrke arbeidet i politidistriktene. Selvsagt henger dette sammen. Vi må sørge for at vi har et målrettet styrket arbeid nasjonalt med spesialister, samtidig som vi styrker politidistriktene, noe som Senterpartiet har jobbet målrettet med over tid.

Det er nettopp dette som er en hjelp for det lokale politiarbeidet. Det som ikke er en hjelp for det lokale politiarbeidet, er det som har skjedd under dagens

regjering, med en kraftig oppbygging av byråkrater innenfor Politidirektoratet. Nei, derimot er det å ha spesialister som jobber døgnet rundt med internasjonalt organisert kriminalitet som en støtte til det lokale politiarbeidet, fornuftig. Derfor er det synd at dette forslaget ikke blir vedtatt i dag.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Per-Willy Amundsen (FrP) [12:06:05]: Det har vært interessant å lytte til denne debatten, for jeg opplever at man diskuterer alt annet enn det som er sakens kjerne. Man konstruerer en problemstilling om at det er et problem at politidistriktene skal jobbe mot organisert kriminalitet, de kriminelle gjengene, som om det er i strid med at vi skal ha nasjonale ressurser som i enda større grad skal kunne gjøre det samme. Det syns jeg er en ganske pussig problembeskrivelse, for det handler altså om å gjøre begge deler samtidig. Man må selvfølgelig ha de lokale kreftene i de lokale politidistriktene som er i stand til å ta i disse sakene, men man er helt avhengig, særlig på noen helt spesifikke punkter, av å ha en særskilt kompetanse og særskilt innsats på nasjonalt nivå.

I de aller, aller fleste land har man valgt å utruste seg på den måten. Når vi ser det tiltakende kriminalitetsbildet, er det for meg komplett uforståelig at Stortinget i dag faktisk ikke stemmer for dette, som faktisk er et godt forslag fra Jan Böhler. Fremskrittspartiet stemmer for det vi er for og mot det vi er mot. Det gjør vi i denne saken, og vi kommer til å støtte dette forslaget.

Jeg opplever litt at vi her diskuterer noe helt annet enn forslaget som ligger på bordet. Sosialistisk Venstreparti gjør dette til en mulighet til å snakke om Black Lives Matter, som om det var tema i denne saken. Selv om det er mange problemstillinger SV tar opp i sitt innlegg som er viktige, er det vanskelig å forstå at det har noen sammenheng med det vi diskuterer her i dag.

Høyre opplever jeg at rett og slett prøver å konstruere en motstand i politiet mot dette. Det er klart at når øverste politiske ledelse for politiet går imot forslaget, krever det vel litt – skal vi si – guts fra politiledere å gå imot det justisministeren har sagt og uttalt til media og også kommet med svar til Stortinget på. Å be om at politiledere i Kripos, Politidirektoratet og andre plasser ute i politidistriktene skulle mene noe annet, tror jeg kanskje er å forvente litt for mye.

Men hvis man lytter til politiet som sitter nærmest problemet, hvis man spør polititjenestekvinner og -menn som opplever utfordringer med organisert kriminalitet, så syns de faktisk dette er et godt forslag, og det syns jeg kanskje man bør ta med seg.

Arbeiderpartiet prater selvfølgelig om alt mulig annet. De prater om Prüm og litt sånn andre forskjellige ting og kamp mot organisert kriminalitet i stort, men dessverre svikter Arbeiderpartiet i denne saken. Selv om man kanskje lovet det i forutsetningene da forslaget ble lagt frem, svikter man i dag, og forslaget får dessverre ikke flertall.

Jan Böhler (Sp) [12:09:37]: Jeg kan bekrefte det representanten Amundsen er inne på, at det nok er forskjellige meninger om dette blant dem som jobber i disse etatene som er nevnt. Det er ikke så veldig overraskende at lederne i Oslo politidistrikt og Kripos og Øst slutter opp om nåværende struktur. Jeg synes jo det er overdrevet å si at det er «en ny struktur» vi skal bygge opp når vi vil bygge opp en enhet i Kripos, hvor man f.eks. også har bygd opp Nasjonalt cyberkrimsenter, NC3, de senere årene uten at man har kalt det «en ny struktur».

Det jeg gjerne ville følge opp, er dette med kapasiteten i politidistriktene, når det vises til det, i forhold til det jeg leste opp fra Politianalysen fra 2013. Jeg vil ikke gå inn på tall, hvor mange som jobber med dette i det enkelte politidistrikt, det er ikke riktig. Representanten Klinge refererer til en offentlig kilde, nemlig en tilsynsrapport fra Møre og Romsdal politidistrikt, og det finnes lignende tilsynsrapporter. Den informasjonen jeg har fra mange som jobber med dette i ulike politidistrikter, er dessverre at tallene mange steder er veldig lave når det gjelder antallet som jobber med organisert kriminalitet kontinuerlig, og som ikke flyttes mellom forskjellige oppgaver, men har som oppgave å følge disse miljøene døgnet rundt, som det sto i Politianalysen.

Jeg vil ikke be om et svar på det i dag, men jeg er kjent med at det er utarbeidet, etter rapportering fra hvert politidistrikt, en rapport for POD om kapasiteten når det gjelder organisert kriminalitet i politidistriktene. Og jeg vil oppfordre statsråden til å vurdere hvordan hun kan orientere justiskomiteen om kapasiteten i politidistriktene, slik at vi får den oversikten, og at det ikke bare blir sporadiske tall som jeg og andre kan nevne, men at vi kan få en rapportering. Jeg er klar over at noe av dette er taushetsbelagt. Derfor går jeg ikke nærmere inn på tall her nå, men de tingene som jeg er sikker på at jeg har informasjon om når det gjelder kapasiteten, er illevarslende.

Det er viktig å huske på at arbeidet med organiserte kriminelle nettverk går på – hvis vi tar det i hovedtrekk – fire nivåer. Ett nivå er på gata, hvor de som selger narkotika, de som utøver vold osv., er. Det neste nivået er de som leverer til dem. Nivået over der er gjenglederne og kretsen rundt dem. Og nivået over der er bakkmenn,

som ofte sitter i utlandet eller inngår i internasjonale kriminelle nettverk.

Kripos jobber med de to øverste nivåene – bakkmenn, internasjonale nettverk, gjengledere som jobber på tvers av politidistrikter, og som holder seg langt unna gata for ikke å bli tatt – og det trenger vi, og det er politidistriktene avhengig av at blir gjort for at de skal kunne gjøre jobben sin. Så jeg synes det er feil å utsette landet for den risikoen at vi ikke tar disse varslene på alvor og ikke ruster opp kapasiteten til å ta tak i nettverkene.

Solveig Skaugvoll Foss (SV) [12:13:04]: Jeg tar ordet igjen etter å ha blitt referert til av representanten Amundsen, som sliter med å finne relevansen til saken i innlegget jeg holdt tidligere. Det vil jeg selvfølgelig gjerne få oppklare. Jeg takker for øvrig for å bli nevnt og dermed bydd opp igjen hit, på et vis – jeg møter jo bare her som vara, så jeg tar imot med begge hender alle mulighetene jeg får til å stå her. Det er hyggelig.

Jeg synes at Black Lives Matter er veldig relevante i denne saken, fordi de tar rasistiske strukturer på alvor. Det prøver jeg også å gjøre. Spesielt fordi – som jeg nevnte i mitt innlegg – politi og politivold i så stor grad har vært i fokus i Black Lives Matter-bevegelsen, synes jeg det er relevant å ta opp.

Videre mener jeg at Senterpartiet og Fremskrittspartiet iblant retter seg bevisst mot innvandringskritiske velgere, med populistiske utspill. Det tror jeg er farlig, og det er ikke noe jeg tar lett på å si, for det er en alvorlig anklage å si at noen partier og representanter kommer med rasistiske og populistiske utspill. Men jeg mener at dette kan kalles det. Jeg mener det er populistisk fordi det går så langt utenfor de faglige rådene.

Forslagsstillerne mangler fullstendig dokumentasjon på problemets omfang. Dermed mener jeg det er overspilt å gjøre en så stor greie ut av det, i motsetning til heller å bry seg om f.eks. voldtekt og vold i nære relasjoner, som vi har solid dokumentasjon på allerede.

Flere talere i denne saken har nevnt at vi må ha to tanker i hodet samtidig. Det er et litt morsomt og oppbrukt uttrykk som kan brukes om absolutt alt, egentlig. Jeg synes man alltid burde ha minst to tanker i hodet samtidig, og en av de tankene burde være de rasistiske strukturene som dette samfunnet er bygd på, og som politiet også kan komme i skade for å legge for stor vekt på, dersom vi gjør organisatoriske endringer som dette.

Presidenten: Representanten Jan Böhler har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Jan Böhler (Sp) [12:15:58]: Jeg må si at jeg er veldig overrasket over karakteristikken av forslaget om en gjengenhet som handler om å bekjempe kriminelle

miljøer som særlig utsetter de områdene hvor vi har ressursvake mennesker og ungdom som trenger støtte og hjelp, om å bekjempe disse nettverkene – at det kalles et rasistisk forslag. Jeg må si jeg ble veldig overrasket over karakteristikken. Det var toner jeg ikke var forberedt på å høre når det gjelder innsats mot miljøer som utsetter alle for utrygghet.

Når SV sier at vi mangler fullstendig dokumentasjon, har man ikke fulgt med på presentasjonen av Nasjonal trusselvurdering fra politiet i forrige uke om at dette er en økende trussel, eller lest Økokrims rapport fra desember om hvordan denne trusselen øker, og hvordan gjengkriminelle nå går inn i mange typer kriminalitet landet rundt.

Jeg blir skuffet over slike karakteristikker.

Presidenten: Representanten Lene Vågslid har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Lene Vågslid (A) [12:17:10]: Arbeidarpartiet tek på største alvor det som ligg i politiets trusselvurdering, og som eg er godt orientert om. Eg har berre lyst til å seie på slutten av debatten at det i denne debatten til tider kunne verke som om Kripos ikkje eksisterer i dag. For Arbeidarpartiet sin del vil eg berre understreke at intensjonen, og særleg verkelegheitsbeskrivingane av utfordringane med gjengkriminalitet, deler Arbeidarpartiet fullstendig med Senterpartiet. Me ynskjer å styrkje politidistrikta og Kripos, men me meiner òg, som me har føreslått tidlegare, at me bør styrkje Økokrim.

Så trur eg ikkje det fell ned på om ein treng ei spesialisert nasjonal eining i Kripos eller ikkje, men eg er overtydd om at Arbeidarpartiet saman med Senterpartiet finn fram til betre løysingar for framtidens politi enn det dagens høgerreregjering gjer.

Presidenten: Representanten Solveig Skaugvoll Foss har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Solveig Skaugvoll Foss (SV) [12:18:17]: Igjen vil jeg si at vi er enig i at dette problemet er reelt, og at folks opplevelse rundt det er reell. Jeg vil møte representanten Böhler med å si at dokumentasjonen, den finnes selvfølgelig, men det er omfanget av problemet som ikke er godt nok dokumentert, mener jeg, til å lage en helt egen enhet for det. Jeg har tidligere presisert at det ikke nødvendigvis er forslaget og forslagsteksten i seg selv som bygger opp til en rasistisk undertone. Det er mer medieutspillene som har kommet fram i sammenheng med dette forslaget, der jeg mener Senterpartiet bevisst har spilt på interessene til innvandringskritiske velgere for å gjøre denne saken til noe større enn den er.

Det synes jeg er viktig å ta opp, for det kan vi ikke fortsette med. Vi kan ikke fortsette å skyld på innvandrere for alt som er galt.

Per-Willy Amundsen (FrP) [12:19:29]: Jeg synes det var litt interessant å høre debatten her nå. Jeg opplever at Arbeiderpartiet, med representanten Vågslid, er veldig opptatt av å glatte over uenigheter mellom Arbeiderpartiet og Senterpartiet – at man skal klare å finne ut av ting dersom man havner i posisjon og havner i regjering i lag. Jeg opplever kanskje at denne debatten har bevist det stikk motsatte.

En representant fra det tredje partiet som sannsynligvis må med hvis det skal bli et flertall etter valget, Gud forby, av disse rød-grønne partiene – ja, de må ha med seg SV også – har nettopp beskrevet forslaget fra Senterpartiet som et rasistisk forslag, i hvert fall knyttet til medieutspillene i så måte. Det framstår ikke nødvendigvis som det beste utgangspunktet for at disse tre partiene skal finne sammen og klare å lage en god justispolitikk som tjener land og folk.

I den grad man kan se uenigheter mellom de partiene som i dag utgjør et ikke-sosialistisk flertall på Stortinget, tror jeg det er småsaker i forhold til det vi kommer til å se dersom det skulle bli et rød-grønt flertall etter valget. For det får vi demonstrert i en ganske avgrenset debatt som dette, som handler om konkret å styrke Kripos nasjonalt til å kunne styrke og ivareta nasjonal bekjempelse av gjengkriminalitet og organisert kriminalitet. Det klarer Senterpartiet og SV å gjøre til en konfliktsak, hvor man tar i bruk «r-ordet» – beskriver hverandre som rasister. Det illustrerer kanskje litt av problemet.

I så måte håper jeg at man heller kan finne sammen via andre konstellasjoner i Stortinget for å skaffe gode flertall, sånn som vi viser i dag, ved at Fremskrittspartiet og Senterpartiet klarer å finne sammen. Hvis vi i tillegg hadde klart å få Høyre med på å gjøre noen gode vedtak i dag, hadde vi hatt et klart og tydelig flertall. Jeg skal ikke spekulere for mye i det, men jeg ser det kan bli spennende tider i norsk justispolitikk framover dersom det er Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV som skal styre den skuta sammen.

Presidenten: Presidenten vil minne om at det ikke er ansett som god parlamentarisk ordbruk å påkalle Vårherre fra talerstolen. Det er også tidligere påpekt fra presidentens side.

Jenny Klinge (Sp) [12:22:29]: Representanten fra SV seier at ein ikkje kan skyld på innvandrarak for alt som er gale. Nei, og da er det viktig at ein ikkje blir sitert på at ein har sagt det, når ein aldri har sagt det. Noko av det som gjer norsk politikk såpass bra som han er, trass

i at vi er ueinige som parti, er at vi stort sett faktisk er heiderlege når vi viser til kva andre har sagt. Det representanten frå SV sa i stad, var ikkje heiderleg på nokon måte.

I Senterpartiet har vi lagt fram dette forslaget om å nedkjempe organisert kriminalitet og gjengkriminalitet ved å sjå på strukturar. Det er det det handlar om – å sjå på Kripos og den strukturen som er der, og på politidistrikta, og ikkje berre struktur, men i høgste grad også ressursar til både Kripos og politidistrikta. Vi kan gjerne vere ueinige om det, men viss vi begynner å bli ueinige om verkelegheitsbeskrivinga, kva som er intensjonen bak forslaget, slit vi. Somtid er verkelegheita rett og slett grei, medan auga som ser på verkelegheita, er ugreie, og i denne samanhengen er det SVs auge på verkelegheita som er ugreie, ikkje Senterpartiet sine intensjonar eller forslag. Det synest eg er verdt å seie. For når noko blir referert til på Stortingets talarstol av alle plassar, slik det vart i stad, som om vi skyldar på innvandrarar alt som er gale, er det faktisk nødvendig å seie det, uansett kva representant som vel å bruke dei orda frå talarstolen på Stortinget.

Så er det viktig å minne om at dette handlar om gjengar og organiserte kriminelle frå Noreg, men òg om organiserte kriminelle som kjem frå utlandet. Det er ein viktig del av bildet. Det er eit blanda bilde. Det handlar om alt frå narkotikakriminalitet og menneskehandel til fiskerikriminalitet. Det er eit så stort spenn. Som nemnt, for oss er dette ei sak om struktur og organisering, men ikkje minst om ressursar til formålet. For oss i Senterpartiet er det utruleg viktig å løfte dette området med svært gode intensjonar om at folk skal sleppe å bli offer for gjengar og organiserte kriminelle, men vi har også gode intensjonar om at folk skal sleppe å bli dratt med i desse gjengane og denne organiserte kriminaliteten. For folk blir faktisk pressa inn på måtar som gjer det umogleg å kome seg ut av det.

For samfunnet i stort er det ekstremt viktig at vi klarer å nedkjempe denne typen kriminalitet – det handlar også om moglegheitene våre til å ha eit velferdssamfunn for framtida ved at vi legg til rette for verdiskaping i samfunnet, for at skattar blir innbetalte, og for at vi har moglegheiter for å finansiere velferdsstaten i framtida.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 9.

Sak nr. 10 [12:25:08]

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Emilie Enger Mehl, Jenny Klinge og Marit Knutsdatter Strand om å digitalisere søknad om våpen og andre prosesser i våpenforvaltningen

sere søknad om våpen og andre prosesser i våpenforvaltningen (Innst. 286 S (2020–2021), jf. Dokument 8:67 S (2020–2021))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver parti-gruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 5 minutter.

Første taler er Per-Willy Amundsen, for sakens ordfører, Kjell-Børge Freiberg.

Per-Willy Amundsen (FrP) [12:26:02]: Konkret er dette et representantforslag fra Senterpartiet, som lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om digitalisering av søknad om tillatelse for samt lagerføring og innførsel av våpen, herunder en konkret fremdriftsplan for prosjektet, senest i revidert statsbudsjett for 2021.»

Det skal vel være revidert nasjonalbudsjett.

Dette er en sak som komiteen i det alt vesentlige slutter seg til. Dette forslaget får flertall i dag. Det er kun Høyres medlemmer i komiteen som ikke er med på innstillingens forslag til vedtak, så jeg skal ikke dra det noe videre ut. Men jeg viser også til at Stortinget allerede har vedtatt plassering av digital våpenforvaltning i Mosjøen. Det gjorde vi i forbindelse med en sak tidligere i år, og vi ser det som helt naturlig at man følger opp forslaget og gjennomfører digitalisering.

Det er bekymringsverdig at man i en del politidistrikt opplever svært lang ventetid, det vises til saksbehandlingstid på opptil 24 uker. Det varierer stort, fra 3 til 24 uker, så det er helt åpenbart at man har mye vinne på å få en sentralisert forvaltning. Det er til beste for innbyggerne i dette landet. Det lar seg utmerket godt gjøre å ta i bruk de moderne verktøyene som eksisterer, og digitalisering er selvfølgelig kun av det gode.

Dette forslaget blir vedtatt i dag med et flertall bestående av Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Lene Vågslid (A) [12:28:12] (leiar i komiteen): Dagens system for våpenforvaltning er heilt utdatert. Det har me vore einige om lenge, eigentleg. Eg var saksordførar for endringar i våpenloven i 2018. Me slutta oss til våpendirektivet, og det at me enno ikkje er komne lenger med digitalisering her i 2021, er eigentleg ganske dårleg.

Som representanten Amundsen viste til, gjorde me eit veldig viktig vedtak i forbindelse med politimel-

dinga, der me vedtok å få på plass eit nasjonalt digitalt våpenregister som blir lagt til Brønnøysundregistra og i Mosjøen, som statsråden òg skriv i svarbrevet sitt. Så me støttar absolutt forslaget og meiner det er bra om regjeringa allereie i revidert nasjonalbudsjett kjem med den planen som ein her ber om. Det er viktig å minne om at me har fått kritikk frå Riksrevisjonen når det gjeld våpenforvaltninga, så her er det viktig å få det på plass. Òg slik sett er det bra at dette forslaget får fleirtal i dag.

Peter Frølich (H) [12:29:32]: Opposisjonspartiene i Stortinget har metoder som etter hvert begynner å bli ganske gjenkjennelige. Det er å reise viktige, store debatter, men hele tiden ha som premiss at ingen ting gjøres, ingen ting er gjort, alt er bare stillstand. For eksempel gjelder det stortingsmeldinger: Hvis de får nyss om at det kommer en stortingsmelding over horisonten, fremmer de et forslag om at nå trenger vi en stortingsmelding. Eller hvis det etterlyses noen lovbestemmelser, og det varsles fra regjeringen at det er under utarbeidelse, kommer de med forslag om at nå må disse lovbestemmelsene komme. Eller hvis det gjøres et internasjonalt arbeid, f.eks. opp mot EU eller andre organer om internasjonale regler som skal gjelde for Norge, er de raskt på ballen for å foreslå nasjonale regler i denne salen.

På samme måte ser vi at Stortinget har kommet med forslag om å få fortgang i en digital våpenforvaltning – som allerede er i full sving, og som kommer. I høst varslet statsråd Mæland at digital våpenforvaltning kommer, og tidligere i år ble det varslet at den skulle komme innen høstjakten. Likevel må altså flertallet i Stortinget vedta noe med et premiss om at ingenting egentlig gjøres.

Det er ikke så farlig, det er helt fint å slå inn åpne dører, men det er litt interessant å observere.

En annen ting som er ganske interessant å observere, er spillet rundt Mosjøen. Det synes jeg er mer problematisk. Man gikk i politimeldingen ut og vedtok at det skulle legges et våpenregister i Mosjøen. Kaken kom frem, og det ble brukt store ord. Bjørnar Skjæran var ute og sa at det skulle komme et sted mellom 15 og 20 arbeidsplasser. Avisen sa at det er en sped begynnelse, men at vi må huske at Brønnøysundregistrene startet med 15–20 arbeidsplasser. Det er altså ikke måte på hvilke forventninger som er bygd opp rundt dette prosjektet. Det er dypt problematisk – det er veldig, veldig problematisk fordi det kommer til å bli et stort fall når disse forventningene høyst trolig ikke innfris.

De som jobber med våpenregister, skjønner ikke hva dette er for noe, de klør seg i hodet. Justiskomiteen er helt enig om at våpenforvaltningen i utgangspunktet skal være desentralisert. Å drive et register krever ikke

15–20 årsverk, som Bjørnar Skjæran påstår. Når jeg utfordrer ham på det, kommer det bare tilbake at man ikke ønsker å gå inn i en polemikk. Man gjentar altså påstanden og holder forventningene i live. Opposisjonen skriver i innstillingen at de er tilfreds med vedtaket. Jeg tror at Mosjøens innbyggere hadde vært tilfreds hvis man kunne få klarhet i hva dette prosjektet er. Hvor mange skal være ansatt? Hva er dimensjonene? Hvilke arbeidsoppgaver skal det være? Det hadde vært velkomment, og det hadde også gjort meg tilfreds.

Jenny Klinge (Sp) [12:33:11]: Frølich var nok inne på eit anna tema no, det er ikkje snakk om nasjonalt register i dag, det er snakk om digitalisert våpensøknad.

Svært mange nordmenn har opp gjennom åra fått – og får enno – gjere seg kjende med blankett GP-6121-B. Det er ein blankett som har gjennomslagspapir. Mens mange tenkjer på gjennomslagspapir i samband med tippekupongane som forsvann på midten av 1990-talet, er det denne blanketten som er politiets våpensøknad per 2021.

I september 2018 kunne vi lese i Politiforum at politiets behandling av våpensøknader tek fryktelig mykje lengre tid no enn tidlegare. Eg siterer frå bladet:

«Før samarbeidet vi med våpenkontoret hos politiet i gamle Romerike politidistrikt. De var bestandig raske, og brukte gjerne ikke mer enn en til to uker fra kundene leverte en søknad til saken var ferdig behandlet, sier Morten Landrø, daglig leder i våpenforretningen Magne Landrø AS.»

Per no tek det ti til tolv veker å få behandla våpensøknader i Øst politidistrikt. Dette er ein konsekvens av nærpolitireforma, som paradoksalt nok skulle sørge for meir effektivitet og kortare saksbehandlingstid. Det er enorm forskjell i saksbehandlingstid på våpensøknader mellom politidistrikta. For ein jeger frå Moi i Rogaland tek søknaden tre til fire veker. For ein jeger i nabobyen Flekkefjord i Agder tek søknaden 24 til 28 veker. Det er altså snakk om inntil fem månader forskjell i saksbehandlingstid. Var det ikkje regjeringa som prata om meir like tenester i politiet?

Digitalisering av våpensøknader vil spare jegerar og våpeneigarar for tid, og polititilsette vil sleppe å sitje og tolke handskrift frå eit gjennomslagspapir. Våpenforvaltninga må sjølv sagt framleis gå føre seg i politidistrikta, som i dag, men vi i Senterpartiet meiner det er meir fornuftig at polititilsette får bruke tid på faktisk å skrive ut våpenløyve, drive med kontroll av skyteklubb, heimkontroll, forhandlarkontrollar og oppsøkjande verksemd framfor å skrive av skjema.

Det er også merkeleg at det er så enorme forskjellar i saksbehandlingstid mellom politidistrikta. Sør-Vest og Finnmark bruker tre til fire veker, medan det går ein

til fem måneder lengre tid på same jobb i Møre og Romsdal, Sør-Øst, Vest, Øst, Oslo, Innlandet og Agder.

Regjeringa pratar mykje om digitalisering. Men å innføre våpensøknader ved bruk av eksisterande teknologi er altså svært vanskeleg å få til, sjølv om det faktisk vil gjere kvardagen enklare for folk.

I eit digitaliseringsrundskriv frå Kommunal- og moderniseringsdepartementet i midten av 2014, som også gjaldt politiet, heiter det:

«Alle relevante søknader, skjemaer og rapporter med årlig innsendingsvolum over 3000 skal være åpne for digital utfylling og digital innsending innen 30. juni 2015.»

Vi er snart i april 2021, og dette er framleis ikkje på plass.

Vi registrerer at det er ein del forvirring når det gjeld våpenforvaltning framover. Men på same måte som vi har eit sentralt passregister og desentraliserte passkontor, vil vi ha behov for desentraliserte våpenkontor i kvart politidistrikt. Det er lokalt politi som både kjenner personar, forhandlarar, klubbar og miljø i sitt område, og som må vurdere kven som er eigna til å ha våpen, saman med andre faktorar i våpenforvaltninga. Kontroll av både klubbar, forhandlarar og personar må gjerast lokalt. Det same gjeld for f. eks. mottak av våpen som skal destruerast, og bistand til personar som har spørsmål knytte til våpensøknader.

Omtrent 600 000 nordmenn er ikkje-digitale, eller har svake digitale ferdigheiter, så det er sjølvsagt behov for lokal våpenforvaltning som kan hjelpe personar som ikkje kan eller vil fylle ut søknader på digitale plattformer sjølve.

Vi i Senterpartiet er glade for at det blir fleirtal i Stortinget for forslaget vårt, sjølv om regjeringa er imot, og vi forventar ei god oppfølging frå regjeringa.

Statsråd Monica Mæland [12:37:41]: Som tidligere informert til Stortinget har Politidirektoratet før representantforslaget ble fremmet, startet arbeidet med digitalisering av våpensøknader.

Som representantene har vist til, har POD utarbeidet en konseptutredning om politiets våpensøknader. POD har lagt til grunn at det er gevinster å hente både for søkerne og for politiet ved å digitalisere, samt at digitaliseringen bør skje gradvis. Første trinn bør etter direktoratets vurdering være digitalisering av søknader om jaktvåpen. POD samarbeider derfor nå med Brønnøysundregistrene med sikte på å kunne tilby en digital våpensøknad for jaktvåpen før 1. september i år. Neste fase i samarbeidet vil være å planlegge utviklingen av et nytt nasjonalt våpenregister og en digitalisert forvaltningsløsning og vurdere om Brønnøysundregistrene kan drifte IKT-systemet på oppdrag fra politiet.

Min vurdering er at det arbeides godt med denne saken i POD. De har en stor prosjektportefølje med mange prosjekter som er viktige for å nå ulike politiske mål og vedtak, herunder oppfølging av IKT-sikkerhet som følge av kritikk fra Riksrevisjonen. Dette arbeidet pågår kontinuerlig nå i POD.

I innstillingen viser flertallet til Stortingets behandling av politimeldingen, vedtak 681, om å «opprette et nasjonalt våpenregister som legges til Brønnøysundregistrene og til Nordland politidistrikt med forvaltning i Mosjøen».

I flertallets innstilling til vedtak bes regjeringen om å «legge frem forslag om digitalisering av søknad om tilatelse for samt lagerføring og innførsel av våpen, herunder en konkret fremdriftsplan for prosjektet, senest i revidert statsbudsjett for 2021».

Som grunnlag for vedtakene vises det til konseptutredningen til POD. Utredningen utgjør kun en del av det pågående arbeidet med utviklingen av digitale løsninger for våpenforvaltningen. Saken er derfor ikke ferdig utredet.

En digitalisering vil trolig medføre besparelser i antall årsverk i politiets våpenforvaltning, men våpenforvaltningen for øvrig bør skje lokalt i hvert enkelt politidistrikt. Det vil være sentraliserende og uhensiktsmessig å flytte denne delen av forvaltningen til bare ett sted i landet, bort fra lokale distrikter. Det er derfor for tidlig å konkludere med hvor mange årsverk som blir berørt av opposisjonens vedtak om å opprette et nasjonalt register i Mosjøen. Men jeg kan betrygge opposisjonen på at våpensøknadene etter planen skal være digitalisert til høstjakten starter i september.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Jenny Klinge (Sp) [12:40:31]: Høgre har jo tala om data og digitalisering i snart åtte år, og har ein eigen digitaliseringsminister i tillegg. Eg høyrer regjeringa seie at dei har gode intensjonar og er i gang, men så vidt eg har forstått, er det jaktvåpen det er snakk om som er det første steget når det gjeld digitalisering av våpensøknader. Det er jo mange våpen det er snakk om som ikkje er medrekna i det ein skal starte opp med. Statsråden seier at det skal bli til haustjakta. Forstår eg det rett, at det då berre er snakk om jaktvåpen og ikkje andre typar våpen?

Statsråd Monica Mæland [12:41:06]: Jeg håper virkelig representanten har hørt om digitalisering, siden det har skjedd historiske investeringer i offentlig sektor når det gjelder digitalisering gjennom de siste årene.

Det er helt riktig at vi vil ta ting i rekkefølge. Når det gjelder våpensøknader, er det riktig at de skal være digitalisert til høstjakten begynner i september.

Jenny Klinge (Sp) [12:41:30]: Det kan hende eg har misforstått, men eg synest det stod ein plass at det er jaktvåpen det startar med, og så kjem andre våpentypar seinare. Eg berre lurar på: Er det alle våpentypar som det no blir mogleg å digitalisere frå haustjakta, eller er det berre jaktvåpen? I fall det er jaktvåpen til å begynne med, kor lang tid meiner statsråden det vil ta å få moglegheit for digital våpensøknad for alle våpentypar?

Statsråd Monica Mæland [12:41:57]: Det er riktig at det er jaktvåpen vi begynner med til høstjakten, og så tar vi ting i rekkefølge.

Vårt politi har den største porteføljen sammenlignet med veldig mange andre lands politi. Det betyr også en stor IKT-portefølje. Derfor må vi rett og slett ta ting i rekkefølge. Men dette er et prioritert område, og jeg mener det blir veldig bra, først og fremst for brukerne, at vi får dette på plass. Derfor skal man jobbe så fort man kan. Jeg kan ikke gi noen eksakt tid, men dette er et arbeid som pågår «as we speak».

Jenny Klinge (Sp) [12:42:30]: Det siste spørsmålet går på dette med saksbehandlingstida i distrikta, for det er ekstremt store forskjellar, frå tre til fire veker opptil eit halvt år. Kva er det statsråden meiner er årsaka til dette, og kva vil ho gjere for å forbetre det, slik at forholda blir bra i alle distrikt?

Statsråd Monica Mæland [12:42:48]: Svaret på det siste er at en digitalisering vil medføre en mye bedre, likere og enklere behandling, først og fremst for dem som søker.

Dette handler om ulike prioriteringer i de ulike distriktene. Vi har sagt hva som er våre viktigste prioriteringer, og det er å bekjempe og forebygge alvorlig kriminalitet. Her handler det rett og slett om prioritering og fordeling av arbeidsoppgaver som skjer internt i distriktene.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.
Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 10.

Sak nr. 11 [12:43:25]

Interpellasjon fra representanten Emilie Enger Mehl til justis- og beredskapsministeren:

«I 2014 var det debatt i Stortinget om norsk eierskap og kontroll over blant annet Flytoget, Kongsberg Gruppen og Telenor, og om det burde forbli norsk eller kunne havne på utenlandske hender. Statsministeren uttalte følgende: «Jeg synes hele debatten om unorsk eller norsk er en ganske tåpelig debatt, for å være helt ærlig.» Nasjonal trusselvurdering for 2021 ble lagt frem 8. februar. PST advarer om at utenlandsk oppkjøp og kontroll over

naturressurser, bedrifter, eiendommer og infrastruktur kan bli en sikkerhetsrisiko for Norge.

I lys av PSTs trusselvurdering vil statsråden fortsatt betegne debatten om norsk kontroll og eierskap over naturressurser, bedrifter, eiendommer og infrastruktur som «ganske tåpelig», eller hvilke adjektiver vil hun eventuelt bruke nå?»

Emilie Enger Mehl (Sp) [12:44:31]: Senterpartiet mener nasjonalt eierskap og kontroll over naturressurser, bedrifter, infrastruktur og eiendom er avgjørende viktig for norske sikkerhetsinteresser og for å sikre at makten over vårt eget land blir i Norge. Uten nasjonalt og langsiktig eierskap til viktige naturressurser hadde Norge sett annerledes ut i dag.

Konsesjonslovene har hatt stor betydning for å sikre nasjonalt og lokalt eierskap, både offentlig og privat, til bl.a. vannkraft, jord, skog, fisk, mineraler, olje og gass. Utenlandske kapitalinteresser viste stor interesse for å kjøpe norske vassdrag på starten av 1900-tallet, samtidig som kapitalbehovet i Norge var stort. Men heldigvis var noen på vakt for norske interesser og så at det å selge norske fossefall ville være en tapt verdi for Norge på lang sikt. Det ble advart mot at Norge ville tape nasjonal selvråderett og mulighet til sterkere økonomisk utvikling i framtiden hvis man solgte vannkraften. Det var opphavet til de såkalte panikklovene, som ble hasteinnført for å stoppe stortilt utenlandsk oppkjøp av norske naturressurser, og la grunnlaget for de permanente konsesjonslovene, utformet med sikte på å sikre norske interesser og skape norske arbeidsplasser.

I 2021 har norsk eierskap og nasjonal kontroll en betydning utover verdiskaping og kapital. I dag er det også et sentralt tema for nasjonal sikkerhet og nasjonale sikkerhetsinteresser.

I 2014 var det en debatt i Stortinget om norsk eierskap og kontroll over bl.a. Flytoget, Kongsberg Gruppen og Telenor, og om det ville forbli norsk eller kunne havne på utenlandske hender. Statsministeren uttalte da følgende:

«Jeg synes hele debatten om unorsk eller norsk er en ganske tåpelig debatt, for å være helt ærlig.»

Nasjonal trusselvurdering for 2021 ble lagt fram 8. februar. PST advarer om at utenlandsk oppkjøp og kontroll over naturressurser, bedrifter, eiendommer og infrastruktur kan bli en sikkerhetsrisiko for Norge. Ifølge E-tjenesten kommer den største etterretningstrusselen fortsatt fra Russland og Kina. Ekspertisen og handlingsrommet til de russiske og kinesiske etterretnings- og sikkerhetstjenestene har vokst de siste årene. Det advares mot at

«oppkjøp og investeringer i norsk næringsliv kan gi fremmede stater informasjon og innflytelse som det

ikke er i Norges interesse at de har. I enkelte tilfeller hvor det er ulovlig å kjøpe informasjon eller teknologi fra en bedrift, kan det fortsatt være lovlig å kjøpe eierandeler i eller investere i selve bedriften. På denne måten vil fremmede stater likevel få tilgang til informasjonen og ikke minst muligheten til å dele den.»

PST-sjef Hans Sverre Sjøvold sa til media etter framleggelsen av trusselvurderingen at Sikkerhetstjenesten har merket seg en del eksempler på det som kan være strategisk oppkjøp av landeiendommer fra fremmede stater:

«Det kan dreie seg om eiendommer som kanskje ligger plassert i et strategisk område, som flyplasser, havner eller i nærheten av forsvarsanlegg (...) utfordringen er at man har få virkemidler for å hindre slike oppkjøp», sa PST-sjefen.

Regjeringen har gang på gang i debatter om salg av Norge vist til at vi har en ny sikkerhetslov som sikrer norske interesser, og at vi derfor ikke trenger noen mer prinsipiell tilnærming til hvem som skal eie kritisk viktig infrastruktur, land, skog og bedrifter i Norge. Det er derfor interessant å lese at PST-sjefen også hevder at selv med sikkerhetsloven har vi få virkemidler til å hindre strategiske oppkjøp fra fremmede stater.

Senterpartiet tar PST-sjefens bekymringer på det største alvor. Senterpartiet fikk flertall ved behandlingen av nordområdemeldingen helt nylig for å sikre norsk eierskap til kritisk viktig infrastruktur, eiendom og naturressurser i nordområdene. Dette forslaget ville ikke regjeringspartiene støtte.

Når vi vet at stater som Kina og Russland ønsker å posisjonere seg i våre nordområder, må vi ta grep. Senterpartiet tar innspillene fra sikkerhetsmyndighetene på alvor, og mener at storting og regjering må gå sammen om å sikre norske interesser. Vi mener at norsk eierskap til kritisk viktig infrastruktur og eiendom i nordområdene er en effektiv måte for å sikre norsk kontroll og å hindre utenlandske stater i å posisjonere seg.

Høyre og Fremskrittspartiet har i regjering jobbet for å selge norske evigvarende naturressurser og norske nøkkelbedrifter, som Telenor, Mesta, Statkraft og Kongsberg Gruppen. Disse bedriftene eier enten forvarsteknologi eller infrastruktur, som er avgjørende for å sikre et trygt Norge med like muligheter over hele landet.

For Senterpartiet er det uforståelig at regjeringen gang på gang foreslår å selge mye av Norge. Hvilke land vet man egentlig om i dag som selger sine viktigste bedrifter uten å være i dyp økonomisk nød? Å sikre lokalt og nasjonalt eierskap til verdifulle og potensielt

evigvarende naturressurser og viktige bedrifter er avgjørende for en bærekraftig næringsstrategi.

I 2017 opphevet Høyre priskontroll på skog. Det har gjort det lukrativt å selge skogeiendommer. For Senterpartiet er det essensielt å sikre kontroll over norske ressurser, også de landbundne ressursene. Det er uheldig om kinesiske eller russiske investorer får kjøpe norsk jord og skog eller andre strategiske oppkjøpsmål, som over tid kan true rikets sikkerhet og suverenitet. Det finnes flere eksempler på at utenlandske aktører vil ta kontroll over norsk territorium, f.eks. på Svalbard, hvor høyreregjeringen før jul avviste i Stortinget at de vil gripe inn for å hindre kinesisk oppkjøp av gruveretigheter. Senterpartiet mener vi altfor ofte er vitne til at Høyre setter kapitalisme foran norske sikkerhetsinteresser.

I 2020 lot Høyre også tyske investorer kjøpe en trøndersk skogeiendom, større enn Oslo, fordi det var et aksjeselskap og fritt kunne omsettes uten å søke konsesjon. Senterpartiet fremmet da et forslag om å stanse den praksisen for å forhindre at man så lignende oppkjøp i framtiden, og at f.eks. en russisk investor kan gå inn og kontrollere store eiendommer i Norge. Som sikkerhetsmyndighetene påpeker, er det vanskelig å vurdere hvert enkelt salg, for det kan være summen av salg av eiendommer, selskaper eller infrastruktur som utgjør en sikkerhetsrisiko. Men Høyre stemte da imot forslaget om å stramme inn og stanse denne praksisen. Når Høyre gang på gang bagatelliserer disse problemstillingene og ikke ønsker å komme med tiltak i Stortinget politisk, får man det inntrykket at bevisstgjøringen rundt utenlandske oppkjøp ikke har høy nok prioritet i regjeringen.

Senterpartiet mener det er viktig at vi skaffer oss bedre digital beredskap og nasjonal kontroll over teknologi, infrastruktur og datalagring. Digital beredskap er en helt sentral del av nasjonal sikkerhet. Det handler om å beskytte vanlige folk mot at sensitive opplysninger kommer på avveier, like mye som det handler om å sikre kontroll over viktige nasjonale funksjoner for Norge.

Det offentlige kjøper i dag store mengder tjenester av multinasjonale selskaper som Microsoft, som dermed lagrer enorme mengder informasjon om folk og kontrollerer viktig norsk infrastruktur. Ofte lagres disse opplysningene på servere i utlandet, og det har vi liten kontroll med.

Nylig vedtok Stortinget et forslag fra Senterpartiet, Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti om å utrede en felles skytjeneste for forvaltningen for datalagring på offentlig statlig eide servere, sånn som man gjør bl.a. i Tyskland, Frankrike og Nederland. Det er også et flertallsvedtak i Stortinget for bedre digital

beredskap, som Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre – altså regjeringspartiene – stemte imot.

Senterpartiet fremmet også i forrige uke et representantforslag om en stortingsmelding om nasjonal kontroll over bl.a. teknologi og infrastruktur. Det skal bli interessant å se hvilken posisjon høyreregjeringen velger å ta i den saken.

Senterpartiet mener digital beredskap er et nasjonalt ansvar som ikke bare kan overlates til multinasjonale konserner. Vi burde vurdere bl.a. en nasjonal skyløsning og sikre bedre digital autonomi for å være sikre på at vi har trygg lagring av informasjon som lagres hos det offentlige.

Stortinget har nå instruert regjeringen om å utrede sikrere datalagring og bedre nasjonal kontroll. Det viser bare at Stortinget tar ansvar når Høyre i regjering ikke gjør det.

To ganger på et halvt år har dette blitt aktualisert her i Stortinget, for alt tyder på at det er fremmede stater som har brutt seg inn hos oss digitalt. Det siste angrepet, som skyldtes sårbarheter hos Microsoft, er det sannsynlig at nettopp Kina kan ha stått bak.

Ved behandlingen av langtidsplanen for Forsvaret i høst fremmet Senterpartiet også forslag om en offentlig nasjonal skyløsning, sånn at opplysninger om nasjonal sikkerhet kan lagres trygt i Norge. Høyre har på sin side valgt å sette datalagring i Forsvaret ut på anbud, og skytjenester fra Microsoft er nå også tatt i bruk av Forsvaret.

Vi har akkurat vært igjennom en redegjørelse her i Stortinget i dag om Bergen Engines-saken, hvor et russisk-kontrollert selskap var i ferd med å kjøpe en motorfabrikk i Bergen som leverer teknologi til Forsvaret. Regjeringen har endelig snudd og grepet inn for å stanse salget, og bekreftet i dag det som det har vært kraftig advart mot siden saken ble kjent i februar, at dette salget ville være av strategisk militær viktighet for Russland, og at det ikke ville være i norsk eller alliert interesse at det ble gjennomført. Likevel har Høyre helt fram til i dag vist en naiv holdning til den trusselen som dette salget ville innebære.

I lys av PSTs trusselvurdering – vil statsråden fortsatt betegne debatten om norsk kontroll og eierskap over naturressurser, bedrifter, eiendommer og infrastruktur som «ganske tåpelig», eller hvilke adjektiver vil hun eventuelt bruke nå?

Statsråd Monica Mæland [12:55:03]: Det vises til interpellasjonen fra representanten Emilie Enger Mehl til statsministeren, som hun har bedt meg svare på. Slik jeg forstår representantens spørsmål, ber hun statsministeren svare på om hun ville ha omtalt debatten som gikk i Stortinget i 2014, om norsk eierskap og kontroll,

på en annen måte i dag. Representanten viser samtidig til PSTs trusselvurdering for 2021, hvor PST advarer om at utenlandske oppkjøp og kontroll over naturressurser, bedrifter, eiendommer og infrastruktur kan bli en sikkerhetsrisiko for Norge.

Statsministeren var i 2014 tydelig på sitt budskap, et budskap som også er gyldig i dag. Jeg siterer henne på følgende uttalelse:

«Vi er opptatt av at vi skal utvikle eierskapet, vi skal sørge for nasjonal kontroll over de viktigste bedriftene.»

Det er derfor ikke grunn til å antyde at statsministeren burde omtale norsk eierskap og kontroll annerledes i dag enn i 2014. Sikkerhetsspørsmål av den typen bl.a. PST advarer mot i årets trusselvurdering, var også på den politiske agendaen i 2014.

Det er få land som har et større nasjonalt eierskap enn det Norge har. Statens rolle som eier i norsk næringsliv er noe regjeringen derfor i hovedsak ønsker å redusere, men statlig eierskap kan likevel begrunnes ut fra særlige nasjonale hensyn. Jeg viser her til eierskapsmeldingen som regjeringen fremmet i 2019, hvor det tydelig framkommer at rammene for statens eierutøvelse ligger fast – og at vi fortsatt skal ha nasjonal kontroll over våre viktigste bedrifter.

Norge er en ledende industri- og teknologinasjon, og det skal Norge fortsatt være. Teknologi og kunnskap er viktige verdier for Norge som det er helt avgjørende at vi er bevisste at vi besitter – og evner å beskytte og forvalte til beste for det norske folk. Derfor er vi opptatt av statlig eierskap i slike bedrifter.

Som statsministeren framhevet også i 2014, er norsk næringsliv helt avhengig av tilgang på utenlandske varer, kapital og investeringer. Dette bidrar til verdiskaping i Norge. Vi ønsker lønnsomme og konkurransedyktige næringer, og vi ønsker å skape flere arbeidsplasser og større verdier.

Også internasjonalt kunnskapssamarbeid er helt avgjørende for at vi skal videreutvikle oss som kunnskapsnasjon. Kunnskapssamarbeid med andre land går hånd i hånd med næringslivet, noe som igjen vil bidra til å styrke Norges konkurransekraft og innovasjonsevne.

Regjeringen er samtidig opptatt av at internasjonalt samarbeid og næringsliv krever ansvarlighet og grundige avveininger mellom ulike interesser, herunder nasjonale sikkerhetsinteresser. Helhetlige avveininger av ulike hensyn er noe vi jobber kontinuerlig med når det gjelder hvordan Norges naturressurser, bedrifter, eiendommer og infrastruktur best bør forvaltes.

Hensynet til arbeidsplasser, næringsutvikling og sikkerhet må veies mot hverandre. Dette er noe regjeringen også har vært tydelig på i samfunnssikkerhetsmeldingen, hvor vi bl.a. sier:

«Legitime bekymringer knyttet til visse utenlandske investeringer må balanseres mot behovet for å opprettholde et åpent regime for investeringer i Norge.»

Vi må derfor evne å balansere konkurransekraft med nasjonal sikkerhet. Det var også dette statsministeren la vekt på i debatten i 2014, nemlig at behovet for statlig eierskap må balanseres opp mot andre behov, herunder behovet for gode konkurransevilkår for norsk næringsliv og sikkerhetsmessige behov.

Regjeringen tar trusselvurderingene fra PST og de andre tjenestene på alvor. Vi er godt kjent med at fremmede stater i økende grad benytter seg av virkemidler som utenlandsinvesteringer, forskningssamarbeid og industrispionasje for bl.a. å skaffe seg avansert teknologi som de ikke er i stand til å produsere selv. Det er en økende utfordring at utviklingen av sivil og militær teknologi i økende grad skjer integrert. Investeringer som bidrar til overføring av flerbruksteknologi, kan f.eks. styrke et annet lands militære styrkeoppbygging. Derfor blir avveiningene og balansen mellom ulike interesser, næringsliv og nasjonal sikkerhet, som også statsministeren framhevet i 2014, så viktig.

Bergen Engines-saken er et veldig godt eksempel på nettopp denne utfordringen, og det har jeg redegjort grundig for tidligere i dag. Samtidig er ikke eierskapspolitikken, herunder statlig eierskap, eneste virkemiddel som skal benyttes for å forvalte norske verdier.

Jeg vil her peke på den sentrale betydningen som lovreguleringer gjennom sikkerhetsloven har. Jeg viser også her til redegjørelsen tidligere i dag når det gjelder hvordan sikkerhetsloven kan benyttes som virkemiddel for å beskytte nasjonale sikkerhetsinteresser og verdier.

Avslutningsvis vil jeg understreke at regjeringens overordnede mål er å sørge for at Norge forblir et fritt, trygt og uavhengig land med politisk handlefrihet, økonomisk stabilitet og demokratiske verdier. Men dersom vi skal oppnå dette målet, er vi helt avhengig av internasjonalt samarbeid og samhandling.

Norge skal fortsatt ha en åpen økonomi, og regjeringen vil fortsatt jobbe for bedre konkurransevilkår for norsk næringsliv. Regjeringen ønsker derfor investeringer, handel, oppkjøp og kunnskapssamarbeid velkommen, fra både norsk og utenlandsk hold. Men det må skje på en måte som ivaretar nasjonale sikkerhetsinteresser.

Grundige avveininger av ulike nasjonale hensyn, sett opp mot hverandre i hvert enkelt tilfelle, er derfor avgjørende, og det er nettopp dette regjeringen nå gjør, i tilfellet med Bergen Engines.

Emilie Enger Mehl (Sp) [13:01:05]: Jeg oppfattet ikke statsministerens uttalelse i 2014 som å være rettet til bare den isolerte debatten i Stortinget den dagen, men som rettet til den generelle debatten om norsk eller utenlandsk eierskap. Derfor er det ikke særlig bertryggende å høre at hun i dag ikke ville ha omtalt det på en annen måte, slik jeg forsto justisministeren.

Vi ser i sak etter sak at regjeringen som nå har Høyre som det største partiet, har en helt annen inngang til spørsmålet om nasjonal kontroll, som på mange fronter er et så viktig spørsmål for å trygge Norges sikkerhetsinteresser. Det handler om å klare å se helheten. Det har vi sett i dag at regjeringen har vært dårlig på, med en sak som Bergen Engines, som berører mange ulike departementer. Der har det vært en total svikt i evnen til å koordinere mellom departementene, slik som det framstår. Her har Næringsdepartementet fått uttale seg uten at det liksom skal være representativt for regjeringen, man har sendt saken mellom Forsvarsdepartementet, Utenriksdepartementet, Statsministerens kontor og Næringsdepartementet, og alle skyver ballen litt over til hverandre.

Da Gjørv-kommisjonen kom med sine anbefalinger, gjaldt den første av dem tiltak på nasjonalt nivå:

«Kommisjonens viktigste anbefaling er at ledere på alle nivåer i forvaltningen systematisk arbeider med å styrke sine egne og organisasjonenes grunnleggende holdninger og kultur knyttet til risikoenkjennelse [...]»

Det er det som bekymrer Senterpartiet: regjeringens holdning til trusselen fra utenlandske oppkjøp, og risikoerkjennelsen knyttet til at dette faktisk er en trussel mot norske sikkerhetsinteresser, slik vi bl.a. har sett i Bergen Engines-saken.

Jeg lurer på: Er regjeringen i det hele tatt bekymret for at det nå er et tysk selskap som eier over 500 000 mål skog i Trøndelag, og at de aksjene fritt kan omsettes til f.eks. Russland eller Kina? De kan også kjøpe opp andre skogeiendommer, slik at det eierskapet i sum vil utgjøre ganske mye.

Jeg lurer også på: Hvorfor vil ikke regjeringen styrke den digitale beredskapen og sikre at det er mindre makt som hviler hos de multinasjonale selskapene, som f.eks. Microsoft, når vi ser at nettopp sårbarheter i slike selskaper gjør at vi bl.a. har fått dataangrep mot Stortinget, mot demokratiet vårt? Hvorfor vil man ikke ta tak i og sikre bedre nasjonal kontroll over f.eks. den digitale beredskapen, og sikre bedre digital autonomi for Norge?

Statsråd Monica Mæland [13:04:31]: Interpellanten sa at våre veier skilles, og at vi har en helt annen inngang. Det tror jeg er helt riktig. Det er sånn at vi er opptatt av at Norge er en liten, åpen og eksportrettet

økonomi. Vi er avhengig av eksport, vi er avhengig av internasjonal handel. Det er bra for norske arbeidsplasser, det er bra for norske skatteinntekter. Vi mener at EØS-avtalen er det aller viktigste for å sikre norske arbeidsplasser i hele landet. Der skilles altså våre veier – det har Senterpartiet et helt annet syn på.

Men jeg må oppklare én helt grunnleggende ting, og det er at det ikke er nødvendig for å ivareta norske sikkerhetsinteresser at Norge og staten eier et selskap, et landområde eller naturressurser. Akkurat det har saken i dag vist, og representantens beskrivelse av saken kjenner jeg meg selvfølgelig heller ikke igjen i, og den stemmer ikke med den redegjørelsen jeg har gitt i dag. Men det kan selvfølgelig representanten velge å ha sine egne spekulasjoner om. Det er slik at vi har et lovverk som kan benyttes hvis det skulle være nasjonale sikkerhetsinteresser som kommer i spill, enten det gjelder en skog eller en fabrikk, som vi har sett et eksempel på i dag.

Så må jeg si at jeg reagerer når regjeringen får ansvaret for at Stortinget er angrepet. Det er jo Stortinget som må ivareta sin sikkerhet, så skal vi ivareta nasjonens sikkerhet. Her har jeg opplevd at vi fram til nå har arbeidet veldig godt, og jeg stiller meg veldig forbauset til denne typen innlegg fra representanten.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [13:06:29]: Det ser ut som representanten Enger Mehl har fått blod på tann. Hun er nå veldig opptatt av at alt skal være på norske hender, men da tror jeg hun har misforstått en smule. Rolls-Royce eide Bergen Engines, og det fungerte helt strålende. Det er ingen ting galt med Rolls-Royce. Norske bedrifter kjøper opp utenlandske bedrifter hele tiden, og jeg har ikke sett protester fra Senterpartiet når det skjer. Det skal bli interessant å se om de protestene er like store når det finner sted, men det tviler jeg på.

Her blandes det sammen. Utlandet er alle land utenfor Norges grenser som er noen skumle banditter alle sammen, og vi må ha alt på norske hender. Men det vil altså ikke være mulig. Da kan heller ikke representanten Enger Mehl nyte økonomisk vekst og stor velstand og velferd fordi hun ikke får til den handelen som gjør at ressursene strømmer til der de er mest effektive, slik at alle kan få noe bedre velferd hvert år. Det skal vi være veldig takknemlig for i Norge. Så her blandes det sammen både hvilke land som representanten mener er skumle, og hvilke ressurser hun snakker om. Det er ikke slik at en bringebærbusk i Buskerud er like sentral som sentral teknologi i Bergen Engines. Vi må være såpass ærlige her og si at vi er nok helt avhengige av både salg og kjøp i utlandet for å få økonomisk vekst.

Når det er sagt, er det sentrale her at de landene vi handler sentral og viktig teknologi sammen med – eller

benytter sammen – må være land vi har sikkerhetssamarbeid med. Det var det saken tidligere i dag angikk, og der bommet regjeringen totalt. Nå har den snudd på det. Det er veldig fint, vi håper at det ikke skjer igjen. Men å begynne å blande dette inn med Storbritannia, Tyskland, USA og alle mulige slags land som skumle land, og som ikke skal eie noe som helst – vel, da må heller ikke Norge investere i USA. For det må være slik at de samme reglene skal gjelde for alle. Derfor har vi faktisk avtaler som skal strukturere handelen mellom land, slik at vi alle nyter best av det. Det gjelder også ressurser, og hvor mye man definerer dem som sentrale eller ikke. Vi selger f.eks. oljen vår hver eneste dag, og det må man si er en strategisk viktig ressurs, men likevel er det det som bringer velferd, vekst og velstand til Norge. Det må vi være klar over.

Senterpartiet har tatt litt for mye Møllers tran nå, og det har tatt litt av. Man skal være varsom med det man gjør, både når det gjelder sentrale ressurser og når det gjelder strategisk industri og teknologi, men la oss roe oss litt ned. Forsvarssektoren er åpenbart sentral og viktig, og derfor har staten eierskap i Kongsberg Gruppen, Nammo og andre sentrale virksomheter, rett og slett fordi de er helt avgjørende for at forsvaret av landet vårt fungerer.

Så er det slik at Russland og Kina er i en særklasse når det gjelder land vi ikke ønsker å selge sentrale ressurser til, og jeg tror man skal spørre seg: Vil man selge strategisk teknologi eller ressurser til land som ikke vil tillate å gjøre det samme til oss? Hvis vi får anledning til å kjøpe sentral russisk eller kinesisk teknologi, og få det på norske hender, ja vel, da ville vi i så fall vært i en annen situasjon. Det vil aldri skje, nettopp fordi vi ikke har noe sikkerhetssamarbeid med dem, og rett og slett fordi vi ikke har noen ideologisk likhet med disse landene, fordi vi ikke ser dem som nære allierte, og at de egentlig ikke hører hjemme i det vestlige fellesskapet som vi har skaffet oss i Europa, i USA og også i andre sentrale land.

Jeg tror man skal være litt mer varsom med måten man definerer både hva ressurser og sentrale ressurser er, og hvilke land man oppfatter som skumle, og som man ikke kan forhandle med.

Emilie Enger Mehl (Sp) [13:10:28]: Det er ikke veldig overraskende å konstatere at verken Høyre eller Fremskrittspartiet tar denne utfordringen spesielt mye på alvor.

Jeg kan opplyse representanten Tybring-Gjedde om at interpellasjonen som vi har til behandling i dag, sendte jeg inn før Bergen Engines-saken ble kjent. Nasjonalt eierskap, nasjonal kontroll over infrastruktur, bedrifter, naturressurser og teknologi er noe som

opptar Senterpartiet, og som ble aktualisert i lys av PSTs trusselvurdering, som kom den 8. februar. Dette var også et tema vi tok opp med statsministeren i spørretimen den 17. februar, hvor statsministeren svarte på spørsmål om problemstillingen – også før Bergen Engines saken var kjent.

At Fremskrittspartiet ikke ser viktigheten av nasjonal kontroll – om det ikke er norsk eierskap, men at vi i hvert fall har kontroll med at det er allierte, og ikke fremmede stater som er trusselaktører mot Norge, som eier f.eks. skog eller landeiendommer – er ikke veldig overraskende, for Fremskrittspartiet har en helt annen inngang til konsesjonsregelverket. De ønsker å fjerne hele regelverket som kontrollerer hvem som kan eie både jordbruksland og andre eiendommer i Norge.

Faktum er at PST er tydelig på at økonomiske virkemiddel kan brukes for å få innflytelse i Norge, på samme måte som man tradisjonelt har brukt etterretningsoperasjoner.

Når det gjelder datalagring, er det ikke sånn at de to angrepene som det er kjent at vi har hatt mot Stortinget, er de eneste angrepene. Vi blir jo angrepet hele tiden, men det er heldigvis ikke alle som lykkes. Men når det helt åpenbart er en trussel mot demokratiet vårt, mener jeg det er spesielt om ikke regjeringen ser at det kan være grunn til å diskutere digital beredskap i offentligheten, uten at det handler om å plassere ansvar for dette konkrete angrepet.

Spørsmålet mitt dreide seg om at vi nylig har diskutert i Stortinget om vi skal utrede en offentlig skyløsning for å sikre bedre lagring av data, bedre trygghet for vår infrastruktur, som er avhengig av dataløsninger, og bedre trygghet for folks opplysninger. Det har regjeringen gått imot, men regjeringen må likevel se på det, for Stortinget har overkjørt regjeringen i det spørsmålet. Det er fordi Stortinget er opptatt av digital beredskap, at Norge har digital autonomi, at vi ikke hviler alt på markedet og store multinasjonale selskaper som etter hvert blir veldig mektige. Det ville vært veldig utenkelig om vi i papirens tid skulle sendt lastebillass med sensitive opplysninger ut av landet for lagring. Det er det vi i praksis gjør nå, og det gir Høyre sin godkjenning til når de ikke ønsker å forbedre regelverket.

Statsråd Monica Mæland [13:13:39]: Jeg tror jeg må være veldig tydelig. Det må ikke være etterlatt noe inntrykk av at regjeringen ikke ønsker en offentlig samtale om digital sikkerhet. Det har vi da på alle måter. Vi har også nå ugraderte trusselvurderinger som framlegges av NSM, E-tjenesten og PST, hvor dette er en viktig del. Det å blande sammen angrep på Stortinget med en sak og et flertallsforslag knyttet til skytjeneste synes jeg går langt ut over grensene. Vi er opptatt av digital sikkerhet. Det

oppfatter jeg at vi samarbeider godt med Stortinget om, og jeg kan forsikre at dette står svært høyt på regjeringens dagsorden.

Presidenten: Debatten om sak nr. 11 er ferdig.

Sak nr. 12 [13:14:31]

Innstilling fra finanskomiteen om Samtykke til å sette i kraft en skatteavtale mellom Norge og Ghana for å unngå dobbeltbeskatning og forebygge skatteunndragelse med hensyn til skatter av inntekt, undertegnet i Accra den 20. november 2020 (Innst. 256 S (2020–2021), jf. Prop. 58 S (2020–2021))

Presidenten: Etter ønske fra finanskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Elin Rodum Agdestein (H) [13:15:41] (ordfører for saken): Skatteavtalen mellom Norge og Ghana som Stortinget nå ratifiserer, ble undertegnet i Accra i november i fjor. Formålet med skatteavtalen er å forebygge skatteunndragelser og unngå dobbeltbeskatning av inntekt. Dette er hovedpilarene i det internasjonale BEPS-samarbeidet.

Norge har over veldig mange år deltatt aktivt i arbeidet i regi av OECD og G20 for å motvirke uthuling av skattegrunnlaget og overskuddsflytting og bidra til utvikling av modeller for skatteavtaler som kan sikre det. BEPS-prinsippene inngår nå både i OECDs mønsteravtaler og i FNs mønsteravtaler.

Norge har nå i underkant av 100 ulike skatteavtaler globalt. Skatteavtalen med Ghana følger FNs mønsteravtale mellom industriland og utviklingsland, som i større grad enn OECD-malen hensyntar utviklingslandenes behov for å kunne skattlegge inntekter i det landet som er kilden til inntekt. Særlige regler for skattlegging av inntekter fra virksomhet på kontinentalsokkelen avviker i dette tilfellet fra OECD-mønsteret og bygger på tilsvarende bestemmelser i andre skatteavtaler som Norge har inngått.

Til slutt vil jeg gjøre oppmerksom på en feil i teksten helt til slutt i innstillingen. I komiteens tilråding til vedtak står det at denne skatteavtalen omfatter skatt av både inntekt og formue. Det riktige er skatt av inntekt – helt enkelt fordi Ghana ikke utligner formuesskatt. Dermed oppstår det heller ikke noen dobbeltbeskatning av formue, og skatteavtalen omfatter derfor ikke formu-

esskatt. Dette er bare en følgefeil fra selve proposisjonen side 14, for den som er interessert, og vil bli rettet.

Statsråd Jan Tore Sanner [13:17:52]: Ghana og Norge har fremforhandlet en skatteavtale som skal forhindre dobbeltbeskatning av investeringer og virksomheter over landegrensene. Avtalen vil legge til rette for økte investeringer og aktivitet mellom landene og kan bidra til økonomisk utvikling og vekst. Dette er positivt, og særlig petroleumsnæringen har ønsket en skatteavtale mellom Ghana og Norge.

Skatteavtalens formål er å forhindre dobbeltbeskatning, men den skal også motvirke skatteunndragelse. Et annet viktig mål er at avtalen skal legge til rette for at inntekter kommer til beskatning. Avtalen inneholder også viktige bestemmelser om ikke-diskriminering, informasjonsutveksling, bistand til innfordring av skatt, samt om myndighetskontakt for å løse skattesaker. Dette er sentrale bestemmelser for å sikre beskatning i tråd med avtalen.

Skatteavtalen bygger i stor grad på FNs mønsteravtale for skatteavtaler mellom industrialiserte land og utviklingsland. FN-mønsteret følger samme struktur og har mange felles bestemmelser med OECDs mønsteravtale, men imøtekommer i større grad utviklingslandenes behov. Det gir seg særlig utslag ved at utviklingslandene i større grad beholder retten til å skattlegge inntekt med kilde i landet. Skatteavtalen mellom Ghana og Norge gir likevel en balansert fordeling av beskatningen mellom landene og et stabilt og forutsigbart skatterammeverk i årene fremover.

Siden finanskrisen har det vært økt oppmerksomhet om overskuddsflytting og uthuling av skattegrunnlag. OECD/G20 har bl.a., gjennom det såkalte BEPS-prosjektet, gitt en rekke anbefalinger knyttet til skatteavtaler for å motvirke dette. Noen av disse anbefalingene er minimumsstandarder, mens andre anbefalinger er valgfrie. Skatteavtalen med Ghana oppfyller alle minimumsstandardene for skatteavtaler, men inneholder også flere av de såkalte valgfrie BEPS-anbefalingene, og gir dermed et sterkt vern mot aggressiv skatteplanlegging.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 12.

Sak nr. 13 [13:20:15]

Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Espen Barth Eide, Eigil Knutsen, Kari Elisabeth Kaski og Per Espen Stoknes om å innføre bedre måltall for et grønt, smart og nyskapende Norge i tråd med OECDs indikatorsett for grønn vekst

(Innst. 284 S (2020–2021), jf. Dokument 8:78 S (2020–2021))

Presidenten: Etter ønske fra finanskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver parti-gruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Ola Elvestuen (V) [13:21:16](ordfører for saken): Dette gjelder da et representantforslag for bedre måltall for et grønt, smart og nyskapende Norge i tråd med OECDs indikatorsett for grønn vekst.

Forslagsstillerne ønsker at OECDs Green Growth Indicators også skal rapporteres i hvert statsbudsjett. Norge rapporterer i dag årlig på disse indikatorene til OECD. Det er omtrent 150 indikatorer. Disse er tilgjengelige på OECDs hjemmeside. Flertallet mener at dette er en god rapportering, og at det ikke er hensiktsmessig at dette også skal tas inn i statsbudsjettet. Noen indikatorer gjør jo det, fordi regjeringen rapporterer på klimaplanen. Det kommer også ytterligere rapportering, som ligger i klimaplanen. Vi har også en rapportering som vi gjør opp mot samarbeidet med EU, og det er også rapportering etter Parisavtalen som skal utvikles i årene framover.

Det andre forslaget handler om å ta i bruk utvalgte grønn vekst-indikatorer som førende ved utforming av strategiske mål for energi-, miljø- og næringspolitikken, og da med særlig fokus på karbonproduktivitet, altså forholdet mellom bruttonasjonalprodukt og klimagassutslipp. Flertallet mener at vi bør ha mål rettet mer direkte mot utslipp. Karbonproduktivitet sikrer ikke en nedgang i klimagassutslipp. Man kan ha økt karbonproduktivitet samtidig som utslippene for landet likevel øker, akkurat som man ved en økonomisk nedtur også kan få økt karbonproduktivitet – det sier heller ikke noe, nødvendigvis, om økonomisk vekst. Jeg går ut fra at forslagsstillerne vil argumentere for sitt syn.

Det tredje forslaget handler om en provenynøytral skattemodell for grønn vekst med fokus på skattefordeler for virksomheter som forbedrer karbonproduktiviteten. Det går jeg også ut fra at forslagsstillerne vil argumentere for. Flertallet mener at vi bør fokusere, som vi gjør i dag, på å redusere utslipp. Vi skal redusere utslipp med minst 50 pst. innen 2030. Regjeringen og stortingsflertallet har gjennom flere år ført en politikk for et grønt skattesifte der vi har en gjennomgående CO₂-avgift, samtidig som vi har tilhørende skatteletter for næringsliv og enkeltpersoner.

Svein Roald Hansen (A) [13:24:36]: Poenget med dette forslaget er å ta i bruk verktøy som hjelper oss til å se om vi er på rett vei, og i et tempo som er tilstrekkelig for å lykkes i det grønne skiftet. Å få klimautslippene fort nok ned, kople økonomisk vekst fra utslipp og ressursbruk – det er hva indikatorene for grønn vekst skal hjelpe oss med. Da er ikke miljøindikatorer i miljøstatus.no og det som presenteres i statsbudsjettet, tilstrekkelig, slik statsråden og regjeringspartiene viser til.

Skal vi møte klimaendringene og ha omstilling, må vi også tenke mer helhetlig om klimapolitikken. Fokus på grønn vekst er fokus på sammenhengene mellom økonomi, ressurser og utslipp. Det er behov for indikatorer som fokuserer på arbeidsplasser, verdiskaping, avgifter og omstillingshastighet. Dette vil man kunne få et bedre bilde av i en grønn vekst-indikator framfor rene miljøindikatorer.

Langsiktige og nye utfordringer i det 21. århundre krever langsiktige og nye typer måltall for å kunne innfri både økonomisk utvikling og reduserte utslipp samtidig. Intensjonene i forslaget er å ta i bruk hovedindikatorene for grønn vekst i OECD-materialet, ikke alle, slik statsråden oppfattet det i sitt svar til komiteen.

OECD-rapporteringen viser at Norge ligger under gjennomsnittet i OECD når det gjelder utviklingen på to viktige indikatorer for grønn vekst, nemlig forbedring i karbonproduktivitet og nyskaping med grønne innovasjoner. Det understreker behovet for en mer målrettet innsats på flere av indikatorområdene, slik at man oppnår en raskere frakopling av ressursbruk og verdiskaping. Indikatoren for karbonproduktivitet gir en god indikasjon på omstillingshastigheten i retning av grønn økonomi, samtidig som den tar høyde for konjunktorene.

Å benytte utvalgte grønn vekst-indikatorer som langsiktig styringsverktøy for norsk økonomi som førende ved utforming av strategiske mål for energi-, miljø- og næringspolitikken, vil kunne hjelpe oss til å forbedre karbonproduktiviteten i norsk økonomi.

OECD har frambrakt et bredere og internasjonalt standardisert indikatorsett for grønn vekst. Norge rapporterer på dette internasjonalt, men bruker det ikke nasjonalt. Det er jo underlig at det arbeidet som det offentlige legger ned i å frambringe disse måltallene, ikke blir bedre utnyttet til planmessig nasjonal evaluering og utvikling av grønn vekst også internt i Norge fordi finansministeren ikke finner det, som han skriver, «hensiktsmessig». Og vi trenger økonomisk vekst – for å få flere i jobb, øke eksporten og sikre grunnlaget for velferden i tiårene foran oss.

Med dette tar jeg opp forslagene Arbeiderpartiet står bak i innstillingen.

Presidenten: Representanten Svein Roald Hansen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Elin Rodum Agdestein (H) [13:27:46]: Det er sikkert mange gode intensjoner bak forslagene som er fremmet i denne saken. Jeg vil gi noen korte kommentarer som svar på hvorfor vi i Høyre og resten av flertallet ikke stiller oss bak de tre konkrete forslagene i representantforslaget.

Til det første: Indikatorer er jo nyttig for å vise omfanget av miljøutfordringene og hvordan vi ligger an i det arbeidet vi har pågående for en grønn vekst. Nettopp derfor har regjeringen allerede mange slike indikatorer i budsjettokumentene og i relevante meldinger til Stortinget. Det er også 150 av den typen miljøindikatorer lett tilgjengelig på OECDs nettsider og 83 indikatorer på nettstedet miljøstatus.no. Det er derfor vanskelig å se for seg behovet for en endring slik som det er foreslått.

Så til forslaget om å bruke særlig karbonproduktivitet, som i dag er én blant OECDs mange indikatorer for grønn vekst, som et nytt styringsverktøy for energi-, miljø- og næringspolitikken. Til det er å si at for Høyre er det viktig at vi kutter utslippene, men ikke utviklingen. Å bruke forholdet mellom BNP og klimagassutslipp som et styringsverktøy heller enn de faktiske utslippene mener vi er lite egnet. Indikatorene kan faktisk forbedres selv om utslippene ikke går ned, f.eks. ved at vi opplever økonomisk utvikling mens utslippene står stille. Vi ønsker både utvikling og nedgang i utslippene. Det er to hovedmål, og da trenger vi også flere virkemidler.

Til slutt det med provenynøytral skattemodell. Skattesystemet bygger på brede skattegrunnlag, lave satser og likebehandling. Det skal stimulere til effektiv ressursbruk og fremme økonomisk vekst. Derfor har regjeringen Solberg siden 2013 gjennomført flere avgiftsendringer på klima- og miljøfeltet som har bidratt til økonomisk vekst samtidig med reduksjon i norske klimagassutslipp. Det er da også gledelig å se at regjeringens klimapolitikk har virket, og at utslippene i Norge er på vei ned.

I disse dagene behandles også klimaplanen, et historisk taktskifte i norsk klimapolitikk. Planen inkluderer en opptrapping av CO₂-avgiften for å gi enda større insentiver til rask omstilling i næringslivet. Det vil gi reell grønn vekst, slik også forslagsstillerne ønsker seg. Samtidig vil Høyre balansere avgiftsøkningene på klimagassutslipp med reduksjoner av andre avgifter. Og vi vil fortsatt sørge for at det samlede skatte- og avgiftstrykket for både enkeltmennesker og næringslivet i Norge går ned, for grønn politikk skal ikke gi rød bunnlinje.

Per Espen Stoknes (MDG) [13:30:58]: Du får det du måler. Langsiktige og nye utfordringer i det 21. århundret krever langsiktige og nye typer måltall for å kunne innfri både økonomisk utvikling og reduserte utslipp samtidig. Det konstruktive med OECDs valg av karbonproduktivitet som det første og viktigste måltallet for grønn vekst som de løfter fram, er at det hjelper til å nedtone konflikten mellom økonomisk vekst og økt forbruk av fossil energi. Istedenfor bringes verdiskaping og utslipp sammen i ett integrert tall. Bedringen i den ene eller den andre eller helst begge faktorene vil bidra til en langt raskere forbedring på indikatoren. Dermed kan vi komme ut av tankesettet om vekst *eller* vern, eller et nullsumspill, og over i vekst og vern, et pluss-sumspill, i det offentlige ordskiftet.

Det er nettopp derfor vi foreslår det som statsråd Sanner og komiteen ikke tilslutter seg, at en tilstrekkelig økning i indikatoren blir definert som et mål i seg selv. Da må den løftes fra en obskur eksistens i fjerne OECD-databaser og inn i nasjonalbudsjettet for å kunne tas i bruk hvert år som et praktisk og sentralt verktøy for det årlige arbeidet framover. I forslaget ber vi derfor om en utredning av hvorvidt forbedret karbonproduktivitet kan gi skatteinsentiver til ledende selskaper, altså en gulrot, kompensert av tilsvarende skatter for de selskapene som sakker akterut i omstillingen, altså en pisk.

Vi mener en slik ordning vil kunne gi økt omstillingshastighet i Norge og norsk næringsliv, noe regjeringen ofte ytrer seg om, men sjelden følger opp. I stedet for å gå inn for en slik utredning avfeier nå regjeringen dette med at de fleste skatter virker negativt på verdiskapingen og dermed reduserer karbonproduktiviteten. Dette er jo samfunnsøkonomisk «gobbelidokk». Årsaken til at vi ber om å få utredet en provenynøytral skattemodell for grønn vekst, er nettopp at vi vil se om denne målrettede skattemodellen kan gi mikroøkonomiske insentiver til å akselerere en innovativ omstilling til rask grønn vekst ved å belønne selskaper og prosjekter som satser særlig offensivt. Isteden avviser regjeringen og komiteens flertall dette forslaget før utredningen engang er gjort, på basis av høyst generelle makroøkonomiske antagelser. Men det er langt ifra slik at virkeligheten følger seg helt etter teoretiske antagelser.

La det være klart at Miljøpartiet De Grønne støtter økningene i CO₂-avgift mot 2030 og stiller oss bak prinsippet om et provenynøytralt grønt skattesifte. Hensikten med dette initiativet var nettopp å ta dette et godt skritt videre. Norge har et sterkt behov for en akselerert omstilling, men dette ser det altså dessverre ut til at verken regjeringen eller flertallet, som mener seg mye smartere enn OECD, vil medvirke til.

Presidenten: Presidenten overlater til tilhørerne å avgjøre om «gobbelidokk» er selvforklarende.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [13:34:22]: SV vil slutte seg til innleggene som har vært holdt fra Arbeiderpartiet og Miljøpartiet De Grønne i denne saken. Jeg har lyst til å legge til, i tillegg til de gode poengene som de kom med, at det er litt synd for klimadebatten, når vi står overfor så store utfordringer som vi gjør, at det ikke er større nysgjerrighet når det gjelder hvilke typer virkemidler, hvilke typer mål vi kan sette for å klare å komme i havn her med det felles – stort sett, i hvert fall – ønsket om å nå klimamålene innen både 2030 og 2050 på en måte som også ivaretar og forsterker norsk økonomi. Det som er intensjonen bak forslagene her, er nettopp å klare å sammenflette målene som handler om både klimakutt og omstilling og økonomisk vekst.

Da synes i alle fall jeg at det er noe utilstrekkelig å lese svarene og høre innleggene fra flertallspartiene her, som bare viser til dagens mål. Vi vet at de er utilstrekkelige. Vi vet at både under finanskrisen og under koronapandemien har klimagassutslippene gått ned. Isolert sett ville man jo anse det som positivt, men samtidig er det gode grunner til å forvente at også omstillingstakten har gått ned det siste året, og at man ikke har lyktes med å ivareta veksten innenfor ny teknologi innenfor nye næringer, som virkelig er det som sikrer den langvarige grønne omstillingen. Gjennom å få på plass disse nye målsettingene, disse nye måtene å måle karbonproduktiviteten på i økonomien, har vi større sjanse til å kunne følge med på nettopp omstillingstakten i norsk økonomi. Det skulle jeg ønske meg at det var en større nysgjerrighet om og vilje til å gjøre her i salen, framfor bare å avvise det og si at vi allerede har gode tall på CO₂-utslipp og økonomisk vekst.

Det bringer meg avslutningsvis over på skattesystemet. Også der må vi være villige til å tenke nytt. Det er åpenbart riktig og viktig å ha en høy pris på CO₂. Det skal vi fortsette med, og vi skal øke den. Men det alene er jo ingen garantist for at vi lykkes med å omstille økonomien på en rask og effektiv måte. Det alene er jo ingen garanti for at vi nettopp øker omstillingstakten i norsk økonomi. Så også det å kunne ha en nysgjerrighet når det gjelder hvordan vi kan bruke skattesystemet til å belønne en omstillingsevne i industrien vår og næringslivet vårt i grønnere retning, på samme måte som vi har gjort det innenfor andre deler innen forskning og utvikling, mener jeg hadde vært interessant.

Vi får bare konstatere at denne gangen ble det for komplisert å komme fram til et flertall her i denne retningen, men forhåpentligvis har det startet en diskusjon som vi får ta videre.

Statsråd Jan Tore Sanner [13:37:28]: La meg si at jeg mener dette er en både interessant og viktig diskusjon om hvilke mål og hvilke indikatorer vi skal benytte oss av. Det er en diskusjon som vi i Finansdepartementet fører – jeg holdt på å si – nesten kontinuerlig. Men til syvende og sist må det være regjeringen og departementet og statsråden som beslutter hvilke indikatorer vi skal bruke i nasjonalbudsjettet. Så har vi en jevnlig vurdering av hvilke indikatorer vi skal bruke for grønn vekst, også når det gjelder OECDs miljøindikatorer, men det er også et hensiktsmessighetsspørsmål om hvilke man skal bruke, og hvor mange det skal være. Men la meg bare igjen understreke at jeg synes dette er en interessant diskusjon.

Både representanten Ola Elvestuen og også andre har trukket frem spørsmålet om karbonproduktivitet. Jeg mener at det også er en interessant indikator, både for å sammenligne med andre land og også over tid. Men som det er påpekt, har den også noen svakheter når det gjelder å måle utslipp, og derfor bruker regjeringen andre indikatorer i den sammenheng.

Den diskusjonen som representanten Svein Roald Hansen trekker opp, mener jeg kanskje er den aller mest interessante. Det er nemlig om hvordan Norge kan bli bedre ikke bare på hvilke indikatorer vi bruker i nasjonalbudsjettet, men hvordan vi kan bli bedre innenfor grønne investeringer og innovasjon i grønne investeringer. Der mener jeg at vi er godt på vei når det gjelder de verktøyene vi bruker, nemlig at vi satser mye på forskning og utvikling. Vi stiller tydelige krav, vi bruker verktøy som avgift og kvoter. Vi har også tydelige mål, og det betyr at investorene vet hvilken retning det skal gå i.

Når det gjelder en provenynøytral skattemodell, gleder det meg dersom venstresiden nå er for en grønn skatteveksling som ikke skal innebære en skatte- og avgiftsskjerpelse. Da beveger vi oss et godt skritt i riktig retning. Vi vet også der ganske mye om hvilke skatter og avgifter som fremmer økonomisk vekst, og hvilke som motvirker både arbeidsproduktivitet og også veksten i økonomien.

Så her ser ikke jeg behov for å sette i gang noen stor utredning. Vi må gjøre det, og regjeringen gjør det. Vi sørger for at vi veksler grønne avgiftsskjerpelse med lettelse i bl.a. skatten på inntekt. Det er med på å fremme arbeidstilbudet og veksten i økonomien.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Svein Roald Hansen (A) [13:40:35]: Jeg stusser litt på begrepet statsråden bruker i sitt svar til komiteen, nemlig «hensiktsmessig». Hvorfor er det ikke hensiktsmessig å bruke disse indikatorene, de mest sentrale av dem?

Statsråd Jan Tore Sanner [13:40:50]: Begrepet «hensiktsmessig» handler mer om omfanget. Vi har en god faglig vurdering av hvilke indikatorer som skal brukes. Det er en kontinuerlig diskusjon. Vi har også god dialog med OECD og andre fagmiljøer om hvilke indikatorsett som er de mest hensiktsmessige. Det kan også endre seg over tid. Noen bruker vi i nasjonalbudsjettet, andre indikatorer ligger i andre baser som vi bruker i utviklingen av politikken.

Per Espen Stoknes (MDG) [13:41:39]: Det er hyggelig å høre at statsråden mener dette er en viktig og sentral debatt.

Jeg har et spørsmål. Nå sitter jeg også og leser de siste bitene av innstillingen til klimaplanen og klimameldingen. Der er det en lang og stor og komplisert målsky med EU-avtale, regjeringens 45 pst. over det, Parisavtalen og forholdet til 1990–2030 og 2005–2030 osv. Hvis vi istedenfor hadde sagt at over 6 pst. karbonproduktivitetsforbedring er det som trengs for å levere alt dette, høres det enklere eller mer komplisert ut? Poenget er at da kunne man målt alle økonomiske enheter, om det er byer, selskaper, sektorer, fylker eller hele landet, på samme indikatoren og sett: Bidrar de til å løse Parisavtalen, eller er de en del av problemet? Er man over 6 pst., er det en del av løsningen, er det under 6 pst., går det for sakte. Da kunne man sett det år for år, istedenfor å drive med luftige, fjerne mål for 2050 og 2030 i forhold til et baseår, som veldig få forstår.

Statsråd Jan Tore Sanner [13:42:44]: For regjeringen er ikke de målene vi har satt for 2030, luftige mål. Det er helt konkrete mål som vi arbeider mot hver eneste dag. Når vi har levert en klimaplan hvor vi også skisserer en kraftig skjerpelse av CO₂-avgiftene over tid, er det bare ett av flere verktøy vi bruker for å nå målene.

Det kan godt tenkes at karbonproduktivitet – som jeg også var inne på i mitt innlegg – er et verktøy og en indikator som er interessant å følge over tid og sammenligne med andre land, men det er som sagt Parisavtalen vi styrer mot. De målene vi har satt, skal vi klare å nå.

Presidenten: Replikkordskiftet er over.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 13.

Sakene nr. 14 og 15 vil bli behandlet under ett.

Sak nr. 14 [13:43:31]

Innstilling fra finanskomiteen om Samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 305/2019 av 13. desember 2019 om innlemmelse i EØS-avtalen av Europaparlaments- og rådsdirektiv (EU) 2017/2399

(Innst. 302 S (2020–2021), jf. Prop. 57 LS (2020–2021), S-delen)

Sak nr. 15 [13:43:31]

Innstilling fra finanskomiteen om Endringer i finansforetaksloven mv. (verdipapirisering og kreditorhierarki) (Innst. 301 L (2020–2021), jf. Prop. 57 LS (2020–2021), L-delen)

Presidenten: Etter ønske fra transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Elin Rodum Agdestein (H) [13:44:53] (ordfører for sakene): Først vil jeg takke komiteen for samarbeidet i saken.

I denne proposisjonen foreslås det å innlemme to EØS-relevante regelverk i norsk rett, nærmere bestemt i finansforetaksloven. Det gjelder EØS-verdipapiriseringsforordning, med tillegg av noen supplerende nasjonale regler, og endringer i EUs krisehåndteringsdirektiv som angår kreditorhierarki, dvs. hvilken prioritet ulike kreditorer skal ha dersom en bank går over ende. For sistnevnte ber Stortinget om å samtykke til EØS-komiteens beslutning om innlemmelse av de nye kreditorreglene i EØS-avtalen.

Formålet med det oppdaterte regelverket om verdipapirisering er å sikre forsvarlige rammer for konvertering av banklån til omsettelige verdipapirer. I tillegg til å redusere risiko knyttet til slik konvertering, som jo ble avdekket i forbindelse med den internasjonale finanskrisen, står godt forbrukervern sentralt i det supplerende nasjonale regelverket.

Som kjent forbød jo Norge i 2016 verdipapirisering i påvente av et nytt og forbedret europeisk regelverk, som altså nå er på plass. Det er viktig å merke seg at komplekse pakker som kan øke risikoen i finansmarkedene, fortsatt vil være forbudt.

Verdipapiriseringsforordningen forventes å bli tatt inn i EØS-avtalen i løpet av året, og når det skjer, vil Stortinget motta samtykkeanmodning. Ved å ta dette inn i norsk lov nå sikrer vi en raskest mulig ikrafttredelse av reglene og at markedsaktørene får tid til å forberede seg.

Det er Finanstilsynet som har ledet utredningsarbeidet som proposisjonen er basert på. Det er lagt vekt

på bred involvering av finansnæringen, og forslagene er dermed sikret både relevans og bred støtte i næringen.

Norsk næringsliv vil ha et betydelig kapitalbehov framover. Derfor er det viktig å legge til rette for et kapitalmarked som kan ivareta det behovet, samt at norske finansaktører får like konkurransevilkår som resten av markedene i EU.

Fra finansnæringen er det uttrykt bekymring for at dagens løsninger med gebyrer for tinglysninger i Løsoregistrert vil være til hinder for gjennomføring av verdipapirisering. Det er imidlertid igangsatt en prosess med å etablere en gebyrløsning for massetinglysning i Løsoregistrert. Det er viktig at arbeidet med massetinglysning og tilhørende gebyrløsning foregår parallelt med gjennomføringen av verdipapiriseringsforordningen i norsk rett, slik at det som angår tinglysning, ikke blir et forsinkende element for iverksettelse av lovendringene. Dette kan sikkert finansministeren bekrefte vil skjje.

Svein Roald Hansen (A) [13:48:00]: Saksordføreren har redegjort godt for innholdet i innstillingen, så bare noen momenter fra min side.

Det viktigste i denne saken er at den gir et nytt og bedre regelverk rundt verdipapirisering. Det har vært et instrument som har hatt et for dårlig regelverk tidligere, noe som bl.a. førte til en uforsvarlig og tilslørt utlånsvirksomhet i USA og således bidro til finanskrisen i 2008. Våre egne regler ble opphevet i 2016, for heller ikke de ble vurdert å være gode nok.

En viktig del av det nye regelverket består derfor av regler som reduserer risiko for misbruk, og som skal gi en langt mer forsvarlig bruk av dette instrumentet. Nå pekes det i proposisjonen på at dette er et verktøy som neppe vil få stor betydning hos oss, fordi vi brukte erfaringene fra bankkrisen på 1990-tallet til å utvikle en solid finansnæring og god kontroll gjennom et styrket finanstillsyn.

Dette nye regelverket er innført i EU fra 1. januar 2019. Det er en del av det omfattende regelverket som er utviklet i EU-landene etter finanskrisen for å styrke finansinstitusjonene, og ikke minst styrke regelverket, risikostyringen og kontrollen. Det siste er jo det viktigste også i dette nye regelverket for verdipapirisering.

Selv om dette er et verktøy som neppe blir brukt i noe stort omfang i Norge, er det likevel viktig at norske banker har samme mulighet som utenlandske. Få næringer står i en så internasjonal konkurranse som finansnæringen. Det er et instrument som bidrar til å øke bankenes utlånskapasitet. Og selv om norske banker har rimelig god utlånskapasitet, står vi foran en gjenoppbygging etter pandemien og et grønt skifte som vil kreve nye investeringer. Da bør ikke utlånskapasitet være en flaskehals.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [13:50:28]: Det er særdeles viktig å ha et velfungerende og strengt regulert kapitalmarked, for både folk og næringsliv i hele Norge. Det man må sette spørsmålstegn ved når man skal gå inn og behandle en sak som denne, er hvorfor en skal gjøre slike endringer i norsk lov – hva som er behovet, og hva som er de store utfordringene knyttet til det. Jeg lurer oppriktig på om det er slik at Stortinget hadde kommet til å gjøre en slik endring hvis det var på selvstendig basis, hvis det ikke var fordi det nå kommer en forordning fra EU som flertallet ser seg nødt til å implementere.

Jeg må si at etter å ha hørt representanten Hansen rett før her, blir jeg en smule bekymret. Norske banker er solide og har god utlånskapasitet, både overfor folk og bedrifter – der er vi enige – men hvis det er slik at verdipapirisering skal brukes som en strategi i oppbyggingsfasen etter den krisen og den pandemien vi nå står i, da er jeg virkelig bekymret for hva slags strategi Arbeiderpartiet ser for seg framover, når en vet hva slags utfordringer verdipapirisering kan ha. Verdipapirisering var jo en del av den utløsende faktor i forbindelse med finanskrisen i USA.

Så er det vist til i denne saken at det er en rekke risikoreduserende tiltak. Ja, det er helt riktig, det er jo primært det regelverket handler om. Men da må en jo stille seg spørsmålet i utgangspunktet: Er dette et regelverk som vi har behov for i Norge, eller skal vi si at vi ikke skal ha åpning for verdipapirisering i Norge? Det er det som er det grunnleggende utgangspunktet, og spesielt i en situasjon der en har høy gjeldsvekst, en har høy boligprisvekst, og en er inne i en pandemi med stor usikkerhet for både folk og bedrifter. Er det dette vi skal legge på bordet som en del av strategien for fremtiden?

Vi mener at det hadde vært mye bedre å tenke seg grundig om og hatt en grundigere behandling, og i hvert fall før en inkluderer en EU-forordning i norsk rett som må implementeres ord for ord i norsk lovgivning. Vi mener det er uklokt. Vi mener det forslaget ikke burde ha vært fremmet fra regjeringens side, og jeg må si jeg er overrasket over Arbeiderpartiet, at de velger en slik tilnærming til denne saken. Det er mulig det er fordi det står de tre bokstavene «EØS» knyttet til den. Jeg hadde håpet på at en kunne hatt en selvstendig vurdering av hva slags type regulering som er viktig for å sikre et velfungerende, men også strengt regulert kapitalmarked for fremtiden i Norge.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [13:53:44]: Heller ikke jeg forstår bakgrunnen for at vi behandler denne saken i dag. Og det går egentlig ikke særlig godt fram av proposisjonen heller, det står tvert imot at kredittmarkedet fungerer godt, og at det i så måte ikke er behov for å tilpasse verdipapirisering i Norge. Men det er åpenbart at

her har det vært et press fra finansnæringen, fra NHO, for å få dette lovverket igjennom.

Jeg må gi uttrykk for både overraskelse og skuffelse over at Arbeiderpartiet er med på det. Det er grunn til å minne om at verdipapirisering var den utløsende faktoren bak finanskrisen. Det er tydelig, som jeg var inne på, at det ikke er behov for det i Norge, vi har et velfungerende kredittmarked, og det vil øke den systemiske risikoen i norske finansmarkeder i en tid der vi står i det mest alvorlige økonomiske tilbakeslaget siden annen verdenskrig. Og da er det for meg fullstendig uforståelig hvorfor dette blir dratt igjennom – ved helt uordinær praksis – i Stortinget. Her skal vi altså gjøre et lovvedtak uten at det foreligger noe utkast til beslutning i EØS-komiteen. Det i seg selv er utrolig uvanlig. Det er en kombinert lov- og samtykkeproposisjon, men der bare deler av regelverket er utkast til samtykkevedtak. I proposisjonen og i flertallsmerknadene ligger det tydelige føringer om at dette er implementering av EØS-regelverket, men det innebærer også at det i praksis vil være uaktuelt å gjøre særskilte tilpasninger i selve EØS-vedtaket. Da må loven opp til behandling igjen.

Jeg klarer altså ikke å se den saklige begrunnelsen for at vi nå ikke kunne ha tatt oss bedre tid, som også Senterpartiet har vært inne på, behandlet dette grundigere. Dersom det har vært et sterkt press fra næringen for å få dette på plass, er det for så vidt en ærlig sak at man lytter til finansnæringen, men det forklarer ikke den helt uortodokse behandlingsmåten ved gjennomføringen av dette i Stortinget.

Hans Andreas Limi (FrP) [13:56:12]: Jeg har egentlig ikke sett noe behov for å ta ordet i denne saken, for det vi behandler og skal vedta i dag, er en helt naturlig oppfølging av det vi har behandlet og vedtatt tidligere. Men de to foregående talerne trigget meg til å si noen ord i sakens anledning.

Verdipapirisering ble stoppet i Norge i 2016. Begrunnelsen for at det ble stoppet, var nettopp i påvente av felles europeiske regler. Det regelverket som gjaldt den gangen, var ikke tilstrekkelig, og det var et ønske om å få et felles regelverk som skulle gjelde for hele Europa. Det har vi nå fått, og det regelverket ble innført 1. januar 2019. Det betyr at for norske aktører i finansmarkedet er det om ikke veldig presserende å få tilgang til verdipapirisering, veldig viktig å være en del av det regelverket som gjelder for Europa for øvrig.

Den gangen dette ble stoppet i Norge i 2016, var det hovedsakelig én aktør som benyttet seg fullt ut av verdipapirisering. Sannsynligvis kommer ikke dette til å bli veldig utbredt i Norge, men vi trenger et regelverk, og vi trenger et felles regelverk med Europa for øvrig. Det er helt riktig når det henvises til hva som utløste

finanskrisen i USA – det var hemningsløs bruk av verdipapirisering, bl.a. Men det var ikke det som utløste finanskrisen i Europa, for i Europa har det vært benyttet i svært liten grad.

Men det som lå bak det som skjedde i USA, var jo nettopp et mangelfullt regelverk. Nå får vi på plass et regelverk som er tilfredsstillende, i hvert fall etter Fremskrittspartiets oppfatning. Vi er også fornøyd med at det er Finanstilsynet som skal være tilsynsmyndighet, og vi ber regjeringen følge nøye med hvis dette skulle ta av i større grad enn det er grunn til å tro.

Ola Elvestuen (V) [13:58:55]: Jeg skal også si noen ord, for jeg synes innleggene fra både Senterpartiet og SV virket veldig alarmerende. Det er, som det også står i saken, bred støtte for hovedlinjene i forslaget, og det er en endring av forordningen som er etterspurt av norsk finansnæring. Det er, som Limi også sier, en forordning om verdipapirisering som har virket i EU fra 1. januar 2019. Og det er riktig at historien fra USA har vært en medvirkende årsak til den finanskrisen som vi hadde, men jeg synes også det er viktig at vi er for dette, for det er som det står i innstillingen, «et prioritert tiltak i EU fordi det kan bidra til økt utlånskapasitet, særlig i land der banksystemet ble alvorlig svekket etter den internasjonale finanskrisen».

Jeg ser på dette som en naturlig del av det samarbeidet vi har med EU, som en naturlig del av EØS-samarbeidet. Det vil alltid være en utvikling av et regelverk som skal favne alle land i samarbeidet. Da vil det alltid være sånn at noe vil være mer eller mindre relevant for oss, men også i denne saken er fordelene for Europa som helhet, og for land med et banksystem som har blitt alvorlig svekket, mye større enn den ulempen det eventuelt skulle være her. Og som det også står i innstillingen, vil det neppe ha stor betydning i Norge.

For meg og for Venstre er dette en naturlig del av det samarbeidet vi har store fordeler av, og vi har en sterk egeninteresse av å ha et tett samarbeid med EU. Det er ingen grunn til å gå bort fra det i denne saken. Den kritikken jeg hører fra Senterpartiet og SV, minner også mer om den generelle uenigheten om EØS-avtalen og samarbeidet med EU – mer enn at man er veldig bekymret for akkurat denne saken.

Statsråd Jan Tore Sanner [14:01:33]: Forslaget som Stortinget har til behandling i dag, innebærer gjennomføring i norsk rett av to EU-regelverk, verdipapiriseringsforordningen og kreditorhierarkidirektivet. Forslaget om verdipapirisering er basert på utredningsarbeid ledet av Finanstilsynet som også Norges Bank og Finansdepartementet har deltatt i. I høringen har det vært bred støtte til hovedlinjene i forslaget.

Verdipapiriseringforordningen er foreløpig ikke tatt inn i EØS-avtalen, men ventes innlemmet i 2021. For å legge til rette for raskest mulig ikrafttredelse av reglene og for at markedsaktørene skal få tid til å forberede seg, fremmer regjeringen likevel forslag om gjennomføring av forordningen. Regjeringen vil så snart som mulig komme tilbake til Stortinget og be om samtykke til EØS-innlemmelse av forordningen. Norske regler som gjennomfører forordningen, kan deretter settes i kraft.

Det siste vil jeg gjerne understreke, siden det har vært en liten debatt også her om fremgangsmåten i denne saken. Selv om Stortinget nå vedtar de nødvendige lovendringer, vil ikke disse bli iverksatt før Stortinget har gitt sitt samtykke til innlemmelse av verdipapiriseringsforordningen. Kreditorhierarkidirektivet er allerede innlemmet i EØS-avtalen, og jeg ber i proposisjonen om Stortingets samtykke til innlemmelse. Verdipapirisering innebærer konvertering av banklån til omsettelige verdipapirer. Formålet med EUs regelverk er å bidra til et mer diversifisert finanssystem, bl.a. slik at mindre bedrifter kan få indirekte lånetilgang i verdipapirmarkedet.

Mange av reglene har til hensikt å begrense risiko. Regjeringen har lagt særlig vekt på å supplere regler som skal sikre godt forbrukervern. Reglene om kreditorhierarki omhandler hvilken prioritet de ulike kreditorene skal ha når banken går over ende. Harmonisering av disse reglene bidrar til å sikre forutsigbarhet for kreditorer og til å lette krisehåndteringer.

Lovforslaget om verdipapirisering skal bidra til mer fleksibilitet i finanssystemet innenfor forsvarlige rammer. Reglene gir norske banker de samme mulighetene som banker ellers i Europa.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [14:04:22]: Etter denne debatten så langt, og også etter statsrådens innlegg, gjenstår jo fortsatt spørsmålet om hvorfor det er så avgjørende viktig å gjennomføre dette regelverket, og i det tempoet som en også foreslår å gjøre vedtak om det i Stortinget. Nå sa statsråden nettopp at en ikke skal iverksette Stortingets vedtak før samtykkeproposisjonen også er behandlet, men hvorfor venter en ikke da og tar det samlet, og bevilger seg mer tid? Og når vi står i en stor nasjonal pandemi, med store konsekvenser også for den finansielle siden, hvorfor sørger en ikke da for å ha en mer forsvarlig behandling, veier fordeler og ulemper mot hverandre og får en samlet behandling, der også samtykkeproposisjonen behandles samtidig?

Statsråd Jan Tore Sanner [14:05:08]: Forsvarlig behandling? Dette er altså en utredning som er foretatt av

Finanstilsynet, med Norges Bank og Finansdepartementet som deltakere. Det har vært en høring med bred tilslutning. Representanten sier at man trenger mer tid. Nei, vi trenger ikke mer tid. Vi mener at saken er utredet. Vi mener at det er en styrke at vi har felles europeiske regler på dette området, og er det ett område hvor vi virkelig har behov for felles regler, er det innenfor finansmarkedet.

Jeg tror at vi i dagens krise skal være glad for at EU har tatt grep i finansmarkedspolitikken, at man stiller økte krav, at man har fått på plass tilsynsorganer, og at man også utvikler regler som gjør at man balanserer risiko og muligheter. Vi mener at det er en fornuftig tilnærming som vi nå gjør, og det bidrar jo også til at norske aktører får mulighet til å tilpasse seg regelverket inntil Stortinget har hatt den endelige behandlingen.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [14:06:11]: Dette handler jo ikke om hva slags regelverk EU skal ha. Det er det EU som avgjør. Det vi skal ta stilling til, er om det tjener Norges interesser å være en del av det regelverket, om det vil bidra til en strammere og bedre regulering av det norske finansmarkedet. Enkelte talere her – og finansministeren var litt inne på det selv også – har gitt inntrykk av at verdipapirisering egentlig ikke er så relevant i Norge, at det ikke kommer til å bli brukt i noen særlig grad. Men hvorfor skal en åpne opp for verdipapirisering når en ser de store konsekvensene det har hatt i andre land, og når en også vet om den ustabiliteten som blir påpekt i deler av det norske finansmarkedet? Hvorfor skal en åpne opp for det? Ser finansministeren for seg at dette vil bli brukt i særlig grad, og hva mener han i så fall det vil føre til framover?

Statsråd Jan Tore Sanner [14:07:01]: I denne saken går det virkelig an å ha to tanker i hodet samtidig. Jeg er for et felles europeisk rammeverk innenfor finansmarkedet, og jeg mener det tjener Norge og norske interesser. Vi stiller også særnorske krav, og i tillegg har det norske finanstilsynet en helt spesiell rolle, og skal ivareta det norske systemet.

Men her er vi også en del av et globalt finansmarked, og det at EU har tatt grep, stiller krav og har gode tilsynsordninger, det tjener europeiske interesser, og det tjener norske interesser. Vi foretar våre selvstendige vurderinger, og vi mener at her er det riktig å gå frem i det tempoet vi har gjort, slik at vi også gir muligheten for norske aktører til å tilpasse seg – inntil Stortinget har tatt sin endelige vurdering.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [14:08:12]: Jeg tror ingen her i salen betviler at Høyre og finansministeren ønsker mest mulig felles regelverk med EU. Svarene som finansministeren ga til representanten Gjelsvik, er like-

vel ikke særlig tydelige på hva som er grunnen til at man her avviker fra tidligere praksis, at man går bort fra det man bruker å gjøre – at det først kommer en proposisjon, og deretter kan vi gjøre lovvedtak. Her er det motsatt, men det er ingen god forklaring på hvorfor man gjør det, og mitt spørsmål til finansministeren er: Hva er begrunnelsen for det, og er dette den nye rekkefølgen og den nye praksisen denne regjeringen har tenkt å legge seg på?

Statsråd Jan Tore Sanner [14:08:50]: Det må vurderes i hver enkelt sak. Men vi mener at saken er godt utredet. Det er Finanstilsynet som har sittet i førersetet. Norges Bank og Finansdepartementet har deltatt, og det er et flertall i Stortinget som er enig i både regjeringens vurderinger og i at vi nå kan vedta dette i påvente av den endelige beslutningen som vi kommer tilbake til Stortinget med.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [14:09:21]: Det er riktig at det er et flertall, men som mindretall forbeholder jeg meg retten til å påpeke at det er svært ekstraordinært, det som skjer her.

Over til et spørsmål som knytter seg til forbrukervernet. Det som ligger i proposisjonen, er at kunden selv kun kan gi et passivt samtykke til at hans eller hennes lån blir verdipapirisert. Det har fra flere vært påpekt, bl.a. fra Forbrukerrådet, at dette burde være et aktivt samtykke, at du aktivt selv skal samtykke til at lånet ditt skal verdipapiriseres.

Hva er bakgrunnen for at man har endt med at det ikke skal være aktivt, men passivt, samtykke? Ser man ikke her at man er i ferd med å svekke forbrukerrettighetene?

Statsråd Jan Tore Sanner [14:10:03]: Her støtter jeg meg til de faglige rådene som er gitt både av Finanstilsynet og de andre fagmyndighetene, som mener at dette er tilstrekkelig. Jeg mener også det er viktig at det er Finanstilsynet som fører tilsyn på dette området. Jeg kan også forsikre representanten Kaski om at vi kommer til å følge godt med videre, både i utviklingen på området og hvordan det blir praktisert.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [14:10:52]: Jeg må si det er ganske vanskelig å få grep på hva det er flertallet her egentlig ser for seg som viktig med å implementere dette regelverket. Er det slik som eksempelvis representanten Limi framhevet, at verdipapirisering ikke kommer til å bli noen relevant tematikk i Norge, det er bare fordi vi skal ha et felles regelverk med EU at vi skal gjøre det? Tilsvarende sier representanten Elvestuen at vi nærmest i solidaritet med EU skal implementere det sam-

me regelverket som EU-land har. Vi i Norge må jo gjøre en selvstendig vurdering av om det tjener norske interesser å implementere dette regelverket eller ikke.

Det er klare erfaringer med konsekvenser av verdipapirisering, ikke minst i USA, der det ikke bare var en medvirkende, men en utløsende årsak til finanskrisen. Da en presenterte dette regelverket og forslaget fra Finansdepartementet, erkjente en for det første at en har solide banker i Norge med god utlånskapasitet, men dernest at dette regelverket ville gi økt kompleksitet.

Da er spørsmålet: I Norge har man en situasjon med både høy gjeldsvekst og høy boligprisvekst. Som representanten Kaski også var inne på når det gjelder hvordan en har innrettet oppfølgingen av regelverkene, kan man heller ikke som forbruker gi et aktivt samtykke til hvorvidt lånet blir verdipapirisert. Det er en rekke problemstillinger her, og så gjennomfører en det altså på en måte der vi nå skal ta stilling til denne saken her uten at det foreligger en samtykkeproposisjon? Det er en både svært uvanlig og svært uklok framgangsmåte.

Helt til slutt, til representanten Elvestuen, som sier at dette er på grunn av en generell motstand mot EØS-avtalen fra Senterpartiets side: Vel, Senterpartiet er for at vi skal ha bedre avtaler med EU enn EØS-avtalen, avtaler som sikrer både bedre markedsadgang enn i dag og bedre vilkår for vårt demokrati, men vi tar en selvstendig vurdering av enkeltdirektiv. Mange direktiv går gjennom i Stortinget uten at det er debatt rundt dem i det hele tatt, men vi ser på innholdet i dem, og dette er et regelverk det er gode grunner til å se nøye gjennom og ha kritiske merknader til. Dessverre gjør stortingsflertallet nok en gang det samme når det gjelder EU-direktiv: En feier det gjennom og bare glatter over de store problematiske sidene som er knyttet til det. Det er dypt problematisk.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [14:14:08]: Jeg synes nesten å merke en form for irritasjon her fra flertallet over at Senterpartiet og SV stiller spørsmål ved denne saken. Med respekt å melde: Det flertallet gjør her, er at man åpner for de samme produktene i Norge som var den utløsende faktoren til finanskrisen i 2008. Det krever faktisk god behandling, mye diskusjon og gode begrunnelser. Jeg sliter med å få tak på begrunnelsene her. Som representanten Gjelsvik sier, er de i hvert fall høyst varierende ut fra hvem som snakker.

Hvis det kun er en henvisning til at vi trenger et felles regelverk med Europa og med EU, er det altså verdt å minne om at det vi gjør her nå, er en innstramning i EU, men en liberalisering i Norge. Vi har god praksis i Norge for å ha strengere regler når det gjelder regulering av finans og kreditt enn det man har i EU, på grunn

av dyrekjøpte erfaringer vi har gjort oss her i Norge. Da er det i hvert fall gode grunner til å lese grundig i proposisjonen hva som er bakgrunnen for den liberaliseringen, men det får man heller ikke noen ordentlige gode svar på i proposisjonen. Der nevnes det bl.a. bedre kredittilbud, men samtidig påpekes det at kredittilbudet allerede er svært godt i Norge. Det påpekes også at høy gjeld og gjeldsvekst allerede utgjør en risiko for norsk økonomi.

Spørsmålet er: Hvorfor, på hvilket grunnlag og med hvilken begrunnelse skal vi øke den risikoen i Norge, samtidig som vi er i en situasjon med enorm boligpris- og gjeldsvekst? Når det eneste svaret da er at enkelte land i Europa ikke har så gode kapitalmarkeder, og derfor vil det være store fordeler med å åpne for dette, som representanten Elvestuen sier, gir altså ikke det noen god begrunnelse for hvorfor vi i Norge skal liberalisere vårt regelverk på dette området.

Når det gjelder hvorvidt dette handler om en generell uenighet om EØS-avtalen, er det fristende å stille spørsmålet tilbake, for flertallet her framstår mer som at de er så for EØS-avtalen at man ikke klarer å se det som er innholdet i det som blir lagt fram her, og i alle fall begrunne det ut fra saklige argumenter knyttet til sakens kjerne, framfor at det er viktig at vi har et felles regelverk med EU – og så punktum.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 14 og 15.

Sakene nr. 16 og 17 behandles under ett.

Sak nr. 16 [14:16:48]

Innstilling fra finanskomiteen om Samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutninger nr. 293/2015 og nr. 39/2016 om innlemmelse av direktiv 2013/34/EU og direktiv 2014/95/EU (Innst. 304 S (2020–2021), jf. Prop. 66 LS (2020–2021), S-delen)

Sak nr. 17 [14:16:48]

Innstilling fra finanskomiteen om Endringer i verdipapirhandelloven og regnskapsloven mv. (periodisk rapportering og direktivgjennomføring) (Innst. 303 L (2020–2021), jf. Prop. 66 LS (2020–2021), L-delen)

Presidenten: Etter ønske fra finanskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver parti-gruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Svein Roald Hansen (A) [14:18:03](ordfører for sakene): Innstillingen innebærer endringer i verdipapirhandelloven og regnskapsloven og sluttfører arbeidet med å sikre at norske bestemmelser er i overensstemmelse med reglene i regnskapsdirektivet fra 2013 og rapporteringsdirektivet fra 2014.

Rapporteringsdirektivet er i hovedsak gjennomført i tidligere, i 2017, men det gjenstår noen justeringer i verdipapirhandelloven.

Endringene øker gjennomsiktigheten i markedet. Reglene gir minstekrav til hvilken finansiell informasjon som er i års- og halvårsrapporter, minstekrav til offentliggjøring av endringer i eierforholdene i utstederselskapet og bestemmelser om investorers flaggplikt. Endringene vil harmonisere kravene til hvilke opplysninger utstedere og innehavere av omsettelige verdipapirer som er tatt opp til handel på et regulert marked, må offentliggjøre, og hvordan slike opplysninger skal offentliggjøres.

Endringene innebærer enkelte fullharmoniserte regler. Muligheten til å gi strengere regler i hvert enkelt land blir altså mindre. Kravet om kvartalsrapportering fjernes. Det anses unødvendig byrdefullt, særlig for små og mellomstore bedrifter, for hyppig rapportering kan også medvirke til kortsiktighet i driften. Men mulighetene for å gi regler om kvartalsrapportering for finansinstitusjoner foreslås opprettholdt, noe komiteen støtter.

Det foreslås også bestemmelser om hjem- og vertsstatsreguleringer og forskriftshjemler for å kunne gjennomføre varslede EU-regler om innføring av felles europeiske tilknytningspunkt for de nasjonale lagringsmekanismene for informasjonspliktige opplysninger. Det høres komplisert ut, men poenget er å gi investorer i hele EØS-området enkel tilgang til samme informasjonspliktige opplysninger.

Det såkalte endringsdirektivet gir også regler om land-for-land-rapportering for virksomheter innen utvinningsindustrien – regler som i hovedsak allerede er gjennomført i norsk rett fra 2017.

I regnskapsloven gjenstår noe, bl.a. en skjerpelse av kravene til store selskapers redegjørelse for samfunnsansvar i årsberetningen. Omfanget av opplysninger som er nødvendig for forståelsen av foretakets virksomhet, skjerpes når det gjelder spørsmål som gjelder miljø, sosiale forhold, arbeidsmiljø, likestilling, overholdelse av menneskerettigheter, bekjempelse av korrupsjon og bestikkelser.

Det er liknende krav til rapportering i likestillings- og diskrimineringsloven § 26 a. Komiteen legger derfor til grunn at kravene i begge lovene kan oppfylles ved at opplysningene gjøres tilgjengelig i ett offentlig tilgjengelig dokument og med henvisninger til dette i årsberetningen.

I S-innstillingen samtykkes det til å ta de to angeldende direktivene inn i EØS-avtalen.

Anders Riise (H) [14:21:06]: Som alle har fått med seg, er ikke dette den mest kontroversielle saka vi har til behandling i dag, men ho er likevel viktig nok. Høgre sluttar seg til tilrådingane frå komiteen – også IV. Det er kanskje ikke det mest kontroversielle, men likevel ei viktig endring som kjem på plass her. Det vert betre rapportering, og det vert meir oversiktleg for det offentlege. Som saksordføraren var inne på og gjorde god greie for i sitt innlegg, gjev dette meir transparens, innsyn og harmonisering mellom dei ulike bedriftene, og i alle fall eg tenkjer det er veldig viktig at tilliten til både verdipapirlova og regnskapslova vert oppretthalden. Det er vi avhengige av, som også finansministeren var inne på i førre sak. Den tilliten er grunnleggjande for oss alle.

Nokre av endringane er skjerpande, og nokre er også ei lette – spesielt for små og mellomstore bedrifter. Det likar vi i Høgre godt og håpar det kjem meir av det.

Likevel er det noko som gjev ekstra skjerpa krav, men det er ikkje urimelege krav, og det er over tid ikkje noko som vil vere meir byråkratiserande eller vere ei stor belastning for bedriftene.

Vi sluttar oss til tilrådinga slik ho står.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [14:23:01]: Jeg skal ikke bruke like mye krutt i denne saken som i den forrige, men jeg vil likevel vise til at det også her er noen av de samme problemstillingene knyttet til behandling som i den forrige saken – nemlig at man har forslag om endringer i verdipapirhandelloven før man har lagt fram en samtykkeproposisjon. Derfor vil vi gå imot dette på det nåværende tidspunkt. Vi ser definitivt også at det er positive sider knyttet til en del av det som ligger i saken, men vi mener at det ikke er riktig å behandle det på det nåværende tidspunkt.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [14:23:58]: For ordens skyld vil også SV understreke at i denne saken er innholdet langt mindre kontroversielt enn det som er tilfellet for proposisjonen som omhandler verdipapirisering.

Vi ville nok støttet mange av de forslagene som ligger her, dersom de hadde kommet til behandling på ordinær måte, med en ordinær rekkefølge. Vi ser heller ikke her noen grunn til å endre praksis og sedvane i Stortinget i behandling av denne typen saker. Vi mener tvert imot det er svært synd at det blir praktisert på denne måten av regjeringen.

Statsråd Jan Tore Sanner [14:24:44]: Regjeringen fremmer i denne proposisjonen forslag til endringer i

verdipapirhandelloven og regnskapsloven. Det bes også om Stortingets samtykke til godkjenning av EØS-komitebeslutninger som innlemmer to regnskapsdirektiver i norsk rett.

Forslagene til endringer i verdipapirhandelloven har sin bakgrunn i endringer i rapporteringsdirektivet. Rapporteringsdirektivet harmoniserer kravene til hvilke opplysninger utsteder og inneholder av omsettelige verdipapirer som er tatt opp til handel på et regulert marked, må offentliggjøre. Formålet med reglene er å øke gjennomsiktigheten i markedet.

Det foreslås bl.a. endringer i reglene om hyppigheten av den periodiske rapporteringen. Som følge av at direktivkravet fjernes nasjonale myndigheters generelle mulighet til å gi regler om kvartalsrapportering. Dette er bl.a. begrunnet i at rapportering hvert kvartal synes unødvendig byrdefullt, særlig for små og mellomstore selskaper.

Til mindretallets merknad i komitéinnstillingen kan jeg opplyse at regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med et forslag til oppdaterte regler om flagging av eierposisjoner i noterte foretak og en anmodning om Stortingets samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning om innlemmelse av endringsdirektivet til rapporteringsdirektivet i EØS-avtalen.

Proposisjonen inneholder også forslag til enkelte endringer i regnskapsloven, som er nødvendige for å gjennomføre to regnskapsdirektiver i norsk rett – det konsoliderte regnskapsdirektivet og endringsdirektivet om visse store foretaks og konserners offentliggjøring av ikke-finansielle opplysninger. Direktivkravet om store foretaks offentliggjøring av ikke-finansielle opplysninger er i all hovedsak gjennomført i norsk rett tidligere, men det er likevel behov for enkelte justeringer i regnskapsloven for å sikre at norsk rett er i full overensstemmelse med kravene i direktivet.

For å gjennomføre disse direktivkravene foreslår regjeringen derfor enkelte endringer i bl.a. reglene om krav til store foretaks redegjørelse om samfunnsansvar og foretaksstyring. Regjeringen ber også, som jeg allerede har nevnt, om Stortingets samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutninger nr. 293/2015 og 39/2016, som innlemmer de to regnskapsdirektivene i EØS-avtalen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 16 og 17.

Sak nr. 18 [14:27:31]

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torstein Tvedt Solberg, Nina Sandberg, Jorodd Asphjell, Marit

Arnstad, Marit Knutsdatter Strand og Mona Fagerås om et krafttak mot lærermangel i skolen (Innst. 306 S (2020–2021), jf. Dokument 8:85 S (2020–2021))

Presidenten: Etter ønske fra utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Kent Gudmundsen (H) [14:28:23] (ordfører for saken): Jeg vil starte med å takke komiteens medlemmer for samarbeidet i utarbeidelsen av innstillingen, og jeg legger til grunn at mindretallet legger fram sine synspunkt og forslag på eget vis.

Det er verdt å merke seg og trekke fram to forhold som har kommet fram etter at innstillingen ble avgitt. Det ene er nye framskrivninger fra SSB, som viser at lærermangelen ikke er like krevende som tidligere antatt. Det skyldes bl.a. nedgang i barnekullene, men som SSB trekker fram, har det også vært en gledelig økning i antallet som søker og er kvalifisert til å starte på lærerutdanningen, samt i andelen som gjennomfører.

Det andre er nye tall som viser et hopp på 7 pst. i andelen som gjennomfører lærerstudiet på normert tid. Det er godt nytt all den tid det ikke bare er antallet søkere, men antallet som gjennomfører, som har betydning for vår tilgang til dyktige lærere i framtiden.

I svarbrevet fra kunnskapsministeren til Stortinget kan regjeringen redegjøre for at en rekke av de forslagene som ligger i representantforslaget, enten er gjennomført eller er under gjennomføring. For regjeringspartiene og Fremskrittspartiet er dette godt kjent i et saksområde vi har fulgt tett over mange år, og som har vært gjenstand for en løpende debatt. Det er derfor verdt å peke på at representantforslaget ikke bringer noe nytt. Forslagene som ikke kan støttes av regjeringspartiene og Fremskrittspartiet, støttes i all hovedsak ikke fordi de vil senke ambisjonene for lærerutdanningen og for skolen. Det er videre verdt å merke seg at Senterpartiet i andre sammenhenger har tatt til orde for å reversere innføringen av masterutdanning for lærere, og sammen med rød-grønne partier som tar til orde for å melde Norge ut av PISA og avvike nasjonale prøver, tegner det seg et bilde av en venstreside som vil senke både kunnskapen i skolen og kunnskapen om skolen. Det mener jeg flere foreldre bør merke seg på vei inn i et stortingsvalg.

Av alle tidspunkt er tiden ikke inne for å senke ambisjonene for elevene våre. I en tid hvor pilene peker i riktig retning og resultatene viser at dagens politikk

virker, burde jo svaret være klart for flere enn bare regjeringspartiene og Fremskrittspartiet. Det vi nå trenger, er en forsterkning av den politikken og retningen vi har startet på. Vi trenger derfor ikke et nytt lærerløft. Vi er midt inne i et stort lærerløft, og resultatene viser at vi lykkes. Vi trenger ikke mindre kunnskap; vi trenger mer kunnskap på den veien vi har videre.

Åpenhet om nøkkeltall er et naturlig neste steg, sånn som vi ser på barnehaagemonitor.no. Det bør vi også kunne se for oss for Skole-Norge. Men de rød-grønne partiene sier nei. Representanten Knutsdatter Strand kalte det i en ordveksling med undertegnede for nok en tellekant fra høyresiden. Så feil kan hun ta. Dette handler om kunnskap og om å fokusere på felles utfordringer, for sånn kan vi løfte skolen videre, og sånn har vi lyktes så langt.

Stadig flere fullfører videregående opplæring og får læreplan. Stadig flere går ut av grunnskolen med bedre grunnleggende ferdigheter i lesing, skriving og regning. Aldri før har så mange lærere fått videreutdanning som nå, og skolen får stadig flere lærere med god faglig fordypning i sine undervisningsfag.

Selv om det er matematikk, engelsk og norsk som har vært i fokus, får nå flere videreutdanning årlig innen de praktisk-estetiske fagene enn man i sum videreutdannet lærere årlig før regjeringsskiftet i 2013. Nå er det også rom for å gi flere søkere med god faglig fordypning mulighet til påfyll, slik som lektorer som ønsker påfyll underveis. Søkning og antall som er kvalifisert til oppstart av lærerutdanningene, har nå gått opp fra 4 000 til 6 000 studenter, enda inntakskravene er skjerpet, sammenlignet med før regjeringsskiftet. Og som tidligere nevnt er gjennomføringen kraftig forbedret. Det er jo dette som gir resultater.

Samtidig har også satsingen på faglig fordypning og flere lærere gitt et løft. Før snakket man om flere lærere. Så langt har man siden regjeringsskiftet fått 6 300 flere lærere i grunnskolen, hvorav 5 000 i barne- og mellomtrinnet, og framskrivningen viser at vi har bedre tilgang på lærere. Det vil kunne bidra til at man enklere kan redusere andelen ufaglærte.

Dette gjør det også mulig å stille strengere krav til organiseringen av vikarstillinger, sånn at flere kan lyses ut i hele stillinger og fortrinnsvis i faste stillinger gjennom vikarpooler e.l. Dette vil vi følge opp i det videre arbeidet med opplæringsloven.

Store satsinger på skolehelsetjenesten, ny mobbelov, mobbeombud, tidlig innsats og spesialpedagogisk kompetanse ute i førstelinjene i kommunene er ytterligere tiltak som bygger laget rundt eleven og løfter den enkelte.

I sum handler dette egentlig om høye ambisjoner for en bedre skole – en skole hvor flere barn blir møtt

tidlig, hvor vi raskt kan gi mestringsfølelse, hvor vi kan bygge opp under læringsgleden til det enkelte barn. I Høyre har vi høye ambisjoner for norsk skole og hvert enkelt barn.

Tone Wilhelmsen Trøen hadde her gjeninn tatt presidentplassen.

Torstein Tvedt Solberg (A) [14:33:37]: Det begynner jo å bli en slags årlig tradisjon for dette stortinget og denne utdanningskomiteen å diskutere den økende lærermangelen og lærerkrisen i salen her. Selv synes jeg at det er denne debatten som er høydepunktet i den tradisjonen, og det toppes når Høyres representanter, som vi nettopp nå her så, tar på seg sine ideologiske skylapper og mener at den eneste løsningen på den økende lærerkrisen er å fortsette akkurat som før – skylapper som skygger helt for realitetene i skolen, som er en økende lærermangel, en fallende rekruttering. Det er ikke til å legge skjul på hvor alvorlig det er at det i fjor var en samlet nedgang på nesten 9 pst. i søkningen til grunnskolelærerutdanningen, GLU, 1–7 og 5–10, og at det under denne regjeringa har vært en dobling i andelen ukvalifiserte som underviser i norske klasserom. Denne regjeringa, som snakker så varmt om hvor viktig lærerne er, har åpnet bakdøra til samtlige norske klasserom for ukvalifiserte.

Årets krydder i denne debatten er kanskje de ferske tallene fra SSB. Når en hører på regjeringa, både i denne salen, i media og i debatter, høres det ut som problemet nå er løst. Jeg synes tallene fra SSB ikke kan beskrives som annet enn et ganske lite fikenblad som regjeringa nå gjemmer seg bak. Tallenes store endring er begrunnet i lave fødselstall og rekordlav innvandring. Hvis en snur litt på det – hvis vi kommer ut av denne krisen, som det virker som regjeringa jobber aktivt for, og den norske befolkningen følger oppfordringen fra statsministeren fra Høyre, fødselstallene endrer seg og utviklingen snur, er vi sånn sett tilbake til start.

Men går vi inn og ser grundigere på tallene, ser vi også at SSB legger til grunn at en skal videreføre andelen og antallet uten godkjent lærerutdanning i både grunnskole og videregående skole, til sammen nesten 21 000 lærere. Så hvis vi tar hele det overskuddet som en her litt teoretisk snakker om, i 2040, og setter det inn mot disse ukvalifiserte, er en bare halvveis i å løse den utfordringen.

Når det gjelder barnehager, er bildet mye det samme. Antallet barnehagelærere legger SSB til grunn fortsatt skal være lavt, det står stille. Det mener jeg er lite ambisiøst. Og en viderefører i tallene unntaket om at en kan tilsette på dispensasjon folk uten utdanning i barnehagelærerststillinger.

Så igjen: SSB-tallene i år er et ørlite fikenblad å skjule seg bak. Målet her burde være å løse lærerkrisen, og en burde hatt større ambisjoner for norsk skole og barnehage. Jeg synes det er synd at høyrepartiene bruker dette som en unnskyldning for det vi sier er å avblåse lærerkrisen, når de egentlig har en mulighet til å få på plass både større lærertetthet og bedre bemanning i barnehagene.

Høyrepartiene stemmer altså imot samtlige forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV i dag, deriblant avskiltingen med tilbakevirkende kraft, det å få til et mer målrettet og mer treffsikkert krav for lærerutdanningen og få vekk det rigide gammeldagse firerkravet i matematikk, som regjeringa har innført. Det er også forslag som å mobilisere reservestyrken og forskriftsfeste veiledningsordningen.

Det tegner seg, synes jeg, i denne debatten et tydeligere og tydeligere skille mellom de rød-grønne partiene og høyrepartiene når det gjelder skole- og barnehagepolitikken. Det som ligger til grunn her, er ikke en forskjell i ambisjoner, som Høyre prøver å få det til å handle om, men et ulikt kunnskapssyn og ulike veier til og ambisjoner for å klare å løse den økende lærermangelen, som bare blir større.

Det virker som det må et valg til for å få til noen konkrete løsninger. Det er synd at vi nok en gang i Stortinget har en debatt, men uten å ta større grep, som kunne ha snudd utviklingen, og som gjorde at vi slapp å vente til i høst med å snu denne kursen. Dessverre må en vente til etter valget.

Med dette vil jeg ta opp forslagene som Arbeiderpartiet fremmer sammen med SV og Senterpartiet.

Presidenten: Da har representanten Torstein Tvedt Solberg tatt opp de forslagene han refererte til.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [14:38:46]: Det første vi må slå fast i dag, er at det trengs et realløfte. Lærerne har en mer krevende arbeidssituasjon enn noen gang. Da kan ikke regjeringspartiene slå seg på brystet og si at alt går bra – det blir jo født færre barn enn før.

Senterpartiet har i flere år ønsket seg en stortingsmelding om rekruttering av lærere for å rydde opp. Dessverre får vi heller ikke i dag flertall for våre forslag. Vi har argumentert godt for dem både i representantforslaget og i innstillingen, så jeg vil i innlegget mitt nå ta opp et par poeng som fortjener ekstra oppmerksomhet i debatten.

Først og fremst er det hårreisende at regjeringen avskriver lærermangelen i pressemeldingen om SSBs framskrivninger. Spørsmålet er: Hvor mange nye kvalifiserte lærere vil regjeringen sikre i skolen? Det er fiffigt at regjeringspartiene erklærer seier for lærerne ved å

fremme merknader om vikarordning, men stemmer ned forslag etter forslag om å sikre rekruttering av kvalifiserte lærere i faste ansettelser. Og har flertallet i Stortinget et brennende engasjement for vikarer, bør de stemme med oss for å sikre at undervisningen blir gjennomført av kvalifisert personell – for forslag nr. 12, som ber regjeringen legge til rette for at flere lærer- og lek-torstudenter kan ta vikartimer i skolen.

Engasjementet for yrkesfaglærerne kunne også vært mer helhjertet ved at man støttet forslag nr. 16, om å styrke desentralisert høyere utdanning, inkludert fagskoler. Her inkluderer vi hospitering i arbeidslivet, som vil bedre undervisningen både for lærere og elevene på yrkesfag. Bedriftene kan dessuten bidra til at de som tar mester- eller fagbrev, er oppdatert på hva som møter dem i arbeidslivet.

Videre har vi veiledningen av nyutdannede, nytilsatte lærere. Fredag kom nemlig gladnyheten om at stadig flere av disse, i barnehage og skole, får veiledning. I tillegg påpeker den ferske rapporten fra Utdanningsdirektoratet at veiledningen bidrar positivt for de ferske lærerne ved at de som får veiledning, er mer positive til sitt første år som lærer og mer motivert til å bli i yrket. Flere tror de fortsatt vil jobbe som lærer fem år senere, enn de som ikke har fått veiledning.

Når tallene for 2020 også viser at sju av ti nyansatte i videregående, ni av ti i grunnskolen og åtte av ti i barnehagene får veiledning, er snart det eneste som mangler, at regjeringen vil forskriftsfeste det. Det ville dessuten bidratt til å rydde opp i problemene som den ferske rapporten avdekker, nemlig at en del ikke vet om tilbudet eller ikke finner tid i hverdagen til det. Men regjeringspartiene stemmer forslaget vårt ned.

Av andre gode forslag vi fremmer i dag, er det verdt å nevne både rekrutteringstiltak, en mer kunnskapsbasert tilnærming til opptak ved lærerutdanningen enn dagens firerkrav, og en stopp av avskiltingen av tusenvis av lærere. Tiltak rettet mot reservestyrken og seniorene vil også være avgjørende framover. Det er lite av det som skjer i og rundt barnehagene og skolene i dag, som gjør det mer lukrativt å stå lenger i yrket.

Utover våre konkrete forslag og ønsket om en stortingsmelding for rekruttering av lærere er vi helt åpne om at dette området trenger mer kunnskap og forskning. Vi må dessuten evaluere konsekvensene av tidligere innført politikk. Senterpartiet var kritiske til femårig lærerutdanning. En viktig del av denne kritikken handlet om at lærerutdanningen var dramatisk endret rett før regjeringen fikk det på plass. Å få en grunnskolelærerutdanning med 1–7 og 5–10 fikk vi aldri vurdert konsekvensene av i seg selv, sammenlignet med tidligere utdanning. Vi må vurdere konsekvensene av femårig lærerutdanning nå.

Så er det åpenbart at det må satses på etter- og videreutdanning framover. Livslang læring må innebære at lærere både kan oppdatere seg og komme tilbake til læreryrket fra andre jobber. Fag som arbeidslivsfag og økt innslag av praktisk og aktiv undervisning er viktig også for å motivere elever og hindre frafall.

Til slutt må jeg rette opp en alvorlig feil i innstillingen som gjør at jeg lurte på om regjeringspartiene og Fremskrittspartiet skulle tatt noen ekstra studiepoeng i regning. De påstår nemlig at Senterpartiet budsjetterte med omtrent 300 mill. kr mindre enn regjeringen i årene fra 2015 til 2018. Det er feil – for videreutdanning plusset vi på i 2015, flyttet midler til rekruttering i 2016, uforandret i 2017, og plusset på igjen i 2018.

Uansett: Dagens debatt skal bidra til å rekruttere flere lærere. Jeg tror at de som drømmer om å være superhelt, slukke branner eller redde liv, litt for ofte velger andre yrker enn læreryrket, selv om det er akkurat her vi har behov for dem. Jeg håper flere med en drøm om å bli superhelt blir lærere.

Mona Fagerås (SV) [14:44:00]: Skal alle barn lære, lykkes og trives, er en av forutsetningene at de møter en kvalifisert lærer i klasserommet. Sånn er det dessverre ikke i dag.

Den omfattende bruken av ansatte uten lærerutdanning er dramatisk. Bruken av ukvalifiserte i lærerstillinger har vært økende de siste ti årene. Statistisk sentralbyrå har tidligere publisert tall som viser at 15 pst. av lærerne i grunnskolen og 21 pst. av lærerne i videregående er uten godkjent lærerutdanning. Det verste av alt er at annethvert barn som har krav på spesialundervisning, får denne av en ufaglært – de ungene som trenger en pedagog aller, aller mest.

Det er helt uforståelig for meg at regjeringspartiene og Fremskrittspartiet slår seg på brystet i denne saken når det er tusenvis av elever som hver dag går på skolen uten en ordentlig lærer til å undervise seg, det er bare folk som er ansatt i lærerstillinger. Mange av dem kommer rett fra videregående.

Lærermangelen er et faktum. Det er ekstremt frustrerende å sitte og se på en regjering som stikker hodet i sanden og nekter for at lærermangelen er et problem. Elevene taper på at Erna Solbergs regjering ikke tar lærermangelen i Norge på alvor. Regjeringens og Høyres symbolpolitikk når det gjelder firerkravet i matematikk og avskiltingen av tusenvis av norske lærere, har gjort problemet større og større for hver dag med den borgerlige regjeringen. Jeg er særlig bekymret for distriktskommunenes mulighet til å få tak i kvalifiserte lærere. Det er svært kritisk for distriktene og et demografisk problem for landet vårt.

Det er knyttet noe usikkerhet til framtidstall, men når man lager et regnestykke, må alle tallene være med. Hvis man har et overskudd på 6 000 lærere i 2030, kan disse bare erstatte en liten del av alle årsverkene med ufaglærte lærere vi har i dag. Så man må altså ha med seg hele regnestykket når man sender ut pressemeldinger til det ganske land.

Norsk skole er inne i det jeg vil kalle ekstremsport, ikke bare Ekstremsportveko, men et ekstremsportår. Akkurat nå er lærere og skoleledere overarbeidet og underbetalt. Lærere har ikke fått overtidsbetaling i en tid da de har jobbet natt og dag. Det er helt krise mange steder. Det er tungt å stå i dette, og selvfølgelig tærer det på motivasjonen. Vi må bære hver eneste lærer og hver eneste skoleleder på gullstol og sørge for at vi gjør alt vi kan for at de ikke velger seg bort fra skolen.

For lærermangelen fører til at mange elever får en dårligere opplæring enn de kunne og burde fått. Det skjer i dag, det skjer i morgen, og det skjer til neste år. Utdanning er bærebjelken i samfunnet vårt. Vi er nødt til å ta lærermangelen i Norge på alvor, for det å ikke få undervisning av en kvalifisert lærer har store konsekvenser for dem det gjelder.

Derfor skal vi ha et taktskifte i arbeidet mot lærermangelen i skolen. Det er det de rød-grønne partiene har foreslått i dag. Jeg er utrolig glad for at Senterpartiet, Arbeiderpartiet og SV står sammen i denne saken, for det betyr at vi er sikret et helt annet fokus på lærermangelen i norsk skole enn det dagens regjering har klart å hoste opp, når vi får en ny regjering om et halvt års tid.

Solveig Schytz (V) [14:48:45]: Venstre har satset på skolen og prioritert lærerne de siste åtte årene. Det gir resultater. Nye tall fra SSB viser at det kan bli et overskudd av lærere fram mot 2040. Det betyr at flere unger vil møte kvalifiserte lærere i klasserommet, noe som igjen vil føre til likere muligheter og større frihet for hver enkelt.

Det er bra at også opposisjonspartiene er opptatt av rekruttering av lærere, men mye av bekymringen deres bygger på tidligere rapporter fra SSB, som framskrev et stort underskudd av lærere. Nå viser de nye tallene at flere søker seg til lærerutdanningen, og at flere fullfører den. Det viser at Venstres og regjeringens politikk virker.

Den nye framskrivingen mener at vi kan få et overskudd av alle typer lærere på nasjonalt nivå hvis utviklingen fortsetter som nå. I tillegg ligger det for første gang an til at vi får et overskudd av grunnskolelærere og et spesielt stort overskudd av barnehagelærere. Det handler ikke bare om at fødselstallene går ned. Det

handler om at flere vil bli lærere, og at flere fullfører utdanningen.

Dette er gode nyheter for alle som skal gå i skole og barnehage i årene som kommer. I dagens spesialiserte kunnskapssamfunn har det aldri vært viktigere å fullføre skolegangen. Utdanning er den beste måten å gi unger et bedre liv enn foreldrene sine og også sosial mobilitet på – eller større frihet og flere muligheter, som det også kan oversettes til.

Vi må få flere igjennom skolen. Forskning viser at en god lærer er det viktigste for om barn lærer og trives på skolen. Derfor har Venstre satset på lærerne i regjerings- og budsjettforhandlinger de siste åtte årene. Det gir resultater. Nok lærere med rett kompetanse betyr høy og jevn kvalitet i alle norske barnehageavdelinger og klasserom. Uansett hvor i landet du bor, skal du ha en god lærer.

For Venstre har det vært viktig å gjøre læreryrket mer attraktivt, slik at flere søker seg til det og blir i det. Vi mener at ungene våre fortjener de flinkeste folkene, og da må vi rekruttere dem og holde på dem. Mange dyktige lærere jobber allerede i skolen, men mangler noen studiepoeng i fagene de underviser i. Vi gir mulighet til å fylle på og oppdatere kompetansen gjennom videreutdanningsprogrammene for lærere, som over 40 000 har fått nytte av til nå.

Det er satt i gang mange prosjekter og tiltak for rekruttering av lærere og for å beholde de lærerne vi faktisk utdanner. Venstre har også vært med på å gi lærerne mulighet til spesialisering og flere karriereveier i skolen. Den siste statistikken viser at flere og flere lærerstuderenter og lærere får veiledning og støtte når de begynner i en ny stilling. Disse tiltakene er en kombinasjon som motiverer flere til å stå i jobb.

Jeg er særlig glad for status- og kompetanseløftet for lærere, som innebærer at lærerutdannelsen er blitt en femårig mastergrad, og at flere har startet på og fullført en lærerutdanning enn tidligere. En ny rapport fra forskningsinstituttet NIFU viser også at strengere opptakskrav bidrar til at studenter med større gjennomføringsevne søker seg til lærerutdanningen.

Lærerne har ansvar for det aller mest dyrebare vi har – ungene våre. Når vi krever masterutdanning, viser vi at vi tar dem og ungene på alvor. Læreren får høyere lønn og mer dybdekunnskap, og eleven lærer mer og trives bedre.

Økt kompetansenivå må også bety mer frihet for læreren. Venstre har tillit til at lærerne og skolen kjenner elevene sine best. Vi må slutte å detaljstyre, og vi må frigjøre lærerens tid, slik at den faktisk blir brukt til å møte elevene. Hver elev skal ses og løftes. Alle skal komme seg gjennom skolen. Dette er utfordringer vi har mulighet til å løse nå som lærermangelen er avlyst.

Presidenten: Stortinget tar da en pause i debatten i sak nr. 18, og det ringes til votering.

Votering

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Fra representanten Bjørnar Moxnes foreligger søknad om velferdspermisjon i tiden fra og med 23. mars kl. 16 til og med 25. mars.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentanten Seher Aydar innkalles for å møte i permisjonstiden.

Presidenten: Stortinget går da til votering over sakene fra mandag 22. mars, dagsorden nr. 60.

Votering i sak nr. 1, debattert 22. mars 2021

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Lov om gjennomføring av internasjonale sanksjoner (sanksjonsloven) (Innst. 290 L (2020–2021), jf. Prop. 69 L (2020–2021))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

l o v

om gjennomføring av internasjonale sanksjoner (sanksjonsloven)

§ 1 Fullmakt til å gjennomføre bindende FN-vedtak

Kongen kan gi forskrift med nødvendige bestemmelser til gjennomføring av bindende vedtak av De forente nasjoners sikkerhetsråd etter FN-paktens artikkel 41.

Kongen avgjør hvorvidt et vedtak av Sikkerhetsrådet er bindende.

§ 2 Fullmakt til å gjennomføre internasjonale ikke-militære tiltak

Kongen kan gi forskrift med nødvendige bestemmelser for at Norge kan gjennomføre sanksjoner eller restriktive tiltak som er vedtatt i mellomstatlige organisasjoner, eller som ellers har bred internasjonal oppslutning, og som har som formål å opprettholde fred og sikkerhet eller sikre respekt for demokrati og rettsstat, menneskerettigheter eller folkeretten for øvrig.

Forskrifter etter første ledd kan gjelde

- a) forbud mot eller restriksjoner på handel, tjenester og økonomiske eller finansielle transaksjoner

- b) forbud mot eller restriksjoner på vitenskapelig, teknologisk og kulturelt samarbeid
- c) økonomiske sanksjoner rettet mot fysiske eller juridiske personer
- d) reiserestriksjoner
- e) andre tiltak som har som formål å opprettholde fred og sikkerhet eller sikre respekt for demokrati og rettsstat, menneskerettigheter eller folkeretten for øvrig.

Forskrifter etter første ledd gjelder med de begrensninger som følger av folkeretten eller av avtale med fremmed stat.

§ 3 Lovens virkeområde

Loven gjelder

- a) på norsk territorium, inkludert norsk luftrom
- b) om bord på alle fartøy, også luftfartøy, boreplattformer og andre lignende flyttbare innretninger under norsk jurisdiksjon
- c) for alle norske statsborgere og personer med bosted i Norge
- d) for alle foretak registrert i Foretaksregisteret
- e) for alle foretak med hensyn til forretningsvirksomhet de driver helt eller delvis i Norge.

Loven gjelder for Svalbard og Jan Mayen. Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse for de norske bilandene.

Kongen kan gi forskrift om avvikende virkeområde for tiltak gjennomført med hjemmel i denne loven.

§ 4 Straff for overtredelser av bestemmelser gitt i medhold av loven

Den som overtrer bestemmelser gitt i medhold av denne lovens §§ 1 og 2, straffes med bøter eller fengsel inntil tre år eller begge deler.

Den som uaktsomt overtrer bestemmelser som nevnt i første ledd, straffes med bøter eller fengsel inntil seks måneder eller begge deler.

§ 5 Forholdet til forvaltningsloven

Forvaltningslovens regler om enkeltvedtak gjelder ikke for vedtak truffet etter eller med hjemmel i denne loven om å gjennomføre internasjonale sanksjoner mot fysiske eller juridiske personer.

§ 6 Rett til å anmode om at en listeføring blir endret eller opphevet

En fysisk eller juridisk person som er gjenstand for sanksjoner eller restriktive tiltak som er gjennomført i norsk rett, kan anmode Utenriksdepartementet om å endre eller oppheve listeføringen av vedkommende, dersom vedkommende mener seg uriktig listeført og

- a) er norsk statsborger

- b) har bosted i Norge
- c) er et foretak registrert i Norge
- d) er blitt listeført på initiativ fra Norge, eller
- e) Norges gjennomføring av internasjonale sanksjoner medfører reelle inngrep i vedkommendes rettigheter.

I den grad den listeførte er gjenstand for folkerettslig bindende FN-sanksjoner, kan anmodningen bare gå ut på at Utenriksdepartementet etter beste evne skal sikre at den listeførte fjernes fra den relevante FN-listen av FNs sikkerhetsråd eller av et av FNs sikkerhetsråds underordnede organer.

En anmodning etter første ledd skal fremsettes skriftlig og være begrunnet. Anmodningen behandles etter reglene om enkeltvedtak i forvaltningsloven kapittel IV og V.

Hvis Utenriksdepartementet ikke tar anmodningen til følge, kan listeføringen klages inn for Kongen i statsråd etter reglene i forvaltningsloven kapittel VI.

Kongen kan gi forskrift om saksbehandlingen av anmodninger om å endre eller oppheve listeføringer etter denne bestemmelsen.

§ 7 Domstolsbehandling av søksmål om gyldigheten av listeføringer

For søksmål om gyldigheten av listeføringer i medhold av lovens §§ 1 og 2 gjelder tvisteloven når ikke annet følger av regler gitt i eller i medhold av loven her.

Som vilkår for at det føres bevis om forhold som elters kan holdes hemmelig av hensyn til rikets sikkerhet eller forholdet til fremmed stat, jf. tvisteloven § 22-1, kan Kongen bestemme at opplysningene bare skal gjøres kjent for en særskilt advokat som oppnevnes for den listeførte. Den særskilte advokaten oppnevnes av retten så snart som mulig etter at det er truffet en slik beslutning, og skal ha godtgjørelse av staten.

Når det er truffet beslutning som nevnt i andre ledd, gjelder statsborgerloven § 31 c tredje og fjerde ledd og §§ 31 d til 31 h, med unntak av § 31 g første ledd, tilsvarende for domstolens behandling av saken.

Kongen kan gi forskrift om oppnevning av særskilt advokat etter andre ledd.

§ 8 Ikrafttredelse mv.

Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Fra den tiden loven trer i kraft, oppheves følgende lover:

- a) lov 7. juni 1968 nr. 4 til gjennomføring av bindende vedtak av De Forente Nasjoners Sikkerhetsråd
- b) lov 27. april 2001 nr. 14 om iverksetjing av internasjonale, ikke-militære tiltak i form av avbrot eller

avgrensning av økonomisk eller annen samkvem med tredjestatar eller rørsler

- c) lov 27. juni 2003 nr. 58 om særlige tiltak mot Republikken Zimbabwe
- d) lov 6. juni 1980 nr. 18 om gjennomføring av sanksjoner mot Iran
- e) lov 25. juni 1999 nr. 43 om særlige tiltak mot Den føderale republikken Jugoslavia (FRJ)
- f) lov 16. april 1937 om fullmakt for Kongen, eller den han gjev fullmakt, til å forby at norske skip blir nytta til å føra folk som eslar seg i krig, våpen, loty, fly eller partar derav til framandland.

Forskrifter gitt i medhold av lovene nevnt i andre ledd bokstav a, b og c gjelder også etter at loven her har trådt i kraft.

§ 9 Endringer i andre lover

Fra den tiden loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover:

1. I lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet skal § 17 b første ledd nr. 4 lyde:
 4. overtredelser av bestemmelser i eller i medhold av lov om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v. og sanksjonsloven og
2. I lov 28. mai 2004 nr. 29 om register over opplysninger om valutaveksling og overføring av betalingsmidler inn og ut av Norge skal § 1 andre ledd lyde:

Opplysningene i registeret skal også kunne brukes til ivaretagelse av Norges Banks oppgaver etter sentralbankloven, Finanstilsynets oppgaver etter finanstilsynsloven og i forbindelse med kontroll av gjennomføring av internasjonale sanksjoner etter sanksjonsloven.
3. I lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff skal § 5 første ledd nr. 11, 12 og nytt nr. 13 lyde:
 11. anses som oppfordring til en straffbar handling etter straffeloven § 183 eller innebærer fremsettelse av en hatefull ytring etter straffeloven § 185,
 12. anses som korrupsjon eller påvirkningshandel etter §§ 387 til 389, eller
 13. rammes av sanksjonsloven § 4.
4. I lov 18. desember 1987 nr. 93 om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v. gjøres følgende endringer:

§ 1 første ledd første punktum skal lyde:

Kongen kan bestemme at varer og teknologi som kan være av betydning for andre lands utvikling, produksjon eller anvendelse av produkter til militært bruk eller som direkte kan tjene til å utvikle et lands militære evne, samt varer og teknologi som kan benyttes til å utføre terrorhandlinger, jf. straffeloven § 131, ikke må utføres fra Norge uten særskilt tillatelse.

§ 1 nytt tredje ledd skal lyde:

Loven gjelder for Svalbard og Jan Mayen. Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse for de norske bilandene.

Nåværende § 1 tredje ledd blir nytt fjerde ledd.

Presidenten: Fremskrittspartiet og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 70 mot 16 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.21)

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Fremskrittspartiet og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble bifalt med 69 mot 16 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.42)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Sak nr. 2 var interpellasjon.

Votering i sak nr. 3, debattert 22. mars 2021

Innstilling fra næringskomiteen om Trygg nedbygging av norske atomanlegg og håndtering av atomavfall (Innst. 293 S (2020–2021), jf. Meld. St. 8 (2020–2021))

Presidenten: Under debatten har Terje Aasland satt frem to forslag på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en nasjonal strategi for gjennomføring av dekommisjoneringen fra av norske atomanlegg.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en strategi for næringsutvikling og økt verdiskaping basert på kompetanse innen dekommisjonering og håndtering av avfall fra den nukleære virksomheten.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 44 mot 42 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.24)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:**I**

Stortinget ber regjeringen legge til grunn i det videre arbeidet med oppryddingen knyttet til IFEs nukleære virksomhet at staten tar det fulle og hele ansvaret for oppryddingen og dekker alle nødvendige kostnader forbundet med dette. Det at Stortinget nå slår fast dette prinsippet, skal imidlertid ikke danne presedens for eventuelle andre oppryddinger hvor staten har hatt en initierende rolle.

Presidenten: Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 56 mot 30 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.46)

Videre var innstilt:

II

Meld. St. 8 (2020–2021) – Trygg nedbygging av norske atomanlegg og håndtering av atomavfall – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4, debattert 22. mars 2021

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Helge André Njåstad, Silje Hjemdal, Morten Ørsal Johansen, Kjell-Børge Freiberg og Jon Georg Dale om utflytting av det sammenslåtte GIEK og Eksportkreditt til Ålesund og Bergen (Innst. 292 S (2020–2021), jf. Dokument 8:89 S (2020–2021))

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt ni forslag. Det er

- forslagene nr. 1–3, fra Geir Pollestad på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 4, fra Terje Aasland på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 5, fra Sivert Bjørnstad på vegne av Fremskrittspartiet
- forslagene nr. 6–8, fra Geir Pollestad på vegne av Senterpartiet
- forslag nr. 9, fra Torgeir Knag Fylkesnes på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Det votes over forslag nr. 9, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede en fremtidig lokalisering av Eksportfinansiering Norge, hvor både fortsatt lokalisering i Oslo og alternativer utenfor Oslo utredes. Utredningen skal også inneholde en vurdering av en ny struktur med flere lokale kontorer basert i viktige eksportregioner i landet.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 78 mot 8 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.05.45)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 7 og 8, fra Senterpartiet.

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen avvente sammenlåingen av GIEK og Eksportkreditt Norge til det anses forsvarlig ut fra koronakrisen å velge en løsning for lokalisering av hovedkontor utenfor Oslo i tråd med lokalisering av statlige arbeidsplasser.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en plan for å lokalisere 200 andre statlige arbeidsplasser som i dag fins i Oslo, til Groruddalen. En slik relokalisering skal skje parallelt med omorganisering og utflytting av GIEK og Eksportkreditt Norge.»

Votering:

Forslagene fra Senterpartiet ble med 78 mot 8 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.06.02)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 5, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen behandle sammenlåingen av GIEK og Eksportkreditt Norge i tråd med de statlige retningslinjene for lokalisering av

statlige arbeidsplasser og flytte aktiviteten ut av Oslo gjennom å legge hovedkontor og avdelingskontor til henholdsvis Ålesund og Bergen.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 70 mot 15 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.06.20)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 6, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede og velge en modell og lokalisering på Vestlandet for Eksportfinansiering Norge som best tjener eksportmiljøene langs kysten og i landet for øvrig.»

Fremskrittspartiet har varslet subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet ble med 64 mot 21 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.06.40)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 4, fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som styrker regionenes rolle i næringsutviklingen.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 53 mot 33 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.07.25)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 1–3, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om hvordan tilstedeværelsen av det statlige virkemiddelapparatet for næringslivet i hele landet kan styrkes.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å utvide mandatet til Eksportfinansiering Norge. Utvidelsen skal særlig legge til rette for at det etableres gode eksportfinansieringsordninger for grønn omstilling, kommersialisering, oppskalering og internasjonalisering.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreslå tiltak som gjør virkemiddelapparatet for næringslivet mer næringsnært og kundeorientert, særlig tiltak som kan forenkle og tilgjengeliggjøre virkemiddelapparatet for små og mellomstore bedrifter.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 45 mot 41 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.07.49)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Stortinget ber regjeringen utrede en sterkere regional tilstedeværelse for Eksportfinansiering Norge ut fra en målsetting om sterkere regional tilstedeværelse i viktige eksportregioner, og komme tilbake til Stortinget med saken.

Presidenten: Fremskrittspartiet og Senterpartiet har varslet subsidiær støtte til tilrådingen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 5, debattert 22. mars 2021

Innstilling fra næringskomiteen om Samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 105/2020 14. juli 2020 om innlemmelse av forordning (EU) 2019/515 i EØS-avtalen (Innst. 295 S (2020–2021), jf. Prop. 71 LS (2020–2021))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Stortinget samtykker i godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 105/2020 av 14. juli 2020 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) 2019/515 av 19. mars 2019 om gjensidig godkjenning av varer som omsettes lovlig i en annen medlemsstat, og om oppheving av forordning (EF) nr. 764/2008.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 6, debattert 22. mars 2021

Innstilling fra næringskomiteen om Endringer i EØS-vareloven (gjensidig godkjenning av varer) mv. (Innst. 294 L (2020–2021), jf. Prop. 71 LS (2020–2021))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

I o v

om endringer i EØS-vareloven (gjensidig godkjenning av varer mv.)

I

I lov 12. april 2013 nr. 13 om det frie varebytte i EØS gjøres følgende endringer:

§ 1 skal lyde:

§ 1 *Håndheving av tekniske regler på varer fra annen EØS-stat*

EØS-avtalen vedlegg II kapittel XIX nr. 3u (*forordning (EU) 2019/515 om gjensidig godkjenning av varer som omsettes lovlig i en annen medlemsstat, og om oppheving av forordning (EF) 764/2008*) gjelder som lov med de tilpasninger som følger av vedlegg II, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.

Ny § 5 skal lyde:

§ 5 *Forskriftshjemmel*

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av utfyllende regelverk som vedtas med hjemmel i forordning (EU) 2019/515 artikkel 11 nr. 2.

Nåværende § 5 blir ny § 6.

II

I lov 17. desember 2004 nr. 101 om europeisk meldingsplikt for tekniske regler m.m. gjøres følgende endringer:

§ 2 annet ledd skal lyde:

Bortsett fra § 13 gjelder loven heller ikke tekniske regler om investeringstjenester i forbindelse med verdipapirer, som etter sitt innhold er identiske med *direktiv 2004/39/EF*, eller om markeder eller organer som utfører oppgaver i forbindelse med oppgjør for slike markeder.

§ 3 nr. 5 skal lyde:

5. Med *informasjonssamfunnstjenester* menes enhver tjeneste som vanligvis ytes mot vederlag og som formidles elektronisk over avstand og etter individuell

anmodning fra en tjenestemottaker, jf. den veiledende listen i direktiv (EU) 2015/1535 vedlegg I.

§ 5 fjerde ledd skal lyde:

Dersom forslaget særlig tar sikte på å begrense omsetning eller anvendelse av et kjemisk stoff, preparat eller produkt for å beskytte folkehelsen, miljøet eller forbrukerne, skal meldingen også gi opplysninger som nevnt i direktiv (EU) 2015/1535 artikkel 5 nr. 1 fjerde ledd.

§ 12 første ledd skal lyde:

Tekniske regler som kunngjøres, skal inneholde en henvisning til direktiv (EU) 2015/1535, og denne loven.

III

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. De ulike bestemmelsene kan settes i kraft til forskjellig tid.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 7, debattert 22. mars 2021

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Finansiering og utbygging av E18 på strekninga Tvedestrand-Dørdal i kommunane Bamble, Kragerø, Gjerstad, Vegårshei, Risør og Tvedestrand i Vestfold og Telemark og Agder (Innst. 281 S (2020–2021), jf. Prop. 70 S (2020–2021))

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt tre forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Bård Hoksrud på vegne av Fremskrittspartiet
- forslagene nr. 2 og 3, fra Arne Nævra på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Det votes over forslagene nr. 2 og 3, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget sender Prop. 70 S (2020–2021) Finansiering og utbygging av E18 på strekninga Tvedestrand-Dørdal i kommunane Bamble, Kragerø,

Gjerstad, Vegårshei, Risør og Tvedestrand i Vestfold og Telemark og Agder tilbake til regjeringen.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til revidert prosjekt for E18 Dørdal–Tvedestrand der dagens to- og trefelts vei inngår i ny utbygging av E18 på gjeldende strekning.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble med 79 mot 7 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.31)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget godkjenner utbygging av E18 på strekningen Tvedestrand–Dørdal som beskrevet i Prop. 70 S (2020–2021), men slik at det legges til grunn statlig fullfinansiering av veiutbyggingen.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 71 mot 15 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.49)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget samtykker i at bompengeselskapet får tillatelse til å ta opp lån og kreve inn bompenger til delvis bompengefinansiering av utbyggingen av E18 på strekningen Tvedestrand–Dørdal i Vestfold og Telemark og Agder. Vilårene fremgår av Prop. 70 S (2020–2021).

II

Samferdselsdepartementet får fullmakt til å inngå avtale med bompengeselskapet og fastsette nærmere regler for finansieringsordningen. Denne fullmakten kan Samferdselsdepartementet delegere til Vegdirektoratet og Nye Veier AS.

Presidenten: Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 62 mot 23 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.12)

V o t e r i n g i s a k n r. 8, debattert 22. mars 2021

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Nicholas Wilkinson, Freddy André Øvstegård, Karin Andersen, Lars Haltbrekken og Arne Nævra om å utarbeide en KVV for ny jernbane Oslo–Stockholm og utrede nye statlige finansieringsmodeller for jernbaneutbygginger i Norge (Innst. 305 S (2020–2021), jf. Dokument 8:99 S (2020–2021))

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt fem forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Sverre Myrli på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 3, fra Sverre Myrli på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 4 og 5, fra Arne Nævra på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Det votes over forslagene nr. 4 og 5, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en konseptvalgutredning (KVV) for den norske delen av en ny togstrekning mellom Oslo og Stockholm, der målet er reisetid på under tre timer mellom de to hovedstedene. KVV-en skal sees i sammenheng med den svenske åtgjerdsvalstudien som ble ferdigstilt av det svenske Trafikverket i november 2017, og konseptene til de to private selskapene i Norge og Sverige som arbeider for samme mål. KVV-en skal også ha med Kongsvingerbanen som et av tråsealternativene og utrede ulike løsninger for statlig finansiering gjennom låneopptak eller annet.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen lage en bred utredning av mulighetene for alternative statlige modeller for finansiering og organisering av jernbaneutbygginger i Norge.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble med 79 mot 7 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.09)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 3, fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen, i samarbeid med svenske myndigheter, ta nødvendige initiativ for å komme i gang med planarbeid for et togtilbud med reisetid på under tre timer mellom Oslo og Stockholm.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 54 mot 32 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.29)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 1 og 2, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå ansvarsforholdene mellom Jernbanedirektoratet, Bane NOR og Samferdselsdepartementet.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen følge opp KVVU-en fra Jernbanedirektoratet om Kongsvingerbanen og iverksette opprustning av denne både for gods- og persontransport.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 45 mot 41 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.50)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen gjennomføre en mulighetsstudie for å avklare trasévalg og mulig finansieringsmodell for prosjektet Oslo–Stockholm 2.55 i Norge.

Presidenten: Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet subsidiær støtte til innstillingen.

Sosialistisk Venstreparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 81 mot 5 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.12.40)

Videre var innstilt:

II

Dokument 8:99 S (2020–2021) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Nicholas Wilkinson, Freddy André Øvstegård, Karin Andersen, Lars Haltbrekken og Arne Nævra om å utarbeide en KVVU for ny jernbane Oslo–Stockholm og utrede nye statlige finansieringsmodeller for jernbaneutbygginger i Norge – vedtas ikke.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 79 mot 7 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.13.18)

Votering i sak nr. 9, debattert 22. mars 2021

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i arbeidsmiljøloven (lovens anvendelse for yrkesdykking og losing) (Innst. 282 L (2020–2021), jf. Prop. 68 L (2020–2021))

Presidenten: Under debatten har Jon Georg Dale satt frem et forslag på vegne av Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med et forslag som gir rom for at mannskap på skip som har dykking som en avgrenset del av sin stilling, fortsatt kan være omfattet av skipssikkerhetsloven og skipsarbeiderloven.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 71 mot 15 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.13.50)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

A.

Lov

om endringer i arbeidsmiljøloven (lovens anvendelse for yrkesdykking og losing)

I

I lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. skal § 1-2 andre ledd bokstav a lyde:

a) sjøfart, fangst og fiske, herunder bearbeiding av fangsten ombord i skip, *men likevel slik at dykkeoperasjoner og losing er omfattet av loven*

II

Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Videre var innstilt:

B.

I

Stortinget ber regjeringen på egnet måte redegjøre for Arbeidstilsynets oppfølging av arbeidsmiljøloven § 1-2 andre ledd bokstav a samt vurdere om det kan være hensiktsmessig å gjøre bestemmelser og rettigheter, som sykepengeregler, som i dag følger av skipsarbeidsloven, gjeldende for de aktuelle arbeidstakerne.

II

Stortinget ber regjeringen ha tett dialog med partene i arbeidslivet for fortløpende å evaluere virkningene av arbeidsmiljøloven § 1-2 andre ledd bokstav a og eventuelt vurdere justeringer i regelverket, herunder sikre at kapteinens ansvarsforhold når dykking gjennomføres avklares, samt at bestemmelsene knyttet til

arbeids- og hviletid i forbindelse med dykkeoperasjoner til sjøs klargjøres.

III

Stortinget ber regjeringen vurdere innføring av en forskrift med krav til arbeids- og hviletid for selvstendig næringsdrivende og oppdragstakere som driver yrkesdykking fra skip i virksomhet. Forskriften skal gi samme vern for selvstendig næringsdrivende og oppdragstakere som for arbeidstakere etter arbeidsmiljøloven.

Presidenten: Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 69 mot 16 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.14.31)

Votering i sak nr. 10, debattert 22. mars 2021

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Redegjørelse gitt i Stortinget 13. oktober 2020 av arbeids- og sosialministeren om Granskingsutvalgets rapport om EØS-saken, NOU 2020: 9 (Innst. 278 S (2020–2021))

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Eva Kristin Hansen på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
 - forslag nr. 2, fra Bjørnar Moxnes på vegne av Rødt
- Det votes over forslag nr. 2, fra Rødt. Forslaget lyder:

«Det oppnevnes en granskingskomisjon som skal sikre at håndteringen av feilpraktisering av folketrygdloven blir tilstrekkelig opplyst til at Stortinget kan bedømme ansvarsforhold og gi grunnlag for reform og endelig forsoning i saken. Stortinget ber presidentskapet i dialog med de parlamentariske lederne vurdere om det skal opprettes særskilt komité til formålet, eller om den skal behandles i kontroll- og konstitusjonskomiteen.»

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Rødt ble med 79 mot 7 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.15.15)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med forslag til instruks og rutiner for departementenes arbeid som sikrer at opplysningsplikten til Stortinget overholdes.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 45 mot 41 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.15.36)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen komme tilbake med en endelig avklaring av forholdet mellom folketrygdlovens bestemmelser og trygdeforordning 883/2004 som vil ligge til grunn for håndteringen av tidligere saker, senest ved framleggelse av sine vurderinger av lovutvalget som skal gjennomgå trygdelovgivningen og forholdet til internasjonale avtaler.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Videre var innstilt:

II

Redegjørelse gitt i Stortinget 13. oktober 2020 av arbeids- og sosialministeren om Granskingsutvalgets rapport om EØS-saken, NOU 2020: 9 – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 11, debattert 22. mars 2021

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Kvalitet og pasientsikkerhet 2019 (Innst. 288 S (2020–2021), jf. Meld. St. 11 (2020–2021))

Presidenten: Under debatten er det satt frem tre forslag. Det er forslagene nr. 1–3, fra Tuva Moflag på veg-

ne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme en ny, overordnet stortingsmelding om kvalitet og pasientsikkerhet i helse- og omsorgstjenestene, med konkrete mål og tiltak som følges opp med årlige statusmeldinger.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede og fremme forslag om en lavterskel, sanksjonsfri meldeordning i hele helsetjenesten med det formål å lære på tvers, også av nesten-hendelser, etter modell av meldeordningen hjemlet i § 3-3 i spesialisthelsetjenesteloven, som ble avvirket i 2018.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i revidert statsbudsjett for 2021 fremlegge en plan for økt intensivkapasitet i Norge.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 45 mot 41 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.16.33)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Meld. St. 11 (2020–2021) – Kvalitet og pasientsikkerhet 2019 – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Stortinget går da til votering over sakene nr. 1–15 på dagens kart.

Votering i sakene nr. 1–5, debattert 23. mars 2021

Presidenten: Sakene nr. 1–5 er andre gangs behandling av lovsaker og gjelder lovvedtakene 76–80.

Det foreligger ingen forslag til anmerkning. Stortingets lovvedtak er dermed bifalt ved andre gangs behandling og blir å sende Kongen i overenstemmelse med Grunnloven.

Votering i sak nr. 6, debattert 23. mars 2021

Presidenten: Sak nr. 6 var redegjørelse av justis- og beredskapsministeren om planlagt salg av Bergen Engines AS.

Presidenten foreslår at redegjørelsen sendes utenriks- og forsvarskomiteen. – Det anses vedtatt.

Votering i sak nr. 7, debattert 23. mars 2021

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i skadeserstatningsloven (kapitaliseringsrente ved utmåling av personskadeerstatning) (Innst. 280 L (2020–2021), jf. Prop. 73 L (2020–2021))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

I o v

om endringer i skadeserstatningsloven (kapitaliseringsrente ved utmåling av personskadeerstatning)

I

I lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning gjøres følgende endringer:

§ 3-9 overskriften skal lyde:

§ 3-9 (*engangserstatning eller terminvise beløp, kapitaliseringsrente*)

§ 3-9 nytt annet ledd skal lyde:

Kongen kan i forskrift fastsette en kapitaliseringsrente (realrente) som skal anvendes for å komme frem til nåverdien av fremtidig tap når erstatningen fastsettes til en engangssum. Hvis særlige hensyn tilsier det, kan retten anvende en annen rente enn den som følger av forskrift gitt i medhold av første punktum. Kongen kan fastsette en egen kapitaliseringsrente (realrente) som kan anvendes i tilfeller der erstatningen fullt ut eller delvis skal plasseres som bankinnskudd etter vergemålsloven § 51 første ledd.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 8, debattert 23. mars 2021

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i konkursloven og panteloven mv. (registrering av konkursåpning og legalpant for boomkostninger) (Innst. 283 L (2020–2021), jf. Prop. 74 L (2020–2021))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

I o v

om endringer i konkursloven og panteloven mv. (registrering av konkursåpning og legalpant for boomkostninger)

I

I lov 8. februar 1980 nr. 2 om pant gjøres følgende endringer:

§ 4-10 tredje ledd første punktum skal lyde:

Bestemmelsene i § 3-5, § 4-4 *tredje* ledd, § 4-6, § 47 og § 4-8 gjelder tilsvarende for avtale etter nærværende paragraf.

§ 6-4 første ledd annet punktum oppheves.

Tredje til femte punktum blir annet til fjerde punktum.

II

I lov 8. juni 1984 nr. 58 om gjeldsforhandling og konkurs gjøres følgende endringer:

§ 79 skal lyde:

§ 79 *Melding om og registrering mv. av at konkurs er åpnet.*

Retten skal sørge for at melding om at konkurs er åpnet i skyldnerens bo, registreres i Konkursregisteret.

Føreren av Konkursregisteret sørger for at melding om at konkurs er åpnet i skyldnerens bo, tinglyses eller registreres i grunnboken og andre registre, og sender melding om konkursåpningen til finansforetak hvor skyldneren kan ha innskudd eller lignende. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om hvem det kan eller skal sendes meldinger til etter første punktum. Føreren av Konkursregisteret sender melding også til skattekontoret i samsvar med skatteforvaltningsloven § 8-13 tredje ledd. Oppgavene etter første til tredje punktum kan i stedet utføres av bostyreren eller retten.

Konkursregisteret kan sende automatisk melding til registre og finansforetak som nevnt i annet ledd. Slike registre og finansforetak kan gjennom en digital plattform gi opplysninger til bostyreren om skyldneren har eiendeler i

registre som nevnt i annet ledd eller innskudd eller lignende i finansforetak som mottar melding etter annet ledd. Føreren av Konkursregisteret kan innhente og formidle disse opplysningene til bostyreren.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om fremsetting av meldinger etter annet og tredje ledd og om det er føreren av Konkursregisteret, bostyreren eller retten som skal sende meldingen. I forskriften kan det også gis nærmere regler om hvilke opplysninger mottakerne av slike meldinger plikter å oppgi.

Blir en eiendel abandonert etter § 117 b, skal bostyreren sørge for at melding som nevnt i annet ledd slettes for så vidt gjelder de abandonerte eiendeler. Videre skal det gis melding til skattekontoret dersom abandoneringen gjelder formuesgoder som vil kunne medføre krav på merverdiavgift ved salg fra skyldnerens side.

§ 138 skal lyde:

§ 138 Sletting av tidligere meldinger mv.

Når konkursen er endelig avsluttet, skal retten sørge for at dette anmerkes i Konkursregisteret. Er konkursen endelig avsluttet ved sluttutlodning etter § 128, er det likevel bostyreren som skal sørge for slik anmerkning. Føreren av Konkursregisteret skal sørge for sletting av meldinger og registreringer etter § 79 annet ledd. Videre skal føreren av Konkursregisteret gi melding til skattekontoret i samsvar med skatteforvaltningsloven § 8-13 tredje ledd. Er skyldneren en stiftelse eller en sammenslutning med begrenset ansvar, og bobehandlingen er endelig avsluttet i henhold til §§ 128 og 135, skal føreren av Konkursregisteret samtidig anmode om sletting av sammenslutningen i Enhetsregisteret og Foretaksregisteret. Oppgavene etter tredje og fjerde punktum kan i stedet utføres av bostyreren eller retten.

§ 79 tredje ledd første punktum gjelder tilsvarende. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om slettinger og meldinger etter første ledd og om det er føreren av Konkursregisteret, bostyreren eller retten som skal utføre oppgavene.

§ 142 femte ledd skal lyde:

Med selskap i tredje og fjerde ledd menes aksjeselskap, allmennaksjeselskap, forretningsavdeling av utenlandsk selskap, stiftelse, boligbyggelag, borettslag, samvirkeforetak, gjensidig forsikringsselskap og statsforetak.

III

I lov 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett gjøres følgende endringer:

§ 9-4 første ledd nr. 4 skal lyde:

4) fordring på trygdeavgift til folketrygden.

§ 9-4 første ledd nr. 5 oppheves.

§ 9-4 annet ledd annet punktum oppheves. Nåværende tredje til femte punktum blir annet til fjerde punktum.

IV

I lov 27. mai 2016 nr. 14 om skatteforvaltning skal § 8-13 tredje ledd lyde:

(3) Den som er utpekt etter regler i eller i medhold av konkursloven §§ 79 og 138, skal levere melding om åpning og avslutning av behandlingen av konkursboet til en registrert skattepliktig.

V

I lov 15. mars 2019 nr. 6 om verdipapirsentraler og verdipapiroppgjør mv. skal § 8-3 første ledd nr. 3 annet punktum lyde:

Føreren av Konkursregisteret, retten, bostyrer og leder av gjeldsnemnd som er oppnevnt av retten, har rett til å få alle opplysninger som er registrert om en konkursskyldner eller en skyldner som er under gjeldsforhandling, eller om en avdød ved skifte av insolvent dødsbo, herunder alle opplysninger om finansielle instrumenter som er innført i verdipapirsentralen.

VI

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
2. Endringen i del I av lov 8. februar 1980 nr. 2 om pant § 6-4 gjelder for konkursåpninger som finner sted etter ikrafttreddelsen.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 9, debattert 23. mars 2021

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jan Böhler, Trygve Slagsvold Vedum, Sigbjørn Gjelsvik og Jenny Klinge om en nasjonal gjengenhet ved Kripos for å styrke og koordinere kampen mot organisert kriminalitet på tvers av

politidistrikter og landegrenser (Innst. 287 S (2020–2021), jf. Dokument 8:55 S (2020–2021))

Presidenten: Under debatten har Per-Willy Amundsen satt frem i alt sju forslag på vegne av Fremskrittspartiet og Senterpartiet.

Det voteres over forslagene nr. 1–6, fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen opprette en egen gjengenhet i politiet, basert på Kripos, som skal jobbe med å avdekke gjengenes nettverk og strukturer i hele landet og internasjonalt, i samarbeid med de berørte politidistriktene.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det ved opprettelse av en gjengenhet i Kripos sikres nok spaningskapasitet, informantbehandlere, datakyn-dige mannskaper osv. til å kunne følge kriminelle nettverk og gjenger kontinuerlig 24/7/365.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det ved opprettelsen av en gjengenhet i Kripos inngår tilstrekkelig med etterforskere, politijurister og påtaleressurser i enheten, samt en tilknyttet statsadvokat, slik at enheten selv kan føre sakene fram til rettslig behandling.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det ved opprettelsen av en gjengenhet i Kripos sikres opplæring og utstyr slik at gjengenheten kan avdekke gjengenes avanserte kommunikasjon og ta i bruk nye verktøy som Stortinget har gitt politiet gjennom lovendringer om adgang til dataavlesning mv.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at en gjengenhet i Kripos, for å unngå hevnspiraler og selvjustis i gjengmiljøene, vil prioritere å få sakene mot gjengmedlemmer raskt fram for retten og søke å bruke straffeloven § 79 første ledd bokstav c («org.krim-paragrafen») som kan gi strengere straffer.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at arbeidet mot organisert kriminalitet og gjenger må prioriteres og tilføres ressurser i alle politidistriktene, slik at de blir i stand til å gjøre sin del av jobben.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet ble med 62 mot 24 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.18.51)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 7, fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i samarbeid med politiet og Riksadvokaten snarest mulig finne fram til en løsning hvor man unngår at politiets etterforskning stanser opp og erstatter det midlertidige direktivet etter EMD-dommen 17. desember 2020.»

Arbeiderpartiet har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet ble bifalt med 49 mot 37 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.19.13)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:55 S (2020–2021) – Representantfor-slag fra stortingsrepresentantene Jan Böhler, Trygve Slagsvold Vedum, Sigbjørn Gjelsvik og Jenny Klinge om en nasjonal gjengenhet ved Kripos for å styrke og koordinere kampen mot organisert kriminalitet på tvers av politidistrikter og landegrenser – vedtas ikke.

Presidenten: Fremskrittspartiet og Senterpartiet har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 62 mot 24 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.19.48)

Votering i sak nr. 10, debattert 23. mars 2021

Innstilling fra justiskomiteen om Representantfor-slag fra stortingsrepresentantene Emilie Enger Mehl, Jenny Klinge og Marit Knutsdatter Strand om å digitalisere søknad om våpen og andre prosesser i våpenforvaltningen (Innst. 286 S (2020–2021), jf. Dokument 8:67 S (2020–2021))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om digitalisering av søknad om tillatelse for samt lagerføring og innførsel av våpen, herunder en konkret fremdriftsplan for prosjektet, senest i revidert statsbudsjett for 2021.

Presidenten: Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble bifalt med 56 mot 30 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.20.24)

Presidenten: Sak nr. 11 var interpellasjon.

Votering i sak nr. 12, debattert 23. mars 2021

Innstilling fra finanskomiteen om Samtykke til å sette i kraft en skatteavtale mellom Norge og Ghana for å unngå dobbeltbeskatning og forebygge skatteunndragelse med hensyn til skatter av inntekt, undertegnet i Accra den 20. november 2020 (Innst. 256 S (2020–2021), jf. Prop. 58 S (2020–2021))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

Stortinget samtykker til å sette i kraft en skatteavtale mellom Norge og Ghana for å unngå dobbeltbeskatning og forebygge skatteunndragelse med hensyn til skatter av inntekt og formue, undertegnet i Accra den 20. november 2020.

Presidenten: Under debatten er forslaget til vedtak endret og lyder nå:

Stortinget samtykker til å sette i kraft en skatteavtale mellom Norge og Ghana for å unngå dobbeltbeskatning og forebygge skatteunndragelse med hensyn til skatter av inntekt, undertegnet i Accra den 20. november 2020.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling – med den foretatte endring – ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 13, debattert 23. mars 2021

Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Espen Barth Eide, Eigil Knutsen, Kari Elisabeth Kaski og Per Espen Stoknes om å innføre bedre måltall for et grønt, smart og nyskapende Norge i tråd med OECDs indikatorsett for grønn vekst (Innst. 284 S (2020–2021), jf. Dokument 8:78 S (2020–2021))

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt tre forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Svein Roald Hansen på vegne av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt
 - forslagene nr. 2 og 3, fra Svein Roald Hansen på vegne av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne
- Det votes over forslagene nr. 2 og 3, fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen ta i bruk utvalgte grønn vekst-indikatorer som langsiktig styringsverktøy for norsk økonomi som førende ved utforming av strategiske mål for energi-, miljø- og næringspolitikken, slik at forbedringen i karbonproduktiviteten i norsk økonomi som minimum skal ligge over det gjennomsnitt som den vitenskapelige konsensus anbefaler, altså over 5 prosent per år.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede en provenyøytral skattemodell for grønn vekst. Denne skal gi skatteincentiver til virksomheter som over tid omstiller seg til reell grønn vekst (forbedrer sin karbonproduktivitet relativt til utgangspunktet), og balanseres med tilsvarende skatteøkning til øvrige virksomheter.»

V o t e r i n g:

Forslagene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 53 mot 32 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.21.37)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

Dokument 8:78 S (2020–2021) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Espen Barth Eide, Eigil Knutsen, Kari Elisabeth Kaski og Per Espen Stoknes om å innføre bedre måltall for et grønt, smart og nyskapende Norge i tråd med OECDs indikatorsett for grønn vekst – vedtas ikke.

Presidenten: Det votes alternativt mellom innstillingen og forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen oppgi samme sett av årlig oppdaterte hovedindikatorer for grønn vekst som i dag rapporteres til OECDs Green Growth Indicators i hvert forslag til statsbudsjett.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt ble innstillingen bifalt med 54 mot 32 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.22.27)

Votering i sak nr. 14, debattert 23. mars 2021

Innstilling fra finanskomiteen om Samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 305/2019 av 13. desember 2019 om innlemmelse i EØS-avtalen av Europaparlaments- og rådsdirektiv (EU) 2017/2399 (Innst. 302 S (2020–2021), jf. Prop. 57 LS (2020–2021), S-delen)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Stortinget samtykker i godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 305/2019 av 13. desember 2019 om innlemmelse i EØS-avtalen av Europaparlaments- og rådsdirektiv (EU) 2017/2399.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 15, debattert 23. mars 2021

Innstilling fra finanskomiteen om Endringer i finansforetaksloven mv. (verdipapirisering og kreditorhierarki) (Innst. 301 L (2020–2021), jf. Prop. 57 LS (2020–2021), L-delen)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

lov

om endringer i finansforetaksloven mv.
(verdipapirisering og kreditorhierarki)

I

I lov 10. april 2015 nr. 17 om finansforetak og finanskonsern gjøres følgende endringer:

Kapittel 11 nytt avsnitt III med §§ 11-16 til 11-20 skal lyde:

III. Verdipapirisering

§ 11-16 Verdipapiriseringsforordningen

(1) EØS-avtalen vedlegg IX forordning (EU) 2017/2402 om en generell ramme for verdipapirisering og om opprettelse av en spesifikk ramme for enkel, transparent og standardisert verdipapirisering (verdipapiriseringsforordningen) gjelder som lov med de tilpasninger som følger av vedlegg IX til avtalen, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.

(2) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler til utfylling av bestemmelsene i første ledd, herunder regler om

- a) risikotilbakeholdelse,
- b) transparenskrav,
- c) adgang til at verdipapiriseringer omfatter reverdipapiriseringer,
- d) søknad om registrering som verdipapiriseringsregister,
- e) krav til enkelhet, transparens og standardisering i STS-verdipapiriseringer,
- f) utforming av melding til tilsynsmyndigheter om STS-verdipapiriseringer,
- g) opplysninger som må fremlegges for tilsynsmyndigheten for å få tillatelse til å utføre tredjepartskontroll av STS-verdipapiriseringer,
- h) krav til skille mellom spesialforetakets forpliktelser og forpliktelsene til verdipapiriseringer og opprinnelig långiver, og
- i) krav til vesentlig risikooverføring.

(3) Departementet kan gjøre endringer i, herunder fastsette unntak fra, bestemmelsene gjennomført etter første ledd til gjennomføring av Norges forpliktelser etter EØS-avtalen.

§ 11-17 Spesialforetak

Spesialforetak for verdipapirisering som definert i verdipapiriseringsforordningen, er unntatt fra krav til konsesjon som kredittforetak eller finansieringsforetak. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere vilkår for unntaket fra konsesjonsplikt.

§ 11-18 Administrasjonsforetak

(1) Når foretak som verdipapiriseringer er finansforetak, skal administrasjonsforetaket som definert i verdipapiriseringsforordningen, være bank, kredittforetak eller finansieringsforetak. Departementet kan i forskrift fastsette utfyllende regler om bruken av og virksomheten til administrasjonsforetak.

(2) Administrasjonsforetaket skal treffe de tiltak som er nødvendig for å ivareta kredittkundens rettigheter og interesser og sikre at kredittkunden ikke behandles på annen måte enn hvis fordringen var overdratt til et finansforetak. Departementet kan i forskrift fastsette

utfyllende regler om hvilke tiltak som må treffes etter første punktum.

(3) Administrasjonsforetaket skal gjøre gjeldsopplysninger knyttet til verdipapiriserte lån tilgjengelige for gjeldsinformasjonsforetak i samsvar med gjeldsinformasjonsloven § 10.

(4) Administrasjonsforetaket skal representere spesialforetaket i saker som behandles av utenrettslig tvisteløsningsordning godkjent i medhold av lov.

§ 11-19 Låntakers rettigheter

(1) Før foretak overdrar lån til spesialforetak for verdipapirisering, skal foretaket informere låntaker om hvilket foretak som skal være spesialforetak, hvilket foretak som skal være administrasjonsforetak, og hvilke plikter og rettigheter spesialforetaket og administrasjonsforetaket vil ha overfor låntaker. Informasjonen skal gis senest tre uker før overdragelsen.

(2) Departementet kan i forskrift fastsette utfyllende regler om hvilken informasjon som skal gis, og om hvordan informasjonen skal gis til låntaker.

(3) Overdragelser som nevnt i første ledd, er unntatt fra kravet om samtykke etter finansavtaleloven § 45 første ledd.

§ 11-20 Tilsyn

(1) Finanstilsynet er tilsynsmyndighet som nevnt i verdipapiriseringsforordningen artikkel 29.

(2) Finanstilsynet kan kreve gebyrer til dekning av sine kostnader ved tilsyn med foretak som ikke inngår i utlikningen etter finanstilsynsloven § 9.

§ 20-9 annet ledd skal lyde:

(2) Finanstilsynet kan ved fastsettelsen av minstekravet etter første ledd beslutte at kravet delvis skal oppfylles med gjeldsinstrumenter med lavere prioritet enn annen gjeld som oppfyller vilkårene i § 20-32 første ledd nr. 4.

§ 20-14 første ledd annet punktum skal lyde:

Dersom departementet gir sitt samtykke til det, skal Finanstilsynet på grunnlag av verddivurderingen treffe vedtak om nedskriving og konvertering av ansvarlig kapital etter prioritetsreglene i § 20-32.

Etter § 20-31 skal nytt avsnitt VI A lyde:

VI A. Rekkefølgen for dekning av fordringer (prioritetsreglene)

§ 20-32 skal lyde:

§ 20-32 *Prioritetsrekkefølge ved krisehåndtering eller avvikling*

Etter at fordringer som nevnt i dekningsloven §§ 9-2 til 9-4 er dekket, skal følgende fordringer på foretak nevnt i § 20-1 første ledd dekkes i følgende rekkefølge, idet fordringer nevnt under samme nummer har innbyrdes lik rett:

1. *innskudd som er garantert etter finansforetaksloven § 19-4 og gjeld til innskuddsgarantiordningen etter finansforetaksloven § 19-12*
2. *innskudd fra fysiske personer og små og mellomstore bedrifter som overstiger garantibeløpene i § 19-4*
3. *alminnelig usikret gjeld uten særskilt prioritet samt innskudd fra store bedrifter som overstiger garantibeløpene i § 19-4*
4. *gjeldsinstrumenter som oppfyller følgende vilkår:*
 - a. *opprinnelig kontraktsfestet løpetid er minst ett år*
 - b. *avtlevilkårene og prospekt utarbeidet i forbindelse med utstedelse angir lånets prioritet etter denne bestemmelsen*
 - c. *instrumentene skal ikke være derivater eller inneholde innebygde derivater.*
Instrumenter med variabel rente avledet fra referanserente og gjeld notert i utenlandsk valuta skal ikke anses som innebygde derivater forutsatt at hovedstol, avdrag og rentebetalinger er notert i samme valuta.
5. *kapitalinstrumenter som oppfyller vilkårene til tilleggs kapital og kapitalinstrumenter omfattet av § 14-1 annet ledd*
6. *kapitalinstrumenter som oppfyller vilkårene til annen godkjent kjernekapital og kapitalinstrumenter omfattet av § 14-1 annet ledd*
7. *ren kjernekapital etter § 14-1 annet ledd.*

§ 21-15 annet ledd annet punktum skal lyde:

Forslag til nedsettelse av krav, herunder krav som gjelder ansvarlig lånekapital, skal utarbeides i samsvar med dekningsloven og § 20-32.

II

I lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel skal § 17-1 første ledd lyde:

(1) EØS-avtalen vedlegg IX nr. 31bc (forordning (EU) nr. 648/2012) om OTC-derivater, sentrale motparter og transaksjonsregistre (EMIR), som endret ved direktiv (EU) 2015/849 og forordning (EU) 2017/2402, gjelder som lov med de tilpasninger som følger av vedlegg IX, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.

III

I lov 20. juni 2014 nr. 30 om kredittvurderingsbyråer skal § 1 lyde:

§ 1 *EØS-regler om kredittvurderingsbyråer*

EØS-avtalen vedlegg IX nr. 31eb (forordning (EF) nr. 1060/2009) om kredittvurderingsbyråer (kredittvurderingsbyråforordningen) som endret ved forordning (EU) nr. 513/2011, direktiv 2011/61/EU, forordning (EU) nr. 462/2013 og *forordning (EU) 2017/2402*, gjelder som lov med de tilpasninger som følger av vedlegg IX, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.

IV

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
2. Departementet kan gi overgangsregler.

Presidenten: Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 69 mot 16 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.23.50)

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble bifalt med 69 mot 16 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.24.34)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Sak nr. 24 [15:24:50]

Referat

1. (335) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Olaf Lundteigen, Kjersti Toppe, Heidi Greni og Willfred Nordlund om at Nav-kontor skal tilby faglig hjelp med minst samme åpningstider som kommunens rådhus (Dokument 8:154 S (2020–2021))
2. (336) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Andreas Limi, Silje Hjemdal og Erlend

Wiborg om å sikre tilgjengelighet hos Nav (Dokument 8:156 S (2020–2021))

Enst.: Nr. 1 og 2 sendes arbeids- og sosialkomiteen.

3. (337) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rigmor Aasrud, Elise Bjørnebekk-Waagen, Arild Grande, Fredric Holen Bjørdal og Lise Christoffersen om nødvendige endringer i regelverket for yrkesskade, herunder de såkalte «oljepionerene» (Dokument 8:150 S (2020–2021))

Enst.: Sendes arbeids- og sosialkomiteen, unntatt forslagene 5 og 6, som behandles etter forretningsordenen § 39 annet ledd bokstav e (avvises).

4. (338) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per-Willy Amundsen, Hanne Dyveke Søttar, Kjell-Børge Freiberg, Morten Ørsal Johansen, Tor André Johnsen, Terje Halleland, Gisle Meininger Saudland, Sivert Bjørnstad og Bengt Rune Strifeldt om lokalt selvstyre over motorisert ferdsel i utmark (Dokument 8:155 S (2020–2021))

5. (339) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Heidi Greni, Siv Mossleth, Willfred Nordlund, Geir Adelsten Iversen og Sandra Borch om revidering av lov om motorferdsel i utmark og vassdrag med sikte på redusert byråkrati (Dokument 8:161 S (2020–2021))

Enst.: Nr. 4 og 5 sendes energi- og miljøkomiteen.

6. (340) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kari Elisabeth Kaski, Nicholas Wilkinson, Eirik Faret Sakariassen, Petter Eide, Karin Andersen, Lars Haltbrekken og Freddy André Øvstegård om kamp mot rasisme (Dokument 8:160 S (2020–2021))

Enst.: Sendes familie- og kulturkomiteen.

7. (341) Representantforslag fra stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes om å forhindre økt ulikhet etter koronapandemien og sikre en rettferdig fordeling av kriseregninga (Dokument 8:159 S (2020–2021))

Enst.: Sendes finanskomiteen, unntatt forslagene 1 og 2, som behandles etter forretningsordenen § 39 annet ledd bokstav e (avvises).

8. (342) Riksrevisjonens undersøkelse av NVEs arbeid med IKT-sikkerhet i kraftforsyningen (Dokument 3:7 (2020–2021))

9. (343) Melding for året 2020 fra Sivilombudsmannen (Dokument 4 (2020–2021))

10. (344) Melding for året 2020 fra Sivilombudsmannen om forebygging av tortur og annen grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff ved frihetsberøvelse (Dokument 4:1 (2020–2021))

Enst.: Nr. 8–10 sendes kontroll- og konstitusjonskomiteen.

11. (345) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Siv Mossleth, Bengt Fasteraune, Liv Signe

Navarsete, Geir Adelsten Iversen og Willfred Nordlund om å styrke kortbanenettet (Dokument 8:158 S (2020–2021))

Enst.: Sendes transport- og kommunikasjonskomiteen.

Man fortsatte behandlingen av

Sak nr. 18 [15:25:50]

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torstein Tvedt Solberg, Nina Sandberg, Jorodd Asphjell, Marit Arnstad, Marit Knutsdatter Strand og Mona Fagerås om et krafttak mot lærermangel i skolen (Innst. 306 S (2020–2021), jf. Dokument 8:85 S (2020–2021))

Presidenten: Stortinget går da tilbake til behandling av dagens kart. Neste taler er Roy Steffensen.

Roy Steffensen (FrP) [15:26:24] (komiteens leder): Jeg kan være glad for at det ikke gis anmerkninger på Stortinget for å komme for sent, for jeg kom for sent til denne debatten da den startet, og det ser jeg også at statsrådene gjør nå når vi starter på andre del av debatten. Men er det noen jeg tenker skal være veldig glade for at vi ikke har fraværsgrenser, og for at det ikke gis anmerkninger, er det forslagsstillerne bak det representantforslaget vi har i dag, for de er veldig sent ute med debatten og med å hevde at det trengs et krafttak mot lærermangel. Hadde det blitt gitt anmerkninger her, hadde de fått anmerkning for å komme for sent.

Jeg hørte representanten Fagerås si at etter valget skal de rød-grønne ha et helt annet fokus enn det som er i dag. Men det fokuset ble endret i 2013. Det var da det ble satt i gang et krafttak mot lærermangel, med Høyre- og Fremskrittsparti-regjeringen og det borgerlige flertallet.

En av de viktigste årsakene til at lærere ønsker å stå lenger i yrket og forbli lærer, er at de får faglig påfyll, at de får mer kompetanse og blir utfordret. Under regjeringen Stoltenberg var det 1 500 lærere i året som i gjennomsnitt fikk etter- og videreutdanning. Stoltenberg og representanten Trond Giske var i Trondheim i valgkampen 2013 og sa at de hadde ambisjoner om å doble dette tallet. Nå, etter at det ble regjeringsskifte, har dette skutt fart. Nå er det ca. 6 000 i året som får dette, mot 1 500 tidligere. Cirka 40 000 har nå benyttet seg av det tilbudet. Det gir bedre læring, og det bidrar til at flere ønsker å forbli lærer.

Videre satte dagens flertall i Stortinget i gang med et lærerløft, der vi innførte masterutdanning for lærere, noe som gir både økt status og økt lønn. Det er nå ca. 4 000 flere lærere i skolen enn det var i 2013. Videre har

vi fått innført ordninger i Lånekassen for å stimulere flere til å bli lærer og til å begynne som lærer der behovet kanskje er større enn i landet ellers. Det er også blitt innført økte krav for å begynne på lærerutdanningen.

Vi ser at politikken virker. Vi har flere lærere i skolen nå, flere vil nå bli lærer. Flere søker seg altså til lærerutdanningen, og flere ser ut til å fullføre. Fremskrittspartiet mener det er en helt klar sammenheng mellom økte inntakskrav og den positive utviklingen innenfor skolerettede lærerutdanninger de siste årene, med historisk høye søkertall og gjennomføring.

Når de rød-grønne partiene kaster seg inn i debatten åtte år på overtid, er, med all respekt å melde, ikke det å senke ambisjonene løsningen for å løse en lærerkrise. Tvert imot handler det om å videreføre og forsterke den politikken som har blitt ført.

Det er verdt å nevne SSB-tallene som viser at det går mot et overskudd av grunnskolelærere, og at det kan bli overskudd av alle typer lærere fram mot 2040, ikke et underskudd, som forslagsstillerne setter som premiss.

Det er viktig med et kritisk blikk på lærerutdanningene og åpenhet og vilje til å finne forbedringer. De nye lærerutdanningene med master er fortsatt i en innkjørfase. Ingen partier må låse seg fast i ideologiske blindveier. Vi må tenke kvalitet, vi må være åpne og lyttende til de involverte partene og skolefagfolkene. Fremskrittspartiet er enig i at det trengs innsats på mange områder for å ha en stabil og god rekruttering til alle lærerutdanningene og få lærere til å bli værende i yrket så lenge som mulig. Vi tenker at det er dagens flertall som best ivaretar akkurat det.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [15:30:36]: Det siste året har vært et år der vi virkelig har satt pris på våre lærere. De er rett og slett uvurderlige. Mens vi har stått midt i en pandemi, har lærerne hatt ansvaret for å forvalte landets viktigste ressurs for framtiden, elevene våre. De har stått rak i ryggen, trosset redsel for smitte og digitale hindre, vist stor fleksibilitet og – det aller viktigste: De har fått det til. Landets lærere har byttet ut klasserom og daglig nærvær med elevene med digitale undervisningsopplegg og avstandskrav. Norsk skole har fått kastet i fanget den største endringen i hvordan drive undervisning, noen gang – og det nærmest over natten. Mange skoler er nå i dag blitt nærmest heldigitale, med alt det innebærer, på godt og vondt. Lærere landet rundt bretter opp ermene og tilpasser seg den nye hverdagen bestående av både travle arbeidsdager og kanskje hjemmeskole for egne barn i tillegg.

Jeg vil gi honnør til forslagsstillerne for å sette et viktig tema på dagsordenen. Faglig og personlig kompetente lærere er det som betyr mest for elevenes dannelse og læring. Jeg mener en langsiktig satsing på

kvalitet i lærerutdanningene og profesjonsfellesskapene er helt avgjørende for å rekruttere og ikke minst beholde dyktige lærere. Og mye bra er gjort på rekrutteringssiden. Vi vet at det kreves innsats på mange områder for å ha en stabil og god rekruttering til alle lærerutdanningene og ikke minst for å få lærere til å bli værende i yrket. Derfor er det lagt fram flere gode strategier og en rekke tiltak de siste årene fra det som er flertallet, og regjeringspartiene. Summen av disse tiltakene og aktiv politikk har nettopp bidratt til å skape en mer attraktiv skolesektor, noe som i seg selv virker rekrutterende, som vi også har registrert.

Noe av det viktigste Kristelig Folkeparti har prioritert, har vært å få gjennomslag for en lærernorm, som kanskje er en av de mest vellykkede endringene for norsk skole i nyere tid. Gjennom lærernormen, og derigjennom innsatsen som er gjort for å øke lærertettheten, har vi gitt lærerne bedre arbeidsvilkår og større muligheter til å se hver enkelt elev. Dette virker rekrutterende. Lærernormen har gitt resultater. I skoleåret 2019–2020 hadde vi det laveste antallet elever per lærer på de siste elleve årene, og lærertettheten økte på alle trinn. Men samtidig som vi har gjort mye, er det viktig for meg også å trekke fram at vi fortsatt ikke er i mål. Vi må gjøre mer.

Forslagsstillerne har satt en tverrpolitisk viktig sak på agendaen. For barna våre er våre mest dyrebare, og lærerne som oppdragere og undervisere sitter med nøkkelen til å ruste de unge for den fremtiden de skal gå inn i. Vi må derfor gjøre hva vi kan for fortsatt å sikre nok kvalifiserte og motiverte lærere for fremtiden. For å få dette til må vi først og fremst sikre oss at flere søker seg til lærerutdanningene, og vi må hindre frafall gjennom utdanningsløpet og sikre at flest mulig blir i skolen. Vi må gjøre yrket attraktivt å stå i også over tid. Undersøkelser viser at flere lærere forsvinner ut av yrket, bl.a. til administrative stillinger.

Derfor er jeg fornøyd med at vi sammen med de andre regjeringspartiene og Fremskrittspartiet sikrer mange gode tiltak for både å rekruttere og beholde lærerne i skolen. La meg nevne noen: Vi øker forpliktelsene til skoleeierne og skolene til å ha gode vikarordninger som i større grad sikrer kvalifiserte vikarer i faste og hele stillinger. Vi styrker tiltak for desentralisert lærerutdanning, som bidrar til rekruttering av dem som er godt etablert i distriktene. Vi viderefører mentorordningen for de nyutdannede lærerne. Vi styrker rektor-skolen og lederutdanning i skolen, sånn at også alle viserektorer og mellomledere i skolen kan ta lederutdanning. Vi beholder videreutdanningssatsingen på samme høye nivå som dagens regjering har løftet ordningen til. Vi legger til rette for at flere lærere skal stå lenger i jobb. Vi ønsker å legge til rette for at lærerstuderenter enklere skal kunne kombinere studier med å

jobbe som vikar i skolen. Og vi åpner opp for at fagskolesektoren kan bidra til å utdanne flere yrkesfaglærere.

Jeg er stolt av at vi er i en regjering som virkelig har satset på læreren og klart å rekruttere flere tusen nye lærere utover elevtallutviklingen. Men vi er ikke i mål. Vi skal videre sørge for at vi framover har nok og kvalifiserte lærere i hele Norge til å forvalte Norges viktigste kapital i årene som kommer, nemlig barna.

Statsråd Guri Melby [15:35:54]: Regjeringen satser stort på å utdanne dyktige lærere og sikre flere lærere til skolen. Jeg mener at gode lærere er det viktigste for elevenes læring. En langsiktig satsing på kvalitet er helt sentralt for å rekruttere og beholde gode lærere.

Jeg er helt enig med forslagsstillerne i at det kreves innsats på mange områder for at man skal få en stabil og god rekruttering til alle lærerutdanningene og også for å få lærerne til å stå i yrket. Og etter mange år der vi tydelig har satt lærerne i fokus, er det heldigvis mange piler som peker i riktig retning. Vi har i dag flere lærere, flere kvalifiserte lærere og flere lærere som oppfyller kompetansekravene, og framskrivingene estimerer at vi med dagens utvikling ikke står overfor en framtidig lærermangel i skolen.

Lærernormen har bidratt til å sikre flere lærere, noe som igjen gir mer tid til den enkelte elev. Grunnskolens informasjonssystem, GSI, viser at det i dag er mer enn 6 300 flere lærerårsverk til undervisning i grunnskolen enn det var i 2007. Nesten 5 000 av disse brukes til undervisning på barnetrinnet. Antall undervisningsårsverk i skolen som utføres av kvalifiserte lærere, har økt hvert år siden 2013. I dette skoleåret blir over 53 000 årsverk i grunnskolen, det vil si 96,4 pst., utført av kvalifiserte lærere.

Til tross for flere lærere i undervisningen og en stor satsing på vikarordning for å tilrettelegge for videreutdanning – altså at lærere som går på videreutdanning, får en vikar i stedet for seg i undervisningen – er andelen lærerårsverk som ikke oppfyller kompetansekravene for tilsetting, på vei ned.

For å fortsette denne positive utviklingen har vi bl.a. satt i gang en forsøksordning for lærere som har begynt på lærerutdanning, men ikke fullført den, slik at de de kan fullføre sin utdanning. Denne ordningen går fram til 2025.

I forslaget vi diskuterer her i dag, uttrykker forslagsstillerne bekymring, med bakgrunn i tall fra SSB som framskrev en mangel på 5 800 lærere innen 2040. Nå sier oppdaterte framskrivinger fra SSB at vi vil få et solid overskudd av grunnskolelærere framover. Disse oppløftende tallene gir oss mulighet til å fortsette den positive utviklingen, med flere lærere i opplæringen og flere kvalifiserte lærere i klasserom over hele landet. Jeg er

enig med forslagsstilleren fra Arbeiderpartiet som til NRK i forrige uke sa at disse tallene tar oss i retning av flere lærere i skolen.

Vi ønsker også flere menn i skolen, og vi har gitt Høgskulen på Vestlandet 11 mill. kr til et nasjonalt prosjekt for å rekruttere mannlige søkere til GLU 1–7 og til barnehagelærerutdanningene.

Jeg er stolt av regjeringens storstilte satsing på lærere og skolen. Videreutdanningsordninger skal i tillegg til å øke kvaliteten på opplæringen gi flere lærere anledning til å oppfylle kompetansekravene. Siden 2013 har vi hevet kvaliteten på undervisning gjennom faglige fordypningskrav og regjeringens store satsing på videreutdanning. Over 40 000 lærere har fått tilbud om videreutdanning. Dette har bl.a. ført til at vi har 12 000 færre ukvalifiserte sammenlignet med 2015.

Vi vet at det fortsatt er mange elever som får opplæring av en lærer som ikke fyller kompetansekravene for fagene, og jeg er derfor glad for at den betydelige satsingen på videreutdanning gjennom kompetanse for kvalitet fortsetter med full styrke.

Dette ble veldig mye tall, og jeg opplever at denne debatten også handler litt om å bruke tall på litt ulike måter. Men det viktigste er at vi er enige om at vi skal rekruttere og beholde gode lærere i norske klasserom. I tillegg til videreutdanning satser vi på karrieremuligheter for lærere gjennom lærerspesialistordninger, gjennom spesialistutdanninger og gjennom ordningen Offentlig sektor-ph.d. for lærere. Det øker statusen til læreryrket og bidrar også til at seniorlærere vil ønske å stå lenger i jobb.

Vi satser også på veiledning av nyutdannede, nytilsatte lærere, slik at de raskt kan føle seg trygge i lærerrollen, og vi har laget en tilskuddsordning for det i grunnskolen. Nå har vi også fått tall her som viser at utviklingen går i riktig retning, og jeg vil høsten 2021 gå i dialog med organisasjonene om hvordan vi skal følge opp dette arbeidet videre.

Vi vil at elevene skal ha gode og dyktige lærere. Regjeringen har ambisiøse planer, og tallene viser at vi lykkes. Vi har flere lærere, med bedre kompetanse, og vi har nå et veldig godt grunnlag for å satse videre på det som er viktigst for barnas læring, nemlig lærerne.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Torstein Tvedt Solberg (A) [15:41:05]: Det var interessant å høre statsråden gjøre sine vurderinger av de nye SSB-tallene som er kommet. Som statsråden vel egentlig sa: Tallene har endret seg litt, men den politikken som følger dem opp, forblir den samme, kanskje på begge sider. Jeg vil si at fra vår side handler det om det som ligger bak overskriften. Her tenker jeg at djevelen ligger litt i detaljene.

Det høres ut som om regjeringspartiene bruker dette som en unnskyldning for rett og slett å ikke gjøre noen ting, ikke endre noe på kursen. Leder i Utdanningsforbundet, Steffen Handal, har, som en kommentar til begge statsrådenes kommentarer til tallene, kalt dette en lite ambisiøs tilnærming.

Tidligere i debatten i dag sa statsrådens partikollega, stortingsrepresentant Schytz, at en nå kan avblåse lærermangelkrisen. Er statsråden enig med sin partikollega? Kan en nå avblåse lærermangelkrisen?

Statsråd Guri Melby [15:42:06]: For det første tenker jeg at denne debatten viser at vi alle bør bruke framskrivinger med en viss varsomhet, enten framskrivingene viser at vi har en mangel på en yrkesgruppe, eller om de viser at vi har et overskudd. Det tenker jeg at vi alle kan ta med oss. Framskrivinger er framskrivinger, det er ikke sikre fakta.

Når det er sagt, mener jeg at framskrivinger som viser at vi vil ha et overskudd dersom de trendene vi nå har, fortsetter, vil være avhengig av at vi har en regjering som fortsetter å stille krav til lærere og fortsetter å gjøre det attraktivt å gå til læreryrket. Det vil være en avgjørende faktor. Samtidig tenker jeg at tallene viser at vi ikke nødvendigvis nå trenger å jage for å få flest mulig lærere, f.eks. Jeg synes dette ville vært et veldig rart tidspunkt å skulle senke kravene til lærerutdanningen for å få enda flere inn, når vi vet at det ikke bare er snakk om antall lærere, men om å få nok kvalifiserte lærere.

Disse tallene gir oss mulighet til å justere politikken, men det å fortsette satsingen på å sikre nok kvalifiserte lærere har i hvert fall jeg tenkt å gjøre.

Torstein Tvedt Solberg (A) [15:43:07]: Min framskriving om denne debatten i hvert fall er at jeg tror den kommer til fortsette i de samme sporene. Så er jeg glad for å høre at statsråden også, som Arbeiderpartiet, er opptatt av å rekruttere kvalifiserte lærere. Vi skal nok få en god debatt over lang tid om hva de kravene bør være. Arbeiderpartiet er opptatt av krav, men ikke de rigide og ensidige mattekraftene som regjeringen har.

Det er ikke bare framskrivinger som gir grunn til bekymring, det gjør ikke minst den nåsituasjonen en står i, med det jeg vil kalle en koronautmattelse, både i skoler og i barnehager. VG kunne presentere tall fra Utdanningsforbundet som viste at en stor andel lærere ønsker å søke seg vekk fra yrket fordi de er rett og slett utmattet.

Jeg har tidligere utfordret statsråden på at disse lærerne og ansatte i både skoler og barnehager ikke har blitt kompensert for overtid og merarbeid. Sist vi snakket om det, ventet en på en dialog mellom partene. Det har ikke ført fram. Vil statsråden nå si om hun vil ta grep for å endre situasjonen?

Statsråd Guri Melby [15:44:14]: Bare en kort tur innom disse «rigide» kravene til lærerutdanningen som blir nevnt. For det første er det ikke et ensidig matematikkkrav. Det er et krav om at man må ha 3 i norsk, og så må man ha 4 i matte. Så vi stiller krav både om språkferdigheter og om kompetanse i matematikk. Grunnen til at det er akkurat de fagene man stiller krav om kompetanse til, er at disse fagene er veldig viktige når det gjelder de grunnleggende ferdighetene, som egentlig er viktige i alle fag og på alle trinn i grunnskolen.

Og så er det et annet poeng: Vi fikk i dag tall som viser at gjennomføringsgraden for dem som begynner på lærerutdanningen, har økt kraftig. Vi må også være interessert i det – at de som begynner på lærerutdanningen, skal greie å fullføre, for det gir oss flere lærere og flere dyktige lærere. Når vi ser at firerkravet sannsynligvis er en viktig årsak til at flere nå greier å fullføre, synes jeg det ville være et rart tidspunkt å ta bort både det og treerkravet i norsk.

Når det er sagt, vet jeg at det er en veldig slitsom hverdag rundt omkring i mange norske klasserom, og vi må gjøre det vi kan for å lette lærernes situasjon i en veldig spesiell pandemi.

Torstein Tvedt Solberg (A) [15:45:19]: Jeg vil starte med å minne statsråden på hvor uenigheten om kravene til inntak til lærerutdanningen ligger, sånn at statsråden ikke diskuterer med en stråmann som ikke er til stede. Vi er helt enige om at det må stilles krav. Vi er uenige om fire i matematikk. Vi mener det vil være riktigere å stille målrettede krav til de fagene en skal undervise i, sånn at en unngår det som skjer nå, at flinke norsklærere og engelsklærere, med gode karakterer der, men ikke gode karakterer i matte, ikke får anledning til å bli lærer.

Men først og fremst vil jeg gi statsråden en anledning til å utdype svaret sitt på det jeg prøvde å spørre om: den tidligere – og vanskelige – debatten om å kompensere lærerne for overtid og merarbeid. Diskusjonen mellom partene har altså stoppet opp. Det ser ikke ut til at det blir så gode løsninger som det burde blitt. Spørsmålet mitt til statsråden er hva hun, som en tredjepart i dette, vil gjøre. Vil regjeringen nå ta grep for å sikre at lærere som har hatt overtid og merarbeid, blir kompensert?

Statsråd Guri Melby [15:46:20]: På fredag presenterte KS tall som i stort viser at kommunesektoren har blitt godt kompensert gjennom koronakrisen. Det vil si at på makronivå har kommunene fått det som koronakrisen har kostet. Det betyr at de aller, aller fleste kommuner har fått tilført betydelige midler, bl.a. for å kompensere for utgifter i skoler og barnehager.

Det vi har gjort for å bidra til at pengene når fram dit de skal, er at vi i forrige uke sendte brev til alle landets ordførere der vi var tydelige på hva vi mener disse kompensasjonene bør brukes på. Vi var veldig tydelige på at en stor del av det som handler om typisk merarbeid i skolen på grunn av korona, om det er vikarutgifter, om det er utgifter til overtid, eller om det er til lokaler, skyss og renhold, er eksempler på utgifter som vi vil beregne inn når vi beregner kompensasjonen til kommunene, og som vi forutsetter at de bruker.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [15:47:26]: Dagens lærerkrise blir hjulpet av lavere fødetall. De nye framskrivingene fra SSB frikjenner likevel ikke regjeringen, tvert imot, Senterpartiet mener at regjeringens politikk forsterker problemet. Nå nærmer vi oss fullbyrdingen av avskiltingen av allmennlærere som er utdannet før 2014. Mange av dem er godt utdannet, med lang praktisk erfaring i skolen. Ifølge Grunnskolens informasjonssystem er det 22 673 grunnskolelærere som per i dag ikke oppfyller kravene til undervisningskompetanse i norsk, samisk, norsk tegnspråk, matematikk og engelsk, men som underviser i fagene. Kan statsråden garantere at alle disse vil få tilbud om videreutdanning i tide, og at de som ønsker å fortsette i skolen, kan det, eller er statsråden komfortabel med at avskilte faglærte lærere erstattes av ufaglærte lærere i 2025?

Statsråd Guri Melby [15:48:23]: Da vi først innførte krav om hvor mange studiepoeng man må ha i ulike fag for å undervise i de fagene, handlet det om å sikre alle elever over hele landet god opplæring. Da vi stilte de kravene, stilte vi samtidig opp med tusenvis av plasser til videreutdanning i de samme fagene, som kommunene har kunnet benytte seg av. Jeg må bare si at norske kommuner har vært veldig gode. De har selv vært med på dugnaden og bidratt til at 6 000–7 000 lærere har fått videreutdanning hvert eneste år. Det betyr også at det nå er veldig mange færre som underviser i fag som norsk, engelsk og matematikk som ikke har kompetanse, og det er kjempebra for norske elever. Vi har sagt at vi ønsker å fortsette den sterke videreutdanningssatsingen vi har hatt, også framover, for å sikre at vi når målene, og det er vi nødt til å gjøre i samarbeid med kommunene. De er nødt til å sørge for at de prioriterer de lærerne som trenger disse studiepoengene for å bli kvalifisert. Så har jeg også lyst til å si at det er ingen av disse som vil bli sparket ut av norsk skole, alle sammen kan fortsette å jobbe som lærere, de kan bare ikke undervise i akkurat de fagene.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [15:49:26]: Jeg takker for svaret. Jeg tenker at i realiteten vil mange av dem fortsette å undervise, men de vil da per definisjon

være «ufaglærte». Det er nettopp noe av det som er problemet med avskiltingen.

Men jeg vil bytte tema, for jeg regner med at statsråden kjenner til den ferske rapporten om veiledning. Den slår fast gladnyheter, som at veiledning fungerer, og at finansierings- og tilskuddsordningen virker. Men å finne tid er fortsatt er den største utfordringen, mange av veilederne mangler formell veilederkompetanse, og lite tyder på at antallet som får veiledning, har økt veldig mye. Til gjengjeld er de som får det, fornøyd og vil fortsette å være lærere, som er noe av den største utfordringen å ta tak i. Da lurer jeg på: Hva tror statsråden det ville betydd for nyutdannede, nytilsatte lærere om veiledningen ble forskriftsfestet i dag?

Statsråd Guri Melby [15:50:24]: Jeg er glad for at representanten løfter opp en gladsak, at det rett og slett er flere nyutdannede som får veiledning. Det er veldig bra, og jeg tror det er et viktig virkemiddel både for å beholde dyktige folk i skolen og for å sikre at de er motivert til å gjøre en god jobb framover. Nå har vi hatt det som en frivillig ordning, men vi har gitt tilskudd, og vi ser nå at det er stadig flere som får veiledning. Jeg ønsker at vi i denne saken skal ha dialog med kommunene, som er arbeidsgivere for disse lærerne, og med lærerorganisasjonene for å se på hva som er den riktige veien å gå videre for å sikre at alle lærere får dette, som er et veldig stort gode.

Mona Fagerås (SV) [15:51:09]: Hver dag går tusenvis av barn på skolen uten å få undervisning av en kvalifisert lærer. Ingen hadde akseptert at det ble ansatt leger og sykepleiere dersom de ikke var utdannet for jobben. Det er dessuten ulovlig – men ikke når det gjelder lærere. Her ansettes det over en lav sko, og personer rett fra videregående kan tilsettes for å undervise ungene våre. Altfor mange lærere forsvinner fra yrket. Til sammen var det rundt 8 100 lærere i skoleverket i 2008 som hadde en helt annen jobb ti år etterpå. Dette er tall fra SSB. Hvilke målrettede tiltak vil kunnskapsministeren iverksette for å få tilbake reservestyrken av lærere som jobber utenfor skoleverket?

Statsråd Guri Melby [15:52:04]: Først synes jeg det er på sin plass å korrigere denne virkelighetsbeskrivelsen litt. For det er sånn at det store, store flertallet av dem som underviser i norske klasserom i dag, er kvalifiserte lærere. I dette skoleåret er det 66 000 lærere, kvalifiserte lærere, som har alle de studiepoengene de skal ha, mens 3 229 er det vi definerer som ukvalifiserte. Mange av disse kan nok ha en utdanning som er relevant, men de har kanskje ikke fullført utdanningen. Så selv om det åpenbart skjer, og at det er en utfordring at det fortsatt er for mange ukvalifiserte, synes jeg det bil-

det som tegnes av at det nærmest er en krise, er ganske overdrevet. Men vi er nødt til å fortsette det krafttaket vi gjør for videreutdanning av lærere. Mange av disse ønsker å ta en utdanning og få de formelle kvalifikasjonene på plass. Jeg tror at det viktigste vi kan satse på for å beholde folk i yrket og kanskje også trekke dem tilbake, er å sikre gode karriereveier, avbyråkratisere lærerrollen og sørge for at lærere har tid til å være lærere.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Statsråd Henrik Asheim [15:53:30]: Neste vår uteksamineres det første ordinære kullet med masterstudenter fra grunnskolelærerutdanningen. Jeg er veldig stolt av at denne regjeringen har fått til denne omleggingen til femårig master.

Mastergrad for lærere var etterlenget og hadde bred støtte både blant lærerutdannere og i organisasjonene. Det er grundig dokumentert at en praksisnær masterutdanning styrker lærernes helhetlige kompetanse. Samtidig får tidlig innsats og begynneropplæring et løft. De nye utdanningene gir erfaring fra forsknings- og utviklingsarbeid om det som skjer i og utenfor klasserommet. Dette setter lærerne i bedre stand til å utvikle egen undervisningspraksis og til å drive skoleutvikling. Summen av dette er et godt tilbud til norske elever. En internasjonal ekspertgruppe har fulgt innføringen av masterutdanningene og konkludert med at utdanningene er uvanlig ambisiøse og skiller seg ut internasjonalt.

Vi begynner å se hvordan de nye grunnskolelærerstudentene klarer seg. Flere enn før møter til utdanningen, og færre faller fra. De siste tre årene var det i gjennomsnitt 308 flere studenter som møtte til grunnskolelærerutdanning, enn i 2013 og 1 185 flere enn i 2008. Dette er en økning på henholdsvis 11 og 61 pst. Blant studentene som startet fireårig grunnskolelærerutdanning i 2012, hadde 20,8 pst. falt fra etter ett år. Av kullet med masterstudenter som startet i 2018, hadde 15,1 pst. falt fra etter ett år. For 2019-kullet var tallet 13,2 pst.

En rapport fra NIFU kan tyde på at firerkravet i matematikk har bidratt til at studentene klarer seg godt, og at flere gjennomfører. Bakgrunnen for å skjerpe opptakskravene var ønsket om at flere av de sterke kandidatene fra videregående skulle søke seg til nettopp lærerutdanning. NIFU-rapporten bekrefter en positiv sammenheng mellom karaktersnitt fra videregående skole og gjennomføring og karaktersnitt i høyere utdanning. Rapporten peker på at studentene avlegger flere studiepoeng, og at færre faller fra tidlig i studiet. Med blick på akkurat dette er det min mening at vi må opprettholde disse opptakskravene. Men vi må selvfølgelig fortsette å jobbe for å skaffe flere og gode

studenter til lærerutdanningene, noe som gir gode lærere for barn og ungdom.

Vi har også andre tiltak for å få flere kvalifiserte lærere ut i skolen. På oppdrag fra regjeringen utviklet universitetene i Nord-Norge en forsøksordning for dem som har fullført mer enn halvparten av lærerutdanningen. Disse kan få stipend fra Utdanningsdirektoratet og et tilrettelagt opplegg for å fullføre fireårig grunnskolelærerutdanning. Mange jobber allerede i skolen og mangler bare få studiepoeng og få praksisdager for å kunne uteksamineres som lærere. Ytterligere fire institusjoner i andre regioner har startet eller skal i gang med ordningen, som løper fra 2019 til 2025. 30 lærere er allerede uteksaminert – de fleste nettopp i Nord-Norge – og vi forventer 30 til i løpet av våren. Hver eneste kandidat som uteksamineres, bidrar til å redusere lærermangelen i norsk skole.

Jeg vil nevne at vi også på andre områder arbeider aktivt med rekruttering til Nord-Norge. De som begynte på grunnskolelærerutdanning i 2017 eller senere, kan få slettet inntil 161 000 kr av studielånet hvis de jobber i Nord-Norge etterpå. I mellomtiden er det en midlertidig ordning for lærere som tar jobb i enkelte kommuner i Troms og Finnmark.

Det er flere nasjonale ordninger for sletting av studielån for lærere.

Til slutt vil jeg understreke at denne regjeringen har som ambisjon å utdanne faglig sterke, trygge og utviklingsorienterte lærere, som kan utgjøre en forskjell for Norge og for hver enkelt elev.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Nina Sandberg (A) [15:57:50]: SSB har levert en framskrivning som bygger på den forutsetningen at fødselstallene går ned. Nå leser jeg i perspektivmeldingen at regjeringen forventer at fødselstallene går opp. Det betyr at regjeringen bør være vel så opptatt av nå-situasjonen som av framskrivningen. I dag morges hørte jeg kunnskapsministeren, på Politisk kvarter, trøste seg med at fødselstallene går ned, så framtidsutsiktene er egentlig ganske positive.

Norge trenger flere barn, og de skal ha kvalifiserte lærere. Arbeiderpartiet har en aktiv politikk for å nå begge disse målene. Hvis statsråden nå ikke motiveres av de rød-grønnes forslag til handling, bør han jo i det minste ta inn over seg internasjonal forskning, som viser at lærermangel har alvorlige konsekvenser. Det truer elevenes læringsevne, ustabilitet i lærerstaben påvirker elevenes prestasjoner negativt og reduserer kvaliteten og effektiviteten i lærerarbeidet.

Hva er regjeringens svar på disse problemene, som er dokumentert i norsk skole, siden de avviser dette krafttaket?

Statsråd Henrik Asheim [15:59:04]: La meg begynne med å minne om at i SSBs rapport er det største utslaget med nedadgående fødselstall, men også med en høyere bane vil det være et overskudd av antall lærere, ifølge SSB.

Jeg er statsråd i en regjering hvor statsministeren bruker nyttårstalen på å få folk til å få flere barn, så jeg er fullstendig innforstått med at det er viktig for oss at det kommer flere barn. Derfor ville det jo vært rart hvis vi som regjering sa at nå skal vi nedskalere antall studie-plasser på lærerutdanningene, f.eks. Det skal vi jo ikke. Tvert imot har både kunnskapsministeren og jeg nå snakket i til sammen 10 minutter om tiltak vi gjør for å sørge for at flere søker seg til lærerutdanningen, og at flere fullfører og består lærerutdanningen, nettopp fordi vi ønsker å utdanne flere og gode lærere. Men det som er den store ulikheten mellom de rød-grønne alternativene og oss, er at de rød-grønne alternativene hele tiden handler om å jenke forventningene for å få flere lærere, mens det vi tror, og det som jeg mener vi nå etter hvert kan se resultatene av, er at økte forventninger fører til økte søkertall og økt gjennomføring.

Nina Sandberg (A) [16:00:05]: Da takker jeg statsråden for svaret. Det er likevel sånn at det er en lærermangel, og ingen steder er den større enn i Nord-Norge, på tross av de tiltakene som statsråden har ramset opp. I et innlegg i Khrono i desember skrev professor emeritus Jordell at den mest alvorlige situasjonen kan ventes i Nordland, muligens også i tidligere Finnmark. Jordell peker på at i Nordland er det allerede ti kommuner der mer enn 10 pst. av timene gis av ufaglærte lærere. To kommuner hadde mer enn 30 pst. Det er alvorlig, ikke minst med tanke på det regjeringens eget distriktsnæringsutvalg nylig slo fast, at grunnlaget for kompetansen i arbeidsstyrken bl.a. legges i gode skoler.

Så har regjeringen innført en kjede av tiltak som til sammen skaper lærermangel. Hvilke tiltak vil statsråden komme med framover for å dekke behovet for lærere i distriktene og ellers?

Eva Kristin Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Henrik Asheim [16:01:02]: Det bare gjen-tas og gjen-tas at vi har denne lærermangelen. Noe av bakgrunnen for denne diskusjonen er jo også hvorvidt det problemet er like stort som det vi lenge trodde, for det vi ser, er altså at det blir flere lærere som utdannes og uteksamineres, og det betyr også flere lærere inn i skolen.

Så er det helt riktig at det er forskjell på ulike deler av landet når det gjelder behovet for flere lærere. Derfor har vi på den ene siden pekt på de tiltakene vi allerede

har satt i verk, nemlig at de som utdanner seg, og som velger å jobbe i Nord-Norge, får slettet store deler av studielånet sitt. Det andre er at vi selvfølgelig må sørge for å ha sterke fagmiljøer på lærerutdanningene våre i Nord-Norge. Det har vi nå; det er dyktige, flinke lærerutdannere på ulike campuser rundt om i hele Nord-Norge. Men det tredje er at vi må sørge for at de fagmiljøene vi har som utdanner lærere, også utdanner faglig kompetente lærere. Det kan ikke være slik at vi jenker på forventningene i ulike deler av landet. Da må vi heller sørge for enda flere tiltak for å sørge for at Nord-Norge får flere lærere.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [16:02:16]: Først og fremst må vi nok konstatere at det fortsatt er lærermangel, og at det er veldig mange skoler og veldig mange elever som ikke har kvalifiserte lærere, også på lang sikt. Det er fristende også å spørre statsråden om nettopp etter- og videreutdanning av de 22 673 grunnskolelærerne som trenger påfyll for å være kvalifisert i 2025. Men jeg vil heller spørre om lærerstudentene, for de har gitt tilbakemeldinger om at studiene er lite praksisnære – de savner praksis. Da er rett og slett spørsmålet: Hva vil statsråden gjøre for at lærerstudentene skal oppleve studiene som mer arbeidsrettet, og hvordan tror han eventuelt veiledning spiller inn?

Statsråd Henrik Asheim [16:03:03]: Nå er det fristende ikke å svare på det spørsmålet som representanten ikke stilte. Jeg er likevel fristet til å svare på spørsmålet som ikke ble stilt, bare helt kort: Det viktigste for å nå målet i 2025 er å ikke skifte flertall i denne sal. Det er å beholde det flertallet vi har, som også holder trykket oppe på etter- og videreutdanning etter valget i september i år.

Så til lærerutdanningene. Det er klart, nå har vi fått til femårige praksisnære masterutdanninger, og det første kullet går ut neste år. Der har for det første mye funget bra, men vi må også hele veien lære og utvikle det. Det andre er at jeg for ikke så lenge siden la frem en stortingsmelding om arbeidslivsrelevans, hvor jeg pekte på praksis som en veldig viktig del – ikke bare i de utdanningene som allerede har det, men også i flere utdanninger. Det er noe som studentene melder tilbake at de har stort utbytte av. I den retning er det selvfølgelig også slik at vi har gjort mye innen veiledning for å sørge for at kvaliteten går opp, og at flere benytter seg av det. Jeg er veldig opptatt av å holde fokus på begge tingene: Det ene er at flere skoleeiere må bruke veiledning og skaffe flere veiledere, og derfor har vi også utdanninger som tilbyr det. Men det andre er også å sørge for at kvaliteten på den veiledningen er så god som den kan bli.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [16:04:10]: Jeg takker for svaret.

Noe av tilbakemeldingen er jo nettopp at masterutdanningen ikke er praksisnær nok, og at det ikke er rom for det i masterutdanningen. Jeg tenker at dette henger sammen med det statsråden tar opp i innlegget sitt, og engasjementet for å motvirke frafall. Årsak-virkning skal vi være varsomme med å konkludere om, og jeg tenker at hans engasjement for firerkrav i matematikk egentlig burde være delt med engasjementet som opposisjonen tar opp, med et snittkrav for å komme inn i utdanningene. Flere utdanningsinstitusjoner har jo ytret at de ønsker å fjerne firerkravet. Så jeg lurar på hvilket faglig grunnlag statsråden sitter på som eventuelt disse utdanningsinstitusjonene ikke har, ved at de da ønsker å fjerne firerkravet.

Statsråd Henrik Asheim [16:05:03]: Nå er det verdt å minne om at NTNU, som er lærerutdanner, anbefaler å beholde firerkravet, så det er delte meninger også innenfor universitets- og høyskolesektoren. Men når det er sagt, er bakgrunnen for det at vi vet at matematikk er det faget flest lærerstudenter strøk på i lærerutdanningene. Det er viktig å få dem igjennom utdanningene, derfor er det viktig å ha noen forventninger. Det er altså karakterkravet 4 i den enkleste formen for matematikk fra videregående skole og karakteren 3 i norsk i snitt. Så det er jo ikke elleville krav som stilles.

Det andre er at hvis man først er med på galeien og sier at vi heller bør ha snitt, vil jo representanten havne i akkurat de samme spørsmålene som jeg havner i, for da vil man også finne en som vil bli norsklærer, og som har 6 i norsk, men som ikke har snittet som gjør at hun eller han kommer inn. Da ville jo representanten bare måttet svare på det, istedenfor at jeg må svare på dette med karakteren 4 i matematikk.

Men matte er altså en grunnleggende ferdighet som går inn i mange fag, og derfor mener jeg at det er rimelig å stille kravet. Det vi ser nå, er at flere av dem som søker, kommer inn, og de gjennomfører studiet raskere.

Mona Fagerås (SV) [16:06:11]: Sist gang jeg traff ministeren, i Dagsnytt 18, for øvrig, var det et faktum jeg synes han slapp altfor lett unna. For i høst var det en kraftig nedgang i antallet søkere til lærerutdanningen, til tross for at vi hadde stor arbeidsledighet. Det er særlig på utdanningen 5.–10. det var en nedgang, men OsloMet opplevde en nedgang på 1.–7. på 5 pst.

Jeg er svært bekymret, og det burde ministeren også være. Vi har behov for flere kvalifiserte lærere i norske klasserom. Hva har ministeren gjort for at søkertallene til høsten blir mer positive?

Statsråd Henrik Asheim [16:06:56]: Det er her og i Dagsnytt 18 jeg møter representanten – det er hyggelig å møte henne her også!

For det første vil jeg nyansere dette bildet om at søkertallet nærmest stupte i 2020. For faktum er at det falt sammenlignet med 2019, men antallet kvalifiserte søkere gikk opp. Altså: Flere av dem som var kvalifisert til å begynne på lærerutdanningen, søkte og begynte på lærerutdanningen, fordi de oppfyller de karakterkravene vi har satt.

Det andre er at selv om det gikk ned fra 2019, er det et høyere søkertall enn i 2017. Faktum er bare at det har gått opp over så mange år at man får noen nedganger også.

Så hva er det vi gjør? Jo, for det første er jeg veldig glad for flere kvalifiserte søkere. Vi har også opprettet flere studieplasser til lærerutdanningene for å sørge for at vi slipper til flere av dem som kvalifiserer, og som ønsker å komme ut. Vi kjører f.eks. egne kampanjer for å rekruttere flere menn inn i lærerutdanningene. Høgskulen på Vestlandet, f.eks., har fått 10 mill. kr til å drive rekruttering ute med. Så vi gjør veldig mye. Men faktum er at flere søker, flere fullfører, de fullfører raskere og kommer ut i skolen.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Før jeg gir ordet til neste taler, vil jeg opplyse om at den innkalte vararepresentanten for Oslo, Seher Aydar, nå har tatt sete.

De talerne som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Turid Kristensen (H) [16:08:30]: Å få lov til å få anledning til å diskutere hvordan vi som politikere kan bidra til at vi får enda flere dyktige lærere for våre elever, er alltid velkomment.

Nå skal ikke jeg stå her og påstå at det ikke er noen nye tanker i dette forslaget, men jeg er i det store og hele egentlig aller mest fornøyd med at vi her faktisk får mulighet til å peke på at veldig mye, faktisk det meste, av det som foreslås her, er ting regjeringen enten har gjort, er i ferd med å gjøre, eller har bekjentgjort at den skal gjøre. Å få lov til å vise fram regjeringens politikk på denne måten må vi jo bare få lov til å være takknemlige for.

Jeg er også glad for å se at det er stor enighet om at gode yrkesfaglærere er viktig. Men som for så mange andre av forslagene lurer jeg litt på om partiene som har fremmet denne saken, har sovet litt i timen de siste årene. Ikke at det ikke er rom for fortsatt satsing, men her har det jo skjedd veldig mye. Høsten 2015 satte regjeringen i gang Yrkesfaglærerløftet, nettopp for å bidra til å rekruttere flere yrkesfaglærere og sørge for at flere får en godkjent lærerutdanning. En desentralisert

ordning for etter- og videreutdanning ble etablert i 2019. Noen av tiltakene i Yrkesfaglærerløftet er nettopp også hospitering og faglig oppdatering. En egen stipendordning for ansatte i skolen som mangler lærerutdanning, har vi også for yrkesfaglærere. Og vi har stipendmidler som kan brukes for at skoleeiere skal kunne rekruttere personer utenfor skolen som mangler godkjent utdanning. Det er altså noen av de gode tiltakene som er på plass der.

Jeg også lyst til å peke på opprettelsen av Kompetansesenter for yrkesfag ved OsloMet og Senter for yrkesfag og opplæring i arbeidslivet ved Universitetet i Agder. Igjen lurer jeg på om noen virkelig har sovet veldig godt i timen. Representanten Jonas Gahr Støre har vært ute og sagt at for ham og Arbeiderpartiet er dette et av de viktige tiltakene i årene framover. Da har jeg lyst til å minne om at regjeringen har opprettet ikke bare ett, men to slike yrkesfagsentre, som nettopp holder på med det de ønsker seg. Vi kan gjerne styrke dem og satse videre på dem, men de gjør faktisk en god jobb allerede i dag.

Jeg har likevel lyst til å peke litt mer framover. Vi har fremdeles behov for flere lærere med riktig yrkesfaglig kompetanse. Regjeringspartiene og Fremskrittspartiet mener derfor at vi må se på hvordan fagskolene våre skal kunne bidra til å utdanne flere dyktige yrkesfaglærere. Fagskolene sitter på god og viktig kompetanse, er i tett forbindelse med arbeidslivet og kjenner deres behov godt. En av denne regjeringens og Fremskrittspartiets store satsinger har jo nettopp vært fagskolene våre. At fagskolene også skal kunne bidra videre, mener vi er helt riktig. Det viktigste for elevenes læring er en dyktig lærer også for yrkesfagene våre, og en av de viktigste faktorene for å lykkes med en fullføringsreform i videregående skole er å utdanne og rekruttere også flere yrkesfaglærere. Fagskoler ønsker allerede i dag å bidra til det, og det mener jeg at vi bør la dem slippe til med.

Solveig Skaugvoll Foss (SV) [16:11:28]: Jeg er ikke så dårlig i matte – jeg kunne nok ha klart å få en firer i standpunkt på første forsøk, men jeg var så lei av skolen da jeg tok matte, at jeg ikke helt prioriterte å legge ned innsatsen i det, kan jeg si. Det er litt flaut å se tilbake på nå i ettertid, men akkurat der og da følte det viktigere å bruke tiden på fritidsaktiviteter og ha et trivelig liv enn å få gode karakterer. Jeg hadde uansett gode nok karakterer til å komme inn på en del kule studier uten den fireren i matte.

Dette var altså da jeg gikk på videregående for seks år siden, før firerkravet var innført, og før jeg visste hva det ville bety for mine videre sjanser innen utdanning å ha akkurat denne karakteren i akkurat dette faget. Men nå jobber jeg på en skole. Jeg trives utrolig godt når jeg

får lov til å bli kjent med elevene, se på at de utvikler seg, og høre deres refleksjoner rundt alt som skjer rundt dem. Jeg opplever det som et stort ansvar å ha en innflytelse i barns liv hver dag, og jeg føler at jeg passer godt inn i rollen det er å lede en klasse.

Derfor kan jeg godt tenke meg å gjøre mer av dette og søke meg inn på lærerutdanningen. Men for å gjøre det må jeg først ta en dyr privatisteksamen for å spikre den fireren som jeg mangler i dag, og da blir jeg ett semester forsinket i å ta fatt på lærerutdanningen. Det betyr ekstra mye nå som alle lærerutdanninger er femårige, og det vil ta enda lengre tid før jeg eventuelt vil komme ut i jobb som lærer. Det gjør min vei inn i dette yrket betydelig lengre, ikke bare bokstavelig talt fordi det tar lengre tid, det gjør det også til en mindre fristende vei å ta, og jeg tviler på om det er riktig valg for meg. Det synes jeg er synd, for det er mye annet med læreryrket som virkelig appellerer.

Jeg tror det var gode intensjoner bak å innføre firerkravet i matematikk. Det er klart at vi skal ha høy kvalitet på lærerne og på undervisningen som gis i den norske skolen, men nå som det har vært et krav om en firer i matte for å komme inn på lærerutdanningen i noen år, ser vi så mange saker der det slår ut på en uheldig måte og gjør at vi mister gode lærere, at jeg mener vi kan konkludere med at kravet har vært mislykket. Derfor synes jeg, delvis av rent egoistiske hensyn, selvfølgelig, men aller mest ut fra samme argumentasjon som de andre rød-grønne representantene har lagt fram i dag om rekruttering av lærere, at det er spesielt viktig å støtte forslaget som – passende nok – har fått navnet «forslag 4» i denne saken i dag.

Og selv om det ikke går igjennom i dag, kan det jo godt hende vi har et annet flertall i denne saken om bare noen måneder som gjør at vi kan droppe dette firerkravet. Det blir en god dag for den norske skolen.

Mathilde Tybring-Gjedde (H) [16:15:06]: I starten av denne debatten begynte jeg å undre meg over hvorfor det ikke var elevstreik rundt i hele Skole-Norge i protest mot at de ikke hadde lærere i sine klasserom, for så ille ble virkeligheten beskrevet i denne salen. Det overrasker meg veldig, for jeg må si: Ja, jeg er enig med representanten Tvedt Solberg, som sier at dette er en årlig debatt vi har, men det er jo ikke slik at vi sitter her med de samme tallene og de samme utviklingstrekkene som vi hadde for fire år siden. Vi sitter faktisk her med ganske mye grundig dokumentasjon som tyder på at vi nå går i riktig retning i Lærerloftet. Det burde gjøre, mener jeg, at man kanskje reflekterte noe over de standpunktene man tok for flere år siden.

Vi har over 4 000 flere kvalifiserte lærere i norske klasserom, lærertettheten er høyest på tolv år, og over

40 000 lærere har fått videreutdanning. Det var rekordmange kvalifiserte som søkte seg til lærerutdanningen i fjor, og nye tall viser nå at etter at vi innførte karakterkrav 4, var det 7 pst. økning, altså i fullføring, på det ene året. Man kan sette spørsmålsteget ved veldig mye, men man kan ikke si noe annet enn at dette veldig tydelig tyder på at karakterkrav faktisk fungerer for å få flere til å fullføre.

Så var det 3,2 pst. av timene som ble utført av ukvalifiserte i 2013, og nå er det 3,6 pst, og det er 0,4 pst. økning som vi må ta på alvor. Men det er klart, det har også vært en nedgang de siste årene til tross for at 6 000 lærere får videreutdanning i året og derfor går ut av klasserommene, og ofte er det vikarer som stepper inn, og til tross for at vi i tillegg til det ser at man de neste årene kommer til å få flere lærere, altså et overskudd av lærere, som kan kompensere for det. Med andre ord er det mye som tyder på at vi nå går i rett retning.

Så mener jeg at løsningen til Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet er en litt sånn kvikkfix, som jeg ikke tror vil gjøre skolen bedre. Bare for å sette det på spissen: Man kunne sikkert fått flere lærere på papiret dersom man fjernet alle opptakskrav, reduserte antall år på lærerutdanningen, eller f.eks. droppet å sende lærere på videreutdanning. Isolert sett ville det ført til færre ukvalifiserte, men det er ingenting som tyder på at undervisningen ville vært bedre for elevene i klasserommet, eller at statusen til læreryrket ville blitt høyere.

Og så har jeg forståelse for at opptakskrav alltid vil ha noen utfordringer. La oss si at du har karakteren 6 i norsk og du har lyst til å bli norsklærer. Men du fikk 2 i gym, og det får snittet ditt under den spesielle karaktergrensen som opposisjonspartiene ønsker å vedta. Det kan også skje, men jeg mener at det å ha karakterkrav 4 i den enkleste matematikken har gjort at man har fått økt statusen til læreryrket. De som søker, har høyere karakterer. Og jeg vil minne om at på jusutdanningen, psykologutdanningen – på veldig mange utdanninger – setter vi ikke spørsmålsteget ved at man bruker år på å ta opp fag, der det er snitt på 5,9 eller over 6 for å komme inn, mens på lærerutdanningen stiller man plutselig det spørsmålet. Det mener jeg er et lite tankekors.

Mona Fagerås (SV) [16:18:25]: En altfor stor andel av dem som er ferdigutdannet lærer, velger seg over i andre yrker etter kun kort tid. Det er et samlet storting som har vært opptatt av at veiledning for nyutdannede lærere skulle være et viktig virkemiddel for å få flere til å bli i yrket.

På fredag ble sluttrapporten Evaluering av veiledning av nyutdannede nytilsatte lærere publisert. Rapporten viser at veiledning virker. De som får veiledning,

er mer positive til yrket og svarer i større grad at de tror de fortsatt kommer til å være i yrket om fem år. Finansieringen og tilskuddsordningen virker. Skoleledere som har mottatt tilskudd, får i større grad en systematisk veiledning. Å finne tid er fortsatt den største utfordringen for å få til veiledning i praksis. Mange veiledere mangler fortsatt formell veilederkompetanse, men lite tyder på at antallet som mottar veiledning, har økt vesentlig.

I rapporten konkluderes det med:

«Funnene fra de kvalitative intervjuene antyder at blant eiere og ledelse i barnehager og på skoler der veiledningstilbudet har kvalitetsmessige mangler, er det flere som omtaler veiledning som en nedprioritert oppgave fordi det ikke er lovpålagt. Selv om det i 2017 ble bestemt av Stortinget at alle nyutdannede skulle få tilbud om veiledning og det ble utformet en intensjonsavtale der flere parter er med, synes det altså som om enkelte aktører ser på prinsippene som førende mer enn forpliktende.»

Dette funnet står i sterk kontrast til det som kommer fram i innstillingen fra komiteen, der flertallet konkluderer med:

«Flertallet vil derfor fremheve nødvendigheten av god dialog med de relevante partene og å dra nytte av erfaringene fra den ovennevnte evalueringen som de viktigste grepene på både kort og lang sikt, og at det derfor ikke er hensiktsmessig å regulere veiledning av nyutdannede nytilsatte lærere gjennom lov eller forskrift.»

Prinsippene og forpliktelsene, som partene undertegnet i 2018, går ut i sommer. Nå mener vi i SV at det haster med å få veiledningsordningen for nyutdannede lærere forskriftsfestet og utvidet, at det må forskes mer på tiltak for å sikre flere kvalifiserte lærere i skolen, og at de kan stå lenger i jobben.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 18.

Sak nr. 19 [16:21:18]

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marit Knutsdatter Strand, Marit Arnstad, Åslaug Sem-Jacobsen, Bengt Fasteraune og Ole André Myhrvold om å sikre tradisjons- og håndverksfag som bærere av norsk kulturarv (Innst. 257 S (2020–2021), jf. Dokument 8:81 S (2020–2021))

Presidenten: Etter ønske fra utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten ordne debatten på følgende måte: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Jorodd Asphjell (A) [16:22:16] (ordfører for saken): Først vil jeg takke forslagsstillerne for et godt og viktig forslag, som handler om å sikre tradisjons- og håndverksfag som viktige bærere av norsk kulturarv. Jeg vil også takke komiteen for godt samarbeid, og for at komiteen er enstemmig om å understreke betydningen av tradisjons- og håndverksfag. For å kunne ivareta denne kulturarven er det viktig med varige og robuste rammebetingelser. Fagene skal bidra til at landet har den kompetansen som skal til for å kunne ivareta og forvalte kulturarven på en forsvarlig måte for framtiden.

Jeg vil også understreke at flertallet i komiteen, bestående av Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, ikke støtter mindretallets forslag om å definere kulturarvskoler som skoler som sikrer ivaretagelse av nasjonal verdifull kompetanse innenfor fag som har stor betydning for ivaretagelse av vår felles kulturarv. Mindretallet, Senterpartiet, SV og Arbeiderpartiet, foreslår at regjeringen etablerer en grunnfinansiering for skoler som tilbyr kulturarvfag. Dette får heller ikke støtte av regjeringspartiene og Fremskrittspartiet.

Komiteen har merket seg at det er mange voksne elever ved disse skolene, som ikke utløser samme ordinære statstilskudd som elever med ungdomsrett. Da er det synd at regjeringspartiene og Fremskrittspartiet ikke vil støtte forslaget om å utrede finansiering av skoleplasser innen kulturarvfag som ivaretar voksne uten rett til videregående opplæring.

Jeg vil vise til statsrådens brev til saken og til at hun vil legge fram en melding om videregående utdanning denne våren. Jeg håper at Stortinget vil få denne veldig snart, og at meldingen ivaretar mindretallets bekymringer og de innspill som er kommet fra bl.a. Stiftelsen Norsk Kulturarv og andre faginstanser om å sikre Hjerleid Handverksskole på Dovre, Møbelsnekkerskolen i Mysen og Plus-skolen i Fredrikstad.

Arbeiderpartiet forventer at den annonserte meldingen om videregående opplæring sikrer en helhetlig satsing på og drift av skoler som tilbyr små og verneverdige fag. Norge som kulturnasjon må ha som ambisjon at kulturarvfagene får varige og robuste rammebetingelser, slik at vi som nasjon kan ivareta og videreføre vår stolte kulturarv gjennom økt rekruttering til tradisjons- og håndverksfagene.

I denne saken har det vært flere høringsinstanser som har uttalt seg og vært veldig bekymret – Bygnings-

vern, Museumsnettverket for tradisjonshåndverk, Rørosmuseet, Norske Fag- og Friskolers Landsforbund, Norges Husflidslag med flere. Det er bekymringsfullt når regjeringen ikke ønsker å følge opp mindretallets forslag, som ivaretar alle de høringsinnspillene som er kommet, men vi ser fram mot at vi får en melding om videregående opplæring som sørger for at dette blir ivarettatt.

Da ønsker jeg å ta opp mindretallets forslag i saken.

Presidenten: Representanten Jorodd Asphjell har tatt opp de forslagene han refererte til.

Turid Kristensen (H) [16:25:41]: I Høyre er vi helt enig med forslagsstillerne i at skoler som tilbyr tradisjons- og håndverksfag, er viktige bærere og formidlere av norsk kulturarv – og at de uten tvil er et viktig bidrag for at vi skal kunne fortsette å ha fagkompetanse som Norge som kulturnasjon, absolutt trenger. Disse skolene trenger varige og robuste rammebetingelser. Vi er også helt enig i at skoler som Hjerleid Handverksskole på Dovre, Østfold Møbelsnekkerskole i Mysen og Plus-skolen i Fredrikstad trenger mer forutsigbare rammebetingelser.

Jeg er veldig stolt av at regjeringen og Fremskrittspartiet har gjennomført og gjennomfører en virkelig historisk satsing på yrkesfag, og vi ønsker også å sikre disse viktige yrkesfagene. Vi har i nasjonale strategier lagt føringer som skal ivareta vår kulturarv, herunder også den immaterielle. I Granavolden-plattformen slår regjeringspartiene fast at vi vil videreutvikle ordninger som motiverer til å bevare både materiell og immateriell kulturarv, og ivareta nye funn slik at også framtidige generasjoner får glede av viktige kulturminner og kulturmiljøer. Dette er en viktig oppgave vi har på vegne av alle barn og unge, og for dem som kommer etter oss.

Vi er gjort kjent med at håndverksskoler, som dem jeg nevnte innledningsvis, opplever både strukturelle og økonomiske utfordringer, og statsråden peker i sin uttalelse til komiteen på at problemstillingene knyttet til dette er sammensatte, og at tilbudene også må sees i et livslangt læringsperspektiv. Det er også pekt på et behov for å se på hvordan regionale kompetansesentre kan spille en viktig rolle når vi skal ivareta disse små og verneverdige fagene.

Det er ingen tvil om at det er tverrpolitisk enighet om viktigheten av å ivareta våre tradisjons- og håndverksskoler. En samlet utdannings- og forskningskomité sto sammen i en merknad i statsbudsjettet og ba regjeringen om å se nærmere på ordninger som skal ivareta nettopp det forslagsstillerne tar opp i dette representantforslaget. Så det er litt underlig at det kommer nå, men man har kanskje lyst til å markere noe.

Regjeringen ble av en samlet komité bedt om å se på ordninger som eksempelvis enklere inntak på voksenrett, grunnfinansiering og rettigheter i Lånkassen som styrker driftsgrunnlaget og skaper større forutsigbarhet, og at slike ordninger også kanskje kan vurderes i samarbeid med Kulturdepartementet. Også familie- og kulturkomiteen hadde merknader hvor de ba regjeringen om å vurdere mulige støtteordninger.

Hvis vi skal klare å finne den beste løsningen for disse fagene og skolene, må vi sørge for at vi ser dette i den helheten de er en del av, og ikke forskutterer noe her i dag. Nå er stortingsmeldingen om videregående skole rett rundt hjørnet, og det er derfor naturlig for oss å se på friskolenes plass i arbeidet med små og verneverdige håndverksfag i lys av den meldingen. Vi gleder oss til å ta fatt på arbeidet med videregående skole-meldingen og med å sikre disse skolene.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [16:29:01]: Det er viktig å anerkjenne håndverk og tradisjoner knyttet til håndverk. Skal vi kunne holde kulturarv og tradisjoner ved like, må kompetansen – og folk med kompetansen – bli prioritert.

I dag bærer ildsjeler og enkeltskoler kulturarven vår. Skoler som tilbyr tradisjons- og håndverksfag, sikrer formidling av historisk kompetanse, fagkunnskap og ferdigheter. Forvaltningen av historiske bygg med interiør og eksteriør, historiske tekstiler og farkoster avhenger av at kompetanse om restaurering og tilvirkning ikke svinner hen, men blir videreført og videreutviklet. Se for dere et Norge uten vikingskip eller uten stavkirker, bare med sagn om dem. Det hadde vært et mindre rikt Norge.

Hjerleid handverksskole på Dovre, Østfold Møbelsnekkerskole i Mysen og Plus-skolen i Fredrikstad er private tradisjons- og håndverksskoler som over mange år har bygd opp en spisskompetanse innen ulike håndverksfag. Dermed har de også blitt bærere og formidlere av nasjonal kulturarv. De tre skolene har til sammen 208 elever, voksne som ungdommer, i skoleåret 2020/2021. Undervisningen og skoleplassene ved disse skolene er avgjørende for at Norge skal kunne innfri forpliktelsene vi har gjennom UNESCOs konvensjon om vern av den immaterielle kulturarven.

Det har over mange år vært utfordrende å opprettholde et tilbud i de offentlige videregående skolene. Fylkeskommunene har lagt ned tilbud innen små, verneverdige håndverksfag på grunn av lav søkning. Samtidig er behovet for kompetanse stort, både innen forvaltningen av kulturminner og i håndverksbedrifter som tar på seg oppdrag der det er behov for denne kompetansen. Ofte er det voksne med eller uten formell håndverksutdanning som ønsker slike utdanning-

ger som videreutdanning. Mange av disse er voksne uten rett til videregående opplæring, siden de enten har fagbrev eller studiekompetanse fra før. De gir lavere tilskudd enn ungdom med ungdomsrett. Det er heller ingen ekstra tilskudd til investering i utstyr ved oppstart av nye tilbud eller oppgradering av maskiner, utstyr og lokaler.

Med små fagmiljø gir uforutsigbar økonomi uholdbare ansettelses- og arbeidsforhold for lærerne. Skolene er i stor grad avhengige av å få penger fra stiftelser, gaver og lignende til investeringer. Dette er uforutsigbart. Faktum er at eksisterende utdanningstilbud drives på dugnad.

Legger vi sammen verdien av kompetansen med den politiske ambisjonen om livslang læring, bør kulturarvskolene være en prioritet. Med pågående revidering av læreplaner og ny stortingsmelding om videregående opplæring på vei er det også et selvstendig poeng å sikre tradisjons- og håndverksfagene vilkår for å bære kulturarven trygt og godt inn i framtiden.

Mona Fagerås (SV) [16:32:14]: Det er en samlet komité som er bekymret for ivaretagelsen av opplæringen i tradisjons- og håndverksfag. At vi da ikke kunne blitt enige om de forslagene som framkommer i denne saken, er meg en gåte.

Kompetansen fagarbeiderne i disse fagene besitter, er svært viktig for å ivareta kulturminner og den kulturarven disse håndverkene er i seg selv. Undervisningstilbudet i disse fagene er i dag et viktig bidrag hvis Norge skal leve opp til forpliktelsene som vi har påtatt oss gjennom UNESCOs konvensjon om vern av den immaterielle kulturarven.

Problemstillingene for små og verneverdige fag er sammensatte når det gjelder både innhold, struktur og organisering. Tradisjonshåndverksfagene har ulik egenart og er organisert på mange ulike måter, og aktørbildet er komplekst og til dels uoversiktlig. Det har over tid vist seg svært vanskelig å sikre disse fagene gjennom fylkeskommunenes ordinære videregående tilbud, og det er derfor private aktører som har påtatt seg en stor del av oppgaven med å videreføre disse utdanningstilbudene. Til tross for utfordringene som er løftet fram en rekke ganger, både politisk og av aktører innenfor utdanning, kulturminnevern og næringsliv, gjenstår det å finne varige løsninger for de små kultur- og tradisjonshåndverksfagene.

Vi er bekymret for at dersom det ikke snarest etableres nye ordninger som ivaretar kulturarvfagene, vil disse tilbudene og fagpersonene som i dag holder utdanningene oppe, bli borte før det er etablert løsninger. En kulturnasjon som Norge må ha en ambisjon om at disse fagene skal få varige og robuste rammebe-

tingelser, slik at nasjonen kan ivareta sine forpliktelser til å forvalte og videreføre den immaterielle kulturarven. Vi mener at det haster med å finne en løsning for å sikre de små håndverksfagene gjennom økt rekruttering, og sikre de skolene som tilbyr sånne utdanninger, en forutsigbar og bærekraftig økonomi.

Jeg har til slutt lyst til å vise til høringsuttalelsen fra Forum for kunstfaglig utdanning, som jeg er veldig enig i. Forumet anbefaler at Stortinget bestiller en helhetlig utredning av hvordan skoler og utdanningstilbud innenfor det kunst-, kultur- og håndverksmessige fagområdet bør ivaretas på en best mulig måte. Forum for kunstfaglig utdanning viser til hvilke løsninger den svenske Riksdagen har gjort gjeldende i Sverige for tilsvarende samfunnsbehov.

Vårt syn er at vi i Norge har mye å hente på å studere den svenske modellen, og jeg håper at ministeren har lyttet til dette innspillet.

Solveig Schytz (V) [16:35:39]: Tradisjons- og håndverksfagene er helt sentrale for å sikre viktig fagkompetanse for framtiden og for å ivareta både immateriell kulturarv og våre kulturminner. Undervisningen i håndverksfagene er helt grunnleggende for at Norge skal kunne leve opp til UNESCOs konvensjon om vern av både immateriell og materiell kulturarv.

Sist juni ble kulturmiljømeldingen vedtatt i Stortinget. Denne meldingen vektla hvor viktig det er med kompetanseutvikling og kapasitet for å holde i hevd våre materielle kulturskatter. Friskolene har også en viktig rolle i å forvalte disse fagene for framtiden. Derfor anerkjenner vi at Hjerleid Håndverksskole på Dovre, Møbelsnekkerskolen i Mysen og Plus-skolen i Fredrikstad er svært viktige i arbeidet innen håndverksfagene og utrolig viktige for å ta vare på den norske kulturarven.

I Granavolden-plattformen slår regjeringen fast at man vil videreutvikle ordninger som motiverer til å bevare både materiell og immateriell kulturarv og ivareta nye funn, slik at også framtidige generasjoner får glede av viktige kulturminner og kulturmiljøer. Det er en linje denne regjeringen fører videre.

Venstre støtter statsrådets uttalelse om de sammensatte problemstillingene knyttet til dette området. En samlet utdannings- og forskningskomité har bedt regjeringen om å se nærmere på ordninger som skal ivareta og styrke livsgrunnlaget og forutsigbarheten til disse skolene, og på om slike ordninger eventuelt også kan vurderes i samråd med Kulturdepartementet.

Regjeringen har hatt en stor satsing på yrkesfag, og det skal vi fortsette med. Det var tusen flere søkere til yrkesfaglig utdanning enn til studiespesialisering for året 2021–2022. Det er gledelig og viktig for all rekruttering til fag med håndverk som grunnlag.

Jeg ser fram til at regjeringen legger fram en melding om videregående opplæring denne våren, og mener det vil være naturlig å se friskolenes plass i arbeidet med små og verneverdige håndverksfag i lys av den meldingen.

Venstre mener også at det derfor er naturlig at de spørsmålene som er løftet i forslaget, inngår i arbeidet med stortingsmeldingen om videregående skoler. Bare slik vil vi kunne få en god og solid behandling og sørge for en best mulig ivaretagelse og utvikling av tradisjons- og håndverksfagene.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [16:38:15]: I Norge er det både et politisk og et kulturhistorisk ønske om å ta vare på tradisjons- og håndverksfagene. Derfor ratifiserte Stortinget i 2006 UNESCO-konvensjonen for vern av immateriell kulturarv. For Kristelig Folkeparti er dette en viktig del av vår kulturarv. Gjennom å bidra til kunnskap og skape bevissthet om nettopp denne delen av vår arv legger vi til rette for vern og bedre ivaretagelse av denne. Jeg vil gi honnør til forslagsstillerne for nettopp å bidra til at vi øker bevisstheten rundt tradisjons- og håndverksfagene, som er en del av vår norske kulturarv.

Kristelig Folkeparti deler forslagsstillerens bekymring for ivaretagelsen av opplæringen i tradisjons- og håndverksfag og er enig i at den kompetansen fagarbeiderne i disse fagene besitter, er svært viktig for å ivareta kulturminner og den kulturarven disse håndverkerne representerer.

Undervisningstilbudet i disse fagene er i dag et viktig bidrag hvis Norge skal kunne leve opp til forpliktelsene vi har påtatt oss gjennom ratifisering av UNESCOs konvensjon om vern av den immaterielle kulturarven.

Denne regjeringen og Fremskrittspartiet ble på Granavolden enige om å videreutvikle ordninger som motiverer til å bevare både materiell og immateriell kulturarv, sånn at også framtidige generasjoner får glede av viktige kulturminner og kulturmiljøer. Dette er en enighet som også forplikter til en ivaretagelse av tradisjons- og håndverksfagene. Derfor var vi også tydelige på dette i innstillingen til statsbudsjettet for 2021, der vi ba regjeringen om å se nærmere på ordninger som skal ivareta det forslagsstillerne her tar opp. Vi ba regjeringen bl.a. om se på ordninger som f.eks. inntak på voksenrett, grunnfinansiering og rettigheter i Lånekassen, som styrker driftsgrunnlaget og skaper større forutsigbarhet ved disse skolene. Det samme gjorde familie- og kulturkomiteen i sin innstilling til statsbudsjettet for 2021. Der ble det bedt om at regjeringen vurderer mulige støtteordninger for å sikre disse håndverksfagene framtid.

De som venter på noe godt, venter ikke forgjeves, heter det. I denne saken har jeg tro på at regjeringen denne våren i meldingen om videregående opplæring vil foreslå tiltak og gjøre vurderinger knyttet til nettopp å ivareta tradisjons- og håndverksfagene for framtiden. Jeg har tro på at vi gjennom denne meldingen skal klare å sikre varige og robuste rammebetingelser for nettopp ivaretagelsen av denne viktige delen av vår kulturarv i norsk skole framover.

Statsråd Guri Melby [16:41:25]: Tradisjons- og håndverksfagene er viktige, både i kraft av å være tradisjonsbærere av gamle håndverksteknikker, metoder og bruk av materialer og fordi de gir kompetanser som gjør at vi kan ivareta og forvalte vår felles kulturarv på en forsvarlig måte. Derfor er det mitt mål å legge til rette for gode rammebetingelser for tradisjons- og håndverksfagene.

Norge har sluttet seg til UNESCOs konvensjon om vern av den immaterielle kulturarven. Det er en viktig erkjennelse av ansvaret vi har for disse fagene. Norsk håndverksinstitutt ved Maihaugen har en sentral rolle i oppfølgingen av denne konvensjonen. De har blant annet ansvar for å gi råd til utdanningsmyndighetene om hvilke fag som bør ha status som verneverdige og derved kvalifisere for ekstra lærlingtilskudd. De skal også ha oversikt over aktuelle lærebedrifter og gi informasjon til elever og allmennheten om utdanningsmulighetene. For verneverdige fag gis det også lærlingtilskudd for verdiskapingsdelen i bedrift, i motsetning til i ordinære fag.

Kunnskapsdepartementet holder nå på med å implementere fagfornyelsen. Det innebærer at vi har hatt en gjennomgang av tilbudsstrukturen, og at alle læreplaner for grunnskolen og videregående opplæring er blitt fornyet. Som følge av fagfornyelsen ble bl.a. antall utdanningsprogram utvidet, og det ble innført fire nye utdanningsprogram høsten 2020. Ett av dem var utdanningsprogrammet håndverk, design og produktutvikling. Dette faget fører fram til 47 ulike yrker og kompetanser. 41 av dem er lærefag som er definert som verneverdige og kvalifiserer for ekstra lærlingtilskudd. Det faglige spennet er stort og rommer fag som båtbygger, bunadssøm og urmaker. I mange av fagene er det bare en til to lærlinger, og i noen fag er det ikke aktivitet i det hele tatt. Det illustrerer også mangfoldet av fag og utfordringene ved å få til en enhetlig organisering av disse fagene. De er også organisert på veldig ulike måter, både i ulike fylkeskommuner og etter fagernes tradisjoner.

Friskolene, som har vært nevnt av flere i denne debatten, er også veldig viktige aktører. De har bygd opp mye kompetanse innenfor sine fagområder og er sentrale aktører i arbeidet med tradisjonshåndverksfa-

gene. Disse skolene mottar tilskudd på lik linje med andre frittstående videregående skoler, og det er per nå ikke planer om å foreslå endringer i friskoleloven § 6-1, som regulerer statstilskuddet.

Som komiteen påpeker, er de fleste som begynner på opplæring i verneverdige fag, voksne. Det er mange som har et fagbrev fra før, mens andre ønsker å gjøre hobbyen sin om til et levebrød. Det kan være enklere for en utøver i et eksisterende håndverksfag å skape seg et levebrød ved å spesialisere seg innenfor et verneverdig fag og på den måten ha flere bein å stå på. Dette gjør at vi også er nødt til å se tilbudene i et livslang-læringsperspektiv.

Problemstillingene for små og verneverdige fag er svært sammensatte, og jeg har som ambisjon at disse fagene skal få varige og robuste rammebetingelser. Det vil jeg komme tilbake til i melding til Stortinget om videregående opplæring denne våren, og da vil det også være naturlig å drøfte friskolenes plass.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [16:44:45]: Jeg må først takke statsråden for at hun deler engasjementet for saken, og det virker som om hun har satt seg inn i omfanget og hvor vanskelig det er, rett og slett, for mange av disse fagfeltene. Så er jo spørsmålet om vi klarer å samle oss om konkrete tiltak for å ivareta disse for framtiden, for dette er jo også et felt vi har pratet om i mange år.

Statsråden varsler at stortingsmeldingen om videregående opplæring vil ta opp i seg problemstillingene i representantforslaget som vi har fremmet fra Senterpartiet. Da lurar jeg på om vi kan vente oss en løsning for tradisjonsfagene generelt, og for disse tre kulturarvskolene på Hjerleid, i Mysen og i Fredrikstad spesielt?

Statsråd Guri Melby [16:45:29]: Nå er det vel ikke kutyme å avsløre hva en stortingsmelding sier før den kommer, så det skal ikke jeg gjøre heller. Men det er klart at jeg mener det er et naturlig sted å ta opp disse problemstillingene, og at vi også diskuterer det videre. For disse fagene har jo ganske sammensatte utfordringer, og det er også viktig å huske på at disse fagene er ganske forskjellige. Jeg tror også vi må ta med oss at utfordringene til disse fagene ikke kan løses innenfor kunnskapssektoren alene; vi er også nødt til å spille sammen med bl.a. næringslivet. Hvis disse fagene skal overleve, må vi jo f.eks. bidra til at det går an å leve av å ha de fagene, og da må vi også sørge for at det er noen som er villige til å betale for de tjenestene som de menneskene som tar denne utdanningen, kan gi.

Derfor mener jeg at det er ganske krevende å skulle gi enkle svar på dette, både i en debatt her nå og i en

stortingsmelding som først og fremst handler om strukturen i videregående opplæring. Men der vil vi iallfall ta opp denne tematikken.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [16:46:25]: Jeg takker for svaret. Senterpartiets engasjement i denne omgangen er jo basert på skolene, og det var også det jeg prøvde å spørre om. Det er klart at det er mange ting som berører tradisjonshåndverk og kulturarv som vi kunne diskutert, men i dag er det primært nettopp disse skolene og fagmiljøene rundt dem vi er opptatt av.

Statsråden gir jo også i svarbrevet på forslaget til komiteen forventninger rundt et forprosjekt om kompetansesentre, og da lurar jeg rett og slett på når dette vil bli satt i gang.

Statsråd Guri Melby [16:47:03]: Når det gjelder disse skolene som representanten løfter opp, både i innlegget sitt og i forslaget, er de i dag finansiert etter friskoleloven § 6-1, på samme måte som andre frittstående skoler, og vi har ikke konkrete planer om å endre finansieringen av de skolene nå. Det er klart at det er noe man kan se på dersom man ønsker å gi dem andre rammevilkår enn det de har i dag, og ha en annen type finansieringsmodell enn det man har lagt opp til i dag. Det er det jo selvsagt rom for for alle partier på Stortinget å se videre på.

Og som sagt: Når det gjelder det å forhåndsvarsle hva som skal komme i meldingen, er jeg litt forsiktig med å gjøre det.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Bengt Fasteraune (Sp) [16:48:19]: Det er viktig å ivareta den immaterielle kulturarven som Norge gjennom UNESCOs konvensjon om vern har forpliktet seg til å ta vare på. Det er kunnskap som er håndbåren. Den har ikke bare plass i hodet, den må læres med hendene. Det er andre ting som foregår på disse skolene enn det vi kanskje er kjent med i mange andre skoler.

Denne kulturarven forutsetter et fagmiljø hvor kunnskapen ivaretas, utvikles og holdes i hevd. Den må leve i miljøet, og den må læres bort av dem som har kunnskap i hendene, som virkelig kan dette. Disse håndverkerne er en kulturarv i seg selv. Mange av dem er godt oppe i årene.

Jeg har hatt gleden av å følge bl.a. miljøet på Hjerleid over mange år, som innbygger i Dovre og som Dovre-ordfører. Det er et helt unikt miljø, som ofte ikke kan sammenlignes med andre skoler. Hvis man ikke gjør noe nå, kan man få en alvorlig utfordring. For det har ikke manglet på gode intensjoner. Det har vært

besøk fra topp til bunn – hvis man skal kalle det det – fra dem som jobber med saken selv, fra dronningen og fra oss som kommer fra Stortinget. Men det må gjøres noe. Man forventer at det gjøres noe nå.

Håndverksskolene opplever både strukturelle og økonomiske utfordringer som gjør at de anser grunnlaget for videre drift som usikkert. For å sikre disse håndverksfagernes framtid er det svært viktig at det kommer på plass en forutsigbar og tilfredsstillende økonomi.

Det er viktig å definere og avgrense kulturarvskoler og kulturarvfag for å sikre fagmiljøene og den unike kompetansen som finnes ved de ulike skolene som har slike tilbud. Disse skolene passer ikke inn i den kjente A4-modellen. Det er kanskje derfor man til tross for alle gode intensjoner staten har hatt, ikke har klart å gi dem den plassen de fortjener. De må ha en grunnfinansiering i bunnen.

Det håndverket som de små kultur- og tradisjons- håndverksfagene representerer, er ofte et modnings-spørsmål. Det er ofte for tidlig for elevene som går i videregående skole, å få interessen for denne typen spesialisering. Det er først etter endt ordinært fagbrev interessen for å spesialisere seg innen denne typen håndverk melder seg.

Nå er tiden for «å se på» over. Dette er ikke så komplisert, det er bare unikt og litt annerledes. Det dreier seg om å se litt utenfor boksen før det er for sent.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 19.

Sak nr. 20 [16:51:29]

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes om å forhindre eiendomsspekulasjon i barnehagesektoren (Innst. 254 S (2020–2021), jf. Dokument 8:88 S (2020–2021))

Presidenten: Etter ønske fra utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Hanne Dyveke Søttar (FrP) [16:52:17] (ordfører for saken): Komiteen har behandlet nok et representantforslag fra stortingsrepresentanten Moxnes og partiet Rødt, denne gangen om å forhindre eiendomsspekulasjon i barnehagesektoren.

Flertallet i komiteen viser til at NOU 2020: 13, Private aktører i velferdsstaten, er ute på offentlig høring. Flertallet mener det derfor er lite hensiktsmessig å forskuttere denne høringen ved å starte en eventuell oppfølging av utvalgets forslag allerede nå.

På bakgrunn av dette står flertallet bak vedtaket om at dokumentet ikke vedtas.

Torstein Tvedt Solberg (A) [16:53:10]: Velferdstjenesteutvalget har for ikke så lenge siden levert sin innstilling og har gitt oss ny og sånn sett alvorlig kunnskap om utviklingen i barnehagesektoren. Siden 2010, og tallene går vel fram til 2018, har det vært en økning av såkalte kommersielle barnehager på 34 pst. og en nedgang på 71 pst. av de ideelle barnehagene. Innovasjonen som høyresida har snakket om, har blitt erstattet med oppkjøp. Mangfoldet er nå blitt erstattet av monopollignende tilstander, og for å referere til tidligere kunnskapsminister Jan Tore Sanner: En opererer med et utdatert regelverk som burde blitt skiftet ut for lenge siden.

Eiendomsspekulasjon er et av smutthullene der det utdaterte regelverket rett og slett ikke er godt nok. La meg ta noen eksempler:

- 89 Norlandia barnehagebygg, solgt til et australsk oppkjøpsfond for 3 mrd. kr
- 17 Gnist barnehagebygg, solgt til et svensk oppkjøpsfond for 350 mill. kr
- 138 Læringsverkstedet barnehagebygg, solgt til et svensk oppkjøpsfond for 4,25 mrd. norske kroner

Hovedargumentene til motstanderne er at det er så vanskelig, nesten umulig, å ramme dette inn i et lovverk – det er liksom vanskelig å gjøre noe med det. Den typen argumentasjon er nå avslørt. Velferdstjenesteutvalget har gitt oss en fasit og peker vei for hvordan lovverk, regelverk og forskrifter kan fungere for å gi et oppdatert regelverk og tette de smutthullene som er.

Det alvorlige i dag er at regjeringa nok en gang abdiserer. Smutthullene skal ikke tettes. Det utdaterte regelverket er nå blitt godt nok. Den store taperen i dag er barnehagebarna, for denne regjeringa lar eierne stikke av – selge – med store summer, penger som var satt av og skulle vært satt av til å sikre bedre barnehager til barna. Sånn blir det ikke.

Med det vil jeg ta opp de forslagene som Arbeiderpartiet står bak.

Presidenten: Da har representanten Torstein Tvedt Solberg tatt opp de forslagene han refererte til.

Mathilde Tybring-Gjedde (H) [16:55:49]: Jeg er glad for at vi i dag får avklart noen grunnleggende ting. Det ene er at norske kommuner i utgangspunktet kan stå fritt til å overdra kommunale eiendommer til en

barnehagevirksomhet som er drevet av private, og at en eventuell gevinst av det heller ikke vil utgjøre statsstøtte som er ulovlig. Med andre ord: Grunnlaget for mye av dette Dokument 8-forslaget er ikke til stede.

Så må jeg si at jeg blir litt overrasket over framstillingen av velferdstjenesteutvalget. For var det én ting som var tydelig da man la fram den NOU-en, var det at den er stikk i strid med mange av de påstandene som har kommet fra mange av partiene i denne salen over lengre tid. Og forslagene fra utvalget er ikke i nærheten av de forslagene som har kommet fra Rødt og SV og delvis fra Arbeiderpartiet de siste årene. Det er helt riktig at kommuner etter barnehageforliket bygde opp kapasiteten kraftig, og at noen kommuner valgte å gi billigere tomter og lån fra Husbanken til disse aktørene. Når de da veldig mange år senere selger disse barnehagene og tomtene videre, er det en del som har fått gevinst fra det. Som velferdstjenesteutvalgets leder sa det, kan det godt være, hvis man gikk tilbake til den tiden, at de som sto bak barnehageforliket, ville gjort noe annerledes enn man gjorde.

Men når det er sagt, er det ingenting som tilsier at det i dag er veldig lukrativt å drive private barnehager, eller at det drives eiendomsspekulasjon, som representanten Tvedt Solberg kom med. Snarere tvert imot: Private barnehager får ikke en krone mer i tilskudd til drift enn de kommunale. Det stilles krav til antallet ansatte og pedagoger. De aller, aller fleste har tariffestet pensjon og lønn, og det er derfor veldig mange av dem går med underskudd. Det er med andre ord ingenting som tilsier at man her trenger å stramme inn på en slik måte at man egentlig setter kroken på døren for veldig mange private barnehager som barna er fornøyd med. Jeg synes det er interessant at dette er aspekter av velferdstjenesteutvalgets rapport som man ikke nevner. I motsetning til hva som er blitt påstått, finner ikke utvalget at private aktører som bidrar i velferden, har superprofitt. Utvalget kan heller ikke konkludere med at ansatte har dårligere lønns- og arbeidsvilkår enn hos offentlige i samme sektor.

Det viktigste for oss i Høyre er at eldre, foreldre og barn som bruker velferdstjenester generelt, er fornøyd, at kvaliteten er god, og at det offentlige tar regningen – ikke hvem som leverer tjenestene. Samtidig er vi opptatt av og stiller krav om at private aktører har åpenhet om økonomi og eierskap, god kvalitet og gode arbeidsvilkår. Derfor er det interessant at velferdstjenesteutvalget har kommet med flere forslag, også i barnehagesektoren, om hvordan man kan sikre en slik åpenhet, og jeg er glad for at det er på høring nå. Et av forslagene og et av tiltakene har vi allerede innført, nemlig et nasjonalt økonomisk tilsyn. Men å stille krav er ikke det samme som å forby private aktører å lage

gode velferdstjenester eller forby dem å kunne gå noe med overskudd etter at de har risikert egne penger og også risikert å gå med underskudd. Jeg vil si at Norges velferdssamfunn er bygget på et godt samarbeid med private og offentlige aktører, og barnehagesektoren er et veldig godt eksempel på det.

Marit Arnstad (Sp) [16:59:11]: Vi arbeider alle i hop for at vi skal ha gode barnehager til ungene våre. Av og til når jeg hører barnehagedebatter i Stortinget, tenker jeg at ungene våre kanskje ikke er tjent med en debatt der vi velger å gjøre skyttergravene enda bredere og enda større enn de har vært. Jeg synes av og til at debatene om barnehage blir litt sånn.

Historisk må vi erkjenne det faktum at vi har full barnehagedekning i dag takket være halvparten private og halvparten kommunale barnehager, og at barnehageforliket og private barnehager var avgjørende for dekning og utvikling i hele landet. Så er det krevende at det blir spekulert i barnehagesektoren og i velferdstjenester, og det er et ansvar for private barnehager å drive seriøst. Det er også et faktum at finansieringssystemet i dag er en stor utfordring, både for mange kommuner og for den enkelte barnehage. Det er store forskjeller, og det er et vanskelig system.

Jeg synes ikke det er helt riktig framstilt at man har hatt en kraftig nedgang i de ideelle barnehagene. Nei, de ideelle barnehagene, eid av stiftelser og foreninger, ligger på et relativt stabilt nivå. Det er de små private aksjeselskapene som har gått ned. De er private, og de er kommersielle, men de er små. Så har man de store kommersielle, som har vokst på bekostning av de små private. Senterpartiet synes at de små private er verdt å ta vare på. De skal ikke presses inn i store kommersielle konsern, men heller ikke inn i kurven ideelle, for det er de ikke. De er små private barnehager, verken mer eller mindre.

Senterpartiet støtter ikke de to forslagene som er framlagt her i dag, og grunnen til det er at vi nå venter på en helhetlig gjennomgang. Nå er utvalgets anbefalinger ute på høring, og det er også nedsatt et utvalg som skal gå gjennom finansieringen av private barnehager – skjønt det har vi ventet veldig lenge på, og nå må vi vente enda lenger. Men det er nødvendig å se helheten før man tar stilling til hva man skal gjøre på dette området. Det er også et moment å ta med at allerede i dag har kommunene ganske store muligheter til å klausulere i salgsavtaler både forkjøpsrett, rett til tilbakekjøp og også tilbakeføring av verdier til kommunene dersom de ønsker det. Så det finnes muligheter i dag for de kommunene som ønsker det.

Senterpartiet velger å ikke stemme for forslagene, og hovedårsaken til det er at vi vil vurdere de ulike regule-

ringene i en helhet. Vi ser de betenkelige sidene, men vi ser også behovet for å ivareta en mangfoldig barnehagesektor, der det er plass til både store og små, og der det er plass til både kommunale, ideelle og private.

Magne Rommetveit hadde her teke over presidentplassen.

Mona Fagerås (SV) [17:02:29]: Det er ingen tvil om at enkelte kommersielle eiere i barnehagesektoren har tatt ut store verdier fra barnehagene. Et eksempel på dette ble avslørt i en sak i Dagbladet like før jul, om Trygge Barnehager, som viser at selskapet har 87 datterselskaper som er skilt ut av barnehagedriften som rene utleieselskaper. Dette resulterte i 2019 i 36 mill. kr i overskudd. Gjennom denne typen kreative selskapsstrukturer er det mulig å skjule pengestrømmer fra barnehager til private formuer.

Vi i SV er bekymret for den økende kommersialiseringen av barnehagesektoren, som svekker mangfoldet i barnehagene og kan utfordre tilliten til at fellesskapets penger blir brukt i tråd med formålet. Det er nødvendig å ha et lovverk som sikrer at offentlige tilskudd til barnehagedrift skal gå til dette og ikke til utbytte til private. Tall fra velferdstjenesteutvalget viser at antallet kommersielle barnehager har økt med 34 pst. i perioden 2010–2018, samtidig som antallet ideelle barnehager har gått ned med 71 pst.

Denne utviklingen truer mangfoldet i sektoren – når en håndfull store aktører får stadig mer kontroll over de private barnehagene, mens andelen ideelle går kraftig ned. Skal et reelt mangfold i barnehagesektoren sikres, haster det med tiltak. Foreldre, og samfunnet for øvrig, må kunne være trygge på at barnehager drives etter hva som er best for ungene på lang sikt, ikke hva som er lønnsomt for eierne på kort sikt. Og jeg vil minne Stortinget om at vi har vedtatt en barnehagelov som slår fast at offentlige tilskudd og foreldrebetaling skal komme barna i barnehagen til gode.

Det er i salg av barnehager og eiendommer de store pengene ligger, og vi er glad for at Rødts forslag tar opp dette. De siste årene har en rekke barnehagekjeder skilt ut eiendommene sine i egne eiendomsselskaper som barnehagen må leie barnehagebygget av. Å skille ut barnehagenes eiendommer i egne selskaper har også lagt til rette for at minst 238 barnehagebygg er solgt av eierselskaper til utenlandske oppkjøpsfond de siste årene, med påfølgende langvarige kontrakter om at barnehagen skal leie bygget tilbake.

Det offentlige tilskuddet og foreldrebetalingen skal brukes til barnehagene og ikke til privat profit. Vi i SV mener at lovverket må endres sånn at det hindrer at offentlige tilskudd og foreldrebetaling går til profit.

Derfor sier jeg igjen: Det er barna som skal ha utbytte av barnehagen.

Solveig Schytz (V) [17:05:53]: Venstre er opptatt av at alle barn skal få en god start og like muligheter til å klare seg videre i livet. Barnehagen er en viktig formende del av barns oppvekst. Derfor er kvaliteten i barnehagen så utrolig viktig.

Det er tatt mange grep for å sørge for en slik god kvalitet. Vi har fått en rammeplan for barnehagene. Det brukes store ressurser til tiltak for å fremme kvalitet og kompetanse. Regjeringen styrker kompetanseløftet i spesialpedagogikk og inkluderende praksis. Vi har fått nytt innhold i barnehageloven med krav til kvalitet, innhold og organisering, krav om tiltak mot mobbing, krav om pedagogisk kompetanse, og en bemanningsnorm for å støtte opp om en kvalitativ utvikling.

Barnehagesektoren har utviklet seg mye de siste ti årene. Regjeringen har satt i gang et arbeid med å modernisere regelverket, og i dette arbeidet har det også vært etterlyst bedre økonomisk tilsyn. Regjeringen har opprettet et nytt nasjonalt tilsyn for private barnehager, og det vil sikre mer åpenhet og bedre kontroll med at foreldrebetaling og offentlige tilskudd kommer barna til gode.

Alt dette støtter den gode utviklingen i norske barnehager, i mangfold, i pedagogisk kvalitet, i sosial utjevning og i oppvekstvilkår generelt.

Vi vil sikre et mangfold i barnehagetilbudet. Det viktigste for Venstre er at ungene får et godt barnehagetilbud, ikke om det drives av private eller offentlige. Etter barnehageforliket i 2003 måtte kommunene bygge opp vesentlig større kapasitet. Noen kommuner valgte å selge eiendommer til lavere pris enn markedspris for å gi insentiver til private til å bygge barnehager. Dette var ett av flere virkemidler som ble brukt for å få fart på utbyggingen. Kommunene selv kan bestemme hvilke avtaler man ønsker å inngå, og hvilke vilkår man ønsker å stille, f.eks. ved slike eiendomssalg. Det betyr også at kommunene er ansvarlige for å følge opp eventuelle brudd på avtalene de har med private aktører.

NOU-en med velferdstjenesteutvalgets anbefalinger har vært på høring, og jeg har tillit til at kunnskapsministeren følger opp velferdstjenesteutvalget og deres forslag rettet mot private barnehager på en god måte.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [17:08:22]: Barnehagesektoren har siden barnehageforliket i 2003 hatt en betydelig vekst. De private barnehagene svarte ut et behov i befolkningen om flere barnehageplasser og er blitt en sentral del av sektoren når det gjelder både kvantitet og kvalitet. I dag har vi derfor glede av en mangfoldig barnehagesektor, og denne mangfoldighe-

ten er det viktig at vi tar vare på – fordi det gir familiene økt valgfrihet og er med på å bidra til god kvalitet.

Noe av det viktigste et samfunn kan gjøre, er å bidra til at alle barn får en god start i livet. Barn skal utforske og veiledes i lek og læring, og de skal ha stabile voksne rundt seg som har kompetanse om barn og forståelse for barns behov. Derfor er det så viktig at barnehager har gode og forutsigbare rammevilkår, slik at de kan utvikle høy kvalitet i tilbudet.

Jeg har forståelse for forslagsstillerens bekymring, men mener at både det nyopprettede nasjonale tilsynet og NOU-en om private velferdsaktører som er ute på offentlig høring, vil gi oss viktig og nyttig informasjon for å se på hvordan vi skal ivareta barnehagemangfoldet for framtiden.

Vi i Kristelig Folkeparti er også bekymret når tall fra den samme NOU-en viser at antall kommersielle barnehager har økt i perioden 2010–2018, samtidig som antall ideelle barnehager har gått ned i samme periode. Dette forteller oss at det haster å skape gode rammevilkår, slik at enkeltstående ideelle barnehager ikke føler at de blir pustet i nakken av store kommersielle aktører når tallene blir røde et og annet år innimellom. Vi må rett og slett finne fram til bedre mekanismer, som kan sikre et handlingsrom for de ulike eierne i sektoren for å opprettholde det gode mangfoldet. Her vil jeg spesielt løfte fram viktigheten av å verne om ideelt eierskap i barnehagesektoren, som ser ut til å være utsatt.

Denne regjeringen har i Granavolden-plattformen gitt klare signaler om å sikre bedre betingelser for de ideelle organisasjonene og for sosiale entreprenører, slik at de kan settes i stand til å løse ulike sosiale utfordringer i samfunnet. Vi har også en enighet om å sikre ideelle aktører frihet fra statlig overstyring, og gode rammebetingelser som ivaretar sektorens egenart.

Blant de ideelle innenfor barnehagesektoren har vi sett et økt press på oppkjøp, og vi må derfor erkjenne at en del av sektoren står under press.

Jeg har store forventninger til regjeringens pågående arbeid med å følge opp forslag til endringer i barnehageloven og det videre arbeidet knyttet til finansiering av private barnehager, spesielt til hvordan vi skal ivareta de små, ideelle barnehagene og dermed også ta vare på en mangfoldig sektor.

Seher Aydar (R) [17:11:35]: Eiendommer er store verdier for de kommersielle barnehageselskapene. Kommersielle konsern kjøper opp enkeltstående barnehager, og de har vokst seg store i barnehagesektoren. Velferdstjenesteutvalget skriver:

«Det kan være flere årsaker til vekst i konserndannelser innenfor private barnehager. En viktig grunn er at barnehagedrift vurderes som lønnsom.»

De kommersielle selskapene har tatt store summer fra barnehagesektoren gjennom spekulasjon med barnehageeiendom. De siste årene har barnehageeiendom, bygd på billige kommunale tomter, blitt solgt til internasjonale fond for milliarder. Det er fakta.

Når noen er villig til å betale mer enn virkelig verdi for eiendeler, fratrasket den gjelden de overtar, betyr det at de er villig til å betale for tilgangen til en kontantstrøm. Det er altså et signal om at kjøper betaler for tilgang til profitt finansiert av skattebetalerne. Mange barnehageeiere skiller ut barnehageeiendommene i et eget selskap. Da kan bygget selges f.eks. til et internasjonalt oppkjøpsfond med en leiekontrakt. Hvis leiekontrakten er langvarig, vil byggets verdi også knyttes til verdien av kontrakten og ikke til den fysiske verdien av bygget. Velferdstjenesteutvalget skriver:

«En slik leieavtale kan etter omstendighetene være i strid med aksjeloven, skatteloven og andre særlover (for eksempel barnehageloven).»

Det er alvorlig.

Til tross for at det er fare for ulovlig offentlig støtte, vil altså Stortingets flertall la dem fortsette med akkurat den samme praksisen uten en gang å vurdere det. Rødt har valgt å fremme dette forslaget, for all den tid regjeringen velger å ikke gjøre noe med potensielt ulovlig offentlig støtte til kommersielle selskaper, risikerer vi at enda mer penger forsvinner ut på den måten. Det er ikke noe å vente på, vi trenger å få vite om gevinster fra salg av barnehageeiendom anses som ulovlig offentlig støtte til kommersiell eiendomsvirksomhet.

I denne saken står kommersielle aktørers økonomiske interesser opp mot fellesskapets interesser. Det er synd at regjeringspartiene sammen med Fremskrittspartiet og Senterpartiet velger å risikere at fellesskapets midler forsvinner ut, at det til og med kan være ulovlig offentlig støtte, uten å være for å vurdere om det er tilfellet eller ikke. Det bekymrer meg at stortingsflertallet stoler blindt på kommersielle aktører og lukker øynene for varsler og fakta. Men det er ikke for sent å snu, vi kan gjøre som velferdstjenesteutvalget ber oss om å gjøre.

Helt til slutt, til orientering: Høringsfristen for NOU-en gikk ut forrige uke, så den er altså ute.

Statsråd Guri Melby [17:14:52]: Etter barnehageforliket i 2003 måtte kommunene bygge opp vesentlig større kapasitet for å kunne tilby barnehageplass til alle som ønsket det. Da var det en del kommuner som valgte å selge eiendommer til lavere pris enn markedspris for å gi insentiver for private til å bygge barnehager. Dette var ett av flere virkemidler som ble tatt i bruk for å få fart på utviklingen.

I dag er sektoren tilnærmet fullt utbygd over hele landet, og som flere i debatten her har presisert, kan

kommunene selv bestemme hvilke avtaler de ønsker å inngå, og hvilke vilkår de ønsker å stille f.eks. ved slike eiendomssalg. Det betyr også at det er kommunene som er ansvarlige for å følge opp eventuelle brudd de har på avtalene med private aktører.

Velferdstjenesteutvalget avga sin rapport til nærings- og fiskeriministeren i desember 2020. Den har nå vært på offentlig høring med frist 15. mars. Ett av forslagene fra utvalget er rettet mot private barnehager og gjelder potensielt ulovlig statsstøtte. Utvalget anbefaler at det bør vurderes om eventuelle gevinster som kan tilskrives salg av eiendom under markedspris, kan være ulovlig etter EØS-regelverket om offentlig støtte.

I lys av den nylig avsluttede høringen og videre oppfølging av rapporten mener jeg det ikke er hensiktsmessig å forskuttere behandling av dette spørsmålet her.

Jeg vil likevel peke på det generelle utgangspunktet for en slik vurdering. EFTAs overvåkingsorgan, ESA, har tidligere uttalt at privat barnehagevirksomhet ikke anses som økonomisk aktivitet, og at en økonomisk fordel fra offentlige midler som kommer barnehagevirksomheten til gode, ikke anses som økonomisk støtte i henhold til EØS-retten. Det betyr at norske kommuner i utgangspunktet står fritt til å overdra kommunal eiendom vederlagsfritt til barnehagevirksomhet drevet av private aktører uten hinder av støtteregeverket.

Vi vet imidlertid at flere private barnehageselskap driver både ikke-økonomisk barnehagevirksomhet og eiendomsvirksomhet. Alminnelig eiendomsvirksomhet regnes som økonomisk aktivitet etter EØS-reglene. Så lenge den økonomiske fordelen som ligger i en eiendomsoverdragelse, utelukkende tilfaller selskapets barnehagevirksomhet, vil EØS-reglene om offentlig støtte ikke komme til anvendelse. Men dersom eiendoms-overdragelsen kommer barnehageselskapets eiendomsvirksomhet til gode, f.eks. gjennom gevinst ved etterfølgende salg, vil det kunne være ulovlig støtte i henhold til EØS-retten.

Et annet av velferdstjenesteutvalget forslag er å presisere en tidsbegrensning på finansieringsforpliktelser overfor private barnehager. Utvalget mener det er viktig at kommunene har nødvendige økonomiske virkemidler til å regulere kapasiteten i hele barnehagesektoren i sin kommune. Også dette forslaget vil vurderes og følges opp sammen med resten av rapporten når høringsinstansenes innspill er vurdert.

I samsvar med andre ansvarlige ministre vil jeg på ordinær måte vurdere oppfølging av velferdstjenesteutvalgets utredning. Høringsfristen var som nevnt 15. mars, og vi vil nå vurdere høringsinnspillene som har kommet inn. Derfor mener jeg det ikke er hensikts-

messig å forskuttere behandlingen av dette spørsmålet, slik forslagsstilleren ønsker.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Torstein Tvedt Solberg (A) [17:18:06]: Diskusjonen om barnehager fra regjeringspartiernes side handler veldig ofte om unnskyldninger for hvorfor en ikke klarer å ta tak i og få på plass et mer oppdatert regelverk og tette de smutthullene som er. Stortinget har, som flere har vært inne på i debatten, i mange år ventet på en ny, helhetlig barnehagelov. Prosessen har pågått i godt over tre år. Det er tre ulike statsråder fra samme regjering som har hatt ansvar for dette. Sist det kom en omfattende utsettelse, var det statsråd Melby som sa at regjeringa har en plan om et mer omfattende lovforslag, men at en ikke rakk det våren 2020 på grunn av koronapandemien, og utsatte det til høsten 2020. Vi venter fortsatt. Vil denne regjeringa legge fram en ny, helhetlig lov, som lovet?

Statsråd Guri Melby [17:19:04]: Både under min tid som statsråd og også under tidligere statsråder har det kommet flere forslag til endringer når det gjelder måten vi regulerer private barnehager på, så denne virkelighetsfortellingen om at det ikke skjer noen ting, mener jeg ikke stemmer. I fjor vår fremmet vi endringer som bl.a. tydeliggjorde hva statsstøtten skulle brukes til i private barnehager, i tillegg til at vi fikk opprettet et statlig tilsyn. Det mener jeg var to viktige grep for å sikre at pengene kommer ungene til gode og et barnehage-tilbud av god kvalitet. Samtidig tror jeg vi må erkjenne at dette er et område som er ganske komplekst. Dersom vi gjør endringer, får det konsekvenser for svært mange, både for barna som går i barnehagen, og for dem som driver private barnehager. Det er viktig at vi gir forutsigbarhet i en sånn sektor, og at vi vurderer fordeler og ulemper med ulike forslag nøye. Jeg mener også at rapporten fra velferdstjenesteutvalget er et veldig viktig grunnlag for oss, og vi ønsker å ta inn elementer fra den i det arbeidet vi gjør.

Torstein Tvedt Solberg (A) [17:20:09]: Tida går, og klokka tikker for denne regjeringa. Det er ikke mange uker en har på seg hvis en har en ambisjon om å legge fram en ny, helhetlig barnehagelov. Det er det som er spørsmålet mitt til statsråden: Har denne regjeringa fortsatt den samme ambisjonen om å legge fram et helhetlig lovforslag? Ved siste utsettelse sa statsrådens egen statssekretær at kunnskapsgrunnlaget viser at det er behov for å utarbeide et mer tidsriktig regelverk, og en ønsker å bruke mer tid sånn at Stortinget får diskutert et helhetlig lovforslag. Jeg er fullt klar over de små endringene vi vedtok i fjor vår, men da presiserte stats-

råden at det var små saker, og at det skulle komme et helhetlig lovforslag. Kan statsråden svare tydelig på om det kommer et helhetlig lovforslag før sommeren og i denne stortingsperioden?

Statsråd Guri Melby [17:21:02]: Jeg har tenkt å sitte lenge som kunnskapsminister, så jeg vet ikke hvor dårlig tid vi har. Poenget med dette er at denne regjeringen har erkjent at det er deler av regelverket som er utdatert, som har behov for å bli fornyet, og det har vi jobbet ganske kontinuerlig med. Det som har vært utfordringen, er at når vi har fremmet en del forslag på høring, som vi har gjort, har høringsrundene avdekket at det har vært utfordringer med de forslagene. Vi fremmet f.eks. et forslag på høring om å stille krav om at alle barnehager skulle være selvstendige rettssubjekt, for å sikre enda bedre transparens, sånn at vi vet hva alle pengene går til. Utfordringen med et sånt forslag var å påføre mer byråkrati og mer kostnader knyttet til den typen aktivitet for de private barnehagene. Derfor har vi brukt tid på å utrede alternativer til det, for å sikre at vi greier å lage lover og regler som gir oss det innsynet vi trenger, men som ikke samtidig påfører aktørene unødvendig byråkrati. Jeg mener faktisk det er ganske viktig at vi tar oss tid til å gjøre den typen grundige vurderinger, sånn at vi lager et regelverk som kan holde over tid.

Torstein Tvedt Solberg (A) [17:22:09]: Her er vi nok veldig uenige, for klokka tikker veldig for denne regjeringa når en ennå ikke har klart å legge fram et nytt lovforslag. Jeg hører i statsrådens svar at det ikke er en ambisjon for regjeringa. Kanskje kommer det noe etter valget og vi får nok en gang bekreftet at det blir en ny utsettelse for ny barnehagelov. Det er alvorlig, all den tid smutthullene i lovverket får lov til å fortsette å fungere, og det utdaterte regelverket fortsatt får lov til å være der.

Jeg er interessert i å høre litt mer tydelig fra statsråden hva det er som hindrer et nytt lovforslag. Vi snakker om et lovforslag, ikke finansieringssystemet og alle de andre tingene. Våren 2020 sa statsråden at det var utredningen rundt egne rettssubjekt som var det vanskelige. Det har en nå hatt et år på seg til å jobbe med. Er det fortsatt egne rettssubjekt en jobber med å utrede? Er det andre problemer regjeringa nå har støtt på som gjør at dette tar så lang tid, eller er det viljen det står på?

Statsråd Guri Melby [17:23:14]: Som jeg sa i mitt forrige svar, har vi vært opptatt av å se på alternativer til det å stille krav om selvstendig rettssubjekt, for å hindre unødvendig byråkratisering av barnehagesektoren. Det betyr at vi har vært nødt til å lage helt nye forslag fra bunnen av, og vi må også være sikre på hvordan de skal fungere dersom dette skal være noe som blir tatt i bruk

av barnehagesektoren. Det er den typen arbeid som tar tid. Jeg kan love representanten at vi kommer til å fremme det så snart det er klart. Men samtidig er jeg litt usikker på hvilke typer smutthull i regelverket representanten snakker om. Jeg mener jo at vi i bunn og grunn har et regelverk som fungerer godt. Det å få opprettet et statlig tilsyn er viktig fordi vi har fått en helt ny struktur på hvordan de private barnehagene eies, som gjør at det er umulig for enkeltkommuner å følge pengestrømmene så godt som vi ønsker. Jeg mener at de grepene som er blitt tatt – bl.a. var det viktig å etablere et statlig, nasjonalt tilsyn – er noe av det viktigste vi kan gjøre for å sikre det vi alle sammen er enige om, at pengene skal komme ungene til gode.

Mona Fagerås (SV) [17:24:23]: Velferdstjenesteutvalget tilrår at når det gjelder eventuelle gevinster som kan tilskrives salg av eiendom under markedspris, bør det vurderes om dette kan være et resultat av ulovlig gitt statsstøtte. Så hører jeg at ministeren i sitt innlegg ikke vil si meningen sin om dette. Jeg mener det er merkelig at vi har en minister som ikke kan være tydelig på dette.

Derfor velger jeg å spørre om noe som er litt mer konkret. Dagbladet publiserte for litt siden en sak om Trygge Barnehager, som viser at selskapet har 87 datterselskaper som er skilt ut av barnehagedriften, og som er rene utleieselskaper. Dette resulterte i 2019 i et overskudd på 36 mill. kr. Gjennom denne typen kreative selskapsstrukturer er det mulig å skjule pengestrømmer fra barnehagene til private formuer. Det er tidligere blitt avslørt hvordan Adolfsen-brødrene har tjent millioner på å selge eiendommer til australske oppkjøpsfond.

Deler virkelig ikke ministeren bekymringen om at penger fra norske kommersielle barnehager slett ikke går til barnehagene, men til privat profit?

Statsråd Guri Melby [17:25:38]: Det er nettopp grunnen til at vi nå bruker ganske store midler på å opprette et statlig tilsyn. For det første har vi sett at det har vært svært få kommuner som har prioritert å drive tilsyn med private barnehager, og i tillegg vet vi at det er veldig vanskelig for dem å drive tilsyn med de store kjedene, for de har rett og slett ikke innblikk i de tallene de trenger for å ha mulighet til å ettergå pengebruken. Så jeg mener at det vi nå bygger opp og oppretter, et statlig tilsyn for å sikre at pengene vi bevilger til barnehage, skal komme barna til gode, er det viktigste tiltaket vi kan gjøre for å unngå uheldig spekulasjon og at pengene ikke brukes som de skal.

Mona Fagerås (SV) [17:26:19]: Da blir jo et naturlig oppfølgingsspørsmål om det nasjonale tilsynet er stort

nok. Når vi vet hvor store disse kjedene er, og når vi vet hvor mye tid enkelte kommuner har brukt på å avsløre slike spekulasjoner, undrer jeg på om et tilsyn i Molde, med så få ansatte, skal kunne klare å ha oversikt over hele sektoren.

Statsråd Guri Melby [17:26:46]: Vår vurdering er at det tilsynet vil være stort nok til å gjøre den jobben, men det er klart at det vil være noe vi må vurdere etter hvert. Det er også viktig å si at vi allerede i dag har et tilsyn med friskoler, altså skoler som mottar penger fra det offentlige, og det vil være betydelige synergieffekter å kunne hente gjennom det arbeidet vi nå også skal gjøre med et statlig tilsyn med barnehager. Vi er nå i en fase der vi bygger opp tilsynet, og forhåpentligvis kommer det i drift om ikke altfor lang tid. Så må vi som sagt vurdere om det behøver å styrkes ytterligere, eller om det er stort nok med de planene vi nå har lagt til grunn.

Seher Aydar (R) [17:27:33]: Jeg registrerte at statsråden sa at vi har et regelverk som fungerer godt. Det er interessant at tidligere kunnskapsminister sa at vi har et regelverk som er utdatert. Er det sann at statsråden fra Venstre er uenig med sin forgjenger fra Høyre om regelverket?

Mine konkrete spørsmål er: Mener statsråden at det er en ønskelig retning for barnehagesektoren at de som driver kommersielle barnehager, blir blant Norges aller, aller rikeste – flere av dem på Kapitals liste over Norges 400 rikeste? Er det en ønsket utvikling at internasjonale oppkjøpsfond kjøper seg inn i norsk barnehagesektor? Tror statsråden at oppkjøp i barnehagesektoren skjer fordi man tenker på barnas beste?

Statsråd Guri Melby [17:28:32]: Det går faktisk an å mene at et regelverk i hovedsak fungerer godt selv om det er enkelte deler av regelverket som er utdatert, og det er det som er min mening. Det er jeg ganske sikker på at jeg er enig med tidligere kunnskapsminister om også. Derfor er det viktig at vi oppdaterer regelverket og sikrer at vi har et regelverk som fanger opp nettopp de strukturene som representanten snakker om, for det er åpenbart at det regelverket vi har i dag, ikke har tatt høyde for den utviklingen vi har sett i barnehagesektoren, og som jeg tror egentlig veldig få forutså også i 2003, da vi fikk barnehageforliket.

Jeg er enig med alle dem i denne debatten som har løftet opp behovet for et mangfold i barnehagesektoren. Jeg mener det er viktig at vi har flere eiere. Jeg mener det er viktig at vi, som representanten Arnstad løftet opp, har helt vanlige, private, små eiere som eier barnehager. Jeg mener også det er viktig med de ideelle, og at vi har et stort mangfold.

Det jeg er opptatt av, er at vi må passe på at pengene kommer barna til gode, og at vi stiller tydelige krav til kvalitet uansett hvem som driver – om det er en kommune, om det er en frivillig organisasjon, eller om det er et aksjeselskap.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.
Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 20.

Sak nr. 21 [17:29:41]

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marit Arnstad, Aud Hove, Siv Mossleth og Willfred Nordlund om reetablering av høyere utdanning på Nesna (Innst. 307 S (2020–2021), jf. Dokument 8:101 S (2020–2021))

Presidenten: Etter ønske frå utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve høve til inntil seks replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

Mona Fagerås (SV) [17:30:43] (ordfører for saken): Jeg har hatt gleden av å være ordfører for denne saken, som omhandler reetablering av den tidligere Høgskolen i Nesna.

Etter at styret i Nord universitet våren 2019 bestemte seg for å legge ned studiestedet Nesna, har Stortinget behandlet to saker som omhandler nedleggelsen av lærerutdanningen på Nesna. Komiteen har behandlet et representantforslag om en desentralisert høyere utdanning for kvalitet, velferd og bærekraftige samfunn. I tillegg har Stortinget behandlet et forslag om at Statsbygg ikke skal selge bygningene på studiestedet Nesna.

Komiteen har i sakens anledning understreket viktigheten av og behovet for desentralisert utdanning, og vil i denne sammenheng både vise til distriktsnæringsutvalget, som leverte sin utredning og tok til orde for en mer desentralisert utdanning, og demografiutvalget, som i sin rapport konkluderte med det samme.

Videre lar jeg det bli opp til partiene å komme med sine merknader i sakens anledning. Jeg har lyst til å kommentere noen av SVs synspunkter i saken.

Nedleggelsen av Campus Nesna kommer i en situasjon der vi har en varslet lærermangel, både nasjonalt og – ikke minst – regionalt. Det er grundig dokumentert at lærerutdanningen på Nesna har vært avgjørende for

rekruttering av lærere til kommunene på Helgeland, men også til hele Nordland. Vedtaket er et alvorlig skudd for baugen for distriktskommuners mulighet til å skaffe seg kvalifiserte lærere og sykepleiere. Mangelen på lærere og sykepleiere rammer lokalsamfunn og folks grunnleggende velferdsbehov. Få ønsker å bo på en plass der helsetjenester og skole drives av ufaglærte.

Og la meg være helt klinkende klar: SV ønsker en reetablering av tidligere Høgskolen i Nesna som en fullverdig høyere utdanningsinstitusjon. Nedleggingen av Campus Nesna er et brudd med det som ble lovet ved strukturreformen, at institusjonene skulle styrkes, slik at studiestedene ikke skulle legges ned.

Det er god grunn til å være bekymret for at den nasjonale og statlige styringen av utdanningsstrukturen i Norge nå er overført til styrerommene ved universiteter og utdanningsinstitusjoner i stedet for at dette burde ligget til et nasjonalt overordnet organ. Dersom nedleggingen av Campus Nesna blir stående, er jeg redd for at dette bare er den første dominobrikken, og at flere studiesteder rundt om i landet kommer til å lide samme skjebne.

Presidenten: Representanten skulle vel fremja nokre forslag?

Mona Fagerås (SV) (fra salen): Ja.

Presidenten: Då har representanten Mona Fagerås teke opp dei forslaga som SV står bak saman med Senterpartiet.

Nina Sandberg (A) [17:34:01]: Nedleggelsen av lærerutdanningen på Nesna viser hvorfor det trengs en ny retning på utdanningspolitikken. Lærermangelen er stor, spesielt i Nordland. Arbeiderpartiet mener at det fortsatt skal være lærerutdanning på Nesna.

Lokale læresteder er viktig for kompetanse, bosetting, arbeidsplasser og regional utvikling. Campus Nesna rekrutterte lokalt og avga arbeidskraft lokalt. Nedleggelsen betyr mer sentralisering.

Vi vil føre en aktiv politikk for lærerutdanning på Nesna – og ikke bare det: Vi vil bygge ut utdanningssystemet til flere og prioritere desentralisert utdanning. I denne saken står de rød-grønne partiene samlet i en kritikk av regjeringen. Vi er enige om at det fortsatt bør være lærerutdanning på Nesna.

Senterpartiet foreslår at det skal opprettes en ny høyskole på Nesna, og at Nord universitet skal pålegges å opprettholde et studietilbud på Nesna inntil høyskolen er i gang. De tre partiene foreslår litt ulike modeller for hvordan lærerutdanningen på Nesna kan sikres, men vi vil det samme. Det som er sikkert, er at det trengs et regjeringsskifte for å få det til.

Arbeiderpartiet vil ha en reform for utdanning der folk bor. Det foreslår vi i vårt nye partiprogram, der desentralisert utdanning er et hovedgrep. I høst la vi fram ny politikk for høyere utdanning og forskning og det største distriktsløftet siden 1970-tallet. Vi ønsker å stoppe høyresidens sentralisering og ha en storsatsing på høyere utdanning i distriktene. Vi vil ha opptrapplingsplaner for studieplasser for hele landet og prioritere utdanning innen yrker der Norge mangler arbeidskraft. Det må bli enklere å ta mer utdanning som voksen, og utdanningsinstitusjonene skal få et tydeligere ansvar for den regionen de er en del av.

Arbeiderpartiet respekterer styringsprinsippene i universitets- og høyskolesektoren. Stortinget skal ikke pålegge universitetsstyrene å opprette bestemte utdanninger.

Arbeiderpartiet vil imidlertid endre loven for å stille tydeligere nasjonale krav til regional tilstedeværelse, styrke det desentraliserte tilbudet og bruke tildelingsbrev og utviklingsavtaler mer aktivt for at Norge skal få det mangfoldet av utdanninger som vi trenger.

Arbeiderpartiet kommer til å stemme imot forslag nr. 1 fordi vi ikke vil låse mulighetene for Nesna og høyere utdanning til ett høyskolealternativ. Vi stemmer for forslagene nr. 2 og 3, og vi stemmer imot forslag nr. 4 fordi Stortinget ikke skal inn og instruere universitetsstyret.

Kent Gudmundsen (H) [17:36:54]: Innen utdanning og forskning er det særlig viktig med frie institusjoner, og i en tid der academia er under press fra politiske krefter mange steder i verden, er det særlig viktig at vi slår ring om den institusjonelle friheten, som er en forutsetning for reell akademisk frihet.

Det kan være verd å merke seg at universitets- og høyskoleloven, som vi ikke for så lenge siden behandlet, slår fast at styret av en institusjon har ansvar for både å legge en strategi og å fastsette organisering, og ikke minst disponere ressurser. I det ligger det selvfølgelig en klar forventning om at styrene også er pliktig å vektlegge sitt regionale ansvar og legge til rette for desentralisert utdanning og regional utvikling – som også var ett av målene ved strukturreformen for høyere utdanning.

I strukturmeldingen ble det også understreket at i framtiden skal det være opp til institusjonene selv og deres styre å vurdere hva som er en hensiktsmessig studiestedstruktur, og hva det innebærer. Og det var bred politisk enighet om grunnlinjene i strukturmeldingen da den ble behandlet av Stortinget.

Regjeringspartiene og Fremskrittspartiet har også gjennom sine budsjetter styrket innsatsen og bidratt til flere fleksible utdanninger utenfor campus og fleksible

videreutdanningstilbud. Målet har vært å legge til rette for at flere skal få tilgang til høyere utdanning uten at de trenger å studere fast ved et universitet eller en høyskolecampus. Dette vil følges videre opp i den varslede strategien for desentralisert høyere utdanning.

Samtidig må vi respektere lovene vi vedtar, og passe oss for at vi ikke overtar ansvaret som styrene ved våre institusjoner forvalter. Det vil være en farlig vei å legge ut på. Jeg mener det viktigste vi kan gjøre nå, er løfte blikket og se framover. Man kan få inntrykk av at høyere utdanning er forsvunnet fra Helgeland, men jeg registrerer at Campus Helgeland på Mo i Rana, 7 mil fra Nesna, har om lag 600 studenter og har lagt ut tilbud som sikter mot 1 000 studenter allerede i år. De tilbyr den samme desentraliserte og samlingsbaserte lærerutdanningen og har en rekke andre utdanninger tilpasset behovet i samfunnet og næringslivet på Helgeland. I sum bidrar dette til en god og tilgjengelig utdanning og et variert tilbud til befolkningen på Helgeland.

Spørsmålet må nå bli, når vi har kommet dit vi er: Hvordan blir framtiden ivaretatt om de rød-grønne politikerne skal begynne å endre strukturen fra stortingssalen? Jeg mener vi ikke må skape falske forhåpninger, slik jeg opplever at opposisjonen nå egentlig legger opp til i denne saken. Det er bedre at man støtter opp om det arbeidet som nå gjøres på Nesna for ny aktivitet i lokalsamfunnet.

Behovet for gode utdanningsmuligheter og kompetansebygging er like viktig på Helgeland som i andre deler av landet. Jeg håper at man lokalt lykkes med å finne nye muligheter og modeller for det. Saken i dag og opposisjonens forslag bidrar til usikkerhet og uklarhet om hva som blir det endelige tilbudet på Helgeland, og det mener jeg innbyggerne i regionen bør merke seg.

Hanne Dyveke Søttar (FrP) [17:40:09]: Alle vi som er fra Nordland, har et forhold til Nesna og Høgskolen i Nesna. Jeg tror jeg har til gode å treffe noen som er fornøyd med det som Nord universitet har gjort, og alle kan vi ønske det omgjort.

Det å være misfornøyd med Nord universitetsvedtak for så i samme åndedrag skylde på storting og regjering blir helt feil. Det er Nord universitet som har lagt ned Campus Nesna, det er ikke Stortinget eller regjeringen som står bak den avgjørelsen.

Jeg blir derfor passe oppgitt over Senterpartiet, som nok en gang ikke klarer å forholde seg til fakta og gjeldende rett. Joda, jeg vet at Senterpartiet stemte imot strukturreformen i sin tid, men de må likevel forholde seg til at den ble vedtatt, og at alle de andre partiene stemte for.

Senterpartiet vet at forslagene de fremmer i dag, blir nedstemt. Senterpartiet vet at det ikke er flertall i

denne salen for å instruere regjeringen til å bryte loven. Likevel fremmer de denne type forslag, trolig rett og slett for å ha noe å vise til i valgkampen. Det syns jeg rett og slett er å misbruke Nesna-saken for egen potensiell vinning, og det er å kaste blå i øynene på folk.

I forrige uke deltok mange av oss i en digital konferanse om Campus Nesna. Der var det bl.a. et innlegg fra Magnar Solbakk, som tidligere var styremedlem ved Høgskolen i Nesna. Han stemte imot fusjonen som resulterte i at høyskolen ble en del av Nord universitet.

Ut fra det han fortalte, har jeg stilt meg to spørsmål: Har Høgskolen i Nesna gjort en tabbe? Eller var dette planlagt av det daværende Universitetet i Nordland? Det er spørsmål jeg antageligvis aldri får svar på.

Jeg vet at mindretallet i denne salen vil fortsette å argumentere for at regjeringen og et stort flertall har akseptert og abdisert når det gjelder avviklingen av Nesna, men dette faller på sin egen urimelighet. Det er vel heller et tegn på at mindretallet ikke har noen relevant løsning på hvordan man skulle kunne reetablere høyere utdanning på Nesna.

Mindretallet peker verken på hvilken instruks eller hvilken hjemmel flertallet skulle ha brukt for å legge hindringer i veien for disse planene til Nord universitet. De rød-grønne partiene står, som det står i innstillingen, samlet i en kritikk av regjeringen og prøver nok en gang med påstanden om at Campus Nesna ble nedlagt av regjeringen.

Mindretallets løsning er å pålegge regjeringen et ansvar de ikke kan ta, og som de rett og slett ikke har hjemmel til. Man kan ikke gi universitetene selvråderett det ene året for så å frata dem det når Nord universitet gjør noe vi er uenig i. Man må forholde seg til lovlig fattede vedtak, og det gjelder også i denne saken.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [17:43:25]: Desentralisert høyere utdanning er i vinden, i alle fall i festtaller. Spørsmålet er hva som faktisk skjer rundt i landet. Blir det mer høyere utdanning nærmere folk? Ikke på Nesna. Nesna har blitt en symbolsak som viser hvor galt det kan gå når regjeringens politikk får virke. Vi ser det i sak etter sak. Regjeringen erklærer sykdommen for å være at man lider av å være for liten og for sårbar. Medisinen er så å slå sammen til større enheter, avvikle politisk ansvar, gi trange kår økonomisk og praktisk – og se hva som skjer. I regjeringens iver etter at større er bedre, mister vi fokus på hva som faktisk gir kvalitet framfor kvantitet.

Strukturreformen var med og dannet grunnlaget for der vi er i dag. Institusjoner er slått sammen i hope-tall, og universiteter og færre høyskoler er resultatet. Sannheten er at høyere utdanningsinstitusjoner i Norge aldri før har sett ut som de gjør i dag. Så gjenstår

det store spørsmålet: Hva er egentlig regjeringens politikk for høyskolene og de mindre studiestedene?

Senterpartiet frykter at flere vil lide samme skjebne som Nesna. Nettopp derfor er det også så ille når stortingsflertallet ikke vil være med og reetablere høyskolen på Nesna. Folkeaksjonen for høyere utdanning har det siste året arrangert fem utdanningspolitiske konferanser og samlet sentrale fagpersoner innenfor utdanning, forskning og samfunnsdebatt fra hele landet. De har også gitt ut boka «Kampen om campus Nesna». Lokalt ser de på Høgskolen i Nesna som bærer av et regionalt og distriktspolitisk ansvar for å rekruttere lærere og sykepleiere til regionen og distriktene rundt. Skal Nord-Norge også få den kompetansen folk her trenger, må det politisk handling til.

I Nordland er situasjonen blitt forverret etter nedleggelsen av Campus Nesna. For 2019 og 2020 gikk søkertilene til grunnskolelærerutdanningen 5.–10. trinn i fylket ned. Utdanningsforbundet er bekymret, fylkestinget er bekymret, regionrådet er bekymret, kommunene er bekymret – folk er bekymret. Ifølge KS trenger Nordland 141 utdannede lærere per år de neste ti årene.

Regjeringen er opptatt av at sammenslåing av fagmiljøer styrker dem. Men for Nesna betyr det at fagmiljøet forlater Helgeland og enten må til Bodø eller Levanger. Dette innebærer regjeringens favorittøvelse, nemlig sentralisering. Skal høyere utdanning bli mer tilgjengelig for folk flest, det vil si nær folk i hele landet, må det politisk handlekraft til.

Representanten fra Fremskrittspartiet etterspør Senterpartiets tiltak. Vel – vi vil endre finansieringssystemet, vurdere kvalitetsdrivere, vurdere arbeidsdeling og øke arbeidslivsrelevans, for å nevne noe.

Solveig Schytz (V) [17:46:53]: Tilgang til høyere utdanning er svært viktig, og regjeringen har satt i gang et arbeid med en strategi for desentralisert og fleksibel høyere utdanning som skal legges fram denne våren, og det ser jeg virkelig fram til.

Lærerutdanning av god kvalitet er en sentral oppgave for utdanningsinstitusjonene og en sentral del av infrastrukturen som skal danne framtidens kunnskaps-samfunn i Norge, og Nord universitet har kompetansen til å sørge for lærerutdanning av høy kvalitet, fleksibel og tilgjengelig.

Regjeringen har gjennomført flere tiltak både for å øke statusen til læreryrket og for å få flere til å utdanne seg og å jobbe i nord, som femårig lærerutdanning på masternivå, skjerpet opptakskrav, nye karriereveier for lærere, økte kompetansekrav, innføring av lærernorm og ansettelse av flere lærere i skolen, og det er innført ordninger for sletting av studielån rettet mot studier og arbeid i Nord-Norge. Regjeringen har støttet rekrut-

teringstiltak til lærerutdanningene med over 40 mill. kr de siste årene, og av dette har 18 mill. kr gått til Nord-Norge.

Lærerutdanningene i Nord-Norge skal, som ellers i landet, være forskningsbaserte, praksisnære og ha høy kvalitet. Å tilby slike utdanninger og å drive forskning og utvikling på høyt internasjonalt nivå krever solide fagmiljøer.

Da Høgskolen i Nesna ble slått sammen med Universitetet i Nordland og Høgskolen i Nord-Trøndelag – til Nord universitet – i 2016, hadde rekruttering og uteksaminering av studenter på Høgskolen i Nesna dessverre vært sviktende i mange år. I 2016 ble det uteksaminert 22 studenter.

Universitets- og høyskoleloven slår fast at styret for en institusjon har ansvar for å legge strategien, fastsette organiseringen og disponere ressursene innen sitt ansvarsområde. Det er styret for Nord universitet som har fastsatt organiseringen av universitetet, begrunnet i en samlet omorganisering for å få utdanning og forskning av bedre kvalitet, i tråd med samfunnets behov.

Vi mener det vil være uheldig å skille ut den tidligere Høgskolen i Nesna fra Nord universitet og i så fall styre og akkreditere den på en annen måte enn øvrige statlige universiteter og høyskoler. Vi mener at en særbehandling av Nesna på siden av strukturen for høyskoler og universiteter kan ha uheldige konsekvenser for tilliten til innholdet og ansvarsfordelingen i strukturen.

Som sagt, jeg ser fram til at regjeringens strategi for desentralisert og fleksibel høyere utdanning kommer om ikke lenge.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [17:49:43]: Nesna-saken har skapt mye engasjement både i høyskolesektoren og politisk, lokalt og nasjonalt – og det med god grunn, for det er ikke alltid lett å manøvrere i et land-skap der man har Nord universitets styres rett til å fastsette organiseringen av sitt universitet på den ene siden og viktige lokale og regionale hensyn på den andre.

Jeg skal ikke legge skjul på at vi i Kristelig Folkeparti har vært kritiske til nedleggelsen av utdanningstilbudet på Nesna, og dette har vi ikke endret syn på. Vi er fortsatt bekymret for konsekvensene av nedleggelsen av Campus Nesna og flyttingen av utdanningstilbudene på Helgeland. Vi mener det er viktig å investere i kunnskap og å investere i distriktene. Samtidig må vi også forholde oss til en vedtatt styringsstruktur som man ikke uten videre kan gripe inn i fra de sentrale myndigheters side. Nord universitet har en rett og en plikt til å gjøre egne vurderinger om hvor og hvordan de skal organisere sitt utdanningstilbud.

Kristelig Folkeparti har forståelse for forslagsstillerens bekymring og mener vi må ha gode utdanningsinstitusjoner nær der folk bor, sånn at lokalmiljø og regioner styrkes, og vi mener som prinsipp det er viktig å etablere desentraliserte tilbud der en kan kombinere god faglig kvalitet med viktige rekrutteringsbehov. Vi ser også at det kan være en risiko for at nedleggelsen av lærerutdanningen på Nesna på sikt kan gi utfordringer knyttet til rekrutteringen av lærere i landsdelen. Samtidig må det sies at det i dette tilfellet har blitt besluttet å dekke utdanningsbehovet for lærere og førskolelærere et annet sted på Helgeland, nemlig i Mo i Rana. På den måten kan en si at universitetet har tatt ansvar for å dekke regionens behov i regionen også etter nedbyggingen av tilbudet på Nesna.

Vi kan lære av situasjonen som oppsto rundt Nesna. Derfor er jeg veldig fornøyd med at regjeringen la fram styringsmeldingen for statlige universitet og høyskoler i forrige uke. Denne foreslår en rekke endringer, tiltak og prinsipper for god styring av UH-sektoren. Dette mener jeg er en nødvendig og viktig melding for å sikre god styring for framtiden. Holder vi blikket festet framover, ser vi også et arbeidsliv som stiller stadig større krav til kompetanse. Vi ser et økende behov for å rigge utdanningssystemet vårt og gjøre det mer tilgjengelig for folk utover i hele landet. Desentraliserte hensyn og desentralisert tilretteleggelse og tilgjengelighet må være en del av dette.

Er det noe vi har lært i disse koronatider, er det at de digitale verktøyene kan utnyttes i langt større grad i undervisningssammenheng enn hva vi tidligere har gjort. Derfor er Kristelig Folkeparti fornøyd med at regjeringen også satte i gang et arbeid med en strategi for desentralisert og fleksibel utdanning. Dette arbeidet skal samle sammen gode eksempler, bygge ny kompetanse og peke ut veien videre på dette området. Det ser vi fram til skal skje i nær framtid.

Seher Aydar (R) [17:53:01]: Folk har blitt nødt til å kjempe for både sitt lokalsykehus og sitt utdanningstilbud i møte med en sentraliseringspolitikk som undergraver grunnlaget for at folk kan bo og leve i hele landet. Vi trenger flere lærere, og vi trenger at det skal være mulig å utdanne seg til lærer over hele landet. Rødt har hele tiden vært for å opprettholde en desentralisert lærerutdanning på Nesna og sykepleierutdanning i Sandnessjøen. Med nedgang i folketallet på Helgeland er det særlig alvorlig at det blir færre kompetansearbeidsplasser og utdanningstilbud for unge mennesker som ønsker å etablere seg der. Rødt vil ha levende distrikter der folk kan bo og arbeide. Da trenger vi et desentralisert utdanningstilbud som gjør at folk som vil ta utdanning, kan fortsette å bo der de bor.

Det er også viktig for dem som vil ta utdanning i voksen alder. På den måten får kommunene tilgang til fagpersoner som trengs for å sikre gode velferdstilbud. Det finnes ingen god grunn til ikke å utnytte lokalene og infrastrukturen som finnes på Nesna og Helgeland. Derfor kan vi snu utviklingen med sentralisering og avfolkning av distriktene. Rødt støtter kampen for desentralisert utdanning på Helgeland. Derfor kommer vi til å stemme for alle mindretallsforslagene i dag.

Statsråd Henrik Asheim [17:54:41]: Universitets- og høyskoleloven slår fast at styret for en institusjon har ansvaret for å legge strategien, fastsette organiseringen og disponere ressursene. Ved behandlingen av styringsmeldingen om strukturreformen understreket den daværende kirke-, utdannings- og forskningskomiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Senterpartiet:

«Det må også i fremtiden, slik det er i dag, være opp til institusjonene selv og deres styrer å vurdere hva en hensiktsmessig studiestedstruktur innebærer.»

Styringsmeldingen legger opp til at universitetene og høyskolene, og ikke et regjeringskontor i Oslo, fortsatt skal ha det ansvaret i fremtiden.

Det er styrene som har ansvar for at virksomheten er hensiktsmessig organisert, inkludert hvilke studiesteder og campuser som skal tilby hvilke utdanninger og ha hvilke fagmiljøer. Det er styrene ved institusjonene som kjenner egne behov, begrensninger og muligheter og de regionale behovene best. Derfor er det fornuftig at beslutninger tas lokalt og ikke i Oslo.

Styret ved Nord universitet har vist til at nedleggelsen av studiested Nesna er del av en samlet omorganisering for å få utdanning og forskning av bedre kvalitet i tråd med samfunnets behov. Jeg mener det vil være uheldig å skille ut den tidligere Høgskolen i Nesna fra Nord universitet og i så fall styre og akkreditere den på en annen måte enn øvrige statlige universiteter og høyskoler.

Nord universitet leier lokaler på Nesna av Statsbygg. Nord universitet har sagt opp leieavtalen fra 1. august 2022. Bakgrunnen for oppsigelsen er at styret ved Nord universitet har vedtatt å avvikle Nesna som studiested fra 2022. Statsbygg har forelagt oppsigelsen for Kommunal- og moderniseringsdepartementet, som har gitt sin tilslutning til oppsigelse av leieforholdet. På bakgrunn av dette vil Statsbygg prøve å finne en ny statlig leietaker eller alternativt starte en prosess for salg av bygnings- og eiendomsmasse.

Med et arbeidsliv som stiller stadig større krav til kompetanse, er det avgjørende at vi rigger om utdanningssystemet vårt og gjør det mer tilgjengelig for folk flest. Jeg deler derfor ambisjonene om at utdanning

skal være tilgjengelig for langt flere enn i dag, uavhengig av hvor folk bor eller hvilken livssituasjon de er i. Regjeringen har derfor satt i gang et arbeid med en strategi for desentralisert og fleksibel utdanning. I tillegg har regjeringen varslet en helhetlig gjennomgang av finansieringen av høyskoler og universiteter med mål om å ha bedre insentiver både for etter- og videreutdanning og for god tilgang på utdanning i hele landet.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Hanne Dyveke Søttar (FrP) [17:57:41]: Vi snakker veldig mye om lov og rett, og man kan referere lover i fleng, men jeg skulle gjerne ha ønsket at statsråden veldig, veldig kort kunne ha sagt hva som egentlig er gjeldende rett, og hva som eventuelt må til for å reetablere en utdanning på Nesna.

Statsråd Henrik Asheim [17:58:05]: Gjeldende rett i loven for høyskoler og universiteter tilsier at det er institusjonene selv som bestemmer strukturen på lærestedene sine. Det betyr at jeg som statsråd ikke kan gå inn og pålegge Nord universitet å opprette en campus et sted de selv har valgt ikke å ha det. Da er det noen andre ting som eventuelt må skje.

Private aktører kan gå inn og starte en privat høyskole der. Da trenger de akkreditering fra NOKUT. Får de akkreditering fra NOKUT, kan de søke om statsstøtte, men den adgangen har vi snevret inn, så det forutsetter at det er et særlig behov for den utdanningen. Med tanke på hva som skjer i andre deler av regionen, er det ikke gitt at en slik søknad ville kommet til.

Alternativt kan selvfølgelig Nord universitet selv velge å gjenopprette Nesna hvis de ønsker det, men slik jeg forstår det ut fra deres begrunnelse, handler dette om å kunne utdanne flere lærere og sykepleiere og få mer ut av ressursene.

Hanne Dyveke Søttar (FrP) [17:59:01]: Bare en kjapp oppfølging, for det skjer veldig mye på Nesna: Det har vært spekulasjoner om etablering av folkehøyskole, det har vært diskusjoner om reetablering av Nesna, de har et samarbeid nå med Universitetet i Tromsø. Det statsråden nå også sier litt om, er dette med akkreditering. Da har jeg bare lyst til kort å spørre: Det tar jo litt tid?

Statsråd Henrik Asheim [17:59:32]: Ja, det kan ta litt tid. Det er ikke bare bare å gjenopprette eller starte en høyskole i Norge. Heldigvis har vi ganske strenge krav til kvalitet, som NOKUT da er nødt til å godkjenne. Så det er riktig – uansett hva Stortinget måtte finne på å vedta, vil det ta tid.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [18:00:05]: Flere kommuner i distriktene sliter med å få tak i kvalifiserte

lærere, og Utdanningsforbundet i Nordland ser at dette er i ferd med å bli enda vanskeligere for Nord-Norge generelt og Nordland spesielt. Summen av uteksaminerte lærerstudenter, kandidatmåltall og behovet for kvalifiserte lærere framstår som et regnestykke som ikke går opp. Verdien og egenarten til profesjonsutdanningene og høyskolene lider under regjeringens politikk.

Statsråden har varslet en strategi for desentralisert høyere utdanning. Hvordan mener statsråden strategien og nedleggingen av studiestedet på Nesna – og i dag et nei til å gjenopprette høyskolen – tjener rekrutteringen av lærere og annen kompetanse på Helgeland, i Nordland og i Nord-Norge?

Statsråd Henrik Asheim [18:00:54]: Når det gjelder beslutningen om å legge ned lærestedet på Nesna, er ikke det noe jeg mener verken tjener eller ikke tjener noen ting, det er en beslutning som Nord universitet selv har tatt.

Når det er sagt, er begrunnelsen til Nord universitet – som det er viktig å minne om at har campuser svært mange steder i regionen de har ansvaret for – at de har gjort det for å få utdannet flere lærere og flere sykepleiere. Det er også slik at en av begrunnelsene for den gangen å legge ned lærestedet Nesna, var få søkere til å studere der. Med andre ord: Den måten Nord universitet tenker på, altså ved å konsentrere og tenke større på fagmiljø, men også bruke ressursene på dermed å utdanne flere, mener jeg er bra for Nord-Norge som region.

Når det så gjelder strategien for desentralisert og fleksibel utdanning, handler den egentlig om å tenke litt større og litt annerledes enn bare akkurat hvilke læresteder de ulike universitetene har, men også hvordan vi kan bruke både studiesentrene, andre lokaler og digitale løsninger for at flere kan utdanne seg i ulike livsfaser.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [18:01:53]: Jeg takker for svaret, men å sette studiesteder opp mot studiesentre er – ja, hva skal en si – en spennig sammenligning, for det er ingen tvil om at et studiested med fysiske studenter tilknyttet en institusjon med tilstedeværende professor og forskningsaktivitet er noe helt, helt annet.

Det var flere studenter som hadde Nesna som førstevalg enn Levanger og Bodø etter fusjonen, slik jeg har forstått det, så dette med rekruttering av studenter er et sammensatt bilde.

Men jeg har lyst til å ta opp så vidt at NIFU følger opp evalueringen av strukturreformen fram mot 2023,

og foreløpige funn ble presentert på utdanningskonferansen med utspring i folkeaksjonen forrige uke. Der ser de at mål kan komme i konflikt, f.eks. internasjonalisering og regionalisering. Hva gjør at statsråden er overbevist om at strukturreformen gjør godt også for regionaliseringen?

Statsråd Henrik Asheim [18:03:01]: Jeg er overbevist om at det å ha en strukturreform som faktisk gjør at læresteder ikke nødvendigvis legges ned, men at institusjoner slår seg sammen, f.eks. det faktum at vi nå har NTNU på Gjøvik, i Ålesund og i Trondheim, bidrar til sterkere fagmiljøer.

For å ta det også: Jeg sammenligner ikke et lærested med et studiesenter, men jeg er helt overbevist om at hvis man skal ha en reell desentralisert og fleksibel utdanning som gjør at du og jeg, uansett hvor vi bor i landet, og uansett om vi har familie og forpliktelser ellers, skal kunne utdanne oss, må det finnes lokaler som er tilgjengelige, og digitale løsninger. Men alt det forutsetter at man har et pedagogisk og skikkelig opplegg laget av flinke fagfolk i et sterkt fagmiljø. Derfor mener jeg at strukturreformen har vært riktig, fordi den samler fagmiljøene samtidig som man har en svært desentralisert struktur. Norge har nesten 60 campuser rundt omkring i landet bare på universiteter og høyskoler, i tillegg til svært mange fagskoler og f.eks. studiesentre og andre lokaler.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [18:03:59]: Det er heldigvis replikker igjen, så da kan jeg prøve å rette opp litt min forrige replikk. Noe av det NIFU trekker fram, er nettopp at geografi er utfordrende, all den tid faglig organisering er prioritert, og at nettopp dette med internasjonalisering og regionalisering kan komme i konflikt. Dette er selvsagt foreløpige funn, men det de også peker på, er at det er veldig vanskelig å si noe om dette gir bedre kvalitet, fordi strukturreformen samspiller med veldig mange andre utviklingstrekk.

Men når vi har demografiutvalget og distriktsnæringslivsutvalget, som forteller oss noe om viktigheten av tilstedeværende høyere utdanning, hva tenker statsråden når han hører at NIFU peker på at geografi kan komme i andre rekke, og at regionalisering ikke kan bli prioritert når internasjonalisering står i første rekke?

Statsråd Henrik Asheim [18:05:03]: Det er en viktig påminnelse om at vi noen ganger har flere mål som vi må veie opp mot hverandre. Jeg synes det er en interessant diskusjon. Det er en grunn til at jeg nettopp har levert en styringsmelding til Stortinget, det er for å få den diskusjonen også i komiteen som representanten selv sitter i.

Men la meg bare minne om at Nord-Norge har to universiteter. Hvis man tar Nord universitet, som er det

vi snakker om nå, har de helt riktig campus i Bodø, de har campus i Mo i Rana, Stokmarknes, Steinkjer, Levanger, Namsos, Stjørdal og Vesterålen. Vi har rett og slett universiteter, med alle de miljøene som er, men så har de mange forskjellige campuser plassert rundt omkring.

Men jeg mener – og dette er tilbake til det vi jobber med nå – at vi må tenke større enn som så. Det må også handle om at det skal være mulig for folk å kunne ta utdanning på fleksible tider og steder, og at man tilrettelegger for f.eks. mer samlingsbasert undervisning underveis. Det tror jeg er en bedre vei å gå enn at alt skal diskuteres. Representanten sa for så vidt at det er en symbolsak, men det er altså ett lærested som er lagt ned, og svært mange som er opprettholdt fordi man gjorde det.

Mona Fagerås (SV) [18:06:16]: Vi er i et litt spesielt år. Det vil uteksamineres få lærere på grunn av masterovergangen. I et innlegg i Khrono den 1. mars i år sier Rakel Rohde Næss, som er førstelektor på Universitetet i Sørøst-Norge:

«Det er et demokratisk problem at vi får færre lærere ut i år. Jeg er veldig bekymret for rekrutteringen av lærere til grunnskolen. Det kommer ut for få til å dekke behovet, og dette går særlig utover distriktene, spesielt i Nord-Norge der det er kritisk i enkelte fag, særlig norsk. Dermed blir det store forskjeller mellom deler av landet, og man kan stille spørsmål ved om mangelen på kvalifiserte lærere gjør noe med prinsippet om lik rett på utdanning.» Det er ganske harde ord.

Ser ministeren de utfordringene som ligger i at det vil bli store forskjeller i antall lærere og studenter som blir uteksaminert mellom nord og sør, og mellom øst og vest? Hva er ministerens kommentar til hva vi kan gjøre for å demme opp for det problemet som vil oppstå?

Statsråd Henrik Asheim [18:07:30]: Med forbehold om at denne førstelektoren fra Universitetet i Sørøst-Norge er sitert riktig, er jeg dypt uenig i at det er et demokratisk problem at vi akkurat ett år får noen færre lærerstudenter ut fordi vi har gjort om lærerutdanningen til en femårig master. Det er en helt logisk konsekvens av at studiet blir et år lenger. Det er ikke et demokratisk problem at det kommer noen færre et år, for de som kommer ut neste år, har altså en ferdig master fra en forskningsbasert, praksisnær lærerutdanning. Det tror jeg er veldig bra.

Det andre er hvordan vi skal sørge for å få flere lærere til Nord-Norge. For det første: Det tildeles flere studieplasser på lærerutdanningen i Nord-Norge. Det faktum at vi har en strukturreform, er også gjort fra universitetene selv for at de skal kunne utdanne flere både lærere og sykepleiere. I tillegg til det er det slik at vi har

egne ordninger i Lånekassen som gjør at man får slettet mer av studielånet hvis man velger å jobbe i Nord-Norge. Vi har mange verktøy på gang, men dette er en veldig viktig del av det vi jobber med nå, nettopp denne desentraliserte og fleksible utdanningen som vil gjøre at man kan utdanne seg over hele landet.

Presidenten: Replikordskiftet er avslutta.

Dei talarane som heretter får ordet, har òg ei taletid på 3 minutt.

Siv Mossleth (Sp) [18:08:59]: Høgskolen i Nesna, senere Campus Nesna, har i over 100 år levert lærere til Helgeland spesielt, men har også vært viktig for Nordland og resten av landet. Om lag 70 pst. av alle lærerne i Helgelands-kommunene er utdannet på Nesna. For barnehagelærerne er andelen om lag 90 pst. Av kandidatene som er utdannet ved sykepleierutdanningen i Sandnessjøen, er over 90 pst. i arbeid i kommuner på Helgeland. Nesna er det store hjertet i utdanningen på Helgeland. Hele fylkestinget i Nordland og kommunene på Helgeland støtter Senterpartiets representantforslag som behandles i dag.

Storingsrepresentanten Søttar fra Nordland og Fremskrittspartiet toer sine hender i denne saken og sier at hadde hun kunnet gjøre noe for å berge Nesna, skulle hun ha gjort det. Fremskrittspartiet kunne ha gjort noe. De kunne ha stemt sammen med oss som ville hindre nedleggelsen. Under valgkampen i 2019 pekte representanten Søttar på at hun ventet på at andre partier skulle fremme saken om Nesna for kontroll- og konstitusjonskomiteen, og hun lot folk, lærere og ikke minst studentene tro at det skulle være løsningen for å opprettholde høyere utdanning på Nesna. Nei, sannheten er at regjeringspartiene og Fremskrittspartiet synes det er helt greit å legge ned høyere utdanning på Helgelandskysten. Sentralisering har vært mål nummer én for denne regjeringa, som har spesialisert seg på både aktiv og stille sentralisering.

Nå, i forkant av høstens valg, har regjeringa lagt fram avlat i form av distriktsnæringsutredningen, distriktsdemografiutredningen og nordområdemeldinga. Når man leser alle de fine ordene om høyere utdannings betydning for distriktene, for næringslivet og for aktivitet og levende lokalsamfunn også i nord, er det forstemmende å se havet mellom ord og handling. Ved å legge ned høyere utdanning på Nesna ser vi hvordan regjeringa har knust det bildet som forsøkes vist gjennom disse utredningene. Det er viktig å poengtere at det ikke bare er utdanning som er viktig i distriktene, men også utdanningsinstitusjonene. Både NOU 2020: 15 og NOU 2020: 12 slår dette fast. Studentene blir igjen og bosetter seg der de har studert. Fagmiljøet splittes, det skal bare være gjesteopptredener ved Campus Helgeland i Rana.

Mona Fagerås (SV) [18:12:15]: Distriktsnæringsutvalget og demografiutvalget slår fast at lokalisering av høyere utdanningsinstitusjoner er viktig for å styrke bosettingsmønsteret over hele landet. De distriktpolitiske konsekvensene av lokalisering av høyere utdanning er store.

Helgeland er en region med 80 000 innbyggere, og Nesna har i 100 år vært utdanningspolitisk senter på Helgeland. Nesna ligger praktisk og strategisk plassert, sånn at 50 000 mennesker gjennom dagpendling kan nå Nesna. Lokalisering av høyere utdanningsinstitusjoner gir store ringvirkninger gjennom et lokalt forankret fagmiljø. Gjennom Høgskolen i Nesna hadde Helgeland om lag 150 kompetansearbeidsplasser lokalisert til Nesna som nå er blitt borte. Nesna har i 100 år vært et utdanningspolitisk senter på Helgeland, og Nesna skal i 100 år til være et utdanningspolitisk senter på Helgeland.

Tidligere Høgskolen i Nesna har lang erfaring med å gi samlingsbaserte utdanninger i alle regionsentrene på Helgeland, og institusjonen har etablert både IT-utdanning på Mo og sykepleierutdanning på Helgeland. Institusjonen hadde også samlingsbaserte utdanninger i andre deler av landet. Denne erfaringen og tradisjonen kan gi grunnlag for at det skal reetableres en institusjon som får et nasjonalt ansvar for å utvikle samlingsbaserte utdanninger i et distriktsperspektiv.

SV vil understreke viktigheten av at nåværende studenter som er tatt ut på Campus Nesna, får fullføre utdanningen sin der, sånn som de er blitt lovet.

Til slutt: 60 pst. av dem som utdanner seg et sted, tar jobb i nærheten av stedet. Det viser hvor viktig det er at vi har utdanningsinstitusjoner over hele landet. For oss i SV er det viktig at vi gjør hva vi kan for at nettopp det skal skje. Derfor støtter vi forslaget i dag om å reetablere Campus Nesna, og jeg er glad for at de rødgrønne partiene samlet gir signaler om at dette skal vi få til etter at dagens regjering har blitt nødt til å gå.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 21.

Sak nr. 22 [18:15:01]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i lovgjevinga som følgje av innføring av kjønnsnøytral tittel på fylkesmannen (Innst. 296 L (2020–2021), jf. Prop. 77 L (2020–2021))

Norunn Tveiten Benestad (H) [18:15:26] (ordfører for saken): Bare helt kort: Denne lovproposisjonen fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet kommer som en direkte følge av at den kjønnsnøytrale stillingstittelen «fylkesmann» fra 1. januar 2021 ble en-

dret til «statsforvalter». Det nye navnet gjelder både stillingen og embetsverket, og endringene i denne proposisjonen er av ren teknisk art, og det er ikke gjort noen materielle endringer. Som en konsekvens av navneendringen fra fylkesmann til statsforvalter må det gjøres endringer i ca. 100 lover der ordet «fylkesmann» og fylkesmannsembetet er omtalt.

Det er en samlet komité som står bak innstillingen, og vi støtter selvfølgelig disse følgeendringene. Men jeg vil også gjøre oppmerksom på at Senterpartiet i innstillingen har presisert at de på generell basis er skeptiske til å innføre kjønnsnøytrale titler på stillinger og embeder der det nåværende navnet bærer sterke tradisjoner. De støtter likevel endringene i denne spesifikke saken.

Med det anbefaler jeg komiteens innstilling.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 22.

Sak nr. 23 [18:16:38]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Per Espen Stoknes om verneprosess for utvalgte hellige fjell i samisk kultur (Innst. 300 S (2020–2021), jf. Dokument 8:80 S (2020–2021))

Presidenten: Etter ynske frå familie- og kulturkomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil seks replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei talarane som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får også ei taletid på inntil 3 minutt.

Marianne Haukland (H) [18:17:26] (ordfører for saken): Samiske kulturminner er spor etter samisk bruk og tilstedeværelse i landskapet. Det kan f.eks. være gammetufter, ildsteder, hus, stabbur, kirkegårder, offersteder, hellige fjell og innsjøer, sennagressteder, lekeplasser for barn, muntlige fortellinger og joik knyttet til bestemte plasser.

Komiteen har behandlet et forslag fra representanten Per Espen Stoknes fra Miljøpartiet De Grønne om en særskilt verneprosess for utvalgte hellige fjell i samisk kultur. I denne saken er det også fremmet to forslag fra SV.

Intensjonen i forslaget er god, men det er, slik jeg og flertallet i komiteen ser det, ikke behov for en ny ordning eller en særskilt prosess. Samiske kulturminner har i dag et særskilt vern, der samiske kulturminner som er eldre enn 100 år, er automatisk fredet, og flere

samiske kulturminner er nevnt i Meld. St. 16 for 2019–2020, Nye mål i kulturmiljøpolitikken. Dette er en kulturarv vi er stolte av, og som vi ønsker å ta vare på.

Vi viser i våre merknader til at det blant mange viktige samiske kulturminner er registrert et hellig fjell i Askeladden, Riksantikvarens database. Vi tar dette til inntekt for at ordningen fungerer. Så må jeg si at regjeringen allerede har foreslått å forbedre sine registre over kulturmiljødata, og i kapittel 11.5.1, Askeladden, i stortingsmeldingen om nye mål i kulturmiljøpolitikken beskrives det en plan om videreutvikling av Askeladden som sentralt kulturminneregister som også skal kunne innhente data fra rapporter, oversikter, artikler og registre som eies og deles av andre aktører. Dette omfatter bl.a. data fra fylkeskommunene, Sametinget, kommunene, de arkeologiske forvaltningsmuseene, Kartverket, Arkivverket og andre aktører som eier og forvalter relevant informasjon om kulturmiljøer i Norge.

Nå nylig kom Sametinget med en melding om samiske kulturminner, der dette om samiske fjell er omtalt i kapittel 5. Sametinget etterlyser her en forbedring av registreringen av hellige fjell. De etterlyser en forbedring av registre som vi allerede har varslet skal forbedres, så dette er en god dag på jobben.

Dette er et innspill som jeg regner med at Riksantikvaren tar til etterretning. Jeg regner med at Sametinget velger å benytte muligheten for å dele relevant informasjon om kulturmiljøer som de sitter på, slik at vi får et fullverdig og godt register også i framtiden.

Hanne Dyveke Søttar (FrP) [18:20:26]: Når jeg leser det som står i selve representantforslaget, synes jeg rett og slett at forslaget har en helt annen vektlegging enn det man skulle tro basert på overskriften. I overskriften står det «verneprosess for utvalgte hellige fjell i samisk kultur». Men hvis man leser bakgrunnen for forslaget, begrunnes dette med f.eks. økt tilrettelegging av gruvedrift, kommersiell turisme, vann- og vindkraft, OL i Tromsø, kraftutbygging ved Kjerringtinden og annen infrastruktur. Det står også at utbyggingsinteresser i naturområder går foran kulturminnevern og religiøse praksiser knyttet til f.eks. reindrift.

At Miljøpartiet De Grønne er imot all utvikling i Nord-Norge, har lenge vært kjent, og senest i dag tidlig fikk man høre at flere lokallag av Miljøpartiet De Grønne vil ha Nord-Norge-banen fjernet fra Miljøpartiet De Grønnes partiprogram. Som representant fra Nord-Norge synes jeg det hadde vært mer redelig hvis Miljøpartiet De Grønne hadde sagt det de egentlig mente, og ikke skyver samer og samiske interesser foran seg for, indirekte, å legge ned hele Nord-Norge.

Statsråd Sveinung Rotevatn [18:22:14]: Som eg viste til i svaret mitt til familie- og kulturkomiteen i brev av 6. januar, er moglegheitene for å ta vare på heilage fjell og naturstader i samisk kultur allereie gode. Vidare sa eg at eg ikkje ser nokon grunn til å greie ut modellar for bevaring av heilage fjell og naturstader når det er mogleg å ta vare på dei kulturhistoriske verdiane i dei ordningane vi allereie har, eller vurdere ein særskild verneprosess etter modell av dei svenske kulturreservata når eg oppfattar at dette allereie er teke vare på i norsk lovgjeving.

Det er kulturminnelova som gjev heimel for å verne stader det er knytt tru og tradisjon til. Etter lova kan fjell, steinar og annan geologi med kulturhistorisk verdi også vernast. Det kan også takast omsyn til slike verdier i vern etter naturmangfaldlova. Kulturminnelova har føresegnar som kan gje vern til større område. Kulturmiljøfredinga av den samiske kyrkja og kyrkjegarden i Neiden i Sør-Varanger er eitt døme på korleis kulturminnelova har vorte teken i bruk for å verne viktige kulturmiljø i ein større samanheng. Områdefredinga på Mortensnes i Nesseby kommune er også eit døme på eit større, heilskapleg område med mange viktige kulturminne knytte bl.a. til tru og tradisjon.

Kulturmiljøforvaltninga er også involvert i prosessar som har til formål å identifisere viktige landskapsverdier med kulturhistorisk innhald, bl.a. i Riksantikvarens prosjekt Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse, og i nasjonalparkplanane. Eg meiner difor at det naturlege er at det er Sametinget sjølv som ansvarleg myndigheit som tek initiativ til slike prosessar eller gjev innspel i andre, pågåande prosessar. Difor meiner eg nok også at det andre forslaget i representantforslaget bør falle bort. Eg ser ikkje nokon grunn til å greie ut modellar for bevaring av heilage fjell og naturstader når det er mogleg å ta vare på dei kulturhistoriske verdiane i dei ordningane vi har.

Så forstår eg at Miljøpartiet Dei Grøne har eit stort hjarte for dei religiøse praksisane som vert utøvde i heilage landskap. Eg skjønar òg at representanten Stoknes, som fremjar forslaget, er uroa for at kraftutbygging og andre inngrep i naturen skal svekkje dei moglegheitene. Eg kan for så vidt dele representanten sitt behov for å anerkjenne vern og støtte desse stadene og den store betydninga og verdien dei har. Eg er nok likevel ikkje einig i at verken Grunnlova, kulturminnelova eller kulturmiljøpolitikken ikkje anerkjenner heilage fjell i samisk kultur, slik det vert framstilt i representantforslaget. Difor er eg altså heller ikkje einig i at det er behov for å greie ut nye modellar knytte til dette.

Stortinget handsama og gav si tilslutning til kulturmiljømeldinga som regjeringa la fram for om lag eit år

sidan. Eg er no oppteken av at vi saman skal følgje opp den nye politikken og alle dei nye tiltaka som fekk brei tilslutning her i salen. Blant anna er det varsla at det vil verte sett i gang eit arbeid med sikte på å leggje fram eit forslag til ny kulturmiljølov. Det er eit stort og viktig arbeid, og viss ein meiner at det er manglande heimlar og lovverktøy i dag, kan det vere ein arena for å melde inn det.

Kari Henriksen (A) [18:25:36]: Jeg skal bare kort komme med vår begrunnelse for å stemme imot dette. Det er ikke fordi vi ikke er opptatt av det som betyr noe for den samiske befolkningen i Sápmi, det er fordi vi mener at så viktige saker bør initieres av Sametinget, slik saksordføreren redegjorde for i sitt innlegg. Det er en viktig sak. Regjeringa er i gang med et arbeid med en kulturmiljølov, og der er det varslet at dette vil kunne være et tema. Da har Sametinget og Finnmarks befolkning god anledning til å komme med sine synspunkter i den saken.

Seher Aydar (R) [18:26:33]: Det samiske folket er urfolket i Norge. Samisk språk, næringsliv, kultur og levemåte er under sterkt press. Samisk språk er sterkt svekket over det meste av Sápmi, det står sterkt bare i de samiske majoritetsområdene i Indre Finnmark. Det er et resultat av statlig undertrykking og en fornorskingspolitikk som var offisiell politikk overfor samene fram til slutten av 1960-tallet. Senvirkningene av denne politikken er bl.a. at flere av samene i Norge i dag vokser opp uten å lære morsmålet sitt.

Rødt vil ha et samfunn der samiske rettigheter ivaretas og samisk kultur får sin rettmessige plass. Vi ser fremdeles store virkninger av fornorskingspolitikken. Én av dem er å snakke om det samiske folket og ikke *meddem*. Regjeringen har foreslått at samiske rettigheter og plikten til å konsultere Sametinget skal lovfestes, men det endrer ikke dagens praksis med at man konsulterer Sametinget og ikke tar innspillene til etterretning.

De økonomiske overføringene til Sametinget i dag er for små. Samiske barn har ikke lovfestet rett til læremidler på sitt eget språk. Staten går til sak mot samiske reindriftsutøvere for å tvangsreduere reinflokkene på Finnmarksvidda selv om det er usikkerhet i forskningen om det faktisk er overbeite på vidda. Selv om Sametinget sier nei til store naturinngrep som f.eks. gruvedumping i Repparfjorden, sier staten ja. Det tas ikke hensyn til hva Sametinget mener. Det er bare noen eksempler på undertrykkingen den norske staten utøver overfor samene i dag.

Rødt vil styrke samisk selvbestemmelse og Sameingets suverenitet. Vi vil stanse vindkraftutbygginger også der det er gitt konsesjon i områder for reindrift. Vi

vil styrke lokal kontroll med naturressursene i samiske områder både på land og i sjøen, gi samisk vetorett mot naturinngrep i samiske områder og endre Nordisk samekonvensjon til å inkludere samiske rettigheter til naturressursene.

Rødt støtter mindretallets forslag om å samarbeide med Sametinget om å begynne å sikre samiske hellige natursteder. Det virkelige vernet av hellige natursteder kommer ikke før vi gir samene reell selvbestemmelse og ikke bare en konsultasjonsplikt på papiret.

Freddy André Øvstegård (SV) [18:29:26]: Jeg skal bare ta ordet for å fremme de to forslagene som SV har i saken, og kort forklare tenkningen bak dem.

I utgangspunktet er dette viktige forslag fra Miljøpartiet De Grønne. Vi ser at det er en forskjell når det gjelder kulturminner og vern på disse og andre områder. Men så har det kommet viktige innspill i saken fra Sametinget om akkurat hvordan dette bør settes opp. Derfor har vi lyttet til de innspillene og justert forslagene fra Miljøpartiet De Grønne til en viss grad og fremmet dem her i saken.

Jeg mener det er viktig å lytte til Sametinget i dette. Dette er viktige natursteder for samisk kultur, og i altfor mange saker blir områder som er viktige for samisk kultur og samisk levestruktur i det hele tatt, satt til side i møte med andre interesser. Vi ser det i flere utbyggingsaker som er aktuelle nå, og derfor mener jeg dette er en god tid for å sende et signal om at her lytter vi til Sametinget, som vi gjør i denne saken.

Da fremmer jeg de to forslagene.

Presidenten: Representanten Freddy André Øvstegård har teke opp dei forslaga han refererte til.

Per Espen Stoknes (MDG) [18:31:15]: Stadig flere land anerkjenner hellige steder i landskapet som verneverdige fordi de har hatt, og har i dag, en viktig funksjon i samfunnet.

I Norge har vi mange spesielle steder med tusenårige tradisjoner og religiøse praksiser som ikke bare er avhengige av hus eller grunnmur. Disse bør anses som verneverdige med særskilt krav på beskyttelse. Både Sverige og Australia og en rekke andre land har innført ordninger for visse fjell. I Norge har vi fortsatt ingen hellige fjell som har oppnådd en slik status, til tross for at de samiske kulturtradisjonene er godt dokumentert.

Vårt forslag ønsker å anerkjenne, verne og støtte hellige steder med religiøs, kulturell og sosial betydning, som har en stor verdi også for framtidige generasjoner.

Nyere forskning og arkeologiske funn dokumenterer levende religiøse praksiser rundt hellige fjell, inn-

sjøer, skog, steiner og andre naturformasjoner. Disse hellige fjellene er selve grunnlaget for samenes tradisjonelle åndelige praksis og besitter en åndelig kraft i naturen, som samene har brukt til alle tider.

På 1700-tallet ble imidlertid samisk språk og kultur sett på som et onde for både stat og kirke. Samisk kultur ble etter hvert ulovlig og strengt straffet. Alt fra språkb Bruken til sangen, dansen og tradisjonelle feiringer skulle erstattes med vestlig kultur. De samiske tradisjonene i det offentlige rom forsvant gradvis og ble beholdt de få i familien, små grupper, enkeltpersoner og kanskje også bare bestemte anledninger. Reindrift og duodji, samisk håndverk, har vært sentralt for overlevelsen av samiske religiøse tradisjoner. Stedsnavn som Sáivu, Bassi, Áiles, Háldi og Áahka forteller at dette er hellige fjell, og at de finnes i alle samiske områder.

Disse praksisene er nå kritisk truet. Mange samer føler i dag på en sterk avmakt når de ser at deres hellige fjell gradvis endres og bygges ned gjennom storsamfunnets grep. Dette er fordi disse kulturelle og kanskje mykere naturverdiene så lett overses i møte med økonomiske hensyn for storsamfunnet. Økt tilrettelegging for vindkraft, turisme, gruvedrift, vannkraft og annen infrastruktur fører til at disse tradisjonelle praksisene knyttet til naturen stadig svekkes.

Nå er problemstillingen aktualisert gjennom planer for vindkraftutbygging ved mange hellige fjell, bl.a. Rásttigáisa og Aahkansnjurtjie i Hattfjelldal.

På tross av Grunnloven, utredninger, kulturminnelov og kulturminnepolitikk følger Norge i praksis ikke opp sine forpliktelser overfor samene. Vi støtter derfor SVs reviderte forslag i saken, om at Sametinget skal være tett involvert hele veien.

Marianne Haukland (H) [18:34:44]: Denne saken kom veldig «plums» på, så alle var ikke til stede da jeg som saksordfører holdt mitt innledende innlegg her. Men det jeg ønsket å påpeke, er at vi allerede har gode verneordninger, og at de ordningene som eksisterer i dag, også tar opp i seg samiske hellige fjell og samiske hellige steder. Da tok jeg fram eksempelet med at mange av disse stedene allerede er registrert i databasen Askeladden. Der er det allerede registrert et hellig fjell, og det begrenser ikke muligheten for at man kan registrere flere i framtiden.

Samtidig sier regjeringen i Meld. St. 16 for 2019–2020, Nye mål i kulturmiljøpolitikken, at man også skal utvide dette registeret, slik at flere som eier informasjon om kulturmiljøer og kulturområder, skal kunne få lov til å delta og gå inn og registrere disse kulturminnene i det registeret. Dette gjelder bl.a. Sametinget, som jeg oppfatter som en part man lytter til. Nå har Sametinget etablert sin egen kulturminnemelding, som de nylig

har vedtatt. Jeg regner med at den vil bli oversendt Riksantikvaren, slik at den også blir gjort kjent i departementet. Der tar de opp dette med hellige fjell.

Da vi behandlet stortingsmeldingen om nye mål i kulturmiljøpolitikken, ble det i innspillet fra Sametinget ikke nevnt noe om hellige fjell, men det er veldig mange bilder og eksempler fra bl.a. samiske helligsteder i den meldingen. Så jeg oppfatter virkelig at man snakker *med* og ikke bare *om* den samiske befolkningen.

Så vil jeg bare påpeke at det som ble sagt her fra talerstolen av bl.a. Rødt, om at samiske barn ikke har rett på undervisning på eget språk, ikke stemmer. Jeg oppfatter egentlig at samene har veldig stor rett til reell selvbestemmelse, og spesielt i de samiske områdene. Derfor vil jeg si at Stortinget bør være forsiktig med å gå inn og vedta noe før man kan ha en debatt om det i de områdene det faktisk gjelder. Det er ikke nødvendigvis sånn at det bare er de samiske interessene i de samiske områdene som er viktige å lytte til, det kan også gjelde dem som bor der og ønsker å ha et næringsliv og et godt liv der man bor, og da kan det oppstå gnisninger mellom interesser.

Jeg har selv uttalt meg negativt om vindkraft, bl.a. på et hellig fjell, men også fordi jeg mente det var viktig at man ikke bygde ned viktig natur. Jeg tror det er viktig

at vi alle klarer å se de forskjellige perspektivene, og at Stortinget ikke er så hardhaus og bombastisk at man vedtar ting uten å tenke seg nøye om.

Per Espen Stoknes (MDG) [18:37:51]: Det er fint at regjeringen varsler at det skal utarbeides en ny kulturmiljølov, og bra at Sametinget skal være tett involvert. Men så lenge man bare utreder, frykter vi at dette vil føre til ytterligere utsettelse – på samme måte som så mye som tidligere har vært lovet, men ikke blitt fulgt opp i praksis.

I og med at dette ser ut til å bli dagens kanskje siste innlegg, skal jeg avrunde med noen ord fra Nils-Aslak Valkeapää som går til essensen i dette:

«Hører du livets lyder
i elvebruset
i suset fra vinden

Det er alt jeg vil si
Det er alt»

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 23.

Dermed er dagens kart ferdigbehandla. Ber nokon om ordet før møtet vert heva? – Det er ikkje sett, og møtet er heva.

Møtet slutt kl. 18.39.

